

СЕКТОРНИ АНАЛИЗИ

на данните за развитието на Ямболска област до 2003 г.

VIII.1. Географско положение, природно-климатични дадености и ресурси.

1.1. Географско разположение, административно-териториална структура.

Ямболска област е разположена в югоизточната част на Република България и попада в едноименния планов регион с център гр. Бургас. Тя обхваща територия от 3 355,48 кв.км. Заема 3,1 на сто от площта на страната. На север граничи със Сливенска област, на изток с Бургаска, а на запад с Хасковска област. Южната граница на Ямболска област съвпада с държавната граница на Република България с Република Турция.

Областта включва 109 населени места – 105 села и 4 града. Градовете – Ямбол, Елхово, Стралджа и Болярово изпълняват функциите на важни икономически, обслужващи, транспортни и общински центрове. Областта се състои от 5 общини – гореизброените четири плюс община Тунджа. Община Ямбол обхваща 90,72 кв.км и е с население 80 315 души към 31.12.2003г. Община Тунджа е с територия 1218,88 кв.км. и с население 29967 души. Община Стралджа – 676,29 кв.км и 14932 човека население. Община Елхово – 701,70 кв.км. и 19128 души и община Болярово – 667,88 кв.км и 5 192 души население. Областен център е град Ямбол с население 80 315. На територията на област Ямбол има 42 кметства.

1.2. Релеф.

Територията на областта е заета от Среднотунджанското поречие. Релефът е равнинно-хълмист с надморска височина 100-150м. Преобладаващият релеф в областта е равнинен като се срещат частично и хълмисти територии – Свети Илийските, Манастирските възвишения (вр.Градище-600м.н.в.), Бакаджиците (вр.Асанбаир-515м. н.в.), разположените в южната част на областта, по границата с Република Турция -Дервентски възвишения (вр.Гюргенбаир-555м. н.в.) и части от Странджа. Град Ямбол има надморска височина 134м.

1.3. Климат.

Климатичните условия в района се обуславят от неговото географско положение. На територията му се преплитат няколко климатични влияния, като с най-голяма сила е това на преходно-континенталният климат, характерен за Горнотракийската низина. В по-слаба степен е влиянието на Черно море и Средиземноморието.

По отношение на температурният режим района е един от най-топлите в страната. Средните температури за най-студеният месец-януари са между 0°C и 1,5°C. За гр.Ямбол, средната януарска температура е 0,2 °C, а за гр.Елхово 1,2°C, като тези разлики за най-студения месец добре илюстрират различията между преходно-континенталната и преходно-средиземноморската климатични области. Целият район попада на юг от изотермата от 0 °C, което осигурява дълъг безмразов период и нормална вегетация на растенията. Продължителността на безмразните дни в района се движи в рамките на 180 – 210.

Средната начална дата с трайно задържане на температурата над 10°C е около 10.04, което благоприятства вегетацията на културите. Средната продължителност на слънчевото греене в района е 2200-2250 часа за които се набират температурни суми за вегетационния период в порядъка на 3500-3800 °C.

Същевременно региона се характеризира с поява на късни пролетни мразове, които в една или друга степен могат до компрометират реколтата. Средната дата на последният пролетен мраз е 11-13.04, като най-късната дата е 08.05 за северните части на района.. Лятото е относително горещо и носи белезите на континенталният климат. Средната юлска температура за района е 23°C. Абсолютната максимална температура е 44,4°C, а средната от максималните в порядъка на 38-40°C.

Есента е продължителна и често топла, като средната температура над 10°C се задържа трайно до 25.10 - 04.11. Средната дата на първия есенен мраз за същия период е 23-29.10, като най-ранната дата на първия есенен мраз е 30.09.

Тези агроклиматични показатели благоприятстват отглеждането на зеленчукови култури и трайни насаждения – лозя и овощки.

Относителната влажност на въздуха варира през годината. Най-ниска е през месеците юли, август в рамките на 60-64%, а най - висока през месеците декември, януари и февруари и е в рамките на 80-92%.

Валежите са разпределени неравномерно през годината. За периода 1993-2002г средните месечни суми на валежите по месеци са: януари- 29,87л/м²; февруари- 30 л/м²; март- 46,56 л/м²; април-54,66 л/м²; май- 43,71л/м²; юни- 43,74 л/м²; юли- 54,15л/м²; август- 32,74л/м²; септември- 64,45 л/м²; октомври- 44,70 л/м²; ноември- 54,01 л/м²; декември- 47,74 л/м². За същия период с най-ниски средни валежи са годините 2000 и 2001г.

Средногодишната сума на валежите е между 530мм и 700мм в зависимост от местната орография и от експозицията на склоновете.

През последните години по отношение на валежите картината е много неблагоприятна. Почти през всички месеци те са по-малко от нормата, като най-сухи са били януари и февруари. След временно подобряване на условията за валежи (април и май) през лятото отново настъпва относително засушаване. Най-малко са били валежите през 2000г – 26,4 л/м² средно на месец. През вегетационния период на повечето култури овлажнението на почвата е недостатъчно, тъй като минимума на валежите през летните месеци съвпада с повишената изпаряемост през същия период. Поради тези причини много от културите се нуждаят от изкуствено напояване. Това следва да се има предвид при оценката на условията на пригодност за развитие на полските култури и на възможностите за реализиране на тяхната максимална продуктивност.

1.4. Почви

Смолниците заемат значителни площи в ниските части на Среднотунджанското поречие и са подходящи за отглеждане на зърнени, фуражни и технически култури. Върху канелено-горските почви по склоновете на Дервентските, Светиилийските и Манастирските възвишения се отглеждат овощни насаждения, лозя, тютюн и др Алувиално-ливадните почви се срещат около реките и са подходящи за отглеждане на зеленчуци, ориз и др.

Преобладаващите почви са няколко типа:

- по поречието на р. Тунджа и притоците ѝ преобладават **алувиално-делувиални почви**, характеризирани като песъчливи до тежко-песъчливи, а в някои случаи като тежко глинести. Лекият механичен състав и свързаните с него по-благоприятни водни, въздушни и топлинни свойства правят алувиално-делувиалните почви едни от най-предпочитаните за земеделие;

- на югоизток и северозапад от Елхово преобладават **излужени смолници** (най-тежките глинести и богато колоидни почви в страната, които имат мощен във влажно състояние черен хумусен хоризонт) **и излужени канелени горски почви**, които имат общо взето по-ниско хумусно съдържание;

- на юг – **канелени горски с ранкери и литосоли и излужени канелени горски почви.**

Псевдоподзолисти почви се срещат фрагментарно в южната част, но са разпространени предимно в северните части на областта. Псевдоподзолистите почви спадат към групата на най-бедните на хумус почви у нас. Върху тях може да се отглеждат някои видове билки, които не са високотелни към хранителните свойства на почвата и виреят на сухи места, както и ориенталски тютюн, по-ограничено - сливови насаждения, касис и малини.

1.5. Водни ресурси

Водните запаси в областта са ограничени. През областта тече четвъртата в България по големина река – Тунджа. Нейни по-големи притоци са Мочурица, Поповска, Калница.

В режима на река Тунджа и притоците ѝ се формира обща многоводна фаза от ноември до април, през която протичат 80-90% от годишния обем от оттока. Минерални извори има край с.

Стефан Караджово, гр. Стралджа и с. Правдино. Лечебните качества на водата край с. Стефан Караджово са близки до тези на "Карлови вари" - Чехия и на "Кисловодск" - Русия. Качествата и дебитът ѝ позволяват развитието на балнеоложки туризъм.

На р. Поповска при с. Малко Шарково е изграден вторият по големина в страната язовир със земно-насипна стена - "Малко Шарково".

На територията на областта има разкрити две термални находища. Едното е край с. Стефан Караджово, където са каптирани извори на минерална вода с дебит 13 л./сек. Водата е с хидрокарбонатна (калциево-магнезиева) минерализация. Там има построен балнеосанаториум още през 1978 година, с капацитет 240 легла. В съседство с него е построена и поликлиника, която разполага с различни кабинети за диагностика и лечение. В момента базата не се използва.

Районът на община Стралджа е богат на минерални води. Минерални извори има в гр. Стралджа и с. Правдино. В землището на гр. Стралджа има изградени 5 броя сондажи с общ дебит 24 л/сек и температура от 31 до 71 С. Минералните води са с доказани качества за лечение на стомашно чревни, чернодробни, жлъчни заболявания, подагра, диабет и др. Въпреки, че водите са открити още 1967 г. до момента същите не се използват по предназначение и няма изградена база за балнеолечение.

1.6. Горски ресурси

Горският фонд на територията на Ямболска област се стопанисва от две структури.

Държавна дивечовъдна станция Ямбол обхваща общините Стралджа и Тунджа. Общата площ на горския фонд, обслужван от Държавна дивечовъдна станция Ямбол е 22 262 ха като държавният е 73.8%, частният е 10.1%, а общинският е 16.1 %. Като дървесни видове преобладават черен бор, благун, цер, акация, келяв габър, топола. Освен дървесина, в горите се добиват гъби, плодове и билки, в една част от тях се предвижда паша на едър и дребен рогат добитък. Има осем ловностопански комплекса. Създадена е Държавна дивечовъдна станция, която ще бъде основа за развитието на ловния туризъм – благороден елен, елен лопатар, фазани, дива свиня, тракийски кеклик.

Държавно лесничейство Елхово обхваща общините Елхово и Болярво. Община Елхово обхваща територия от 70 171,1 ха, от които 13 991,3 ха са горите – 19,9% лесистост. Дървесни видове – иглолистни - черен бор, атласки кедр; широколистни-червен дъб, летен дъб, благун, цер, бряст, акация, айланд, орех, топола, чинар, липа и др.

1.7. Биоразнообразие и защитени територии.

Най – разпространени дървесни видове в гората са летен дъб, остролистен /лонгозен/ ясен и полски бряст. Чисти насаждения от тези видове не се срещат. Почти навсякъде остролистния ясен се среща заедно с бяла върба. Летният дъб се среща също с други видове най-често с бряст, мекиш клен, срещат се единични екземпляри и от цер. Най-често срещащи се лиани са повет и скрипка, които покриват не само подлеса и правят гората трудно проходима, но се катерят и до върховете на високите дървета. Като втори етаж в гората се явяват видовете глог, чашкодрян, шипка, бъз, птиче грозде, турска и обикновена леска, а често във втория етаж остават и видовете мекиш и клен. От тревистите растения които образуват подлеса се срещат кокиче, момина сълза, момкова сълза, синчец, грудковидно лютиче, теменуга, гарвански лук. По замочурените места през пролетта се среща и блатно кокиче.

В старите легла на река Тунджа и там където водата се задържа по-дълго се развива водна растителност – широколистен и теснолистен папур, камъш, тръстика, джука, водно лютиче, блатно енъовче, върбинка.

Преобладаващи видове дивеч.

Според зоогеографското райониране на страната територията попада в Тракийския район на Южната географска подобласт, а в ловностопанско отношение е разположена изцяло в Ловностопанската област на Тракийската низина и Подбалканските полета.

Голямата площ както и богатата растителност, обуславят и голямото видово разнообразие. По важните представители на фауната, които обитават постоянно или временно територията и имат пряко или косвено значение за ловното стопанство от клас бозайници разред чифтокопитни са: елен лопатар, сърна дива свиня; от разред зайцеподобни – заек; от разред хищници – чакал, дива котка, лисица; от клас птици разред кокошеви – колхидски фазан, яребица, тракийски кеклик; разред гълъбови – гривяк, гургулица, гугутка; от разред гъскови – зеленоглавка, зимно бърне и лятно бърне.

Защитени местности

- “Дебелата кория” – землище на с. Тенево
Обявена със Заповед № 503 от 08.07 1980 г. на КОПС при МС – за запазване на естествената ясенова и брястова гора и характерния пейзаж, с обща площ 29,3 ха.
- “Блатото” – землище с. Палаузово
Обявена със Заповед № 1938 от 03.07 1970 на МТТП – за запазване на естественото находище от блатно кокиче с обща площ 16 ха.
- “Иванов гьол” – местност “Ормана”
Обявена със Заповед № 1938 от 03.07 1970 на МТТП – за запазване на естественото находище от блатно кокиче с обща площ 30 ха.
- “Блестящо лале” – землище с. Симеоново
Обявена със Заповед 425 от 18.05.1987 г. – за запазване на единственото находище от блестящо лале – български ендимит, в м. “Тетралика” с обща площ 16,5 ха.
- “Мразовец” – местност “Ормана”
Обявена със Заповед № 521 от 20.05. 1985 г. на КОПС при МС – за запазване на естественото находище от мразовец с обща площ 0,8 ха.
- “Веселиновска гора” - с. Веселиново
Обявена със заповед №357 от 09.02.73г.

Природни забележителности – вековни дървета:

- “Трите дъба” - 3 бр. вековни дървета от летен дъб намиращи се в землището на с. Коневец. Обявени за природна забележителност със Заповед и № 754,755 от 19.07.1984 г. на КОПС при МС.
- Топола /“Чатал кавак”/ в местността “Чадарлий” – землище на с. Тенево, е дърво с внушителни размери, като височината му е 27 м., диаметърът на гръдна височина е 5,50 м. На височина 5 метра от терена от ствола излизат 5 броя клонови и от там носи името си “Чатал кавак”. Всеки клон има диаметър 0,50 м.

На територията на областта има три резервата. В резерватите “Долна Топчия” и „Горна Топчия” се развъждат и опазват от изчезване колхидски фазан (единственото естествено находище в страната, разположено в местността Папазова кория) и се поддържа характерната растителност. В резервата “Балабана” гнездят бели, гривести, нощни и червени чапли.

1.8. Полезни изкопаеми

Стопанско значение има лигнитът, открит по терасите на Средна Тунджа. Находището в Елховския лигнитен басейн е разположено на 60 км² площ. Мощността на трите въглищни пласта е от 2.65 до 3.85 , а запасите се изчисляват на около 600 млн.т. Находища на железни руди има при с.Драма със запаси 700 000 тона и с. Бояджик със запаси 800 000 тона. Залежи на гранит, барит и габро има край с. Голям Манастир и с. Генерал Тошево.

VIII.2. Анализ на процесите и тенденциите в развитието на областната икономика

VIII.2.1. Обща характеристика на местната икономика, структуроопределящи отрасли, малки и средни предприятия.

(Селското и горското стопанство и финансовият сектор са разгледани в отделни глави – VIII.2.2 VIII.2.3)

VIII.2.1.1. Обща характеристика, динамика на основни икономически показатели

През последното десетилетие икономиката на Ямболска област, а също така и на страната като цяло, премина през етап на дълбоки структурни промени. В резултат на тях в началото на 21 век икономиката на областта има коренно различен облик от този преди 1989 г.

Като цяло икономиката на Ямболска област загуби част от позициите си в националната икономика. Средно 2668 лв. брутен вътрешен продукт на човек от населението в края на 2001 г. довежда Ямболска област до 23 място сред 28-те области в страната. По данни от регистър “БУЛСТАТ” към 31.XII.2002 год. в ТСБ -Ямбол са регистрирани общо 17 561 фирми, като активни са 15 726. Преобладават едноличните търговци 76,40 %; дружествата с ограничена отговорност, вкл. ЕООД са 4,80 %; регистрираните като акционерни дружества и събирателни дружества са 3,20 % и осигурители-физически лица са 10,10 %. 97,90 % от фирмите са частна собственост, 1,00 % държавна и 1,10 % - общинска. 81,30 % от регистрираните активни фирми са в сектор “Услуги” (в т.ч. 44,70 % са в отрасъл “Търговия и ремонт на автомобили и битова техника” и 10,10 % са в отрасъл “Транспорт и съобщения, агенции за пътуване и туризъм”); 11,40 % са в сектор “Индустрия”, 7,30 % са в сектор “Селско стопанство”.

В ОБЛАСТ ЯМБОЛ ПРЕЗ 2002 ГОДИНА СА СЕ ОТЧЕЛИ 3621 СТОПАНСКИ ЕДИНИЦИ. ТОВА СА ПРЕДПРИЯТИЯ ОТ НЕФИНАНСОВИЯ СЕКТОР, КОИТО СЪГЛАСНО ЗАКОНА ЗА СЧЕТОВОДСТВОТО, СА ЗАДЪЛЖЕНИ ДА ПРЕДОСТАВЯТ СТАТИСТИЧЕСКИ ОТЧЕТ В ТСБ – ЯМБОЛ. ТЕХНИЯТ БРОЙ Е НАМАЛЯЛ С 518 ЕДИНИЦИ СПРЯМО 2001 И С 340 СПРЯМО 2000 ГОДИНА. НАМАЛЕНИЕТО В ТЕХНИЯ БРОЙ СЕ ДЪЛЖИ КАКТО НА ВЛОШЕНАТА СТОПАНСКА СРЕДА, ТАКА И НА ПРОМЯНА В НОРМАТИВНИТЕ ИЗИСКВАНИЯ. ВЪПРЕКИ ПО-МАЛКИЯ БРОЙ СТОПАНСКИ ЕДИНИЦИ, СЕ ЗАБЕЛЯВА ПОЛОЖИТЕЛНА ТЕНДЕНЦИЯ КЪМ УВЕЛИЧЕНИЕ НА ВСИЧКИ ОСНОВНИ СТОПАНСКИ ПОКАЗАТЕЛИ. ОТ 3621 ФИРМИ ОТ НЕФИНАНСОВИЯ СЕКТОР, ПРЕДСТАВИЛИ ГОДИШЕН СЧЕТОВОДЕН БАЛАНС И ОТЧЕТ ЗА ПРИХОДИ И РАЗХОДИ В ТСБ - ЯМБОЛ, 64,2 % СА ПРИКЛЮЧИЛИ 2002 Г. С ПОЛОЖИТЕЛЕН ФИНАНСОВ РЕЗУЛТАТ, 15,8 % - С ОТРИЦАТЕЛЕН ФИНАНСОВ РЕЗУЛТАТ И 20 % С НУЛЕВ ФИНАНСОВ РЕЗУЛТАТ.

Резултатът от основната дейност (приходите от дейността минус разходите от дейността) формира крайния финансов резултат. За 2002 г. предприятията от нефинансовия сектор са реализирали приходи от дейността за 692 038 хил. лв. и са извършили разходи за 684 207 хил. лв. или опериращата печалба е 7 831 хил.лв.

ПОСЛЕДВАЩИЯТ КРАТЪК АНАЛИЗ НА ВОДЕЩИТЕ ОТРАСЛИ В РЕГИОНА Е НА БАЗА ПОКАЗАТЕЛЯ “БРУТО ПРОДУКЦИЯ”, ТЪЙ КАТО ТОЙ НАЙ-РЕАЛНО ПРЕДСТАВЯ ИНФОРМАЦИЯ ЗА РАЗВИТИЕТО НА ОТРАСЪЛА И Е ЧАСТ ОТ БРУТНИЯ ВЪТРЕШЕН ПРОДУКТ В РЕГИОНА.

ВОДЕЩ ОТРАСЪЛ В ОБЛАСТ ЯМБОЛ Е “ПРОИЗВОДСТВО НА ХРАНИТЕЛНИ ПРОДУКТИ И НАПИТКИ”, В КОИТО ПРОИЗВЕДЕНАТА

ПРОДУКЦИЯ Е В РАЗМЕР НА 72406 ХИЛ. ЛВ., А ПРИХОДИТЕ ОТ ДЕЙНОСТТА СА 154242 ХИЛ. ЛВ. ВЪПРЕКИ ТОВА ПЕЧАЛБАТА В ОТРАСЪЛА Е 1249, А ЗАГУБАТА 1256 ХИЛ. ЛВ. ИЛИ ФИНАНСОВИЯ РЕЗУЛТАТ В ТОЗИ ОТРАСЪЛ Е ОТРИЦАТЕЛЕН. ТУК СА НАПРАВЕНИ НАЙ-МНОГО ИНВЕСТИЦИИ, КОЕТО ПРЕДПОЛАГА ПО-ДОБРО РАЗВИТИЕ НА ТОЗИ ОТРАСЪЛ В БЪДЕЩЕ, КАТО РАЗМЕРЪТ НА ДМА (ДЪЛГОТРАЙНИ МАТЕРИАЛНИ АКТИВИ) Е РАВЕН НА 41696 ХИЛ. ЛВ. ИЛИ ПОЧТИ ЕДНА ПЕТА ОТ АКТИВИТЕ НА ЦЯЛАТА ИКОНОМИКА В ОБЛАСТТА. ВТОРОТО МЯСТО ПО ЗНАЧИМОСТ В РЕГИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА СЕ ЗАЕМА ОТ РАЗДЕЛ “СЕЛСКО И ЛОВНО СТОПАНСТВО И СВЪРЗАНИ С ТЯХ УСЛУГИ”, КЪДЕТО 214 СТОПАНСКИ ЕДИНИЦИ СА ПРОИЗВЕЛИ ПРОДУКЦИЯ ЗА 54170 ХИЛ. ЛВ. И СА РЕАЛИЗИРАЛИ НЕТНИ ПРИХОДИ ОТ ПРОДАЖБИ ЗА 64266 ХИЛ. ЛВ. ОТРАСЪЛЪТ Е ОТ ОПРЕДЕЛЯЩО ЗНАЧЕНИЕ И ПОРАДИ ГОЛЕМИЯТ БРОЙ НАЕТИ ЛИЦА В НЕГО- 2415 ДУШИ. НАЛИЦЕ Е ДОСТА НИСКА ЕФЕКТИВНОСТ КАТО 109 СТОПАНСКИ ЕДИНИЦИ СА ЗАВЪРШИЛИ ОТЧЕТНАТА ГОДИНА С ПЕЧАЛБА В РАЗМЕР НА 3264 ХИЛ. ЛВ., А 89 СЪС ЗАГУБА ОТ 4518 ХИЛ. ЛВ. (ПОЧТИ ЕДНА ТРЕТА ОТ ОБЩАТА ЗАГУБА ЗА ВСИЧКИ СТОПАНСКИ ЕДИНИЦИ). ПОЛУЧЕНИТЕ РЕЗУЛТАТИ ПОКАЗВАТ, ЧЕ СА НЕОБХОДИМИ ПРОМЕНИ В ОТРАСЪЛА, С ЦЕЛ ПОВИШАВАНЕ НА ЕФЕКТИВНОСТТА, КАТО ТОВА Е ВЪЗМОЖНО С УВЕЛИЧАВАНЕ НА РАЗМЕРА НА ИНВЕСТИЦИИТЕ, ТЪЙ КАТО СПРЯМО 2001 ГОДИНА РАЗМЕРЪТ НА МДА В ТОЗИ ОТРАСЪЛ Е НАМАЛЯЛ С ОКОЛО 3000 ХИЛ. ЛВ. И ДОСТИГА ДО 23041 ХИЛ. ЛВ.

СЛЕДВАЩИЯТ ОТРАСЪЛ ПО ЗНАЧИМОСТ Е “СТРОИТЕЛСТВО” И Е СРЕД НАЙ-ПРОГРЕСИРАЩИТЕ ПРЕЗ ПОСЛЕДНИТЕ ГОДИНИ. РАЗМЕРЪТ НА НЕТНИТЕ ПРИХОДИ ОТ ПРОДАЖБИ СЕ УВЕЛИЧАВА ЗНАЧИТЕЛНО, КАТО ЗА ПЕРИОДА 2000-2002 ГОДИНА СТОЙНОСТИТЕ СА СЪОТВЕТНО: 31137; 38246 И 44501 ХИЛ. ЛВ. ИЛИ ЗА ПЕРИОД ОТ ТРИ ГОДИНИ РАСТЕЖЪТ Е С 42,9 %. В ТОЗИ ОТРАСЪЛ СА РЕГИСТРИРАНИ И ДОБРИ ФИНАНСОВИ РЕЗУЛТАТИ, КАТО ПРЕЗ 2002 ГОДИНА 100 СТОПАНСКИ ЕДИНИЦИ СА ЗАВЪРШИЛИ С ПЕЧАЛБА В РАЗМЕР ОТ 1353 ХИЛ. ЛВ., 12 С НУЛЕВ ФИНАНСОВ РЕЗУЛТАТ И САМО 9 СЪС ЗАГУБА В РАЗМЕР НА ЕДВА 165 ХИЛ. ЛВ.

НА ЧЕТВЪРТО МЯСТО КАТО ОПРЕДЕЛЯЩ ЗА ИКОНОМИКАТА НА РЕГИОНА Е ОТРАСЪЛ “ПРОИЗВОДСТВО НА МАШИНИ, ОБОРУДВАНЕ И ДОМАКИНСКИ УРЕДИ”, КЪДЕТО МАЛКО НА БРОЙ ПРЕДПРИЯТИЯ- 16, ПРОИЗВЕЖДАТ ЗНАЧИТЕЛНА ПО ОБЕМ ПРОДУКЦИЯ- 28047 ХИЛ. ЛВ. И РЕАЛИЗИРАТ 27521 ХИЛ. ЛВ. ПРИХОДИ ОТ ДЕЙНОСТТА. В ТОЗИ ОТРАСЪЛ ВСИЧКИ СТОПАНСКИ ЕДИНИЦИ СА РЕАЛИЗИРАЛИ ПЕЧАЛБА, КОЕТО ПОКАЗВА, ЧЕ ЕФЕКТИВНОСТТА Е ВИСОКА. ОЧАКВА СЕ ТОЗИ РАЗДЕЛ ДА ИМА ОЩЕ ПО-ГОЛЯМО ЗНАЧЕНИЕ ЗА ИКОНОМИКАТА НА ОБЛАСТТА, ПОРАДИ СРАВНИТЕЛНО ВИСОКИЯ БРОЙ ЗАЕТИ ЛИЦА (1180) В НЕГО И УВЕЛИЧЕНИЕТО НА МДА, КАТО ЗА 2002 ГОДИНА РАЗМЕРЪТ Е 10722 ХИЛ. ЛВ.

НАЙ-ГОЛЯМ БРОЙ СТОПАНСКИ ЕДИНИЦИ СА В ОТРАСЪЛ “ТЪРГОВИЯ НА ДРЕБНО, БЕЗ ТД С МПС; РЕМОНТ НА ЛИЧНИ ВЕЩИ И СТОКИ ЗА ДОМАКИНСТВОТО”- 1431. ТЯХНАТА ПРОДУКЦИЯ ОБАЧЕ Е СРАВНИТЕЛНО МАЛКА- 10386 ХИЛ. ЛВ. И РЕАЛИЗИРАТ НЕТНИ ПРИХОДИ ОТ ПРОДАЖБИ В РАЗМЕР НА 53319 ХИЛ. ЛВ. БРОЯТ НА ЗАЕТИТЕ ЛИЦА- 2664 Е НАД ДВА ПЪТИ ПО-ГОЛЯМ ОТ ТОЗИ НА НАЕТИТЕ- 1305 ДУШИ, КОЕТО ОЗНАЧАВА, ЧЕ ТОВА СА МАЛКИ ПРЕДПРИЯТИЯ, В КОИТО ОСНОВНО СА ЗАЕТИ ТЕХНИТЕ СОБСТВЕНИЦИ И НЕПЛАТЕНИТЕ СЕМЕЙНИ

РАБОТНИЦИ. ВЪПРЕКИ ЧЕ ОТНОСИТЕЛНИЯТ ДЯЛ НА СТОПАНСКИТЕ ЕДИНИЦИ Е 39,5%, ТО ТЯХНОТО ВЛИЯНИЕ ВЪРХУ ИКОНОМИКАТА НА РЕГИОНА Е СЛАБО.

Според относителния дял на нетните приходи от продажби тежестта на отраслите в областната икономика придобива следния вид през 2002 г.:

Добивна и преработваща индустрия: 37,93 %

Търговия, ремонт на автомобили и битова техника: 37,83 % от нетните приходи,

Селско стопанство, горско стопанство, лов и риболов: 9,9 %

Строителство: 6,64 %

Транспорт и съобщения, агенции за пътуване и туризъм: 3,52 %

Чуждите инвестиции са ограничени до гръцко участие в маслопреработвателното предприятие “Папас Олио” и фирма за солзамразяване на зеленчуци “Ефеб”, с италиански инвестиции се изгради предприятие за производство на млечни продукти и сладолед “Карил и Таня”, норвежко участие има в мебелния завод “Хегра”, австрийската фирма “Палфингер” изгражда в с. Тенево завод за хидравлични материали и кранове, белгийско участие има във фирма “Алианс Агрикол”. Привличане на нови инвестиции се очакват с предстоящото отваряне на нов гранично-пропускателен пункт Лесово-Хамзабейли. Перспективи има в развитието на селскостопанско машиностроене, облекло и текстил, млечни и месни храни, вина и алкохолни напитки, модерна агроиндустрия с производство и преработка на растителна и животинска продукция.

В промишлеността картината е пъстра. С над 650 работници и специалисти ХЕС произвежда търсени в чужбина хидравлични елементи и системи. Произвеждащият селскостопански машини машиностроителен завод “Сила” е обявен за ликвидация. Текстилният комбинат “Тунджа” АД произвежда памучни прежди, тъкани и работни облекла. В бранша на хранителната и преработваща промишленост са: българо-гръцката “Папас олио” (за рафинирани растителни масла), “Видона” (за майонези, кетчуп, сосове и др.), винарските заводи “Винпром Ямбол” ЕАД (закупен от Винпром Пещера АД), “Стара изба 1924” и “Шато Руко” с качествени вина и напитки, известни в страната и чужбина, “Алианс Агрикол” с производство и износ на угоен дроб и птичи субпродукти, Хранително-вкусовия комбинат с нови сладкиши. Фирмите “Яша”, “Геротик”, “Ния стил” са с утвърдени позиции в шивашката промишленост, а в обувната промишленост – “Сам Бенс”, “Дама пика”.

Елховските предприятия “Яница” и “Невен” произвеждат облекло и спортни стоки. Икономическата картина на областта се допълва от предприятията “Лемекон” (за чугунена арматура) и “Елпром” (за електрически детайли). Водещи фирми в община Стралджа са “Стралджа керамика” (за трайни и търсени керемиди) и Заводът за поцинковани тръби за напоителни системи.

Инфраструктурните предприятия Електроразпределение, Водоснабдяване и канализация, Далекосъобщения, Български пощи, Газоснабдяване и Комунални услуги имат съществен принос в икономиката на областта. Освен големите предприятия в областта работят над 3500 малки и средни предприятия, които дават над 60 % от общата продукция и няколко хиляди еднолични търговци, занаятчии и малки дружества главно в областта на услугите.

Очакваното развитие на икономиката на областта се основава на: умерен климат с положителни средногодишни температури и най-много слънчеви дни в България; подготвени специалисти и изпълнителски кадри в селското стопанство и промишлеността; опит в използването на технологии за интензивно растениевъдство; опит и съвременна техника за машиностроително производство; предстоящо откриване на КПП на границата с Турция; развита техническа инфраструктура и чиста околна среда, свободни земеделски и промишлени площи и сгради на ниски цени и близки места за отдих и исторически обекти за туризъм.

Показателят Брутна добавена стойност е измерител на жизнеността на икономиката. Изчисленията на БДС по области в България започват през 1998 год., когато Националният статистически институт възприема методиката на EUROSTAT за изчисляване на регионална БДС. За Ямболска област отнесена към другите области и средно за страната имаме следната статистика (данни на ТСБ за 2001 г.):

Райони за планиране, области □ БДС по икономически сектори □ БДС, хил.лв. □ % в страната □

	Аграрен	Индустрия	Услуги	България	
България	3578633	7457556	15167776	26 203 965	100
Бургас	149 636	418 188	775 004	1 342 828	5.1
Сливен	150 088	90 960	262 655	503 703	1.9
Ямбол	107 439	63 857	195 199	366 495	1,4
Хасково	155 945	166 285	361 710	683 940	2,6
София (столица)	57 553	1 831 786	5 478 181	7 367 521	28.10

През 2001 год. в област Ямбол са произведени 1,4 % от националната БДС и това нарежда областта на едно от последните места сред 28 области на България. За сравнение през 2001 год. БДС произвеждана в Хасково е близо 2 пъти по-висока от тази в нашия район, а Бургаска област е далеч пред нас със своите 5,1 % от националната БДС.

В структурата на отраслите в региона по брутна добавена стойност (БДС) (окрупнени по икономически сфери), най-висок е дялът на сектор търговия и услуги: 195 199 хил. лв., но което е едва 1,29 % от целият отрасъл за страната (при **1,9% население на областта от това на страната**). На аграрния сектор се пада 29,3 %, от БДС в областта, което показва важното значение на селското стопанство в местната икономика. Отделно от това, аграрният сектор произвежда 3,00 % от добавената продукция за страната и това показва висока ефективност. Незадоволителен е дялът, който се пада на индустрията: 0,86 %, което ни нарежда на 24 място по БДС от индустрията сред 28 области в България.

Отрасли	Брутна добавена стойност	% БДС по отрасли в областта	% БДС по отрасли в страната
Общо	366 495	100.0	1,4
Селско стопанство	107 439	29,3	3,0
Индустрия	63 857	57,4	0,9
Услуги	195 199	53,3	1,3

Ямболска област по общ обем привлечени инвестиции се нарежда на едно от последните места в страната. До 2001 год. включително инвестициите на един жител средно са 18 USD, което е 18 пъти по-малко от средните за страната 319 USD:

Чуждестранни преки инвестиции на жител в нефинансовите предприятия с натрупване към 31.12. 2001 г. по области				
	До 2001 год. вкл.	Жители	Чужди инвестиции/ жител (в USD)	% към средното за страната
Средно за страната	2 524 385.8	7891 095	319	100,0

Бургас	59 198.9	422 458	140	43,9
Сливен	4 875	217 226	23	7,2
Ямбол	2 787.7	154 215	18	5,6
Хасково	233 345,7	275 183	848	265,9
София (столица)	1 294 346.3	1 178 579	1 098	344,1

Данните от таблицата показват незначителни чуждестранни инвестиции в Ямболска област далеч след съседните Сливен, Хасково и Бургас.

Ръстът на чуждестранните инвестиции за 2002 г. е голям, защото един мощен инвеститор закупи две наши икономически рентабилни предприятия миналата година и с това даде тласък на нивото на чуждестранните преки инвестиции в нашия регион.

Според дела на чуждестранното участие в основния капитал на инвестираното предприятие наблюдаваме три групи предприятия.

БРОЙ ПРЕДПРИЯТИЯ СПОРЕД РАЗМЕРА НА ЧУЖДЕСТРАННОТО УЧАСТИЕ (Брой)

	1998	2000	2001	2002
Предприятия със чуждестранно участие 100%	21	8	6	10
Предприятия с чуждестранно участие от 50 до 99,9 %	7	4	5	7
Предприятия с чуждестранно участие от 10 до 50 %	21	5	5	5
ОБЩО	49	17	16	22

От 49 броя чужди инвеститори през 1998 г. броят им се редуцира до 22 през 2002 г., намалявайки до 16 през 2001 г. Тази тенденция на намаление броя на чуждестранните инвеститори за сметка на увеличаване размера на чуждестранното участие в собствения капитал е трайна и е започнала от 1999 г. Селекцията е естествена – отпаднали са предприятия от нефинансовия сектор, които не са успели да се развият в условия на конкуренция и западайки преустановяват дейност и изтеглят своето участие.

Броят на трайно установилите се чужди инвеститори на нашия пазар е условно постоянен през изтеклите четири години. Тяхната инвестиция е приоритетно 100 % в собствения капитал, относително голяма по размер, а дейността им икономически рентабилна. Те ще продължават да съществуват и в по-далечна перспектива, защото са се наложили и станали част от регионалните ни икономически структури.

ЧУЖДЕСТРАННО УЧАСТИЕ (ЧУ) В ОСНОВНИЯ КАПИТАЛ

(Процент)

	1998	2001	2002
ОБЩО	100.00	100.00	100.00
предприятия със 100 % ЧУ	10.95	43.18	98.30
предприятия с от 10 –50 % ЧУ	63.50	18.90	1.70

Относителният дял на чуждестранно участие в собствения капитал на инвестираните предприятия за 1998 г. е 10.9 % в полза на предприятия със 100 % чуждо участие и 63.5 % за такива с по-малко от 50 % чуждо участие. Изменяйки всяка година съотношението, през 2001 г. то е 43.2 % на 18.9 %, за да стигне до утвърждаващата за 2002 г. тенденция– 98.3 относителен

дял на предприятията със 100 % чуждестранно участие и 1.7 % за такива с по-малко от 50 % чуждестранно участие.

Налага се извода, че расте относителният дял на предприятията със 100 % чуждестранно участие в капитала, което е резултат освен на нови инвестиции, а също и на реинвестиране на печалбата и закупуване на по-големи дялове от предприятието от чуждия инвеститор до пълното му притежание.

През 1998 г. 49,6 % от чуждите инвестиции бяха в предприятия от държавния сектор, но реализирайки отрицателен финансов резултат през годините, те стигнаха до фалит. Останаха само предприятия с форма на собственост-частна на местно лице и частна под чуждестранен контрол.

Колебливите тенденции към увеличаване относителния дял на предприятията с форма на собственост-частна под чуждестранен контрол, е в пряка зависимост от нарастване броя на предприятията със 100 % чуждо участие в собствения капитал.

Структурата на чуждите преки инвестиции в капитала на предприятията от различните отрасли на икономиката ни в регион Ямбол през изтеклите 5 години е разнородна и не подлежи на някаква закономерност, т.е. не очертава ясно изразени тенденции и трайни предпочитания към определено отраслово инвестиране.

Чуждестранните преки инвестиции в хил.щ.д. за всички основни отрасли с изключение на отраслите “Транспорт” и “Обществено хранене”, които се явяват непривлекателни за чуждия инвеститор от 1998 до 2002 г., бележат устойчивост на ръста в абсолютна сума.

ОТРАСЛОВА СТРУКТУРА НА ЧУЖДЕСТРАННИТЕ ПРЕКИ ИНВЕСТИЦИИ

(Процент)

		1998	1999	2000	2001	2002
	ОБЩО	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
1	Селско, ловно и горско стопанство	0.2	2.0	2.1	5.1	1.4
2	Преработваща промишленост	75.2	94.4	52.2	51.4	-
3	Строителство	0.3	0.1	0.2	-	6.9
4	Търговия, ремонт и техническо обслужване на автомобили	20.5	2.9	45.1	42.9	2.9
5	Транспорт	3.6	0.3	-	-	-
6	Обществено хранене	-	-	-	0.2	-
7	Операции с недвижимо имущество, наемодателна дейност и бизнес услуги	0.2	0.3	0.4	0.4	88.8

Отрасъл “Селско стопанство” запазва приблизително еднакъв относителен дял на чуждестранно участие в собствения капитал на инвестираното предприятие през последните 5 години, като сумата на чуждестранните инвестиции през 2002 г. е нараснала 4 пъти в сравнение с предходната година, което е резултат както от нова инвестиция така и от реинвестиция на реализирана печалба. Основни инвеститори в този отрасъл са от Франция и Италия .

“Преработваща промишленост”от приоритетен отрасъл от 1998 до 2001 г. включително с над 50 % относителен дял на чуждестранно участие за 2002 г. е с отрицателен собствен капитал, поради реализирани загуби и отстъпва място на нематериална дейност .

Отрасъл “Строителство” е един от неpreferираните за чуждо инвестиране –относителният дял тук е вариал между 0.1 и 0.2 %, за да стигне своя максимум през 2002 г. - 6.9 % с основен инвеститор от Великобритания.

“Търговия, ремонт и техническо обслужване на автомобили” е отрасъл, който дава добри възможности за инвестиция, с по-добра доходност и бърза възвращаемост на вложението. През 1998 г. относителният дял на чуждестранните преки инвестиции в търговията е бил 20.5 %,

нараствайки през 2000 г. на 45.0%. За 2002 г. той е 2.9 %, което не е показател за намаление на чуждите инвестиции в тази сфера, по-скоро говори за променена отраслова структура. За 5 годишен период чуждестранните преки инвестиции в този отрасъл са нараснали приблизително 3.5 пъти, като запазват постоянна тенденция на несъществено завишение. Тук основни инвеститори са от Гърция и Турция. Инвеститори от Гърция и Италия освен в селско стопанство и търговия, влагат свои инвестиции в производството на храни и напитки.

По-големите ни инвеститори в преработващата промишленост през последните години са от Лихтенщайн - производство на пластмасови изделия, Британски вирджински острови и Италия – производство на облекло и текстил, Великобритания - производство на химически влакна. Фирми в областта, в които продължава инвестирането, са: ООД "Арис импорт експорт", ЕООД "Агро-96, ООД "Карил и Таня", АД "Химтекс ойл", ООД "Ефеб", АД "Котонс индустри България", ЕООД "Иваго България", ООД "Илиос-99", ООД "Ваккуум ел систем", ООД "Изоргоматерм", ООД "Алианс-агрикол-алаг" и ООД "Булкод". Общо 4980 лв. са чуждите инвестиции към края на 2000 г. и 5917 лв. към края на 2001 г. в 16 предприятия с общ положителен финансов резултат. Ако и през следващите години чуждестранните преки инвестиции нарастват със същите темпове, трудно могат да доведат до решаване на икономическите проблеми на региона ни. И тук е мястото и ролята на Агенцията за инвестиции, която трябва да осигури такива режими, които да стимулират навлизането на чужди инвестиции у нас. Готвените законови промени в тази посока имат за цел да разрешат възловите проблеми – спирачка за притока на повече инвестиции в страната ни, а именно: да се сведат до минимум време сроковете за разрешителни, лицензии и др., да се премахнат различията между местни и чужди инвестиции, да се осигури преференциално обслужване на инвеститори ВИП персони във всички звена на държавната администрация, индивидуално консултиране на инвеститорите при обслужване на едно гише с конкретна персонална отговорност, както и държавни помощи в инфраструктурата за големите стратегически инвеститори и др.

Ако предстоящите промени окажат благотворен ефект върху притока на чуждестранни преки инвестиции в страната ни и в частност региона ни, може да се очертае позитивна тенденция на тяхното нарастване и през следващите години и то с темпове, които да удовлетворяват потребностите на икономиката и в регион Ямбол.

Разходите за дълготрайни материални активи в Ямболска област нарастват през годините, като за 2000 год. те са 33 589 хил. лв., за 2001 год. са нараснали на 38 551 хил. лв., а за 2002 г. 42318 хил. лв. Негативна тенденция се наблюдава в община Стралджа, където има намаляване на разходите за ДМА през 1304 хил.лв. Най-голямо е увеличението в община Болярово (147,38 %).

Увеличават се инвестициите за строително-монтажни работи от 9687 хил. лв. за 2000 год. до 14365 хил. лв. за 2002 год. Положително салдо за изследваните години има и при разходите за машини, съоръжения, оборудване и транспортни средства от 17 296 хил. лв. за 2000 год. до 24324 хил. лв. за 2002 год., което е показател за въвеждане на модерно оборудване.

Инвестициите направени от частния сектор през 2002 г. са в размер на 36221 хил. лв., което почти шест пъти повече в сравнение с обществения сектор.

Разходи за придобиване на ДМА в хил. лв.	2000	2001	% увеличение
		33589	38551
<i>По състав :</i>			
Строително монтажни работи	9687	6053	-60%
Машини, съоръжения, оборудване и транспортни средства	17296	21420	+24%
Проучване и проектантски работи	114	28	-307%
Други разходи	6492	11050	+ 70,2%

По икономически сектори :			
Селско и горско стопанство	5361	6576	+22,7%
Индустрия	12568	18943	+50,7%
Услуги	15660	13032	-20%
По форми на собственост			
Обществен сектор	3508	3230	-8,6%
Частен сектор	30081	35321	+17,4%
По общини млн. лв.:			
Болярово	171	241	+41%
Елхово	1993	1552	-28,4%
Стралджа	1584	1308	-21,1%
Тунджа	3968	1154	-290,8%
Ямбол	25873	34296	+32,6%

Настоящо състояние на икономиката

Според БУЛСТАТ към 31.12.2002 год. на територията на област Ямбол има 17561 регистрирани стопански обекти, от които развиващи дейност са 15726, като почти три четвърти от тях са в община Ямбол. В сравнение с предходната година в региона действат 735 броя повече субекти, като основно увеличението е в община Ямбол (590 броя повече). По отраслова структура най-голям брой активни субекти има в отрасъл “Търговия, ремонт и техническо обслужване”: 6955 броя или 44% от всички субекти, като този отрасъл е водещ във всички общини. Следващите отрасли с по-голям брой активни субекти са “Транспорт, складиране и съобщения” и “Хотели и ресторанти” съответно с 1567 и 1314 броя. Най-малък брой субекти са в отраслите “Добивна промишленост” и “Снабдяване с електроенергия, газ и вода” поради спецификата на тези отрасли. Добивната индустрия бележи спад, като активните субекти остава

2. Това разделение е представено и в следващата таблица.

Сектори по Националната класификация на икономическите дейности	Област Ямбол 2001 год.	Област Ямбол 2002 год.	Разлика в броя активни субекти
Общо	14991	15726	735
Селско, ловно и горско стопанство	1072	1272	200
Рибно стопанство	15	17	2
Добивна промишленост	4	2	-2
Преработваща промишленост	1313	1327	14
Снабдяване с ел. енергия, газ и вода	4	4	0
Строителство	393	406	13
Търговия, ремонт и техн. обслужване	6697	6955	258
Хотели и ресторанти	1253	1314	61
Транспорт, складиране и съобщения	1521	1567	46
Финансово посредничество	139	145	6
Операции с недвижимо имущество и бизнес услуги	714	771	57
Държавно управление и отбрана	84	95	11
Образование	227	226	-1
Хуманно здравеопазване	494	506	12
Други дейности	1061	1119	58

По основание на възникване основен брой активни субекти са регистрирани по Търговския закон – 13128 броя. От тях преобладаващ е броя на Едноличните търговци: 11775 или 90% от субектите, развиващи стопанска дейност. В областта са регистрирани 178 кооперации, като 78 от тях се намират в община Тунджа (44% от действащите кооперации в областта). Общият брой на регистрираните дружества в Ямболска област е 1353, както следва: СД: 30% , ООД: 32 % , ЕООД: 30 % и АД: 8 %. Почти 82.3 % от тях са в община Ямбол. Освен тях в региона действат 14 фондации, 178 нестопански сдружения и 22 религиозни организации.

Активни субекти по основания за възникване и видове в област Ямбол към 31.12.2002 год.						
По основания на възникване	Област Ямбол	Болярново	Елхово	Стралджа	Тунджа	Ямбол
Търговски закон в т.ч.	13128	230	1204	665	1331	9698
СД	402	6	22	20	46	308
ООД	432	4	29	17	14	368
ЕООД	402	2	24	12	17	347
АД (вкл. и ЕАД)	115	2	12	5	5	91
ЕТ	11775	216	1117	611	1249	8582
Закон за кооперациите	178	12	20	34	78	33
Кооперация	177	12	20	34	78	33
Юридич. лица с нест. цел:	195	6	29	15	7	138
Фондация	14		1			13
Сдружение	178	6	28	15	7	122
Закон за изподанията	22	1	3	2	4	12
Религиозна организация	22	1	3	2	4	12
Осигурител – физ. лице	1736	20	163	83	286	1184
Други основания	467	27	63	55	122	200

Освен активните субекти в област Ямбол има регистрирани още 1835 субекта, които в момента не развиват дейност, от тях 1575 са временно неактивни и 246 са в ликвидация.

Субекти вписани в БУЛСТАТ по състояние към 31.12.2002год.						
	Област Ямбол	Болярново	Елхово	Стралджа	Тунджа	Ямбол
Общо	17561	348	1651	962	2046	12554
Развиващ дейност	15726	296	1482	854	1828	11266
В п-во по несъстоятелност	3				1	2
В несъстоятелност	11	2	1	2	1	5
В ликвидация	246	14	27	14	22	169
Неактивен	1575	36	141	92	194	1112

Собствеността на активните субекти е преминала изцяло в частния сектор: 98% (15425) от всички. Държавните и общинските субекти са по 1% (146 и 155 броя).

Активни субекти, вписани в БУЛСТАТ към 31.12.2002 г. по община и форма на собственост						
	Област	Болярново	Елхово	Стралджа	Тунджа	Ямбол
2000 г.						
Държавна	165	8	23	16	26	92
Общинска	170	15	28	27	56	44
Частна	12649	225	1204	647	1265	9308

Общо	12984	248	1255	690	1347	9444
2001 г.						
Държавна	158	6	24	15	24	89
Общинска	162	12	28	21	55	46
Частна	14671	273	1382	794	1681	10541
Общо	14991	291	1434	830	1760	10676
2002 г.						
Държавна	146	6	19	15	25	81
Общинска	155	12	25	19	53	46
Частна	15425	278	1438	820	1750	11139
Общо	15726	296	1482	854	1828	11266

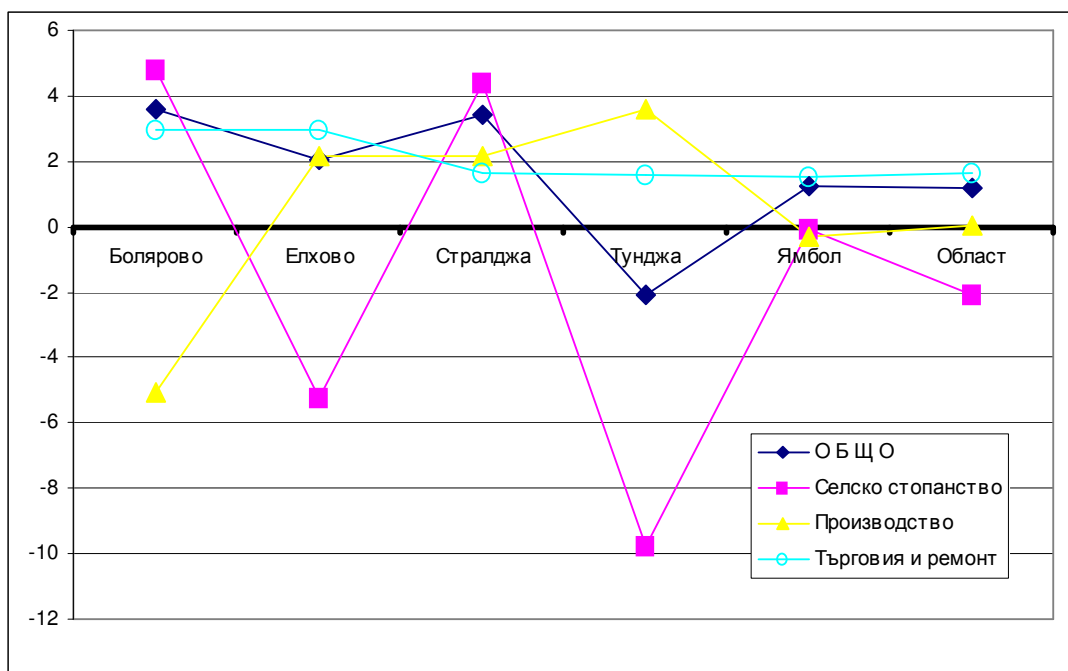
Големият брой регистрирани стопански субекти, съпоставен с данните за отчетите на фирмите в ТСБ показва наличие на много реално нефункциониращи структури. Реципрочният показател на броя регистрирани стопански субекти на 1000 жители дава представа за това, че стопанските субекти на територията на областта са основно малки и средни по големина.

За по-пълно изследване на икономиката в област Ямбол е необходимо да се изследва състоянието на отделните общини. За региона е характерно неравномерното разпределение на стопанските субекти. Анализът е изготвен и предоставен от ТСБ.

Определяща роля има община Ямбол, която е административен център на областта, в нея живеят 53,4 % от населението на областта и тя е основен “двигател” на икономиката в региона. Стопанските единици, които извършват дейност на нейната територия са 2506 (69,2 % от тези за цялата област) и са реализирани 573742 хил. лв. нетни приходи от продажби (85,6 % относителен дял). Посочените резултати показват огромната диспропорция между община Ямбол и останалите общини в региона.

За да се анализират стопанските единици по общини се използва показателя “оперираща ефективност” (ОЕ), който се изчислява като отношение на разликата между нетните приходи от продажби и разходите за дейността към нетните приходи от продажби. Колкото по голяма е стойността на ОЕ, толкова по-ефективна е дейността на стопанските единици в този отрасъл, аналогично при отрицателни стойности се наблюдава неефективност или загуба от дейността. Използвано е разделение на икономическите дейности по А17 (агрегирана номенклатура), поради конфиденциалността на данните по подотрасли на ниво община. Изходните данни са представени таблично. Графично изчисленият показател по сектори “Селско стопанство”, “Производство”, “Търговия и ремонт” и “Хотели и ресторанти” по общини има следния вид:

Опериреща ефективност в някои отрасли по общини в област Ямбол за 2002 година

Висока оперираща ефективност в отрасъл “Селско стопанство” се наблюдава в общините Болярово и Стралджа. Ниско ефективни са общините Елхово и Тунджа, в която положението е доста негативно, ОЕ е в размер на $-9,75$, което на практика означава, че приблизително на всеки 110 лева разход те имат 100 лева приход. По тази причина на областно ниво се получава отрицателна ефективност за този отрасъл в размер на $-2,11$.

В отрасъл “Производство”, най- ниската ефективност е в община Болярово: $-5,07$. Това се дължи на малкия брой предприятия в тази община едва пет за този отрасъл, като неефективна е също и дейността на стопанските единици в община Ямбол $-0,28$. В останалите общини този отрасъл се развива добре, като най-ефективна е дейността в община Стралджа.

Отрасъл “Търговия и ремонт” се развива относително стабилно. Стойностите за опериращата ефективност са близки в отделните общини, като размерът ѝ е от 1,54 за община Ямбол до 2,94 за Елхово и Болярово. За областта средната ОЕ за отрасъла е в размер на 1,63.

От останалите отрасли, които не са представени графично се откроява “Здравеопазване и социални дейности” с висока оперираща ефективност във всички общини, като за областта тя е в размер на 22,08. Добре се развива и сектор “Операции с недвижимо имущество и бизнес услуги” с ОЕ в размер на 21,76 за областта. Най-ниска е ефективността в отрасъл “Други дейности, обслужващи обществото и личността”, с отрицателна ефективност в размер на $-16,19$, като определяща е стойността в община Ямбол ($-21,25$).

Като цяло стопанските единици в общините Болярово и Стралджа функционират икономически ефективно, а пред община Тунджа са налице сериозни проблеми, които се отразяват негативно на икономиката на цялата област.

2.1.2. СТРУКТУРА НА ИКОНОМИКАТА ПО ОТРАСЛИ

Секторният анализ на икономиката на Ямболска област, представен по-долу, е съставен на база информация, предоставена от Териториално статистическо бюро за протичащите през последните три години процеси по отрасли. Данните обхващат 3916 фирми за 2000 г., 4139 фирми за 2001 г и 3621 за 2002 г.

Не е отчетена дейността на предприятията, работещи във финансовия сектор. Наред с това, част от регистрираните малки фирми не упражняват дейност или не предоставят информация за статистическа обработка.

	2000 г.		2001 г.		2002 г.	
	Нетни прих. от продажба	Относителен дял в %	Нетни прих. от продажба	Относителен дял в %	Нетни прих. от продажба	Относителен дял в %
	Хил. лв		Хил. лв		Хил. лв	
ОБЩО	483323		552317		669888	
Селско, горско и ловно стопанство	57719	11,94	60567	10,97	66373	9,9
Индустрия	154465	31,96	176345	31,93	254087	37,93
Строителство	31137	6,44	38246	6,92	44501	6,64
Търговия и ремонт	202879	41,98	232873	42,16	253430	37,83
Хотели, ресторанти	5904	1,22	6227	1,13	5529	0,83
Транспорт и съобщения	16229	3,36	17018	3,08	18033	2,69
Операции с недвижимо имущество	5649	1,17	6681	1,20	10348	1,54
Образование	318	0,07	380	0,07	303	0,05
Здравеопазване	2291	0,47	3024	0,55	5144	0,77
Други услуги	2412	0,50	2226	0,40	2199	0,33

Изводите са следните:

- ВОДЕЩА РОЛЯ ЗА ИКОНОМИКАТА НА ЯМБОЛСКА ОБЛАСТ ИМА ОТРАСЪЛ “ДОБИВНА И ПРеработваща индустрия ” (254087 лв.приходи от продажби), КАТО ЕДВА ПРЕЗ 2002 Г. ЗАЕМА ПЪРВО МЯСТО В ОТНОСИТЕЛЕН ДЯЛ ПО НЕТНИ ПРИХОДИ ОТ ПРОДАЖБИ – 37,93 %.. ВТОРИ ПО ЗНАЧЕНИЕ Е ОТРАСЪЛ “ТЪРГОВИЯ И РЕМОТ” В КОЙТО СА НАД 51,40 % ОТ ПРЕДПРИЯТИЯТА, И КОЙТО ФОРМИРА БЛИЗО 37,83 %. НА ТРЕТО МЯСТО Е “СЕЛСКО, ГОРСКО И ЛОВНО СТОПАНСТВО” С 9,9 %, НО ПРЕЗ ПЕРИОДА 2000 – 2002 Г. СЕ ЗАБЕЛЯЗВА ТРАЙНА ТЕНДЕНЦИЯ ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА НЕТНИТЕ ПРИХОДИ ОТ ПРОДАЖБА. ТАКЪВ ПРЕДМЕТ НА ДЕЙНОСТ ИМАТ 5,40 % ОТ ПРЕДПРИЯТИЯТА, КОИТО ПРИТЕЖАВАТ 12,60 % ОТ ДЪЛГОТРАЙНИТЕ МАТЕРИАЛНИ АКТИВИ. ДЕЛЪТ НА ОСТАНАЛИТЕ СЕКТОРИ В ИКОНОМИКАТА НА ОБЛАСТ ЯМБОЛ ЗА 2001 ГОДИНА ПО РАЗМЕР НА НЕТНИТЕ ПРИХОДИ ОТ ПРОДАЖБИ Е КАКТО СЛЕДВА:

СТРОИТЕЛСТВО: 6,64 %,

ТРАНСПОРТ И СЪОБЩЕНИЯ: 2,69 %,

ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМО ИМУЩЕСТВО, НАЕМОДАТЕЛНА ДЕЙНОСТ: 1,54 %.

ТУРИЗЪМ – ХОТЕЛИ И РЕСТОРАНТИ: 0,83 %,

- С НАЙ-БЪРЗИ ТЕМПОВЕ НАРАСТВАТ НЕТНИТЕ ПРИХОДИ ОТ ДЕЙНОСТТА В ОТРАСЛИТЕ “ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНИ ДЕЙНОСТИ” И “ПРОМИШЛЕНОСТ”. ОСОБЕНО ЗАБЕЛЕЖИТЕЛЕН Е РЪСТЪТ ЗА ПОСЛЕДНИТЕ ДВЕ ГОДИНИ НА НЕТНИТЕ ПРИХОДИ ОТ ПРОДАЖБИ НА ПЪРВИЯ ОТ СПОМЕНАТИТЕ ПОДОТРАСЛИ: 275%.

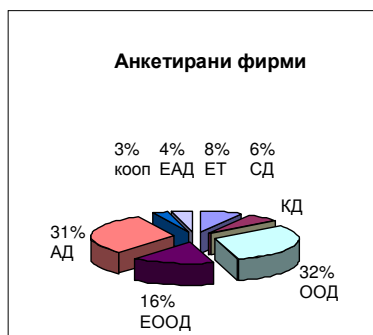
ОТЧЕТЕНИ СУБЕКТИ ПО ОТРАСЛИ НА ИКОНОМИКАТА И ОБЩИНИ

	2000г.					2001г.					2002г.				
	Ямб ол	Тунд жа	Стралд жа	Елхо во	Боляро во	Ямбо л	Тунд жа	Стралд жа	Елхо во	Боляро во	Ямб ол	Тунд жа	Стралд жа	Елхо во	Боляро во
Селско, ловно и горско стопанство	67	70	33	34	20	70	71	30	37	16	79	63	29	28	16
Рибно стопанство	2	1	2	не	не	2	1	не	1	не	4	1	1	1	не
Добивна промишленост	4	не	не	не	не	3	не	не	не	не	4	1	не	не	не
Преработваща промишленост	361	37	25	47	4	375	45	21	54	7	231	23	11	38	3
Произв.и разпред.на ел.и топл.енергия,газообр.горива и вода	2	не	не	не	не	2	не	не	не	не	3	не	не	не	не
Строителство	115	7	4	4	не	103	7	4	5	не	99	7	4	5	не
Търговия,ремонт и техн.обслужване на автомобили и мотоциклети,на лич.вещи и на стоки за домакинството	1517	193	97	195	24	1541	203	105	247	32	1286	200	70	220	15
Хотели и ресторанти	212	61	72	47	12	230	66	37	69	17	165	52	12	71	9
Транспорт и съобщения	222	30	19	31	3	252	34	25	44	3	202	24	13	34	1
Финансово посредничество	32	2	не	не	не	28	1	не	1	не	24	1	не	1	не
Операции с недвиж.имоти,наемодат.дейност и бизнесуслуги	170	1	4	11	не	196	2	4	12	не	191	9	4	10	1
Държавно управление и отбрана;задълж.общ.осигуряване	не	не	не	не	не	не	не	не	не	не	не	не	не	не	не
Образование	14	2	не	3	не	15	1	не	2	не	13	4	не	1	не
Хуманно здравеопазване	64	9	9	11	6	50	4	10	16	3	44	5	9	15	3
Други дейности,обслужващи обществото и личността	54	7	7	11	не	52	5	4	13	1	41	2	2	11	1

В Ямболска област има традиции и опит в занаятчийството. През началото на 2003 год. със съдействието на Ямболската областна администрация се учреди Занаятчийска камара, действаща на територията на областта, която да представлява и защитава интересите на занаятчиите пред държавните органи.

За проследяване на по-точно на тенденциите и нагласите сред икономическите субекти Областна администрация в сътрудничество с ЯТПП, ИСА, АРРИ, Бизнес-център Стралджа и Агробизнесцентър – Елхово проведе анкета сред 100 фирми в областта. Фирмите бяха избрани по данни на ТСБ за най-голям брой заето в тях. Разпределението на анкетираниите фирми по юридически статус е следното:

- ЕТ – 8%
- СД – 6%
- КД – 2%
- ООД – 32%
- ЕООД – 16%
- АД – 31%
- Кооперации – 3%
- ЕАД – 4%

От всичките анкетирани икономически субекти 44% са промишлени фирми, 35% са в подотрасъл “Търговия и услуги”, 9% селско или горско стопанство, 4% транспортни фирми, строителство 5%, а 3% с друга дейност.

Две трети от анкетираниите икономически субекти са приключили със счетоводна печалба, което означава, че се анализират разнородни по дейност и икономическа рентабилност фирми.

От анкетираниите фирми, 41 % реализират износ, като основно се експортира в ЕС и Централна и Източна Европа, след тях се изнася продукция за САЩ, ОНД, Близкия изток и Турция. Резултатите показват слаба експортна дейност със съседните страни Гърция и Турция, което е необяснимо във връзка с по-ниските транспортни разходи при експортиране на продукция.

2.1.2.1. ПРОМИШЛЕНОСТ

Година:	2000			2001			2002		
	Бр. единици	Нетни приходи от продажби	МДА	Бр. единици	Нетни прих от продажби	МДА	Бр. единици	Нетни прих. от продажби	МДА
Общо	3916	483323	173733	4139	552317	173804	3621	669888	209879
Промишленост	477	154465	75084	501	176345	75311	430	254087	99839

Промишлените предприятия от областта бележат непрекъснат ръст на приходите от продажби през периода 2000г. - 2002 година. За 2000 год. относителният дял на промишлеността в областната икономика е 31,96 % за 2001 година, а през 2002 г. – 37,93 %. В Ямболска област са застъпени 17 подотрасъла на промишлеността. Данни за развитието на всеки един от тях за периода 2001 година се съдържат в таблица:

Промишленост Икономическа дейност	2000			2001			2002		
	Бр. единици	Нетн и прих от продажби	МДА	Бр. единици	Нетни прих от продажби	МДА	Бр. единици	Нет-ни прих от продажби	МДА
1.Добив на неметални материали и суровини	4	2371	**	3	**	1780	5	5165	3049
2.Производство на хранителни продукти и напитки	160	69145	36139	174	94798	27294	145	152225	41696
3.Производство на текстил и изделия от текстил, без облекло	13	10934	3221	17	10918	2743	16	11811	3575
4.Производство на облекло, вкл. кожено	63	7033	2473	61	7995	3311	45	8147	3685
6.Пр-во на лицеви кожи, изделия за пътуване и сарашки изделия	13	1185	738	13	1807	869	10	1667	874
7.Производство на дървен материал и изделия от него, без мебели	20	266	35	21	426	80	15	617	203
8.Пр-во на дървесна маса, хартия, картон и изделия	**	**	**	5	492	145	4	358	123
8.Издателска и полиграфическа дейност	15	1247	674	14	1513	600	15	1655	**
9.Производство на химически продукти	6	**	**	4	**	**	3	**	**
10.Производство на изделия от каучук и пластмаси	28	3234	1052	24	3368	1212	26	4348	3833
11.Производство на изделия от неметални минерални суровини	15	6094	3806	20	6309	3727	16	6168	3945
12. Производство и леене на метали(черна металургия)	5	4161	2044	5	4049	2150	3	1735	530
13.Производство на	56	4230	792	62	3794	771	53	9702	3947

метални изделия, без машини и оборудване									
14. Производство на машини, оборудване и домакински уреди	20	17619	5221	24	18784	5718	16	27323	10722
15. Производство на електрически машини и апарати	10	**	**	3	**	**	7	**	**
16. Пр-во на медицински, прецизни и оптични апарати и инструменти	10	121	96	10	135	91	10	133	100
17. Производство на мебели; производство, неклаифицирано другаде	32	1989	1406	36	3066	1863	36	3585	3112

Забележка: Символът ** означава конфиденциални данни.

От седемнадесетте подотрасъла на промишлеността, застъпени в област Ямбол, най-висок относителен дял по нетни приходи от дейността има производството на хранителни продукти и напитки, което формира над 64 % от нетните приходи на промишлеността в областта и 22,7 % от общите приходи за 2002 година. За отбелязване е, че през последните 3 години този дял непрекъснато е висок. За 2000 година този ръст е от 74,1 %, а за 2001 година е 63,2%. Броят на предприятията, работещи в този подотрасъл в началото на 2002 година, е 145 и те са 48,2% от всички предприятия, като водещи са ТПК "ГЛОРИЯ СД" производство на минерални води и безалкохолни напитки, ЕТ "МАЛИНА 96" производство на аромати, емулсии, оцветители и киселини за безалкохолни напитки и сладкарство, консерванти и подсладители, "АЛИАНС - АГРИКОЛ - АЛАГ" ООД отглеждане на домашни птици, ЕТ "АРАЧИЕВ - М - МИХАИЛ ХРИСТОВ" гр. Елхово, производство на мляко и млечни продукти, "БРАЙПЕТ" ЕООД производство на мляко и млечни продукти, "БЪЛГАРСКИ ЙОГУРТ" ООД производство на мляко и млечни продукти, алкохолни напитки, ВИДОНА - Р" АД производство на майонези, лютеници, кетчупи, сосове, нектари и опаковки за тях, ЕТ "ВОДЕН - ИВАН ДИМИТРОВ" производство на хляб, хлебни изделия и сладкарски изделия, ЕТ "ВЕРОНА - 91" хлебопроизводство и сладкарство, "ЕФЕБ" ООД солзамразяване на плодове и зеленчуци, КАБИЛЕ - ЛБ" АД млекопреработка и производство на млечни продукти, "КАРИЛ И ТАНЯ" ООД производство на сладолед, "МЕСОКОМБИНАТ ЯМБОЛ - 2000" ООД месопреработвателно предприятие, МЕЛНИЦА - ЯМБОЛ" АД производство на мелничарски продукти, "МИЛАНОВ - ПОПОВ" ООД с. Калчево производство на мелничарски продукти, ПАПАС - ОЛИО" АД българо - гръцко дружество за производство и търговия с висококачествено рафинирано слънчогледово масло, сурови растителни масла и шротове, "РОДОПА - ЕЛХОВО" АД гр. Елхово, месопреработка и производство на колбаси, ТОП - КОНСЕРВ" АД произвежда стерилизирани и сушени плодове и зеленчуци и др.

На второ място по значение е подотрасъл "Производство на машини, оборудване и домакински уреди", който за 2002 год. формира 11,64 % от нетните приходи от продажба на промишлеността в Ямболска област. Особено радващ е фактът, че през последните три години този структуроопределящ в близкото минало подотрасъл бележи непрекъснат растеж, въпреки че броя на фирмите остава нисък: само 24 за цялата област. В този подотрасъл действат основно фирми като "ВАКУУМ ЕЛСИСТЕМ" произвежда вакуумни помпи и инсталации и електрически табла, "ДИОВАК" произвежда инсталации за вакуумметализация, пакетиращи и вакуумопаковачи машини, КАЛИБРОВАНИ СТОМАНИ" произвежда стоманена тел с точни диаметри и изделия от нея, "ЛЕМЕКОН" АД гр. Елхово, произвежда отливки от чугун и фитинги за водоснабдителни и канализационни тръби, "МЕТАЛИК" АД произвежда машини за хранителната промишленост, плугове, култиватори и извършва металообработка с висока точност, "МЕТАЛОКЕРАМИКА" ООД произвежда детайли по метода на праховата металургия, "ОРУДИЦА" ООД производство на отливки от чугун,

"ХИДРОЕЛЕМЕНТИ И СИСТЕМИ" произвежда хидравлични цилиндри, изделия и системи и др.

На трето място по значение е подотрасъл "Производство на текстил и изделия от текстил". Той осигурява 5 % от нетните приходи от продажби на промишлеността в Ямболска област. В този подотрасъл има 61 предприятия, които осигуряват 5,9 % от нетните приходи от продажби. Основни представители на текстилното и трикотажно производство са основно предприятия като *ЕТ "ГЕРОТИК - ДИМИТРИНКА КЪНЕВА"* произвежда дамски модни облекла, *"ДЕБИТЕКС" ООД* е специализиран производител на фирмено работно облекло и надписи върху текстил, *ДЕЛИ - 99" ЕООД* произвежда ризи, блузи и друго долно облекло, *ЕТ "ЕЛИТ"* произвежда пълна гама трикотажни изделия: дамско и мъжко белъо, тениски, включително рекламни, потници, блузи, *"ЕР И ЕМ СТИЛ" ООД* произвежда горно облекло, без работно, *"КАБИЛЕ" ООД*, *ЕТ "КАРА - Г. ГЕОРГИЕВ"* произвеждат топли и леки горни облекла за всички възрасти, *"КОТОНС ИНДУСТРИ БЪЛГАРИЯ АД"* произвежда горно облекло, *МЕДИЧИ ТОДОРОВИ СИЕ" СД* - производство на облекло и допълнения за облекло, *"НЕВЕН" АД* гр. Елхово, произвежда мъжко, дамско и детско облекло и спортни стоки, *"НИЯ СТИЛ" ЕООД* произвежда дамска конфекция, *"ТОНЗОС 95" АД* е производител на текстилни облекла.

Сравняването на данните от таблицата за отрасъл "Промисленост" води до няколко основни извода:

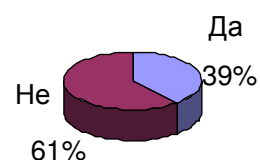
- Водещ по нарастване на нетните приходи от продажби за периода 1999-2001 година е подотрасъл "Производство на мебели".
- Като цяло нетните приходи от продажби нарастват постоянно в 8 от представените 17 подотрасъла. В отрасъл "Производство и леене на метали" има трайно намаляване на нетните приходи от продажби в периода 2000 - 2003.
- Един значителен дял (18%) от реализацията на продукцията и услугите, на анкетираните промишлени фирми се реализират в чужбина, а 39 % в други области, т.е. над 50 % от продукцията е конкурентоспособна и е насочена към други пазари, а 43% се реализира в областта.

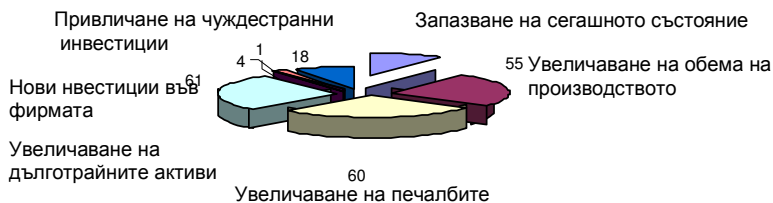
Почти цялата продукция (93 %), произвеждана от икономическите субекти в Ямболска област е насочена към крайния потребител. Преработващата промишленост преобладава между анкетираните фирми в областта. Анкетата установи успешна реализация на продукцията й. Тревожен факт е, че близо 60% от фирмите в промишления сектор, които участват в анкетата не са увеличили броя на персонала си през последните 3 години. Данните от проведената анкета са илюстрирани на графиките по-долу:

Увеличен ли е броят на персонала през последните години ?

Какви са очакванията за развитие на бизнеса ви?

2.1.2.2 ТЪРГОВИЯ

Година	2000			2001			2002		
	Бр. единици	Нетни прих. от продажби	МДА	Бр. единици	Нетни прих. от продажби	МДА	Бр. единици	Нетни прих. от продажби	МДА
Общо	3916	483323	176733	4139	552317	173804	3621	669888	209879
Търговия и ремонт	2019	204029	40331	2128	232873	32452	1889	253430	31949

Търговията и услугите са водещ отрасъл в икономиката на Ямболска област, чийто дял през последните няколко години непрекъснато нараства - 42,20 % за 2000 година, на 37,83 % за 2002 г.

Търговия и ремонт	2000			2001			2002		
	Бр. единици	Нетни прих. от продажби	МДА	Бр. единици	Нетни прих. от продажби	МДА	Бр. единици	Нетни прих. от продажби	МДА
Т-я, техн. облс и ремонт на МПС; ТД с горива и смазочни материали.	118	25815	5093	118	29621	5903	115	31868	7214
Търговия на едро и търг. посредничество без търг. с автомобили	343	134540	16380	365	155236	21564	343	168243	18848
ТД, без ТД с МПС; ремонт на лични вещи и стоки за домакинството	1558	42524	18858	1645	48016	4985	1431	53319	5887

Особено голямо значение за развитието на търговията в Ямболска област имат възможностите за търговски контакти между местни и външни търговци. В момента търговията и услугите /без финансовите услуги/ формират близо 40 % от общите приходи от продажби в областта.

От отделните подотрасли с най-голямо значение е “Търговия на едро и търг. посредничество без търг. с автомобили”. В него са 18,16 % от предприятията в отрасъла, които формират над 66 % от нетните приходи от продажби.

На второ място сред подотраслите на търговията е “Търговия на дребно (без търговия с автомобили и мотоциклети; ремонт на лични вещи)”, в който са заети най-много фирми: близо 76 % от всички фирми работещи в сектор “Търговия и услуги”. Нетният приход от продажби, който се реализира от този подотрасъл, се равнява на 21,04 %. Подотрасълът се развива стабилно през последните 3 години.

Очакванията на собствениците на фирми за развитие на износа им, според проведената анкета, са: над половината от фирмите очакват увеличаване на обема на производството и увеличаване на печалбите. Изводът е, че според анкетиранияте фирми икономическият климат в региона е добър. Около една трета от фирмите ще се насочат към привличането на чужди инвестиции. За съжаление, 4 % от анкетиранияте фирми ще прекратят дейността си, ако не се подобрят икономическите условия.

Търговското обслужване в Ямболска област се извършва от голям брой малки частни фирми, предимно за търговия на дребно на следните видове стоки:

- Хранителни стоки
- Текстил, облекло и обувки
- Парфюмерия и козметика
- Домашни потреби
- Горива и авточасти
- Строителни материали
- Медикаменти
- Селскостопански продукти и семена
- Канцеларски материали и офис консумативи и др.

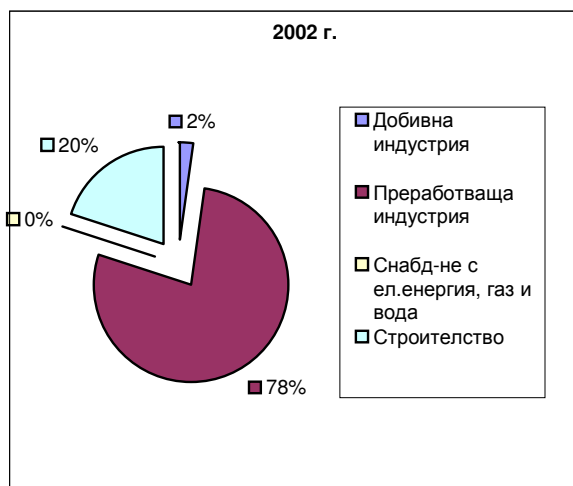
През последните години се забелязва тенденция към намаление на броя на търговските обекти, главна причина за което са ограничената покупателна способност на населението, голям брой обекти за търговска дейност и общото икономическо състояние в региона.

2.1.2.3 СТРОИТЕЛСТВО

За разлика от годините преди 1990, когато отрасълът беше обърнат преди всичко към промишленото строителство и използването на индустриален подход в жилищното строителство, сега голяма част от заетите в него фирми изграждат нови жилища, офиси, магазини, хотели, банки и др. Делът на строителството в областната икономика ни нарежда на едно от последните места сред 28-те области на страната. Заетите лица (работодатели, самостоятелно заети лица, наети лица, неплатени семейни работници) нарастват бавно през годините, като за 2000 г. това нарастване е 1,1 % , а за 2001 г. съответно 3,8 %. Наетите лица са почти 94 % от заетите в сектор “Строителство”. (през 2002 строителите намаляват)

Сравняването на данните за отрасъл Строителство водят към няколко основни извода: В отрасъл “Строителство” работят около 7,9 % от заетите в областта, които създават 15,3 % от общия размер на приходите от дейността. Относителният дял на строителството от общата продукция на областта е 19,3 %.

Отрасъл	2000			2001			2002		
	Бр. еди ници	Нетни прих. от продаж би	МДА	Бр. еди ници	Нетни прих. от продаж би	МДА	Бр. еди ници	Нетни прих. от продаж би	МДА
Общо	3916	483323	176733	4139	552317	173804	3621	669888	209879
Строителств	130	31137	5563	119	38246	5139	121	44501	7163
Строителство	2000		2001		2002				
	Заети лица	Наети лица	Заети лица	Наети лица	Заети лица	Наети лица			
Общо	1327	1242	1378	1294	1284	1173			

Структурата на индустрията показва, че на строителството се падат 20 % от общата продукция. На територията на Ямболска област са базирани около 103 фирми, работещи в областта на строителството. Някои от тях като АВС - инженеринг Н. Георгиев ЕТ, Техностройинженеринг – 99” ООД имат опит и техника за изграждане на големи инфраструктури обекти, други са концентрирани в жилищното строителство, трети получиха известност при ремонта и изграждането на хотели и офиси на различни институции. Съществуват и определен брой строителни бригади, които извършват строителни дейности по договаряне с клиенти.

Фирмите, занимаващи се със строителни дейности, са:

1. Жилищно строителство: Строител-И.Иванов ЕТ, Брилянт-Найденев и Сие СД, Диана Комерс-1 ЕООД, Мирамекс-Бъчваров, Иванова и Сие СД, Полистрой ЕООД, Сил-ма 60-П.Пенев ЕТ, Монтажиинженеринг АД, Геоострой инженеринг ЕООД, Инфрастрой-инженеринг ООД, Сапи-Ко ООД, Системи, технологии и реализация ЕООД

2. Пътно строителство : Инфрастрой-инженеринг ООД, Пътно поддържане ЕООД , Пътен кантон, Областно пътно управление , Пътно строителна фирма АД, Строителна компания път строй инвест ООД, Суперстрой-инженеринг ЕООД, Техностройинженеринг-99 ООД.

3. Строителство на търговски обекти : АВС-инженеринг-Н.Георгиев ЕТ, Мирамекс-Бъчваров, Иванова и сие СД

Строителните фирми от областта бележат непрекъснат ръст на приходите от продажби през периода 1999-2001 година. За 2000 година този ръст е от 0,8 %, а за 2001 година - от 21,6 %. Данните, представени в следващата таблица, показват нарастването на произвежданата продукция по цени в хил.лв. Забелязва се запазване на относителния дял на строителството в областта по произведена продукция от 20,00 %, като в частния сектор намаля от 22,6 % до 21,20 %.

ОБЛАСТ ЯМБОЛ	1999	2000	2001	2002
Произведена продукция от индустрията по цени на съответната година в хил. лв.	143999	159134	196247	209539
Строителство	29039	30817	37885	41960
Отн. дял на строителството в общото пр-во, %	20,1	19,4	19,3	20,0
Произвеждане продукция от частния сектор по цени на съответната година - хил. лв.	119509	142351	179349	187236
Строителство	26964	28746	35555	39778
Отн. дял на строителството в частн. сектор, %	22,6	20,2	19,8	21,2

Имайки предвид тясната връзка между строителството и останалите сектори на икономиката, развитието на този отрасъл служи като показател за икономическата перспектива на останалите сектори и субекти. В жилищното строителство за периода от 1999 год. до 2002 год. (по данни на ТСБ –Ямбол, таблицата по- долу) се забелязва намаляване на

броя на застроените сгради от 25 през 1999 год. до 9 за 2002 год. Тенденцията за снижаване на строителството на жилищни сгради се потвърждава и от данните от анкетата, като намалението е почти двойно спрямо предходните години. Общата застроена площ през 1999 год. намалява и през следващите години.

Жилищно строителство по вид на сградите в област Ямбол

Жилищна сграда	1999	2000	2001	2002
Брой сгради	25	23	10	9
Брой жилища	165	84	76	66
Брой стаи	376	228	194	159
Обща застроена площ /кв.м/	19134	9120	8173	8397
Полезна площ кв.м. общо	16017	7329	6394	6937
Полезна площ кв.м. жилищна	6901	5018	5001	4729
Полезна площ кв.м. обслужваща	9116	2311	1393	2208

По данни от проведената анкета 95% от фирмите разполагат с квалифицирани служители, или поне не обвързват квалификацията като предпоставка на бизнеса си. Това доказва наличието на квалифицирани кадри в Ямболска област и в частност в сектор Строителство.

2.1.2.4 ТРАНСПОРТ И СЪОБЩЕНИЯ

Отрасъл	2000			2001			2002		
	Бр. еди ници	Нетни прих. от продаж би	МДА	Бр. еди ници	Нетни прих от продаж би	МДА	Бр. еди ници	Нетни прих от продаж би	МДА
Общо	3916	483323	173733	4139	552317	173804	3621	669888	209879
Транспорт и съобщения	303	16229	5514	354	17018	5446	274	18033	5704

ОТРАСЪЛ “ТРАНСПОРТ И СЪОБЩЕНИЯ” ФОРМИРА 2,69 % ОТ НЕТНИТЕ ПРИХОДИ ОТ ПРОДАЖБИ В ОБЛАСТТА, КОИТО ИКОНОМИКАТА НА ОБЛАСТ ЯМБОЛ РЕАЛИЗИРА ПРЕЗ 2002 ГОДИНА. В СРАВНЕНИЕ С ПРЕДХОДНАТА 2000 ГОДИНА ТОВА Е НАМАЛЕНИЕ С 0,67 ПУНКТА.

Стратегическото местоположение на Ямболска област и предстоящото откриване на КПП на границата с Турция могат да превърнат областта във важен транспортен център с национално значение. Привличане на нови инвестиции се очакват с предстоящото отваряне на гранично-пропускателен пункт Лесово-Хамзабейли.

Нараства и капацитетът и броят на регистрираните малки и средни транспортни фирми. Само тези, занимаващи се с таксиметрови услуги, са над 120, като броят на регистрираните в областта таксиметрови автомобили е над 6 000.

Съществено място в транспортното обслужване на населението от града и региона заемат фирмите за междуселищен и специализиран превоз: “Валерос”, “Дичони”, “Диана бус”ООД, ДАП – Елхово и Стралджа, обслужващи 40 междуселищни и градски линии.

Основно място сред фирмите, почистващи пътна мрежа I, II, III, IV клас, са: “Пътно поддържане - Ямбол”, “Пътно поддържане – Елхово”, “ПСФ Пътно поддържане”, “Техностройинженеринг-99”АД и “Пътностройинженеринг”-АД-Стара Загора.

Увеличават се и фирмите, предлагащи съобщителни услуги. Наред с държавните фирми БТК и Български пощи в този сектор работят и редица частни предприятия. С либерализирането на съобщителните услуги се очаква техният дял да нараства.

Териториално поделение “Български пощи”-Ямбол има изградена мрежа от 74 пощенски станции, а в населените места с малко население има разкрити 23 пощенски агенства и работят 17 междуселищни пощальони. Основен показател, характеризиращ пощенската мрежа, е брой обслужвано население от една пощенска станция в градовете и брой обслужвано население от една пощенска станция в селата в национален мащаб и за Ямболска област тези данни изглеждат така:

Показател	За страната	За областта
Обслужвано население от една пощенска станция/бр./	2639	2118
Обслужвано население от една пощ. станция в градовете /бр./	8528	10435
Обслужвано население от една пощенска станция в селата /бр./	1041	818
Обслужвана територия от една пощенска станция, кв. км	36,5	56,0

Технологичен район “Далекосъобщения” – Ямбол е представител на БТК-ЕАД на територията на Ямболска област. ТРД Ямбол е изградил основната съобщителна инфраструктура на областта. Телефонизирани са всички селища. Клиентите на ТРД са 53731, от които домашни 47019. Телефонната плътност е 34.84 т.п. на 100 жители на територията на Ямболска област и е в рамките на средната за страната (30,3 ТП на 100 жители). До 2004 година се планира пълната подмяна на междуселищните връзки, а до 2006 година: цифровизация на 80 % от абонатните постове в големите селища на областта. С повишаване на степента на цифровизация и намаляване на експлоатационните разходи ще се търси поевтиняване на услугите и повишаване на конкурентноспособността на БТК.

2.1.2.5 ТУРИЗЪМ

Туризмът е приоритетен отрасъл на българската икономика със сериозен потенциал за развитие. През последните години значението му за социално-икономическото развитие на страната и делът му в БВП непрекъснато нараства. Налице са повишени инвестиции в инфраструктурата и подобрения в правната и институционална рамка за него. Значително се увеличава броят на МСП в сектора.

Туризмът в Ямболска област е представен основно чрез фирмите, предлагащи хотелиерски услуги, заведенията за обществено хранене и лицензираните туристически агенции. Въпреки традиции, природни дадености и направените значителни инвестиции, този отрасъл формира само 0,83 % от нетните приходи от продажби в областта за 2002 г.

Отрасъл	2000			2001			2002		
	Бр. едници	Нетни прих. от продажби	МДА	Бр. едници	Нетни прих. от продажби	МДА	Бр. едници	Нетни прих. от продажби	МДА
Общо	3916	483323	176733	4139	552317	173804	3621	669888	209879
Хотели и ресторанти	372	5904	1744	419	6227	1272	311	5529	1273

Ямболска област има условия за развитие на туризъм. Областта е екологично чист район без големи замърсители, с благоприятни природни и антропогенни туристически ресурси. На територията ѝ се преплитат няколко климатични влияния, като преобладава умереният преходноконтинентален климат, а в по-южните части на областта - континентално-средиземноморският, причина за по-дългата и топла есен. Районът е един от най-топлите в страната.

През областта е средното течение на р. Тунджа. Минерални извори има край с. Стефан Караджово, гр. Стралджа и с. Правдино. Лечебните качества на водата край с. Стефан Караджово са близки до тези на “Карлови вари” – Чехия и на “Кисловодск” – Русия и

позволяват развитието на балнеоложки туризъм. Характерна за областта е богата и разнообразна растителност. Като дървесни видове преобладават черен бор, благун, цер, акация, габър, топола, дъб, ясен, бряст. В старите легла на река Тунджа, където водата се задържа по-дълго, се развива водна растителност: широколистен и теснолистен папур, камъш, тръстика, джука, водно лютиче, върбинка. Животинският свят е разнообразен – зайци, сърни, лисици, чакали, дива свиня, елен лопатар, колхидски фазан и прелетни птици. Уникални са природните дадености в резерватите Балабана, Горна и Долна Топчия около Елхово – обекти за ловен и екотуризм. Лов и туризъм се практикуват по поречието на река Тунджа. Реката предлага възможности за преминаване с лодка по средното течение сред богата лонгозна растителност и красива природа. Уникален по своята живописност е Сремския пролом, където реката разделя Странджа и Сакар планина.

Възможности за рекреационен и лечебен туризъм предлагат хижите и комплексите на връх Бакаджик. Въздухът там е оценен като лечебен за белодробни заболявания в резултат на беломорски течения още от руските лекари преди повече от 150 години и се сравнява с този на Сандански. При преустройство на селски къщи в малки хотели може да се развие и селски туризъм.

В Ямболска област съществуват и благоприятни антропогенни ресурси – богато историческо наследство, активен културен живот, наличие на добра спортна база, създават се традиции в обучение на туристически кадри. На територията на областта са открити над 30 крепости, 70 праисторически селища и 1000 надгробни могили. Основният притегателен център на чуждестранни туристи в областта може да бъде античният град Кабиле - един от малкото тракийски градове. Поселищният живот тук възниква в края на II и началото на I хил. Пр. Хр. около древен култов център. Историческият музей в Ямбол пази сечива от неолита, открити при разкопките край с. Драма. Манастирът край с. Воден е един от най-интересните паметници от миналото. Запазени са кула и стени от Средновековната Ямболска крепост. Един от най-големите в България покрити пазари от 15 век - Безистена, единствената запазена в страната сграда от този тип, е реставриран и е един от символите на града. Притежаващ най-добра акустика в България, Безистена може да се превърне в многофункционална зала за концертни, театрални и други прояви и изложби. Етнографският музей в Елхово има национално значение с богатата си колекция костюми и накити. Градовете и селата в района са запазили фолклорните си традиции през вековете и те могат да се видят на много празници като: “Мараша пее” - в Стралджа, “Родило се, преродило” - в Ямбол, “Върбова свирка свири” - в Болярово, Кукерски празници в Чарган, Фолклорни надпявания в Ямбол и др. В Ямбол, с. Генерал Инзово, Зимница и др. също има местни етнографски къщи и сбирки. Има възможности за Улица на занаятите в Стралджа. Всяка година с културни прояви се честват: Празникът на Ямбол, Празникът на виното и международния кукерски карнавал, Международният куклен фестивал “Михаил Лъкатник”, Празникът на фолклора на връх Бакаджик и др.

Баскетболният отбор е национален първенец през 2002 г. Съчетаването на разходки сред исторически обекти, красива природа и участие в културни или спортни прояви може да завърши с дегустация на прочутите ямболски червени вина при винарите в приятна обстановка.

Хотелиерски услуги в Ямболска област предлагат 10 лицензирани хотела с 369 легла. Пред завършване е още един хотел в централната градска част на Ямбол. През 2002 г. са регистрирани 25 058 нощувки, в т.ч. 1 279 от чужденци. През последните години са възстановени ловните домове и хижи. Лицензирани туристически агенции са: ЕТ "Вива-Тур-Цонка Караславова", "Дилижанс Експрес – С. Казълова", "Алида" ЕООД – Ямбол.

Въпреки богатото си културно и историческо наследство и чистата околна среда, туризмът в областта не е достатъчно развит за привличане на туристи. Това се дължи на редица причини, между които: отдалечеността на района от привлекателни дестинации като планини и море, липса на готовност за приемане на туристи, слаба организация и реклама в страната и чужбина, недостатъчното качество и разнообразие на туристическо предлагане, неизползване

на възможностите за целогодишен туризъм и за предлагане на алтернативни форми на туризъм, ниски професионални умения. Недостатък е и липсата на концепция и конкретни действия за информационно-рекламно обезпечаване на туризма в Ямболска област.

Обединяването на фирмите и организациите, предлагащи туристически услуги, в Асоциация и създаването на информационно бюро ще даде тласък на развитието на туризма. Необходима е популяризация на възможностите чрез информационни материали като брошури, каталози, справочници за туристическите обекти, специализирана интернет страница и включването на местните забележителности в туристическите маршрути на национални и международни туроператори. Във връзка с развитието на трансграничното сътрудничество с Турция могат да се проектират съвместни туристически маршрути обхващащи Източна Тракия, Черноморието и Мраморно море в Турция. За това благоприятства и откриването на ГКПП Лесово – Хамзабейли. Районът на община Болярово, като едн от най-екологично чистите в Европа е избран за изграждане на ваканционно селище за японски туристи – пенсионери и проектът е готов. Замисълът по осъществяването му е изграждане на 1500 къщи и 8 хотела, които а поберат 6500 – 7000 души. Необходимо да се разработят алтернативни форми на туризъм като: дегустация на вина в приятна обстановка, есенен листопаден туризъм, маршрут “Древни селища”, рекреативен туризъм, фолклорен туризъм природопознавателен, спортен риболов, някои форми на приключенския туризъм като спускане с кану или лодки по р. Тунджа и др.

2.1.3. МАЛКИ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ

През последните три години малките и средни предприятия (МСП) функционират в условия на макроикономическа стабилност. Налице е нисък, но стабилен икономически растеж.

Основни показатели за стопанските единици в област Ямбол по брой заети за 1999 г.								
	Брой единици	Бруто продук.	Приходи от дейността	Нетни Прих. от продажби	Разходи за дейността	Наети лица	Средства за заплати др.възнагр.	МДА
	Брой	хил.лв	хил.лв	хил.лв	хил.лв	Брой	хил.лв	х.лв
О Б Щ О								
Всички единици	4156	199050	371656	348568	370000	12888	26718	106071
Микро до 10 заети	3862	55188	163661	160645	156669	2885	4141	25457
Малки от 11 до 50 заети	230	53107	92847	85136	96712	4576	9009	36262
Средни от 51 до 100 заети	42	43256	54844	49306	56011	2630	4888	25322
Междинна гр.от 101 до 250	22	47499	60304	53481	60608	2797	8680	19030
Основни показатели за стопанските единици в област Ямбол по брой заети за 2000 г.								
О Б Щ О								
Всички единици	3908	235614	463845	438453	460084	14272	28069	147492
Микро до 10 заети	3622	63726	191302	183843	186503	3351	4291	54524
Малки от 11 до 50 заети	220	57909	106418	100761	108256	4534	8381	33269
Средни от 51 до 100 заети	44	42070	63030	59901	63351	2989	5643	20890
Междинна гр.от 101 до 250	22	71909	103095	93948	101974	3398	9754	38809
Основни показатели за стопанските единици в област Ямбол по брой заети за 2001 г.								
О Б Щ О								
Всички единици	4132	284766	544458	514965	528406	15098	29673	139020
Микро до 10 заети	3826	70023	199717	194942	193622	3698	5033	39755
Малки от 11 до 50 заети	242	72902	158945	153134	157766	4870	8717	38720
Средни от 51 до 100 заети	41	49137	55855	49989	54788	2877	6034	23620
Междинна гр.от 101 до 250	23	92704	129941	116900	122230	3653	9889	36925
Основни показатели за стопанските единици в област Ямбол по брой заети за 2002 г.								
О Б Щ О								

Всички единици	3612	301690	634930	618906	625890	14695	29767	171087
Микро до 10 заети	3314	80769	210319	207019	204888	3707	5260	51724
Малки от 11 до 50 заети	234	80063	167126	165422	166920	4733	8499	47255
Средни от 51 до 100 заети	44	51268	80085	79306	80317	3166	7056	31653
Междинна гр.от 101 до 250	20	89590	177400	167159	173765	3089	8952	40455

Източник: Териториално статистическо бюро – Ямбол

	Брой Нетни МДА			Брой Нетни МДА			Брой Нетни МДА		
	единици	приходи от продажби	хил.лв	единици	приходи от продажби	хил.лв	единици	приходи от продажби	хил.лв
	Брой	хил.лв	хил.лв	Брой	хил.лв	хил.лв	Брой	хил.лв	хил.лв
О Б Щ О	2000 г.			2001 г.			2002 г.		
Всички единици	3916	483323	176733	4139	552317	173804	3621	669888	209879
Микро до 10 заети	3622	183843	54524	3826	194942	39755	3314	207019	51724
Малки от 11 до 50 заети	220	100761	33269	242	153134	38720	234	165422	47255
Средни от 51 до 100 заети	44	59901	20890	41	49989	23620	44	79306	31653
Междинна гр.от 101 до 250	22	93948	38809	23	116900	36925	20	167159	40455
Големи с над 250 заети	8	44870	29241	7	37352	34784	9	50982	38792
СЕЛСКО, ГОРСКО, ЛОВНО СТОПАНСТВО									
Всички единици	228	57719	25330	224	60349	26975	219	66373	23381
Микро до 10 заети	148	9930	9628	157	12358	4645	162	15008	6182
Малки от 11 до 50 заети	64	19347	8127	53	18921	6696	43	15639	4746
Средни от 51 до 100 заети	10	7569	3029	8	8027	9267	8	13467	3961
Междинна гр.от 101 до 250	6	20873	4546	6	21043	6367	6	22259	8492
РИБНО СТОПАНСТВО*									
Всички единици	-	-	-	4	218	122	8	787	280
Микро до 10 заети	-	-	-	**	**	**	7	616	181
ДОБИВНА ИНДУСТРИЯ									
Всички единици	4	2371	**	3	**	1780	5	5165	3049
ПРЕРАБОТВАЩА ИНДУСТРИЯ									
Всички единици	473	152094	75084	498	176345	73531	425	248922	96790
Микро до 10 заети	377	13535	5890	394	13920	6020	315	14724	4820
Малки от 11 до 50 заети	61	24146	13786	70	31988	12811	74	31730	21478
Средни от 51 до 100 заети	22	25401	13089	23	29201	11313	26	41051	22659
Междинна гр.от 101 до 250	9	52572	24633	7	72073	20095	5	**	19755
Големи с над 250 заети	4	36440	17686	4	29163	23292	5	41048	28078
СНАБДЯВАНЕ С ЕКТР.И ТОПЛ.ЕНЕГИЯ,ГАЗ И ВОДА									
Всички единици	**	**	**	**	**	**	3	9154	17026
СТРОИТЕЛСТВО									
Всички единици	130	31137	5563	119	38246	5139	121	44501	7163
Микро до 10 заети	104	8773	1510	91	7755	862	98	13348	2696
Малки от 11 до 50 заети	19	6513	1212	20	9613	1657	16	12561	1639
Средни от 51 до 100 заети	5	3667	619	5	4658	720	5	3806	1489
Междинна гр.от 101 до 250	**	**	**	3	16220	1900	**	**	**

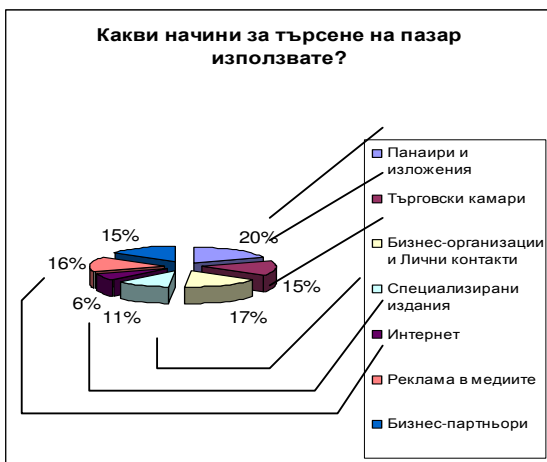
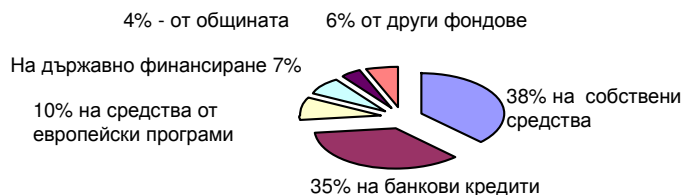
ТЪРГОВИЯ, РЕМОНТ НА АВТ. И БИТОВА ТЕХНИКА									
Всички единици	2019	202879	40331	2128	232873	32452	1889	253430	31949
Микро до 10 заети	1970	133306	30025	2067	141044	18616	1831	138995	13863
Малки от 11 до 50 заети	44	44147	6503	58	84025	11794	54	92364	13781
Средни от 51 до 100 заети	4	20220	2773	**	**	**	3	16843	2233
ХОТЕЛИ, ОБЩЕЖИТИЯ И ОБЩЕСТВЕНО ХРАНЕНЕ									
Всички единици	372	5904	1744	419	6227	1272	311	5529	1273
Микро до 10 заети	368	5500	1153	416	5990	1268	305	4754	1141
Малки от 11 до 50 заети	4	404	591	3	237	4	6	775	132
ТРАНСПОРТ И СЪОБЩЕНИЯ, АГЕНЦИИ ЗА ПЪТУВАНЕ И ТУРИЗЪМ									
Всички единици	303	16229	5514	354	17018	5446	274	18033	5704
Микро до 10 заети	291	8145	2770	341	8645	2762	259	8096	1062
Малки от 11 до 50 заети	9	2692	1010	11	4796	1377	13	7375	3495
Големи с над 250 заети							**	**	**
ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМО ИМУЩЕСТВО, НАЕМОДАТЕЛНА ДЕЙНОСТ									
Всички единици	189	5649	9301	212	6681	14251	215	10348	20484
Микро до 10 заети	179	3151	3150	196	3312	5162	198	5076	11002
Малки от 11 до 50 заети	9	1230	193	12	1534	2206	13	1884	1074
Средни от 51 до 100 заети				4	1835	**	4	**	**
ОБРАЗОВАНИЕ									
Всички единици	19	318	**	18	380	178	18	303	31
Микро до 10 заети	19	318	**	18	380	178	17	230	29

От данните в двете таблици по-горе могат да се направят няколко основни извода:

- Броят на малките и средни предприятия варира в периода 1999 – 2002 г. Това се дължи на промените в изискванията за отчетност (патенти и данъци);
- Значително нарастване на броя на МСП се наблюдава единствено в сектор Здравеопазване и ветеринарна дейност;
- Наблюдава се постоянно нарастване на приходите от дейността (от 371656 лв. за 1999 г. до 634930 лв. за 2002 г.), както и на нетните приходи от продажби (от 348568 лв. за 1999 г. до 618906 лв. за 2002 г.).
- Увеличен е броят на наетите лица в микро фирмите и в предприятията от междинната група от фирми (с от 101 до 250 заети).

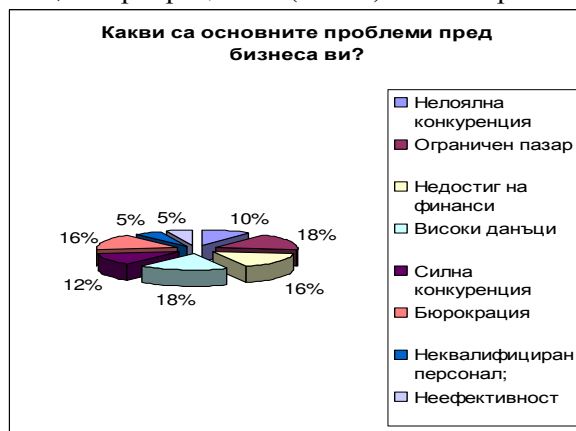
Определено може да се посочи, че бъдещото развитие на икономиката на областта е свързано с осигуряване на възможности за развитие на конкурентноспособен малък и среден бизнес. Няма подчертана насоченост към точно определени начини за търсене на пазар, повечето предпочитат информация от панаири и изложения. Все още използването на Интернет не се определя като алтернативен начин на търсене и разширяване на икономическата информираност. Анкетата сред 100-те най-големи фирми показва ясна нагласа за бъдещо финансиране чрез собствени средства, банкови кредити и програми на ЕС:

На какви средства бихте разчитали за развитие на бизнеса

Приоритетно през следващите години предприемачите ще търсят пазар чрез панаири и изложения (20 %), търговски камари (15 %), бизнес-срещи и лични контакти (17 %), специализирани издания (11 %), интернет (6 %), реклама в медиите (16 %) и бизнес-партньори (15 %).

Високите данъци (за 18 % от анкетираните) и ограниченият пазар (също 18 % от анкетираните) са сред основните проблеми пред бизнеса в региона, бюрокрацията (16 %) като пречка за

развитие на предприемачеството се посочва като една от най-честите прегради при стартирания бизнес. Силната конкуренция (12 % от отговорите) в региона се посочва като проблем пред бизнеса, което сочи наличие на силни фигури на пазара или на нелоялна конкуренция (за 10 % от анкетираните). По-малки са опасенията от неефективна работа и неквалифициран персонал (за по 5 % от анкетираните фирми).

SWOT АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА

Силни страни:

- Съществуващи традиции и стопански опит и висококвалифицирани трудови ресурси в областта на хранителната и преработващата промишленост и машиностроенето.
- Икономическото разнообразие главно в машиностроенето, леката и хранителната промишленост за преработка на селскостопанска продукция
- Увеличаващ се брой на МСП с нова и конкурентноспособна продукция
- Сравнително развита техническа инфраструктура, благоприятстваща

Слаби страни:

- Остаряла техническа инфраструктура в селските общини на областта
- Намаляване на производството и затваряне на големи предприятия в химията, машиностроенето и преработващата промишленост
- Липса на ясна визия за развитие на промишлеността, търговията, МСП и др
- Ниска инвестиционна активност и липса на местни организирани действия за привличане на местни и чуждестранни инвеститори

<p>икономическо развитие</p> <ul style="list-style-type: none"> • Утвърдени пазарни позиции и делови взаимоотношения в областта на леката промишленост и машиностроенето 	<ul style="list-style-type: none"> • Недостиг на свободни оборотни средства в част от предприятията • Ниска рентабилност на несъвременните производства и ограничен пазар за тях • Липса на ясна стратегия за реклама и представяне на продуктите на нашия и чуждия пазар
<p>Възможности:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Обновяване и прилагане на нови съвременни технологии и производства • Използване на изградената материално-техническа база и обучени специалисти за развитие на преработващата промишленост и машиностроенето • Преработка на селскостопанска продукция в екологично чисти продукти • Развитие на техническа и пазарна инфраструктура, ползваща географското разположение на областта • Скорошно откриване на ГКПП Лесово – Хамзабейли и завършване на АМ Тракия, • Ефективно използване на предпоставките за развитие на алтернативен туризъм – културен, конгресен, панаирен, рекреативен, екологичен и спортен • Развитие на национална политика в подкрепа на туризма 	<p>Заплахи:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Големи вътрешнорегионални икономически различия между общините и населените места в областта • Силна външна конкуренция (от фирми от други региони и от чуждестранни фирми) • Нелоялна конкуренция • Малки инвестиции от публични фондове и чуждестранни инвеститори • Застаряване на населението и силна миграция сред по-младото и образовано население към други райони • Несъвършени законови и административни процедури и забавено административно обслужване

ИЗВОДИ:

- Икономиката на областта се характеризира със значително присъствие на селскостопанското производство, сравнимо с промишленото производство.
- Машиностроителната и металообработващата промишленост все още разполагат с добри технологични възможности и оборудване и свободен капацитет.
- Хранителната промишленост и производството на напитки се развиват предимно на основата на селскостопанската продукция от региона. За разлика от преди 15-20 години производството е главно в малки предприятия, които имат място на пазара в страната и в чужбина.
- Наличните малки фирми в текстилната, трикотажната, шивашката и обувната промишленост произвеждат широк асортимент изделия, основната част от които се реализират извън областта, включително и в чужбина.
- Въпреки богатото културно и историческо наследство в района туризмът не е развит. Има условия за развитие на алтернативни форми на туризъм чрез подобряване на туристическата инфраструктура и популяризиране на услугите.
- МСП в областта, както и в България, представляват над 98 % от всички фирми. Преобладаваща част от тях са микрофирми, осигуряващи заетост на по-малко от 10 човека. Участието на малките и средни предприятия в процеса на развитие на частния сектор и икономическото реструктуриране постоянно нараства. Проблемите: ниска производителност, малък дял на МСП в производствената сфера и специализиране на преобладаващата част от МСП в обслужване на много малки сегменти от пазара, труден достъп до външно финансиране за стартиране и разширяване на МСП.

VIII.2. Анализ на процесите и тенденциите в развитието на областната икономика

VIII.2.2. Селско и горско стопанство.

Селско стопанство.

1. Обща характеристика. Процеси и тенденции в развитието на селското стопанство в Ямболска област.

Селското стопанство заема водеща роля сред отраслите на икономиката в Ямболска област. Налице са изключително благоприятни почвено-климатични условия както за растениевъдство, така и за животновъдство. Значителни части от територията на областта предлагат отлични условия за екологично земеделие и отглеждане на животни в чиста среда. Почвената покривка е разнообразна, с преобладаващи чернозем-сморници, които са подходящи за зърнени, фуражни и технически култури. Върху канелено-горските почви по склоновете на Дервентските, Светиилийските и Манастирските възвишения добре виреят овошки, лозя, тютюн и др. Алувиално-ливадните почви около реките благоприятстват отглеждането на зеленчуци, ориз и др.

На територията на областта преобладават условията на преходно-континенталния климат, характерен за Горно-тракийската низина, като в южната част осезаемо се чувства беломорското влияние. По отношение на температурния режим регионът се отнася към един от топлите в страната. Продължителността на безмразните дни се движи в рамките 180-200 дни. Средната температура през зимата е положителна – 1.1 С, а средната юлска е 23.2 С. Сумата на ефективните температури за дългогодишен период от време варира от 3 600 до 3 800 С, което благоприятства земеделието и отглеждането на почти всички видове култури.

Сравнително неблагоприятна е картината на валежите, които са под средните за страната и са разпределени неравномерно през годината. Първите засушавания се появяват през месеците март и април, следващите месеци май и юни обикновено се характеризират с най-много валежи, като от втората половина на юли до края на октомври се наблюдават чести и продължителни засушавания.

Тенденция от последните 10-15 години, в резултат на глобалното затопляне на климата, е на промяна в климатичната обстановка и в региона с удължаване периодите на засушаванията, тънка снежна покривка, задържаща се за по-кратко време, спад в количеството на валежите. Тези промени предполагат засилване вниманието към осигуряване на допълнително напояване, свързано с подобряване състоянието на съществуващата поливна инфраструктура и съоръжения и увеличаване на поливните площи.

Като цяло, почвените и климатичните условия и наличието на традиции и опит у местните земеделски производители, са предпоставка за интензивно развитие на този отрасъл. Необходимо е да се търсят и влагат нови инвестиции за обновление на техника, технологии, сортове и видове, подобряване на качеството и т. н.

Регионът е утвърден като един от най-големите производители на селскостопанска продукция в страната, като традиционно е застъпено отглеждането на хлебна и фуражна пшеница, ечемик, слънчоглед, грозде, технически култури. Освен тези типични за областта култури в последните години нараства размерът на площите с тютюн (най-вече на територията на общините Стралджа, Болярово, Елхово, Тунджа), развива се билкопроизводството (в хълмистите и планинските части на областта), оранжерийното производство на зеленчуци (община Стралджа) и др.

Неблагоприятна тенденция от последните няколко години е спадането на средните добиви, увеличаване себестойността на селскостопанската продукция и намаляване размера на обработваемата земя. Физическата и моралната амортизация на ползваната техника се

отразява крайно неблагоприятно както при обработването на земята, така и при прибирането на реколтата. Липсва напоителна техника и машини за растителна защита. Не се прилага оптимално калиево и фосфорно торене, нетретирани с хербициди площи се увеличават и, в крайна сметка, това води до ниски добиви и ниско качество.

Животновъдството е ориентирано към производството на месо (свинско и говеждо) и мляко (краве и овче). Поради тази насоченост на територията на Ямболска област се отглеждат най-вече крави, свине, овце, кози. Добри традиции има и в отглеждането на птици, зайци, пчели.

Връщането на земята е рамките на 93% за територията на областта като все още не приключило връщането на горите.

Липсата на надеждни пазари за селскостопанската продукция води до намаляване на мотивацията и отказ у голям брой земеделски производители за насочване към селскостопанско производство. Повечето частни производители не разполагат със собствени средства за оборотно финансиране и са принудени да работят почти изцяло по поръчка с авансово кредитиране, като в такива случаи при тях остава символична част от печалбата. Това не им позволява да осъществяват даже скромни собствени капиталови вложения в отрасъла.

Поземлени ресурси.

Обработваемата земя в границите на Ямболска област към 11.07.03 е 2 028 140 дка, което представлява 58% от общата площ на областта. За страната този процент е 3.1% Средно на един жител се падат 135,28 дка обработваема земя или два пъти повече отколкото средното за страната. Т.е., налице са много добри предпоставки за развитие на земеделието в региона.

Размер на стопанисваната земя в Ямболска област

Година	Обработваема земя	Незасети площи (неизп. земя)
2000	2 089 158	623 658
2001	2 087 174	613 136
2003	2 028 140	за повече от една година 386 245

Анализът на данните за динамиката в размера на обработваемата земя сочи постепенно намаляване на площите, като по-значителен е този спад през 2003 год. – с 59 034 дка или 3 %.

Община Показател	Обработваема земя дка	Средно дка на 1 жител	Необработваеми земи дка	% Необработваеми земи/обработваеми земи
Ямбол	49 459	0,608	3 158	58.69
Тунджа	852 440	28	43 143	32.90
Стралджа	437 203	29	33 052	7.56
Елхово	378 072	19,3	124 383	5.06
Болярово	310 996	58,3	182 509	6.39
Общо за областта	2 028 140	135,28	386 245	19.04

Анализът по землища показва, че най-много средно обработваема земя на 1 жител има на територията на община Болярово, следвана от община Стралджа, Тунджа, Елхово, Ямбол. Като цяло цифрите предопределят голям потенциал в областта по отношение развитието на отрасъл земеделие.

Площите с трайно необработваеми частни земи в област Ямбол към м. юли 2003 год. са 386 245 дка.

II. РАСТЕНИЕВЪДСТВО

Приоритетно място в растениевъдството в областта заемат зърнените култури, следвани от зеленчуците и трайните насаждения. Почвено-климатичните условия и традициите дават предимство на култури като пшеница, ечемик, слънчоглед, домати, краставици, грозде, тютюн.

II.1. Зърнени култури.

Основните зърнени култури, застъпени в областта са пшеница, ечемик, слънчоглед.

Таблица за засетите площи и среден добив за периода 2000-2003 год.

/подробни данни по общини са дадени в приложение/

Есенници

Година	2000/2001		2001/2002		2002/2003	
	Площ	Среден добив кг/дка	Площ	Среден добив кг/дка	Площ	Среден добив кг/дка
Култура						
Пшеница	572 030	253	607 321	290	414 987	170
Зимен ечемик	262 838	301	348 819	299	274 136	104
Тритикале	3 061	-	10 182	-	5 230	-
Ръж	0	-	6 550	-	15	-
Зимна маслодайна рапица	0	-	0	-	3 185	-
Общо	837 929		972 872		697 553	

През 2001 г. засетите площи са 853 153 дка, докато през 2002 г. със 119 713 дка повече. Драстичен спад има през 2003 г., в която засетите площи са в размер на 697 553 дка, което е с 275 319 по малко от 2002 г. Причините за намаляване на засетите с есенници площи са следните:

- неблагоприятни условия за презимуване на есенниците,
- липса на свободни средства за инвестиции и текущи разходи,
- ниски изкупни цени на произведената продукция през есента на 2002 г.,
- фалит на много кооперации и сдружения,
- липсата на договори между част арендаторите и арендодателите, с което се нарушават интересите им,
- физически и морално остарялата селскостопанска техника, водеща до неефективно обработване на земята и прибиране на реколтата и получаването на ниски добиви.
- неефективно използване на наличната складова база,
- не се застраховат земеделските култури поради финансови затруднения,
- неправилен сеитбооборот - засяват се ограничен брой култури, което е предпоставка за обедняване на почвите и замърсяването им с болести и плевели,
- липса на предварителни договори за продажба на продукцията.

Пролетници

Година Култура	2003		2004	
	Площ	Среден добив кг/дка	Площ	Среден добив кг/дка
Маслод. слънчогл	243 957	75	214405	158
Шарен слънчоглед	35840		12065	116
Царевица на зърно	37 446	340	44088	675
Овес	19 352	82	13866	194

Неблагоприятните агрометеорологични условия от есента на 2002 г. продължиха и през пролетта на 2003 г. Дъждовете по време на есенната сеитба, липсата на валежи от сняг за създаване на трайна покривка, ветровата ерозия, измръзванията и последвалите трайни засушавания оказаха негативен ефект върху развитието на някои от основните култури за района като пшеница, ечемик, откъдето последваха и ниските добиви, показани на таблицата.

Почти двойното увеличаване на площите през 2003 година спрямо 2002 година се дължи на презасяването на част от площите, засети с есенници, поради компрометирането им при неблагоприятните условия на зимата 2002-2003 г.

II.2. Зеленчукопроизводство.

Зеленчукопроизводството в Ямболска област е насочено предимно към отглеждането на домати, пипер, картофи и др.

Затварянето на редица преработвателни предприятия през последните години, доведе до свиване на пазара от където последва намаляване на засетите площи със зеленчуци. Голяма част производството идва от малките стопанства като повечето стопани не са регистрирани като земеделски производители от където следва, че не могат да ползват субсидиите отпускани от държавата за зеленчукопроизводителите.

В последните няколко години има интерес и направени инвестиции в оранжерийното производство на зеленчуци (община Стралджа).

Култура	2003г.			2004 г.		
	Рекол-тирани площи	Продук-ция	Среден добив	Рекол-тирани площи	Продук-ция	Среден добив
дини	3302	6425	1496	2804	5660	2019
домати	2767	9396	3396	2 225	2369	1183
картофи	1079	1076	997	445	520	1169
пипер	795	1500	1887	900	1022	1136

II.3. Трайни насаждения.

Площи с трайни насаждения за област Ямбол в дка
Информация към 06.06.2003г.

Община	Ябълки	Праскови	Сливи	Череши	Ягоди	Малини	Вишни	Круши	Общо
Болярово	98		1 665						1 763
Елхово									
Стралджа	246	156		114					516
Тунджа	584	231	1	242	15	12	11	8	1 104
Ямбол			200	50					250
Общо	928	387	1 866	406	15	12	11	8	3 633

Засети площи с трайни насаждения по видове

Овощни видове	Общо /дка/	Млади насаждения /в дка/	Плододаващи насаждения /в дка/
Сливи	3 213.577	1 301.818	1 911.759
Ябълки	2 651.084	479.000	2 172.084
Череши	1 054.733	150.000	904.773
Бадеми	786.000	40.000	746.000
Праскови	738.252	14.000	724.252
Смесени	532.174	22.125	510.049

Кайсии	411.077	6.000	405.077
Круши	279.000	7.000	272.000
Вишни	168.291	11.891	156.400
Орехи	88.360	3.000	85.360
Общо:	9 922.588	2 034.834	7 887.754

Реколта от трайни насаждения 2004/2003 година						
Вид на насажденията	2004			2003		
	Рекол-тирани площи	Продук-ция	Среден добив	Рекол-тирани площи	Продук-ция	Среден добив
	дка	тона	кг/дка	дка	тона	кг/дка
Ябълки	446	64	143	811	341	420
Праскови	119	72	605	387	114	295
Сливи	40	6	150	1203	218	181
Череша	52	5	96	228	87	382
Круши	17	8	471	8	3	375
Люцерна	11630	9304	800	11511	6907	600

Най голям дял в младите насаждения се падат на сливите 1 301.818 дка или 64%. Всички те са целева инвестиция на една фирма. Насажденията са от един сорт с насоченост за производство на кисел.

Втори по значение и с най-голям брой създадени масиви са ябълките – 479 дка или 23.5%, а трети са черешите – 150 дка или 7.4%

В област Ямбол са инвентаризирани общо 9 922.588 дка с овощни насаждения, като от тях 2 034.834 дка са млади и 7 887.754 дка плододаващи. Разпределението по вид, собственост и стопанисване е 9 706.055 дка частни земеделски земи, 190.133 дка -общински поземлен фонд и 26.4 дка - държавен поземлен фонд. Разпределението в петте общини на областта е следното:

Най-много овощни насаждения има в община Елхово - 3 110 дка плододаващи, като няма изградени нови насаждения. От тях за бракуване са предложени 2 855 дка или 91.8%. Насажденията с изтекъл амортизационен срок са 2 044 дка или 65.7%. На второ място се нарежда община Болярово - 2 942,192 дка, като от тях 1 001.818 дка млади и 1 940.374 дка плододаващи насаждения. От тях за бракуване са предложени 780.531 дка или 40.2%. Насажденията с изтекъл амортизационен срок са 1 303.211 дка или 67.2%. На трето място е община Тунджа с 1 552.416 дка, като 361.016 дка са млади и 1 191.4 дка плододаващи насаждения. От тях за бракуване са предложени 680.4 дка или 57.1%. Насажденията с изтекъл амортизационен срок са 681.4 дка или 57.2%. В община Стралджа има общо 1 384 дка, като 372 дка са млади и 1 012 дка плододаващи насаждения. От тях за бракуване са предложени 533 дка или 52.6%. Насажденията с изтекъл амортизационен срок са 689 дка или 68.1%. В община Ямбол има общо 933.98 дка, като 300 дка са млади и 633.98 дка плододаващи насаждения. От тях за бракуване са предложени 386.4 дка или 60.9%. Насажденията с изтекъл амортизационен срок са 230 дка или 36.3%.

От общо в област Ямбол 7 887.754 дка плододаващи насаждения са предложени за бракуване 5 235.331 дка или 66.4%. Насажденията с изтекъл амортизационен срок са 4 947.611 дка или 62.7%. Трябва да се отбележи, че предложенията на комисията за бракуване не се основават на изтекълите амортизационни срокове, а на изключително лошото състояние на овощните насаждения. Причините за това са следните:

- След поземлената реформа хората получиха градини, които не бяха обработвани две, три и повече години. Голяма част от тях бяха изсечени още тогава, а останалата част бе

обработвана, но грижите, които се полагаха, не бяха достатъчни, което рефлектира върху добивите.

- Повсеместните кражби изиграха своето негативно значение и останалата част от насажденията постепенно се занемарява.
- Грижите в част от насажденията се свеждат до едно или няколко третириания за болести и неприятели, но на фона на лошото фитосанитарно състояние ефектът е малък. Към момента на инвентаризация всички бракувани овощни насаждения бяха изкоренени. Има и много насъждения, които са частично или изцяло изкоренени, без да има съставен протокол за бракуване.
- В голямата си част имотите в изкоренените овощни насаждения и новосъздадените овощни насаждения са с непроменен начин на трайно ползване в цифровия модел на землищата.
- В областта няма маточна база за овощни насаждения.

Лозарство. Лозарството бележи сериозен подем в последните години, най-вече поради нарасналия интерес от производителите на вино и спиртни напитки. Размерът на площите с лозя е нараснал от 38 986 дка на 42 948 дка. Има трайна нагласа за увеличаване на тези площи, както у самите винопроизводители, така и при семейните и индивидуалните стопанства. Запазват се основните лозови масиви в общините Стралджа и Тунджа. Наред с традиционните за региона сортове “Ракацител” и “Червен мискет”, “Мискет отонел” се отглеждат и търсените за производство на качествени вина сортове “Каберне”, “Мерло” и “Памид”.

Реколтирани площи с лозя за стопанската 2001/2002 година

Община	Лозя-винени (дка)	Реколтирани площи	Производство (т)	Среден добив	Лозя-десертни (дка)	Реколтирани площи	Производство (т)	Среден добив
Болярово	1 045							
Елхово	8 332	8 232	3 210	390	1 070	1 070	348	325
Стралджа	16 196	16 196	10 300	636	95	95	93	979
Тунджа	13 854	6 285	3 205	510	1 326	1 080	577	534
Ямбол	730				300			
Общо	40 157	30 713	16 715	544	2 791	2 245	1 018	453

Реколта от трайни насъждения 2004/2003 година

Вид на насъжденията	2004			2003		
	Реколтирани площи	Производство	Среден добив	Реколтирани площи	Производство	Среден добив
	дка	тона	кг/дка	дка	тона	кг/дка
Лозя-винени	27467	7071	257	35464	19231	542
Лозя-десертни	1070	270	252	2585	1284	497

Тютюнопроизводство. Развитието на тютюнопроизводството в Ямболска област се обуславя от благоприятните почвено-климатични условия за производството на висококачествени тютюни от типове Ориенталски, Виржиния и Бърлей, наличието на свободна работна ръка в общините от областта и сравнително добрите традиции и опит.

Съществуват и редица ограничителни условия и негативни процеси по отношение на този подотрасъл, които се изразяват в:

- ниска производителност на труда,
- ниско ниво на механизирания процес и при трите типа тютюн,
- силна конкуренция от страна на останалите държави производители на тютюн.
- засилваща се кампания против тютюнопушенето в световен мащаб.

Освен това предстоящото влизане на страната в Европейския съюз не е обвързано с квоти за производство на отделните селскостопански култури. Предстои приватизация на “Булгартабак-холдинг”, след което могат да настъпят съществени промени в цените на тютюна по класи и произходи и получаваните премии. Очаква се промяна на отношенията между производители и изкупвателните организации.

В тази връзка насоките за развитие на подотрасъла следва да се обвържат с:

- възстановяване на производството на тютюн по общини, съобразно почвено-климатичната и социална специфика на всяка една от тях;
- повишаване технологичното и техническото равнище в тютюнопроизводството;
- подобряване структурата в тютюнопроизводството и изпреварващо развитие на тютюневи типове и произходи, които са по-силно експортно ориентирани и по-конкурентноспособни;
- стимулиране на тютюнопроизводителите за отглеждане на висококачествена, екологично чиста тютюнева суровина;
- повишаване социално икономическия статус на тютюнопроизводителите и въздействие върху демографските проблеми в общините (включване на млади хора в производството и задържането им в района, включване на безработни в производството на тютюн);
- повишаване квалификацията на тютюнопроизводителите с оглед получаване висококачествена продукция при ниска себестойност;
- подобряване на материално-техническата база на всички етапи на тютюнопроизводство.

Възможности за развитие на отделните видове тютюни в Ямболска област.

Ориенталски тютюн. Търговията на ориенталски тютюн се характеризира с това че предлагането е по голямо от търсенето. Произвежданият в район Ямбол ориенталски тютюн принадлежи към произход “Източен балкан”, който е един от най-ценните. Получаваната суровина от района на общините Елхово, Болярово и някои селища от община Тунджа притежават много добри физико-химични, технологични и дегустационни показатели. Основно сухият тютюн се изкупува от “БТ” - Ямбол и “Сокотаб” - Пловдив. Има възможност за възстановяване производството на ориенталски тютюн в района. Пазарът е осигурен, като изкупуването ще се извършва от “БТ” – Ямбол и “Сокотаб” – Пловдив. Подходящи почвено-климатични условия съществуват в общините Стралджа, Болярово, Тунджа, Елхово. Перспективите и възможностите за нарастване производството за периода 2004-2006 година могат да се очертаят от 41 тона през 2002 до 160 тона през 2006 година (подробни таблици за разпределението по видове, години и територии е дадено в приложение).

Едрolistни тютюни.

Тип Виржиния. Произвежданата суровина е предназначена основно за нуждите на нашата цигарена промишленост. В района на Ямбол има условия за получаване на качествена суровина при положение, че се извършва подбор на площите, спазва се технологията на отглеждане, прибиране и сушене. С нарастване на производството е възможно да се приготвят партиди и за износ. Основно този тип тютюн се изкупува от “БТ” – Благоевград, “БТ”- Стара Загора и “БТ”- Плевен. Сега в района се произвеждат от 350 до 380 тона годишно. Производството може да достигне 800-1000 тона. Подходящи условия съществуват в общините Стралджа, Болярово, Тунджа. Промените в производството на

тютюн Виржиния са свързани с повишаване добивите и качествените характеристики. Очаква се повишаване на добивите от 150-160 кг от декар на 220-250 кг на декар. Перспективите и възможностите за нарастване производството на тип Виржиния в областта за периода 2004-2006 година могат да се очертаят от 367 тона получени през 2002 до 550 тона през 2006 година (подробни таблици за разпределението по видове, години и територии е дадено в приложение).

Тип Бърлей. В страната този тип се произвежда в количества от 2-2 500 тона годишно. Получаваната суровина е крайно недостатъчна за задоволяване нуждите на вътрешния пазар и ежегодно цигарените фабрики внасят количества от близки и далечни страни. В района на общините Стралджа, Тунджа и Елхово има много добри почвено-климатични условия за получаване на качествена суровина от тютюн Бърлей, съчетано с високи добиви. Тютюнопроизводителите от региона имат опит в отглеждането, прибирането и сушенето на този вид тютюн, има изградена известна база в гр. Стралджа и селата Дражево, Окоп, Скалица, Ботево, Тенево. Предимството на тютюн Бърлей е, че може да се отглежда в семейни ферми на площ от 3-5-10-20 декара. Единствената пречка за по-широкото разпространение е липсата на специална сушилна база. Необходимо е да се обучат тютюнопроизводителите основно по отношение на технологичните изисквания за неговото правилно сушене. Известен опит в отглеждането тютюн Бърлей има в гр. Стралджа и селата Дражево, Окоп, Ботево, Роза, Скалица, Тенево и др. Предвидено е почти двойно увеличаване на производството от 350-360 тона на 700 тона годишно, а реалните възможности на района са 1000-1200 тона. Перспективите и възможностите за нарастване производството на тип Виржиния в областта за периода 2004-2006 година могат да се очертаят от 360 тона през 2002 година до 700 тона през 2006 година (подробни таблици за разпределението по видове, години и територии е дадено в приложение).

II.4. Билки и билкопроизводство.

Като алтернатива на традиционното земеделие в района започна отглеждането на билки. Успехи има, но и опасенията не са малко. Шансът на пряко заетите с отглеждане на лечебни растения е в един истински работещ браншови съюз, който да има възможност да защитава интересите на своите членове, да им помага в маркетинга и реализацията, да ги представя авторитетно пред големите чуждестранни търговци и преработватели, да лобира за тях в ресорните министерства и организации. Такъв съюз в национален аспект вече е юридически факт под името "Национален съюз на производителите на култивирани билки". Реализацията на конкретните видове билки е в зависимост и се разделя по видове както следва:

- Многотонажни по обем и с ежегодно търсене лечебни растения: мента, маточина, лайка, липов цвят, лавандула, салвия, валериана, коприва, мащерка, бял риган, чубрица, шипки, майорана, сладък корен.
- Средни по обем и с постоянно търсене билки: медицинска ружа, босилек, великденче, глухарче, девесил, иглика, кантарион, лазаркиня, лудо биле, невен, оман бял, оман черен, подбел, равнец бял, риган обикновен.
- Редки, с по-малък обем лечебни растения: бояджийски брош, врабчови чревца, вълнест напръстник, гороцвет, гръмотрън, жаблек, ефедра, исоп, жълта комунига, лечебна пищялка, репей, ранилист, седефче, балканска чубрица (балкански чай), шапиче, жълта тинтява и др.
- Екзотични и напълно непознати у нас видове билки, но ползващи се с много голям търговски интерес на международния пазар, като в същото време могат да се отглеждат успешно в нашите климатични условия са: златен корен, цимицифуга, хидрастис, ехинацея във всичките и разновидности, планинска арника и др.

Конкурентната среда в отрасъла на билкопроизводството става все по наситена. Все повече дребни производители започват да се занимават с тази дейност. От друга страна и едрите търговци също започват да се интересуват от този перспективен отрасъл.

В Ямболска област има добри условия за отглеждане на билки в хълмистите и полупланинските части на територията. Това са най-вече терени в общините Болярово и Стралджа. Най-добре за почвено-климатичните условия в областта се очертава да виреят билките от видовете:

№	Наименование	Срок на отглеждане	Начин на размножаване	Вид дрога	Срок за прибиране
1.	Аконит	многогодишно коренично	разсади; вегетативно	корени коренища	II-III; X-XI
2.	Балкански чай	многогодишно	разсади	стръкове	VII
3.	Блатен аир	многогодишно коренично	разсади, вегетативно	коренища	IV X
4.	Босилек	едногодишно	директна сеитба; разсади	стръкове	VI-VII
5.	Бояджийски брош	многогодишно	директна сеитба; разсади	коренища с корени	VIII-X
6.	Бял оман	многогодишно коренично	разсади	коренища	IV; X
7.	Бял равнец	многогодишно	разсади	стръкове с цветни кошнички	VI-IX
8.	Бял риган	многогодишно	разсади	стръкове	VI-IX
9.	Бял синап	едногодишно	директна сеитба	семена	VII-VIII
10.	Валериана, дялянка	двугодишно	разсад	коренища с корени	IX-X
11.	Врабчови чревца	едногодишно	разсади	стръкове	V-IX
12.	Вълнест напръстник	многогодишно коренично	разсад; вегетативно	листа	VII-VIII
13.	Глухарче	многогодишно	разсад	корени, стръкове, листа	VIII- IX; V-VI; IV-VII
14.	Гороцвет	многогодишно коренично	разсад; вегетативно	стръкове	IV-V
15.	Горски слез	едно-, дву-, многогодишно	разсади	листа, стръкове, цветове	V-VI V-VII V
16.	Девесил	двугодишно	разсади, директна сеитба	корени	IX-X
17.	Див керевиз	едногодишно	разсади	корени	III; X-XI
18.	Ефедра	многогодишен храст	разсади	стръкове	V-VI
19.	Ехинацея	многогодишни	разсади; директна сеитба	цветове, стръкове, корени, семена	V VII X VIII
20.	Жаблек	многогодишно	разсади	стръкове	VI-VIII
21.	Жиловлек дълголистен	многогодишно коренично	разсади	листа	по време на цъфтежа
22.	Жиловлек широколистен	дву-, многогодишно	разсади	листа	По време на цъфтежа
23.	Жълт кантарион	многогодишно	разсади	стръкове	VI-X
24.	Жълта комунига	двугодишно	разсади	стръкове	VI-VIII

25.	Жълта тинтява	тригодишно	разсади	коренища	IX-X
26.	Иглика	многогодишно, но в култура - тригодишно	разсади	цветове, листа, корени	IV-VII VI-VIII VIII-IX
27.	Исоп	многогодишно	разсади	стръкове	VI
28.	Коприва	многогодишно			
29.	Коча трева	многогодишно	разсади; директна сеитба	стръкове листа	VI-VII V-VII
30.	Лавандула	многогодишно	вегетативно	цветове	V-VI
31.	Лайка	едногодишно	директна сеитба, разсади	цветове стръкове	V-VIII
32.	Лечебен камшик	многогодишно	разсади	стръкове	по време на цъфтеж
33.	Лечебна тициялка, ангелика	многогодишно, но в култура - дву-, тригодишно	разсади	корени, стръкове, семена	IX VII VIII
34.	Лечебно винче	многогодишно	разсади	корени	X
35.	Ливадна детелина	многогодишно	директна сеитба	цветове	V-IX
36.	Лобелия	едногодишно	разсади, директна сеитба	стръкове, семена	VII VIII
37.	Лудо биле	многогодишно, дву-тригод	разсади	листа, стръкове, корени	VI-VII VIII
38.	Майорана	многогодишно, но при нашите клим. условия - едногод.	разсади	стръкове листа	VII-X
39.	Маточина	многогодишно	разсади	листа стръкове	VI-IX
40.	Мащерка	многогодишно	разсади	стръкове	V-VIII
41.	Медицинска ружа	двугодишно	директна сеитба; разсади	цветове листа корени	V-VI VI-IX X
42.	Мента	едно-, двугодишно	вегетативно	стръкове листа	VII-VIII
43.	Невен	едногодишно	директна сеитба, разсади	цветове стръкове	VI-X
44.	Обикновен пчелинок	многогодишно	разсади	стръкове	VI-VIII
45.	Оенотера	едно-, двугодишно	директна сеитба, разсади	семена	VI-IX
46.	Пелин	многогодишно	директна сеитба, разсади	стръкове с съцветия	VI-IX
47.	Пиретрум	многогодишно	разсади	стръкове с цветове	VII-VIII
48.	Планинска арника	многогодишно	разсади	цветове	VI-VIII
49.	Планинска куча лобода, чувен	многогодишно	разсади	корени	VIII-IX
50.	Подбел	многогодишно коренищно	разсади	листа; цветни кошнички корени	V-VIII; III-IV; X-XI
51.	Пореч	едногодишно	разсади	стръкове	V-VIII
52.	Посевна челебитка	едногодишно	директна сеитба	семена	VIII
53.	Ранилист	многогодишно	разсади	стръкове корени	VI-VII IX-X
54.	Репей	двугодишно	разсади	корени листа	IX-X VIII

				рядко	
55.	Рицин	едногодишно	директна сеитба	семена	IX-X
56.	Розмарин	многогодишно	разсад вегетативно	листа	VI
57.	Салвия скларея	едно-, двугодишно	директна сеитба	листа и връхчета	VI-VIII
58.	Салвия медицинска, град. чай	многогодишно	директна сеитба, разсад	листа	VII-VIII
59.	Сапунче	многогодишно коренично	разсади	кореница	III-IV
60.	Седефче	многогодишно	разсади	стръкове	в цъфтеж
61.	Синя жлъчка, цикория	многогодишно	разсади	корени; стръкове	IX-X; VI-IX
62.	Слабителна зърника	храст или ниско дърво	фиданки	зрели плодове	IX-X
63.	Сладък корен	многогодишно			
64.	Татул	едногодишно	директна сеитба	листа	VI-VIII
65.	Усойниче	едно-, двугодишно	разсади	корени стръкове цветове	X VII V-VI
66.	Хидрастис	многогодишно коренично	разсади	корени кореница	X
67.	Червен кантарион	едно-, двугодишно	разсад	стръкове	VII-VIII
68.	Червена валериана	двугодишно	разсади	корени кореница	X
69.	Черен оман	многогодишно	разсади	корени листа	VIII-X -
70.	Черен синап	едногодишно	директна сеитба	семена	VII-VIII
71.	Шапиче	многогодишно	разсади	стръкове	VII-VIII

Билки, подходящи за алувиално-делувиални почви, задължително поливни

Билки, подходящи за излужени канелени горски, канелени горски с ранкери и литосоли и псевдоподзолисти почви

Билки, подходящи за смолници

Този вид селскостопанска дейност се явява алтернатива за земеделието в изостаналите периферни части от територията на областта и подходящ за малки семейни ферми и отделни стопани. Необходимо е запознаване на потенциално заинтересованите с възможностите, които предлага отглеждането на билки и провеждането на подходяща политика в тази насока.

Основни проблеми на земеделските производители в областта са:

- Земеделските производители нямат достатъчно средства за нормално производство. Технологичните разходи са сведени до минимум, което води до малки добиви и ниско качество. Не се спазва технологията по отглеждане на земеделските култури, закупуваните семена не са качествени, не се влагат необходимите количества калиеви и фосфорни торове и препарати за РЗ, обработката на почвата не е качествена. Сериозен проблем е и заплевеляването на площите с едногодишни и многогодишни житни плевели.
- Трудна е реализацията на произведената продукция и изкупните цени не задоволяват производителите. В района липсват големи преработвателни предприятия и не се правят предварителни договори с производителите.

- Сортовата структура не винаги е съобразена с почвено-климатичните условия и продължаващата суша в региона. Поради сравнително сухия климат в областта успешно земеделие (особено зеленчукопроизводство) трябва да се развива на поливни площи.
- Не се използват напоителните съоръжения, а там, където са годни, цената на водата е висока.
- Земеделските производители не разбират ползата от създаване на сдружения.
- Арендаторите на земя намират затруднения с нотариалните заверки на договорите за ползване на земя поради разпокъсаността на парцелите и големия брой собственици. Това им създава трудности при кандидатстване по програмите на ДФ ”Земеделие”.
- Почти всички по големи арендатори и селскостопански производители не разполагат със собствена складова база и срещат трудности при съхранението на продукцията си.

III. ЖИВОТНОВЪДСТВО

Справка за броя животни в Ямболска област по години

Вид животни	2000	2001*	2002	2003
Говеда	20 048	20 254	17 842	17930
в т.ч. крави	12 515	12 500	11 962	11307
Биволи	196	191	252	289
Свине	53 574	16 200	49 336	52654
Овце	103 717	141 503	89 474	79153
Кози	29 330	42 690	31 395	28683
Птици	263 411	30 000	203 300	223700
Пчелни семейства	15 347	15 000	13 139	21448

Анализът на данните от таблицата показва, че броят на говедата е намалявал трайно от 1998 до 2001 г. и бележи ръст едва през 2002 год., като броят на кравите в това число се запазва в границите на около 12 500 животни. Подобно е положението и с биволите, коти от 364 през 1998 год. са в рамките на 190 в следващите години, за да стигнат 307 през 2002 год. Биволовството е с траен интерес за развитие не само в Ямболска област, поради качествата на месото и млекото, както и поради проблемите с болестта “луда крава”. Явно, този вид животновъдство е с потенциал за развитие и следва да му се обърне по-специално внимание. Резки колебания се забелязват в броя на овцете, като тук цифрите варират в много широки граници през различните години. С добри темпове в последните години се развива отглеждането на кози, като броят им е нараснал значително и за периода 2000-2002 години сочи ръст с около 10 000 на година. Това се дължи на значително по-непретенциозното отглеждане на този тип животни и пригодността им към променящите се климатични условия към засушаване и по-лесно намиране на храна. Рязко се колебаят и данните за броя на птиците, като след драстичен спад през 2001 год. се възвръщат позициите, макар и доста далеч от цифрите в края на 90-те години. Перспективите пред отглеждането на пернати животни е свързана най-вече с разкриване на ферми за бройлери, както и увеличаването им в личните стопанства. Интерес би представлявало развъждането на територията на Ямболска област на по-нестандартни видове птици като гъски, щрауси и др. Подем се забелязва и при пчелните семейства, което се свързва с добрите климатични и екологични условия, както и нарасналото търсене на мед, предимно за износ.

НАЛИЧЕН БРОЙ ЖИВОТНИ КЪМ 31.12.2003 ГОДИНА СРАВНЕН КЪМ 31.12.2002 ГОДИНА (ПО ДАННИ НА ОПЕРАТИВНА ИНФОРМАЦИЯ В ОД “ЗЕМЕДЕЛИЕ И ГОРИ”- ЯМБОЛ):

ВИД ЖИВОТНИ	31.12.2003	31.12.2004	% СПРЯМО 2002 ГОД.
ГОВЕДА	17 930	15784	-11.97
КРАВИ	11 307	10130	-10.41
БИВОЛИ	289	453	+56.75
БИВОЛИЦИ	168	221	+31.55
ОВЦЕ	79 153	76499	-33.53
ОВЦЕ МАЙКИ	68 200	60180	-11.76
КОЗИ	28 683	30326	+5.73
КОЗИ МАЙКИ	25 760	25985	+0.87
СВИНЕ	52 654	44443	-15.59
СВИНЕ МАЙКИ	4 518	3700	-18.11
ПТИЦИ	223 700	236256	+5.62
КОКОШКИ НОСАЧКИ	186 200	150375	-19.24
ЗАЙЦИ	36 808	17023	-53.75
ЗАЙКИНИ МАЙКИ	5 576	5521	-0.99
ПЧЕЛНИ СЕМЕЙСТВА	21 448	27515	+28.29

Анализът на данните за животните в последата година 2002-2003 показват:

Говедовъдството е едно от основните въдства в област Ямбол. Породният състав се движи приблизително в следното съотношение - около 80 % от кравите са от БКГ, 10 % ЧШГ; 2-5 % - Симентал и 5 % месодайни кръстоски. За съжаление, през последните години не се води строга селекция по отношение на чистопородното развъждане, особено от дребните стопани. От сравнителната таблица е видно, че броят на говедата е почти непроменен, но броят на дойните крави е спаднал с 5.48 %. Факторите за това са: липса на фуражи и липса на средства за закупуването им, поради което стопаните започват да продават за клане или ликвидират ниско продуктивните животни. Един от основните проблеми на говедовъдството е свързан с ниските изкупни “летни” цени на млякото; естественото заплождане с нерегламентирани бици, което води до регрес по отношение на продуктивността, намаляване на устойчивостта срещу заболявания и болести, предавани по онаследяване. Създадената Асоциация на млекопроизводителите в област Ямбол практически не функционира. Голяма част от говедовъдите не са регистрирани като земеделски производители и поради това не могат да кандидатстват за субсидия за мляко. При биволите има увеличение с 14.68 %, докато при биволиците е 64.70 %. Тук е явно ориентирането на стопаните към отглеждане на този вид животни, поради тяхната непретенциозност към качеството на концентрираните и по-ефективно оползотворяване на грубите фуражи, по-високата устойчивост към заболявания и не на последно място високият процент на маслени вещества в млякото. Всички биволи в област Ямбол се отглеждат от дребни стопани с изключение на “Лардея”- с. Лозенец, община Стралджа, с 95 бивола и ЗПК “Първенец” - с. Първенец, община Стралджа – с 24 бивола. В Областна дирекция “Земеделие и гори” идват за консултации земеделски производители, които проявяват голям интерес към възможността за отглеждане на биволи – това е явен признак за добрите перспективи при този вид животни.

В овцевъдството също има спад на броя на овцете с 11.54 %. При овцете майки този спад е със 7.64 %. Причините са, както и при говедата, липса на фуражи и средства за

отглеждането им. Овцете се отглеждат в малки стада от 5 -15 животни. Това са местни кръстоски с ниско продуктивни качества, отглеждани главно за месо и мляко. При козите има спад на броя им. На територията на областта няма специализирана мандра за преработка на козе мляко и то се изкупува приравнено към кравето. С отглеждането на кози се занимават главно възрастни хора с по 3-4 кози на стопанство. Миграцията на населението и обезлюдяването на селата е свързано и с намаляването на броя на козите. Броят на свинете остава сравнително постоянен с леко увеличение от 6.72 %, а при броя на свинете майки с 0.31 %. Едри свиневъди в района са – Репродуктор по свиневъдство – с. Калчево общ. Тунджа, Геостройинженеринг – Ямбол, КОС – Ямбол. Птиците са се увеличили с 10.03 % ; кокошките-носачки с 23.96 %. Зайците като цяло бележат ръст от 160.90 %. Отглеждат се в личното стопанство и главно задоволяват личните потребности на стопаните. С промишлено производство на зешко месо в областта се занимава Христо Шуманов от гр. Ямбол с основно стадо около 50 зайкини майки от Новозеландска и Калифорнийска порода. Този производител среща големи трудности при реализацията на готовата продукция, тъй като в региона няма специализирана кланица за зешко месо. Във фермата на Христо Шуманов се отглеждат и 35 броя шрауси - основно стадо. Той също не е регистриран като земеделски производител. Голям интерес представлява увеличаването на броя на **пчелните семейства** от **13 139** броя към 31.12.2002 г., до **21 448** броя към 31.12.2003 год. Промяната на конюктурата на международния пазар (забраната за внос на китайски мед в ЕС) на пчелен мед през 2002 година се оказва благоприятна за българските производители. Цената от 3.50 лв за кг на едро, а в някои случаи и до 4.20 лв за кг удовлетвори пчеларите. Това стимулира увеличаването на броя пчелни семейства. Друг немаловажен фактор по наши наблюдения е, че голям брой от съкратените от армията военни разработват бизнес- планове за увеличаване или създаване на нови пчелини, т. е. има раздвижване на пазара на пчелни семейства, пчеларски инвентар. За съжаление обаче, въпреки **заповедта на Министъра на земеделието и горите**, много пчелари продължават да употребяват антибиотици при третирането на пчелите. Мед с наличие на антибиотици е негоден за експорт в ЕС. На територията на област Ямбол има изключително благоприятни условия за пчеларството. Увеличаването на площите, засяти със слънчоглед и кориандър, който е от порядъка на около 200 хил. дка., наличието на горски масиви, липови, акациеви насаждения, стари и новосъздадени овощни градини, отглеждането на култивирани билки, които са и медоносни растения, благоприятсват медосбора. Проблем на пчеларството в региона е пръскането с растително защитни препарати от земеделските стопани - арендатори и кооперации, които не съобщават в кметствата и не предупреждават пчеларите за тези мероприятия. В резултат на това се троят много пчелини и пчелни семейства. Констатациите и протоколите на комисиите си остават само лист хартия, тъй като процедурата по обезщетяването на пчеларите е много тромава и свързана с разход на средства, които пчеларите не са склонни да дават. Пчеларските дружества, създадени на териториален принцип, фактически не функционират или развиват много слаба дейност. Така на практика те не могат да защитят интересите на пчеларите.

Подходящите за отглеждане на територията на Ямболска област животни по общини са както следва.

Най-подходяща порода говеда е кафявата. Тя показва най-добри качества в сравнение с другите породи по отношение на плодовитост, дълголетие, пожизнена млечност, скорост на растеж. Високо ценени са изключително здравите крайници и копита, които са предпоставка за утвърждаването на породата като най-добрата в пасищни условия на отглеждане. Тази порода е подходяща за отглеждане в цялата Ямболска област. В Боляровска и Елховска общини има идеални природоклиматични условия за отглеждане на овце, кози и пасищно уговяване на телета. За предпочитане е да се изберат породи от месно направление или техните кръстоски.

В областта на свиневдството могат да се отглеждат всякакви породи, но не във всички общини. Тези общини, които имат по-добро зърнопроизводство, имат възможност да отглеждат повече породи свине, тъй като при тях се прилага концентратен тип на хранене.

В областта на овцевдството и козевдството по-добри условия за отглеждане предлагат общините Елхово и Болярово. При тях са налице пасища и голям брой безработни. В останалите 3 общини има също добри условия за развитие на овцевдство и козевдство, но хората в тях залагат повече на говедовдство и свиневдство.

Получена продукция и средна продуктивност за областта

Община	яйца /х.бр./	птиче месо /т./	месо ЕРД /т./	месо ДРД /т./	свинско месо /т./	краве мляко х.л.	ср. продук- тивност крави /л./	овче мляко /х.л./	ср. продук- тивност овце /л./
Болярово	244	6	81	53	63	380	621	117	12
Елхово	852					1 690	878	118	11
Стралджа	1 308	4	10	6	105	2 701	1 170	132	8
Тунджа	2 859	7	200	85	754	5 395	756	307	9
Ямбол	321	6	35	5	210	743	758	5	9
Общо	5 584	23	326	149	1 132	10 909		679	

От данните в раздел животновдство могат да се направят няколко основни извода:

- Преживните животни се отглеждат в стопанства на физически лица - около 90% от кравите и над 95% от овцете и козите.
- 75,4% от говедата са в дребни стопанства, а стопанствата отглеждащи 15 и повече говеда са 24,6 % от общия брой животни за областта.
- Структурата на животновдните стопанства с много на брой дребни стопанства се запазва и досега.
- Най силно раздробени са стопанствата, отглеждащи кози - 1,9% с над 80 бр. животни, и овце 5,4%, докато по концентрирано остава свиневдството - 50,3% в едри стопанства.

Проблеми на производители на животинска продукция в областта:

- Недостатъчно подходящи и ефективни породи.
- Недостатъчно предлагане на племенни животни, което води до невъзможност на производителите да кандидатстват по кредитните линии на ДФ “Земеделие”.
- Ненормирано и небалансирано хранене на животните.
- Ниски изкупни цени на селскостопанските продукти.
- При някои стопани се наблюдават лоши условия на отглеждане на животните.
- При някои средни ферми липсват условия и техника за приготвянето на силаж, необходим за едри животни.
- Поради недостатъчни финансови средства, животните не се хранят достатъчно с концентрирани фуражни смеси, дажбите не са пълноценни и правилно планирани, което води до реализиране на по-ниска млечна продуктивност от генетичните възможности на животните
- Липсва достатъчна квалификация и опит в съвременните технологии, което води до намаляване на продуктивността и увеличаване на заболяемостта на животните.
- Слабата механизацията и високият дял на ръчен труд оскъпяват производството на животинска продукция и го правят нерентабилно.

IV. МАТЕРИАЛНО-ТЕХНИЧЕСКА БАЗА НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО В ЯМБОЛСКА ОБЛАСТ.

Към момента техниката, която е в изправно състояние, напълно задоволява нуждите на земеделските производители на територията на областта. Наличните селскостопански машини са както следва:

Трактори - 1000, от които 200 тежки, но 80% на 15 и повече години.

Комбайни – 400, от които 350 работещи.

Част от тази техника е морално и физически остаряла и се нуждае от подмяна с нови, по-производителни и по-надеждни машини.

Услуги със селскостопанска техника предлагат няколко фирми и кооперации, както и индивидуални собственици на такава техника. Като цяло търсенето на услуги от този тип не е високо и задоволяването става най-вече със собствени сили. Развитието в бъдеще в тази насока би могло да бъде към създаване на няколко стабилни фирми, предлагащи качествени услуги със селскостопанска техника, но засега пазарната и ценовата конюнктура не е благоприятна.

V. БРАНШОВИ ОРГАНИЗАЦИИ НА ЗЕМЕДЕЛСКИ ПРОИЗВОДИТЕЛИ

На територията на област Ямбол съществуват няколко сдружения на селскостопанските производители.

- Асоциация “Български пипер”,

- Асоциация на селско стопанските производители от Югоизточна България – “Агроклиринг”,

- Пчеларско дружество “АПИС 2002”,

- Асоциация за развъждане на кафявата порода,

- Асоциация на земеделските производители за Ямболска област.

Изброените по-горе сдружения обхващат само част от важните за областта селскостопански производства, като към този момент не са обхванати в специализирани структури лозари, производители на зърнени култури, зеленчукопроизводители, билкопроизводители, животновъди и др. създаването на специализирани местни съюзи в посочените производства би допринесло за водене на по-добра политика в защита на специфичните им интереси – по отношение на ценова политика, пазарно поведение, информационно обслужване, обучение т. н.

Съществуващите сдружения могат да разширят ролята и влиянието си, както и да съдействат за по-добра защита интересите на своите членове. Почти не се работи по изработване на общи позиции, разработка на стратегии и програми за развитие в съответния бранш, изготвяне и представяне на съвместни проекти.

VI. ПАЗАРИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ЯМБОЛСКА ОБЛАСТ

На територията на Ямболска област функционират следните пазари.

1. Централен пазар – кв.”Каргон”

2. Животински пазар кв.”Каргон”

3. Пазар за зеленчуци и плодове – к-с “Диана”

4. Пазар за зеленчуци и плодове – пл.”Боровец”

5. Пазар за зеленчуци и плодове – к-с “Бенковски

6. Пазар за зеленчуци и плодове – к-с “Златен рог”

7. Пазар за зеленчуци и плодове – Старата автогара

8. Частен пазар “ Свети Георги “ до РУМ

9. Общински пазар - гр.Елхово

10. Общински пазар - гр.Болярово

11. Общински пазар - гр.Стралджа

Като цяло броят на съществуващите пазари за предлагане и изкупуване на селскостопанска продукция са достатъчни, но те далеч не отговарят на изискванията за подходящи терени, сгради и общи условия за този вид продукция. Голяма част от тях не разполагат с необходимите щандове, пространства и установени правила за контрол и извършаване на нормални пазарни взаимоотношения. На много места селскостопанската продукция се предлага нерегламентирано, на импровизирани площи и пазарчета, при крайно неблагоприятни хигиенни условия. На тези места не се осъществява почти никакъв ветеринарен и медицински контрол.

VII. НАУЧНИ ЗВЕНА И КОНТРОЛНИ ИНСТИТУЦИИ

Научни звена.

Научно-техническото обслужване на селскостопанските производители от Ямболска област се осъществява до момента от Комплексна опитна станция (КОС), която вече е загубила елементите си на изследователско и внедрителско звено. Дейността на КОС е насочена към производство на стокова продукция, която е крайно нерентабилна и с по-ниско качество от тази на редица местни арендатори. Разпилян е научният потенциал, като от 24 научни сътрудници към момента (края на 2003 год.) са 4, неизползваема е изследователската апаратура. Нуждата от подобна структура за Ямболска област е без алтернатива като решението трябва да се търси в посока изграждането на частни научно-изследователски звена със засилен приложен характер. Вариантно решение би могло да бъде приватизацията на КОС при подходящи условия и кандидати, като се използва наличната МТБ на станцията (лаборатории, апаратура, животни и др. активи.). Изграждането на частно научно-изследователско звено в Ямболска област ще бъде първото по рода си в страната като алтернатива за научно обслужване на земеделието и ще бъде пилотен пример за създаването на подобна структура.

Контролни звена.

Районна ветеринарно-медицинска служба.

На територията на Ямболска област има общо 45 ветеринарни служби с лекари. Към момента те са достатъчни за осъществяване на дейността по контрол. Между съществуващите проблеми на службата могат да се посочат: необходимост от квалификация на кадрите, липса на съвременна компютърна техника, няма апаратура за изследване на пчелния мед и китове за елайза. Необходимо е и осъвременяване на техниката за епизоотичен контрол.

VIII. ХИДРОМЕЛИОРАЦИИ

"Напоителни системи" ЕАД - Ямбол стопанисва и експлоатира хидромелиоративни съоръжения, обезпечавачи 273 000 дка поливни и 79 000 дка отводнителни площи.

Основни водоизточници са река "Тунджа", язовир "Жребчево" и язовир "Малко Шарково". Технически годните поливни площи възлизат на 232 000 дка.

Изградените напоителни системи са амортизирани от експлоатацията им през годините. Голяма част от съоръженията, основно от вътрешноканалната мрежа, липсват поради извършени кражби, съществува и незавършено строителство.

Усилията на "Напоителни системи" ЕАД клон Ямбол са съсредоточени към опазването, поддържането и експлоатацията на тези хидромелиоративни обекти и съоръжения, където има ясно изразени традиции за развиване на поливно земеделие.

През последните години подадените водни маси и полятите площи в различните райони на Ямболска област са:

	Ямбол	Стралджа	Зимница	Веселиново	Безмер	Болярово	Елхово
--	-------	----------	---------	------------	--------	----------	--------

Водни маси /куб. м./	100 000	500 000	800 000	200 000	500 000	200 000	20 000
Поляти площи /дка/	1 200	7 000	11 000	3 000	7 000	3 000	300

Реално се напояват около 14 % от изградените и годни напоителни площи, въпреки че възможностите на "Напоителни системи" ЕАД клон Ямбол относно обезпечаването с вода за напояване са многократно по-големи. Състоянието на поливното земеделие в Ямболска област на този етап се определя от следните фактори:

- Структурата на засяване през последните години е такава, че около 80 % от общите годни поливни площи се засяват със зърнено-житни култури, които не се напояват.
- Засятите със зеленчуци и пролетни фуражни култури поливни площи възлизат средно на около 50 000 дка за година и на практика се напоява около 70 % от тях.
- Трудностите при реализацията на произведената продукция от зеленчуци, ниските изкупни цени и неизплащането навреме на предадената продукция от страна на изкупвателните фирми и организации. Тези трудности не позволяват на производителите да разгърнат по-мощно зеленчукопроизводство поради липсата на сигурност за получаването на очакваните приходи от това трудоемко и рисково производство.
- Недоброто финансово състояние на голяма част от потенциалните водоползватели, които осъзнават ефекта от напояването, но не разполагат с необходимите финансови средства, за да пристъпят към сключването на договори за напояване, въпреки че през последните три години част от цената на водата за напояване беше субсидирана.

Имайки пред вид спецификата на Ямболска област и големия дял на земеделието /в частност и поливното земеделие/ в общата икономическа действителност, основните приоритети в бъдещата рехабилитация и модернизация с цел перспективното развитие на напоителните системи в областта, от техническо и организационно естество са:

1. Възраждане на поливното земеделие в Ямболска област чрез предоставянето за безвъзмездно стопанисване и ползване на изградените хидромелиоративни фондове на бъдещите сдружения за напояване. Този процес е регламентиран и уреден в Закона за сдруженията за приоритетно развитие в напоителна система "Средна Тунджа", обхващаща общините Стралджа и Тунджа като основен зеленчукопроизводителен район;
2. Рационално използване на напоителните системи в общините "Елхово" и "Болярско" за напояване на фуражни култури, тютюн и трайни насаждения.

За реализирането на тези приоритети е необходимо да се разработят и осъществят следните конкретни технически проекти:

1. Основен ремонт на "Главен тръбопровод - ГТ 2-1" в напоително поле "Стралджа" с дължина 1 234 метра.
2. Довършване на обект "Главен тръбопровод - ГТ 2" в напоително поле "Безмер - Болярско".
3. Довършване на обект "НП Бозаджий" с изграждане на помпена станция.
4. Основен ремонт на бетоновата облицовка на напоителен канал ТНК - 7" от напоителна система "Ямбол - стара".

Общата стойност за проектирането и строителството на обектите възлиза на 24 милиона лева.

ГОРСКО СТОПАНСТВО

На територията на Ямболска област се намират две структури, свързани с горското стопанство – Държавна дивечовъдна станция "Тунджа" Ямбол и Държавно лесничество "Елхово".

Държавна дивечовъдна станция "Тунджа" - Ямбол.

Горски ресурси. Общата площ на горския фонд на станцията, включваща територията на общините Ямбол, Стралджа и Тунджа е 22 262,7 ха, от които:

- ❖ държавен горски фонд 16 426,7 ха 73,8 %
- ❖ частен горски фонд 2 243 ха 10,1 %
- ❖ общински горски фонд 3 593 ха 16,1 %

Преобладават иглолистни, нискостеблени широколистни гори и горски площи в реконструкция, както и голи площи.

Преобладаващи видове дивеч. По важните представители на фауната, които обитават постоянно или временно територията имат пряко или косвено значение за ловното стопанство от клас бозайници разред чифтокопитни са: елен лопатар, сърна, дива свиня; от разред зайцеподобни – заек; от разред хищници – чакал, дива котка, лисица; от клас птици разред кокошеви – колхидски фазан, яребица, тракийски кеклик; разред гълъбови – гривяк, гургулица, гугутка; от разред гъскови – зеленоглавка, зимно бърне и лятно бърне.

Предвидени ползвания и лесокултурни мероприятия в горите. Насажденията и културите са в отлично здравословно състояние. Не се наблюдават нападения от гъби и дървесни вредители. Единствено през 2000 г., поради голямата суша, процентът на прихващане на залесените територии е много нисък. Съобразно биологичните особености на дървесните видове и състоянието на насажденията, условията на месторастене и предназначението на горите, за периода 1994 г. – 2004 г. от главна сеч ще се добият 154 270 куб. м, от отгледни и санитарни сечи - 51 850 куб. м и от сечи за реконструкция - 38 735 куб. м стояща маса без клони. Общият добив от горите на ще възлезе на 245 803 м³ стояща маса без клони, или по 24 580 куб. м средногодишно. Освен дървесина, в горите се добиват гъби, плодове и билки, в една част от тях се предвижда паша на едър и дребен рогат добитък. Общо за десетилетието 1994 г. – 2004 г. ще се извърши залесяване на 2 500 ха редуцирана площ или по 250 ха средногодишно. Основни дървесни видове, с които се залесява са: черен бор, цер, топола, акация, червен дъб и други.

Държавно лесничейство Елхово.

Държавно лесничейство Елхово обхваща 13 991,3 ха – 19,9% лесистност. Разпределението по видове собственост е:

- ДГФ – 10 893,4 ха
- ОГФ – 1 564,4 ха
- ЧГФ – 1 393,4 ха
- Юридически Лица – 22,3 ха
- РГФ – 117,8 ха

Дървесни видове: иглолистни - черен бор, атласки кедър; широколистни - червен дъб, летен дъб, благуна, цер, бряст, акация, айланд, орех, топола, чинар, липа и др.

На територията на Община Елхово има два поддържани резервата. В резервата “Долна Топчия” се развъждат и опазват от изчезване колхидски фазан (единственото естествено находище в страната, разположено в местността Папазова кория) и се поддържа характерната растителност. В резервата “Балабана” гнездят бели, гривести, нощни и червени чапли.

Резерват “Долна Топчия” – землище на с. Изгрев

- площ 537.8 дка – гора лонгозен тип,
- колхидски фазан,
- птици – обитава се от кос, дрозд, скорци, бухал, кукумявка,
- бозайници - лисица, чакал, заек, дива свиня, елен-лопатар.

Б. Резерват “Балабана”- землище Елхово

- площ 672 дка, растителност – лонгозна гора,
- животни: чапли – бели, нощни, гривести; чакал, лисица, заек.

ИЗВОДИ:

СЕЛСКО СТОПАНСТВО

- Селското стопанство заема водеща роля сред отраслите на икономиката в Ямболска област. Налице са изключително благоприятни почвено-климатични условия както за растениевъдство, така и за животновъдство. Значителни части от територията на областта предлагат отлични условия за екологично земеделие и отглеждане на животни в чиста среда.
- Обработваемата земя в границите на Ямболска област в средата на 2003 год. е 2 028 140 дка, което представлява 58% от общата площ на областта. За страната този процент е 3.1%. Средно на един жител се падат 135,28 дка обработваема земя или два пъти повече отколкото средното за страната.
- Регионът е утвърден като един от най-големите производители на селскостопанска продукция в страната, като традиционно е застъпено отглеждането на хлебна и фуражна пшеница, ечемик, слънчоглед, грозде, технически култури. Освен тези типични за областта култури в последните години нараства размерът на площите с тютюн (най-вече на територията на общините Стралджа, Болярово, Елхово, Тунджа), развива се билкопроизводството (в хълмистите и планинските части на областта), оранжерийното производство на зеленчуци (община Стралджа) и др.
- Животновъдството е ориентирано към производството на месо (свинско и говеждо) и мляко (краве и овче). Поради тази насоченост на територията на Ямболска област се отглеждат най-вече крави, свине, овце, кози. Добри традиции има и в отглеждането на птици, зайци, пчели.
- Неблагоприятна тенденция от последните няколко години е спадането на средните добиви, увеличаване себестойността на селскостопанската продукция и намаляване размера на обработваемата земя. Физическата и моралната амортизация на ползваната техника се отразява крайно неблагоприятно както при обработването на земята, така и при прибирането на реколтата. Липсва напоителна техника и машини за растителна защита. Необходимо е да се търсят и влагат нови инвестиции за обновление на техника, технологии, сортове и видове, подобряване на качеството и т. н.
- Земеделските производители нямат достатъчно финансови средства за нормално производство. Технологичните разходи са сведени до минимум, което води до малки добиви и ниско качество. В резултат на това не се спазват технологиите по отглеждане на земеделските култури, закупуваните семена не са качествени, обработката на почвата не е качествена не се прилагат научно обосновано торене и методи за растителна защита.
- Сортовата структура не винаги е съобразена с почвено-климатичните условия и продължаващата суша в региона. Необходимо е да се изпитват и прилагат нови, устойчиви на новите условия сортове и култури. Поради засушаването успешно земеделие (особено зеленчукопроизводство) трябва да се развива на поливни площи.
- При животновъдството не се използват подходящи и ефективни породи, прилага се ненормирано и небалансирано хранене на животните, при някои стопани се наблюдават лоши условия на отглеждане на животните. Слабата механизацията и високият дял на ръчен труд оскъпяват производството на животинска продукция и го правят нерентабилно.
- Трудна е реализацията на произведената продукция и изкупните цени не задоволяват производителите. Липсата на надеждни пазари за селскостопанската продукция води до намаляване на мотивацията и отказ у голям брой земеделски производители за насочване към селскостопанско производство. Голяма част от съществуващите пазари не отговарят на изискванията и не разполагат с необходимите щандове, пространства и установени правила за контрол и извършаване на нормални пазарни взаимоотношения. На много места селскостопанската продукция се предлага нерегламентирано при крайно неблагоприятни хигиенни условия. На тези места не се осъществява почти никакъв ветеринарен и медицински контрол.

- В района липсват големи преработвателни предприятия и не се правят предварителни договори с производителите. Почти всички по големи арендатори и селскостопански производители не разполагат със собствена складова база и срещат трудности при съхранението на продукцията си.
- Земеделските производители не разбират достатъчно ползата от създаване на местни сдружения и ролята им за водене на по-добра политика в защита на специфичните им интереси – по отношение на ценова политика, пазарно поведение, информационно обслужване, обучение т. н.
- Към момента селскостопанската техника, която е в изправно състояние, напълно задоволява нуждите на земеделските производители на територията на областта. Услуги със селскостопанска техника предлагат няколко фирми и кооперации, както и индивидуални собственици на такава техника. Като цяло търсенето на услуги от този тип не е високо и задоволяването става най-вече със собствени сили. Насоките за бъдещото развитие в тази област са най-вече към обновление на съществуващия тип техника и прилагане на нови технологии в земеделието.
- Крайна незадоволително е научно-техническото обслужване на селскостопанските производители от областта. Има непрекъснато потребност от научни съвети и проучвания, консултации, обучение, информираност и т. н. Съществуващото научно звено КОС не задоволява тези потребности и това се явява сериозна слабост. Един от възможните варианти е създаването на частни структури за научно-техническо обслужване на земеделието.
- Контролът върху селскостопанското производство се осъществява от Районна ветеринарно-медицинска служба. На територията на областта има общо 45 ветеринарни служби, които към момента са достатъчни за осъществяване на дейността по контрол. Има потребност от повишаване квалификацията на кадрите, и осъвременяване на техниката за контрол.
- Тенденция от последните 10-15 години, в резултат на глобалното затопляне на климата, е на промяна в климатичната обстановка и в региона с удължаване периодите на засушаванията, тънка снежна покривка, задържаща се за по-кратко време, спад в количеството на валежите. Тези промени предполагат засилване вниманието към осигуряване на допълнително напояване, свързано с подобряване състоянието на съществуващата поливна инфраструктура и съоръжения и увеличаване на поливните площи. Изградените в миналото напоителни системи са амортизирани от експлоатацията им. Голяма част от съоръженията, основно от вътрешноканалната мрежа, липсват поради извършени кражби, съществува и незавършено строителство. В момента реално се напояват около 14 % от изградените и годни напоителни площи, въпреки че възможностите на "Напоителни системи" ЕАД клон Ямбол относно обезпечаването с вода за напояване са многократно по-големи.

ГОРСКО СТОПАНСТВО

- На територията на Ямболска област се намират две структури, свързани с горското стопанство – Държавна дивечовъдна станция “Тунджа” Ямбол и Държавно лесничейство “Елхово”.
- Общата площ на горския фонд на ДДС “Тунджа” - Ямбол, включващ територията на общините Ямбол, Стралджа и Тунджа е 22 262,7 ха. Преобладават иглолистни, нискостеблени широколистни гори и горски площи в реконструкция, както и голи площи. Насажденията и културите са в отлично здравословно състояние. Общият добив от горите за периода 1994-2004 год. ще възлезе на 245 803 м3 стояща маса без клони, или по 24 580 куб. м средногодишно. Освен дървесина, в горите се добиват гъби, плодове и билки, в една част от тях се предвижда паша на едър и дребен рогат добитък. Общо за десетилетието 1994 г. – 2004 г. ще се извърши залесяване на 2 500 ха редуцирана площ или по 250 ха

средногодишно. Основни дървесни видове, с които се залесява са: черен бор, цер, топола, акация, червен дъб и други.

- Държавно лесничейство Елхово обхваща 13 991,3 ха. Дървесни видове: иглолистни - черен бор, атласки кедър; широколистни - червен дъб, летен дъб, благун, цер, бряст, акация, айланд, орех, топола, чинар, липа и др.

SWOT АНАЛИЗ

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
<ul style="list-style-type: none"> • Подходящи почвено климатични условия за развитие на растениевъдство и животновъдство • Наличие на традиции и опит в населението • Добри специалисти • 	<ul style="list-style-type: none"> • Липсата на свободни парични средства • Непознаването на голяма част от дребните производители на възможностите които предоставя програма Сапард и ДФ”Земеделие” • Малка част от земеделските производители са регистрирани като такива и не могат да ползват субсидиите които отпуска държавата • Загубването на редица пазари заради качеството на продукцията
ВЪЗМОЖНОСТИ	ЗАПЛАХИ
<ul style="list-style-type: none"> • Развитие на екологично чисто земеделие • Внедряване на нови сортове и породи в областта на растениевъдството и животновъдството • Изграждане на преработвателни предприятия за селскостопанската продукция • Обновяване на селскостопанската техника с възможностите, които дава програма Сапард и ДФ”Земеделие” 	Обезлюдяване на селските райони

Селско и горско стопанство – Приложения

Ориенталски тютюн - площи, средни добиви, общо производство

Общини	2004			2006		
	Площ /дка/	Среден добив /кг/	Общо производство /тон/	Площ /дка/	Среден добив /кг/	Общо производство /тон/
Болярово	154	130	20	154	130	20
Елхово	465	130	60	620	130	80
Стралджа	154	130	20	308	130	40
Тунджа	154	130	20	154	130	20
Ямбол						
Общо:			120			160

Тютюн Виржиния - лощи, общо производство, среден добив

Общини	2004			2006		
	Площ /дка/	Среден добив /кг/	Общо производство /тон/	Площ /дка/	Среден добив /кг/	Общо производство /тон/
Болярово	500	200	500	500	200	100
Елхово						
Стралджа	2 000	200	400	2 250	200	450
Тунджа						
Ямбол						

Общо:	2 500		500	2 750		550
--------------	--------------	--	------------	--------------	--	------------

Тютюн Бърлей - площи, общо производство и среден добив

Общини	2004			2006		
	Площ /дка/	Среден добив /кг/	Общо производство тон	Площ /дка/	Среден добив /кг/	Общо производство /тон/
Болярово	200	200	40	250	200	50
Елхово	250		50	250		50
Стралджа	1 300	200	260	1 500	200	300
Тунджа	1 000	200	200	1 500	200	300
Ямбол		200			200	
Общо:	2 750		550	3 500		700

Производство на тютюн по видове и ангажирани работници

Общини	2002				2004				2006			
	Ориенталски	Виржиния	Бърлей	Ангажирани работници	Ориенталски	Виржиния	Бърлей	Ангажирани работници	Ориенталски	Виржиния	Бърлей	Ангажирани работници
Болярово		77		26	20	100	40	76	20	100	50	80
Елхово	41			58	60		50	105	80		50	127
Стралджа		290	180	160	20	400	260	250	40	450	300	508
Тунджа			180	60	20		200	97	20		300	130
Ямбол												
Общо:	41	367	360	304	120	500	550	528	160	550	700	845

VIII.2.3. Финансов сектор.

След преодоляване на банковата криза, което се смята, че в общи линии стана през 1999г., банките в Ямболска област (и в цялата страна) постепенно започнаха да излизат от летаргията, която ги караше да се въздържат от кредитиране. Втората половина на 2002 г. и особено първата на 2003 г. са време на истински бум в привличането на клиенти заемополучатели за областта. Само през този година банките в Ямболска област са предложили над 70 нови кредитни продукта, като се конкурират помежду си, с по-ниски лихви, ускорено отпускане, съкращаване на процедурите и увеличаване на гаранциите. На територията на Ямболски окръг действат 16 банкови институции и 14 застрахователни компании и фирми:

Банки в Ямболска област	<ol style="list-style-type: none"> 1. БАНКА БИОХИМ АД 2. БАНКА БЪЛГАРИЯ ИНВЕСТ АД 3. БАНКА ДСК АД 4. БАНКА ХЕБРОС АД 5. БАНКСЕРВИЗ АД 6. БУЛБАНК АД 7. БЪЛГАРСКА ПОЩЕНСКА БАНКА АД 8. ДЗИ АД 9. ИНТЕРНЕТЪНЪЛ АСЕТ БАНК АД 10. ОБЕДИНЕНА БЪЛГАРСКА БАНКА АД 11. ОБЩИНСКА БАНКА АД 12. ПЪРВА ИНВЕСТИЦИОННА БАНКА АД 13. РАЙФАЙЗЕНБАНКБЪЛГАРИЯ АД 14. РОСЕСИМБАНК АД 15. СЖ ЕКСПРЕСБАНК АД 16. СИ БАНК АД 17. ЦЕНТРАЛНА КООПЕРАТИВНА БАНКА АД
Застрахователни институции	<ol style="list-style-type: none"> 1. ЗАСТРАХОВАТЕЛНА БРОКЕРСКА КЪЩА БАЛКАНЪ АД 2. ЗАСТРАХОВАТЕЛНА КОМПАНИЯ БЪЛГАРСКИ ИМОТИ АД 3. ЗАСТРАХОВАТЕЛНА КОМПАНИЯ ЛЕВСКИ СПАРТАК АД 4. ЗАСТРАХОВАТЕЛНА КОМПАНИЯ ЮПИТЕР АД 5. ЗАСТРАХОВАТЕЛНО АД АРМЕЕЦ 6. ЗАСТРАХОВАТЕЛНО АД ХАНОВЕР КООП БЪЛГАРИЯ 7. ЗАСТРАХОВАТЕЛНО ДРУЖЕСТВОБУЛ ИНС АД 8. ЗАСТРАХОВАТЕЛНО ДРУЖЕСТВО ВИТОША АД 9. ЗАСТРАХОВАТЕЛНО ДРУЖЕСТВО ЕВРОИНС АД 10. ЗАСТРАХОВАТЕЛНО И ПРЕЗАСТРАХОВАТЕЛНО АД БУЛСТРАД 11. МЕЖДУНАРОДНА ЗАСТРАХОВАТЕЛНА КОМПАНИЯ ЕВРОПА АД 12. ОБЩИНСКА ЗАСТРАХОВАТЕЛНА КОМПАНИЯ 13. АЛИАНЦ БЪЛГАРИЯ ХОЛДИНГ 14. ОРЕЛ ЖИВОТ АД

Банка ДСК запазва водещото си място в потребителските кредити (които също са източник за финансиране на МСП) и в кредитите за микро- и малки предприятия. Добрата клонова мрежа и наличният собствен ресурс на банката са основните и предимства на пазара. Подобна е позицията и на **банка Биохим**.

Частният банков сектор предлага значително многообразие от продукти за предприятията. Почти всички банки на територията на град Ямбол регистрират непрекъснато нарастване на многообразие от продукти за фирмите. Почти всички банки регистрират непрекъснато нарастване на портфейла им от кредити за малки и средни предприятия в периода 2000-2004г. Лихвените условия са почти уеднаквени и банките търсят пазарно място по други признаци. **ПИБ** се е установила като пазарен лидер в кредитите със среден размер на 100 000 лв. и специално при финансирането на хотелиерския бизнес, но за съжаление в Ямболска област тази ниша е много малко развита. В кредитите със среден размер между 40 и 100 хил. лв. безспорен лидер е **БПБ**, която подобно на банките ДСК и Биохим разполага със значителен собствен ресурс за кредитиране и развита клонова мрежа. В този диапазон се

движат и **ДЗИ, Хебросбанк и Райфайзенбанк**, като последните две се доближават до долната граница, а първата до горната. **Банка Хеброс и Райфайзенбанк** използват споразумения съответно с **ЕБВР и фонд “Сорос”**, докато **ДЗИ** разчита на собствен ресурс. **БПБ** е единствената банка, заявила, че предлага “факторинг”(откупуване на вземанията на предприятие от финансиращата институция) за своите клиенти, което е все още много слабо развита ниша не само на Ямболския пазара .

ОББ обслужва няколко гаранционни схеми на различни международни организационни схеми на различни международни организации, насочени към микрокредитиране. Силно развитата клонова мрежа на банката я прави предпочитан партньор в подобни инициативи. Банката е заета активно и в обучението на МСП за спазването на финансова дисциплина по гаранционните проекти.

Частните банки, които се отъждествяват с финансирането на малкия бизнес в Ямболска област, са: **Първа Инвестиционна Банка, Централна Кооперативна банка, Росексимбанк** и др. Средният размер на техните кредити е под 40 хил.лв.

Най-голямата българската **банка Булбанк** също заяви намерението си да се включи в кредитирането на предприятията, след като беше приватизирана през 2000г. Банката обявява, че предлага пакетни продукти за МСП за оборотни и инвестиционни нужди, но за съжаление не е предоставила данни за размера на средствата, отпуснати по тези програми.

Потенциален проблем през кредитирането на фирмите (на база проведеното анкетиране) за банката е липсата на развита клонова мрежа в страната и на достатъчно обучен персонал. Интерес предизвиква и лансирането на програмата за кредитиране срещу складови записи на **СЖ Експресбанк**, по която са отпуснати кредити за 3 400 хил. лв. (към 2002 г.)

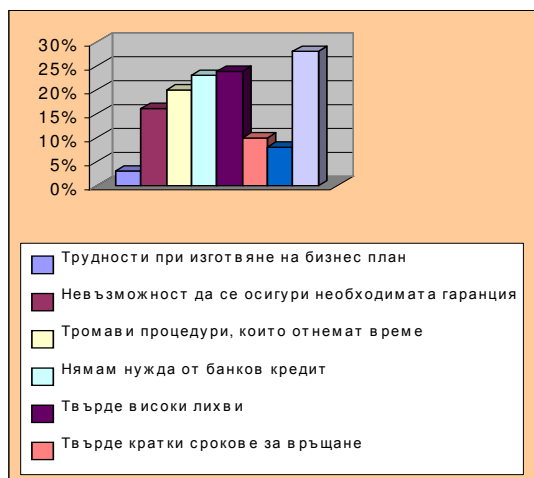
Банковото кредитиране на МСП се е подобрило за периода 2000-2004 г. (на база проведеното анкетиране) под въздействието на няколко **фактора**:

- Повишаването на конкурентния натиск на пазара, вследствие на навлизането на нови играчи насищането на други пазарни ниши (например големи корпоративни клиенти) и намаляването на доходността на инвестициите в чуждестранни активи;
- Подобряването на общата икономическа среда в областта, което доведе до намаляване на риска от кредитиране на предприятията, но въпреки това остава висок за областта;
- Установяването на обща финансова стабилност, предсказуемост и нарастване на броя на предприятията (и ЕТ) с добро финансово досие;
- Предоставянето на значителна чуждестранна финансова подкрепа за банките и предприятията. (За страната през 2001г. чуждестранната финансова помощ за “Подпомагане на финансирането на МСП” е нараснала на 23,4 млн.долара. Около 15,1% от тези суми (или 5,98 млн. долара) са били заделени за техническо сътрудничество, което се е състояло предимно от обучение и подпомагане на българските банки).

В резултат на това, среднопретеглените лихви по новоотпуснатите краткосрочни и дългосрочни кредити в лева за предприятия намаляха съответно до 12,11% и 13,15% през 2002г. Рискът за банките при кредитиране на МСП обаче остана сравнително висок и финансовите институции запазиха високи нива на лихвените проценти (13-18%) за такъв тип клиенти. Несигурността по отношение на правата на банките кредитори в случай на неплатежеспособност на техни клиенти остана висока и изискваните обезпечения запазиха размера си от 120% до 300%. Не намери разрешение и проблемът с дългите срокове за отпускане на кредитите главно поради липсата на надеждна кредитна информация и обучен персонал. Както е видно от фигурата (на база проведеното анкетиране), високите лихви, обезпеченията и дългите срокове за отпускане на банков кредит остават основните причини икономическите единици в Ямболска област да не кандидатстват за финансиране пред банките.

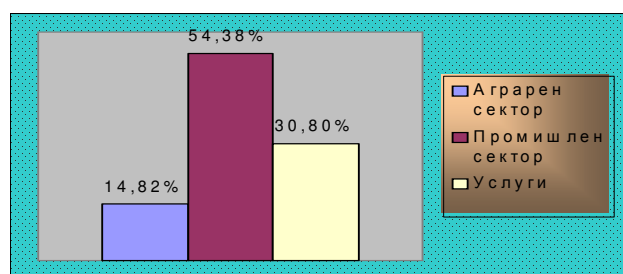
Като продължаваща тенденция се забелязва допълнително улесняване на достъпа до финансиране за предприятията в икономиката. Банковият сектор продължава да увеличава кредитната си експозиция към МСП чрез множеството новостартирани кредитни линии.

Причини, поради които Ямболските икономически единици (МСП) не са кандидатствали за кредит през периода 2000-2002г.

Като цяло банковата система все още възприема кредитирането като прекалено рисково начинание и запазва високите нива на изискваната възвръщаемост и обезпечението. За да се получи кредит от дадена банка трябва задължително да имаш поне 3-6 месеца финансово – счетоводна и пазарна история и да са готови да участват със собствени средства в предложените инвестиционни проекти. Направените изчисления (на база проведеното анкетиране) показват, че банките, които разчитат на собствен ресурс, предпочитат да кредитират по-големи проекти, докато микро- и малките предприятия имат шанс за банков кредит единствено пред институциите, които използват дългосрочен ресурс от международни източници.

Отпуснатите кредити през последните 2-3 години по отрасли са в следната зависимост (фиг.1.) (на база проведеното анкетиране):

Интересен е фактът, че кредитите отпуснати за услуги са 2 пъти повече отколкото в аграрния сектор. Това е тревожна констатация, която произтича, както от неосведомеността на земеделските производители за процедурите по отпускане на кредити, така и от увеличаващият се риск в този сектор и отдръпването на банките.

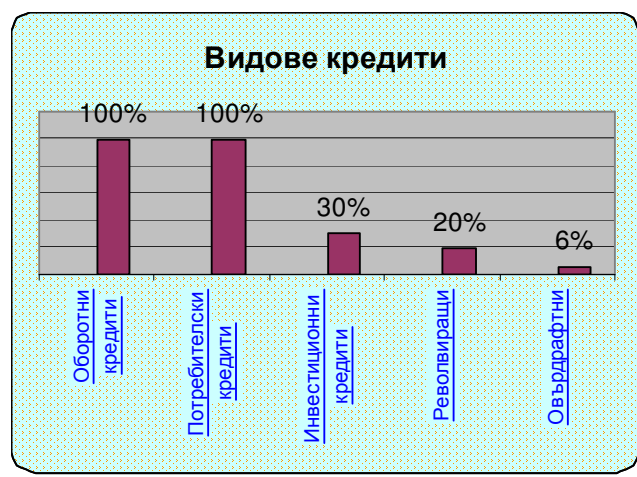
Наблюдава се тенденция на специализиране на всяка отделна банка в областта за кредитиране на точно определен отрасъл. Така например, има банки специализирани в отпускането на кредити само в отрасъл промишленост, втори само в аграрният сектор, трето в услуги и т.н. Паралелно с това има тенденция за намаляване на земеделските кредити и увеличаване на промишлените кредити.

Динамиката на отпуснатите кредити бележи възходяща линия, потвърдено от всички анкетираните банки.

По-голяма част от банките в Ямболски регион 97% предлагат продукти финансирани от САПАРД и Държавен фонд Земеделие, и паралелно с тях осъществяват сътрудничество с реализирани проекти от Министерство на труда и социалната политика. Това от една страна е оптимистично за повишаване на конкурентноспособността на земеделците от региона, а от друга има тенденция към финансиране на програми за намаляване на безработицата. Тези 2 фактора са пряко свързани с подобряването на икономическата характеристика / визитка в областта.

16-те банки се концентрират в отпускането на кредити и извършват финансови услуги предимно в община Ямбол (87,75%). Тревожен е фактът, че средства не се насочват равномерно към останалите общини Тунджа 8,25%, община Елхово 2%, община Болярово 0,125%, община Стралджа 1,63%, други общини 0,25%. Данните само потвърждават инвестиции в по-урбанизираните части на областта.

Оборотните (100%) (виж. фигурата) и потребителските кредити (100%) са сред предпочитаните кредити за всички банки. Малкият размер и сравнително малкият риск и лесно обезпечение ги прави много атрактивни и търсени. Инвестиционните кредити остават в сянка 30%, което в дългосрочен план предполага набирание на допълнителни средства. Новите кредити като овъдрафтни (6%) и револвиращи кредити (20%) набират популярност, но все още остават “чужди” за жителите на Ямболска област.

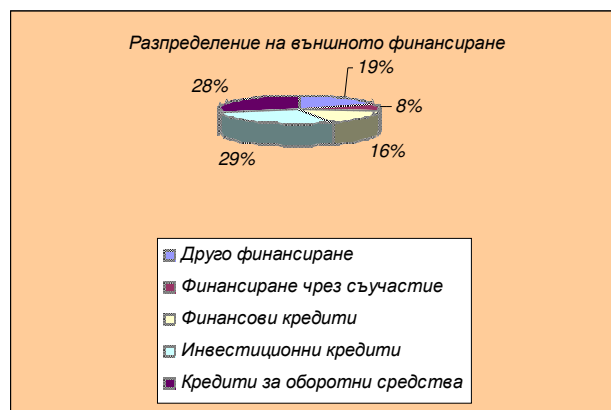

Разпределение на кредитите по видове за 2000-2003 г. (в %).

Изследването (на база проведеното анкетиране) също така разкрива, че поради неразвитостта на капиталовия пазар навлизането на икономически единици /МСП/ през 2000-2002 г. се улеснява главно от финансиране чрез собствени средства, лични заеми и неформално финансиране. Дълговото финансиране чрез банково посредничество и междуфирмените кредити играят второстепенна роля, докато използването на фондовия пазар като инструмент за мобилизиране на външни средства е практически непознато за предприятията в Ямболска област. МСП отчитат почти равномерно разпределение на полученото външно финансиране във формата на краткосрочни кредити за оборотни средства (29%) и дългосрочни инвестиционни кредити (28%).

Интерес за банките представлява финансирането на производството, кредити с краткосрочното търговско финансиране, където рискът е ограничен. Не се отпускат кредити за опазване на околната среда, което е тревожен факт.

Всички банки са единодушни, че са нужни мерки за подобряване на условията за насърчаване на предприемачеството в региона и са готови да предприемат съответните мерки. Като най-популярни сред тях са предлагането на нови, по-привлекателни услуги и продукти. Като мярка за стимулиране на кредитоискателите се посочва и възможността да се осъществи опростяване на самата процедура по отпускането на кредита.

Изводи:

Основните проблеми пред предприемачите, които кандидатстват за банков кредит, остават високите лихвени равнища, изискваните свръхобезпечения и дългите срокове за вземане на решение по отпускането на кредит. За преодоляването на тези пречки трябва да се работи в следните основни насоки:

- Засилване и осигуряване на правата на кредитора спрямо длъжника;
- Подобряване на точността и скоростта на работа на съдебната система по отношение на реализирането на вземанията на кредитори;
- Идентифициране на основните активи на предприемачите и създаване на предпоставки за приемането им като ликвидни обезпечения;
- Създаване на условия за възникване на частни кредитни агенции и кредитни регистри.
- Успоредно с това следва да се продължи с подпомагането по различни програми на микро- и малките предприятия, за да се осигури нарастваща маса от положителни примери за предприемачески успех.

Развитието на фондовата борса и усъвършенстването на нормативната база за функциониране на фондове за рисков капитал, заедно с устойчивия растеж на икономиката, ще позволят на инвестиционните фондове да “излязат” от сегашните си инвестиции и да осигурят повече ресурс за нови инвестиции.

VIII.3. Анализ на състоянието, процесите и тенденциите в социалната сфера, културата и спорта

VIII. 3.1. Население – демографски характеристики

До края на 60 – те години на XX век населението на Ямболска област бележи трайна тенденция към увеличаване. От края на 60 – те и началото на 70 – те години на XX век започва плавно да намалява, като тенденцията се задълбочава през последните 15 години. През последните 8 години населението на областта намаля с около 20000 души. В резултат както на естественото си движение, така и от развилите се през последното десетилетие миграционни процеси, населението трайно влошава демографския си потенциал.

Брой на населението

През последните петнадесет години се установяват неблагоприятни тенденции в демографското състояние на страната – ежегодно намаляване на населението, застаряване и влошаване на възрастовата му структура, както и задълбочаващата се депопулация, увеличаване на смъртността.

Непрекъснатия темп на намаляване на населението в област Ямбол потвърждават неблагоприятния ход на демографските показатели у нас. Към 31.12.2003г. населението в област Ямбол е 149 534 жители, като тенденцията за трайно му намаляване, ще се запази при отрицателния естествен прираст от - 7.8‰ (раждаемост – 8.2‰ и смъртност – 16.0‰).

Ямболска област се намира под влияние на същите и за страната негативни процеси. В края на 1999 г. населението в областта представлява 2.05 на сто от това на страната и е 167 649 души или с 1 032 (0.61 на сто) по-малко от предходната година.

В края на 2000 г. населението в област Ямбол представлява 2.04 на сто от това на страната и е 166 415 души или с 1 234 (0.74 на сто) по-малко от предходната година. Процесът на намаление на населението продължава и в трите области от Бургаския регион и в сравнение с предходната година е съответно с 0.4 на сто за Бургаска и с 0.5 за Сливенска области.

Към 31.12.2001 г. (официални данни на НСИ) изчисленото постоянно население на страната е 7 891 095 души като е намаляло с 258 373 души спрямо предходната година, или с 3.2 на сто.

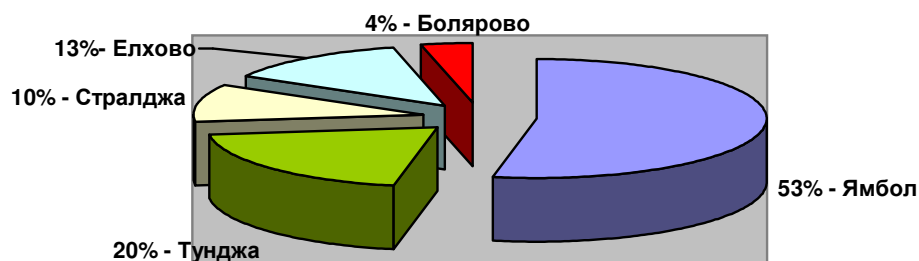
В края на 2001 г. населението в област Ямбол представлява 1.95 на сто от това на страната и е 154 215 души или с 12 200 (7.33 на сто) по-малко от предходната година. Прави впечатление големия скок в процента спрямо минали години. Процесът на неговото намаление продължава и в трите области от Бургаския регион, по-слабо в Бургаска и особено силно в Сливенска област.

Население	1998	2001	2003	+/- 1998/2003
Страната	8 230 371	7 891 095	7 801 273	- 429098
Бургаски регион	829 627	793 899	782 653	- 46974
Ямболска област	168 861	154 215	149 534	- 19327

От 1998 до 2003г. населението в област Ямбол е намаляло с 19 327 души или с 11.45%, докато за страната то е намаляло с 429 098(5.5%). Към момента на преброяването от 31.03.2001 г. в областта живеят 156 070 души, или 2% от цялото население на страната. В съседната област Сливен живеят 217 226 души или 2.8% от населението на страната а в област Бургас 422 458 или 5.4% от това на страната. Тенденцията на намаляване на населението характерна за страната е валидна и в областта. Към 31.12.2003г. населението на област Ямбол съставлява едва 1.91% от това на страната и вероятно този относителен дял ще продължи да намалява или ще се запази приблизително същият поради демографското застаряване на повечето общини.

НАСЕЛЕНИЕ ПО ОБЩИНИ И ГОДИНИ НА ПРЕБРОЯВАНИЯТА					
Общини	Години на преброявания				
	1965	1975	1985	1992	2001
Общо	188 943	183 214	182 875	176 552	156 070
Болярово	14 909	10 096	8 546	7 454	5 638
Елхово	32 544	27 537	25 528	23 995	20 552
Стралджа	28 953	23 690	19 663	18 787	15 828
Тунджа	54 072	46 125	39 145	34 819	31 403
Ямбол	58 465	75 766	89 993	91 497	82 649

СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО ПО ОБЩИНИ В ОБЛАСТ ЯМБОЛ

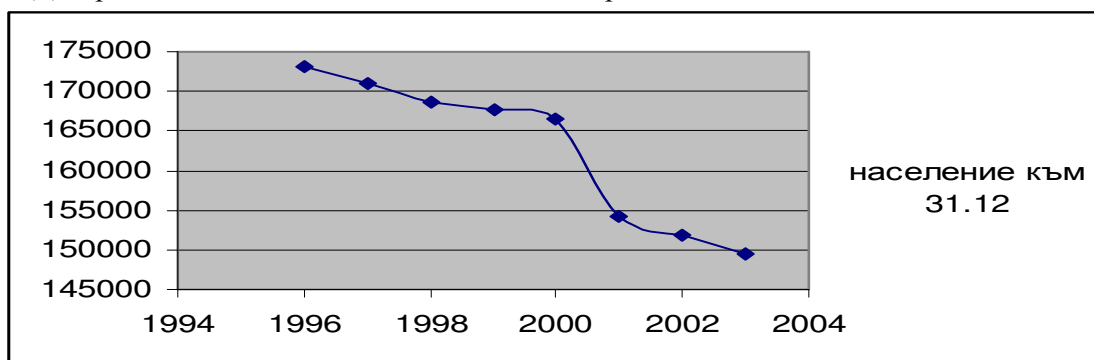

Най – драстично е намаляването на населението в граничната община Болярово – с почти 75 % за последните 10 години и в община Стралджа близо 50% . В община Ямбол която е и областен център намалението е по – плавно.

**ОСНОВНИ ДЕМОГРАФСКИ ПОКАЗАТЕЛИ ЗА ОБЛАСТ ЯМБОЛ
ЗА ПЕРИОДА 1996 - 2003 Г.**

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Население към 31.12. - бр.	172 995	171 059	168 681	167 649	166 415	154 215	151 793	149 534
Гъстота на населението на км ²	50.8	50.3	49.6	49.3	49.6	46.0	45.2	44.6
Естествен прираст - ‰	-7.6	-8.9	-8.2	-5.2	-6.2	-7.6	-7.2	-7.8
Полово съотношение (жени на 1000 мъже)	1 023	1 025	1 026	1 028	1 031	1 034	1 035	1036
Отношение село/град - %	55.0	53.9	53.3	53.1	51.6	51.0	50.6	
Коефициент на възрастова зависимост - %	51.4	51.1	50.9	51.3	51.3	52.3	52.3	
Демографско заместване - %	100.1	101.7	103.7	110.7	113.3	112.8	117.1	
Темп на демографско остаряване	100.5	99.8	100.5	100.1	100.4	103.5	101.1	

Диаграма на изменение на населението в периода 1996 – 2003г. в област Ямбол

Раждаемост, брачност, смъртност, естествен прираст

По показател брачност регионът изостава от средните показатели за страната и съседните области и е 2.9‰ като бележи тенденции на непрекъснато намаляване. Данните за бракоразводност са по – високи от средните за страната – 1.7‰ и бележат рязко покачване спрямо 2001г.

Естественото намаление на населението в областта се дължи на ниската раждаемост, относително високата смъртност (дължаща се на застаряване на населението) и високата външна миграция предизвикана от икономическата криза и безработица. Раждаемостта бележи леко покачване през 1999 г. и след това отново спад. За 2001г. е 7.8‰ при 9.4‰ за Бургас, 11.8‰ за Сливен, при 8.6‰ за страната. Към 2003г. раждаемостта отново се повишава до 8.2‰, но продължава да е по-ниска от средната за страната и най-ниска в Югоизточния район. Смъртността бележи покачване и за 2001г. е 15.4‰, а за 2003г. вече е 16‰, по – висока от тази на съседните области и за страната. Естественият прираст е отрицателен – 7.8‰ и е близо четири пъти по нисък от този на област Сливен и над два пъти по – нисък от област Бургас. През 1999 г. естествения прираст е отрицателен: - 5.2 , след това се влошава и се стабилизира в рамките на - 7.0 – 7.9. Детската смъртност е в рамките на средната за страната, като тревожно голямо е увеличението през 2001 г. от 14.9 на 21.2 на хиляда новородени, за 2003г. е 20.3, но вече се отдалечава значително от средния показател за страната който е 12.3 за същата година.

ДИНАМИКА НА ДЕМОГРАФСКИТЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ								
показатели	за страната		Бургаска област		Сливенска област		Ямболска област	
	2001	2003	2001	2003	2001	2003	2001	2003
Брачност	4,0	3,9	4,8	4,7	3,8	3,7	3,1	2,9
Раждаемост	8,6	8,6	9,4	9,6	11,8	12,0	7,9	8,2
Смъртност	14,2	14,3	13,0	12,6	13,6	14,0	15,4	16,0
Естествен прираст	-5,6	-5,7	-3,6	-3,0	-1,8	-2,0	-7,5	-7,8
Бракоразводност	1,3	1,5	1,4	1,6	1,0	1,2	1,1	1,7
Детска смъртност	14,4	12,3	15,9	-	29,6	-	21,2	20,3

Механичен прираст, миграции

Показателите за механичен прираст на населението показват запазване на тенденцията за увеличаване на външните миграции предизвикани от лошата икономическа обстановка и високия % безработица. Направленията на миграциите са - от селата към областния център и от областта към големите градове в страната или чужбина. Областта е напусната през 2003г. от 1 082 души.

**ВЪТРЕШНА МИГРАЦИЯ НА НАСЕЛЕНИЕТО
ПРЕЗ 2003 Г. ПО ОБЩИНИ И ПОЛ В ОБЛАСТ ЯМБОЛ**

Област/ община	Заселени			Изселени			Механичен прираст		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
Ямбол	3114	1437	1677	4196	1943	2253	-1082	-506	-576
Болярово	131	70	61	133	59	74	-2	11	-13
Елхово	441	201	240	648	289	359	-207	-88	-119
Стралджа	327	136	191	394	139	255	-67	-3	-64
Тунджа	870	409	461	682	276	406	188	133	55
Ямбол	1345	621	724	2339	1180	1159	-994	-559	-435

Гъстота, възрастова и полова структура, местоживеене

• ***Гъстота***

Средната гъстота бележи постепенен спад и за 2003г. е 44.6д/км² при средна за страната 70.3д/км² като е диаметрално противоположна в отделните общини. От 885.3д/км² в община Ямбол, до 7.8д/км² в община Болярово, една от най-слабо населените в страната. Тенденцията жените да са повече от мъжете се запазва. Запазва се и това мъжете да са повече в по-ниските възрастови групи, а жените да преобладават във високите в резултат най-вече на по-високата средна продължителност на живота им.

Градското население е 66.4% (2003) и е близко до средните данни за страната, като тенденцията е за повишаване на урбанизираността. Негативните тенденции в развитието на демографските процеси, задълбочават промените във възрастовата структура на населението, както в страната, така и в региона. По очаквана продължителност на живота Ямболска област е на незавидното 22 място. Община Елхово е 209, Община “Тунджа” е 220, Община Болярово е 249 от 262 общини в страната. Съотношението на жителите от 60 до 64 годишна възраст към тези от 15 до 19 г. в страната е 81%, за Община Болярово е 223%, а за Община “Тунджа” е 232%. Процесите на застаряване ще продължават да оказват негативно влияние върху формирането на трудовия потенциал в областта и най-вече върху неговото възпроизводство. Данните показват, че общото намаление на населението и неговото застаряване предимно се свързват с намаляването на населението в най-младите възрасти.

• ***Възраст и пол***

Характерна черта на населението в област Ямбол а и в цяла България е, че жените продължават да бъдат по-голямата част от него, като по данни от края на 2001г. за страната делът им е 51.3 на сто, а за областта – 50.8 на сто. За 2003г. делът им е 51.4 за страната и 50.89 за областта като сравнението с предходните години сочи, че въпреки намалението на броят им, относителното им тегло се увеличава. Мъжете са повече от жените в по-младите възрасти – до 49 г. Във възрастовият интервал 50-54 г. между броят на представителите на двата пола има известно равновесие, докато в следващите възрасти броят на жените систематично превишава този на мъжете. По-големият брой жени във високите възрастови групи е в резултат на по-високата средна продължителност на живота им.

**НАСЕЛЕНИЕ КЪМ 31.12.2003 Г. ПО ОБЩИНИ
И ПОЛ В ОБЛАСТ ЯМБОЛ**

Община	Общо			В градовете			В селата		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
ОБЛАСТ	149 534	73 432	76 102	99 311	-	-	50 223	-	-
Болярово	5 192	2 506	2 686	-	-	-	-	-	-

Елхово	19 128	9 444	9 684	-	-	-	-	-	-
Стралджа	14 932	7 406	7 526	-	-	-	-	-	-
Гунджа	29 967	14 880	15 087	-	-	-	29 967	14 880	15 087
Ямбол	80 315	39 196	41 119	80 315	39 196	41 119	-	-	-

Данните показват, че общото намаление на населението и неговото застаряване предимно се свързват с намаляването на населението в най-младите възрасти.

НАСЕЛЕНИЕ ПО ВЪЗРАСТ КЪМ 31.12.						
Възраст	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Общо за областта	172 995	171 059	168 681	167 649	166 415	154 215
0 - 4	7 788	7 261	6 682	6 633	6 797	6 317
5 - 9	10 266	9 908	9 403	9 009	8 281	7 142
10 - 14	11 637	11 458	11 236	10 805	10 599	9 958
15 - 19	12 619	12 246	11 797	11 685	11 440	10 569
20 - 24	11 415	11 952	12 028	11 991	11 776	8 966
25 - 29	10 619	10 611	10 426	10 628	11 093	9 720
30 - 34	10 764	10 394	10 312	10 421	10 350	9 481
35 - 39	11 303	11 361	11 326	11 179	10 949	10 151
40 - 44	12 280	11 982	11 655	11 362	11 274	10 589
45 - 49	12 182	12 444	12 229	12 104	11 885	11 518
50 - 54	10 096	10 199	10 904	11 404	11 788	11 465
55 - 59	10 415	9 958	9 694	9 506	9 367	9 398
60 и повече	41 611	41 285	40 989	40 922	40 816	38 941

Негативните тенденции в развитието на демографските процеси задълбочават промените във възрастовата структура на населението, както в страната, така и в областта. Процесът на демографското застаряване продължава и навлезе в изключително тревожен етап. Процесът продължава да оказва влияние върху формирането на трудовия потенциал в региона и най-вече върху неговото възпроизводство. Данните показват, че общото намаление на населението и неговото застаряване предимно се свързват с намаляването на населението в най-младите възрасти.

- **Население под, в и над трудоспособна възраст**

НАСЕЛЕНИЕ ПОД, В И НАД ТРУДОСПОСОБНА ВЪЗРАСТ КЪМ 31.12.

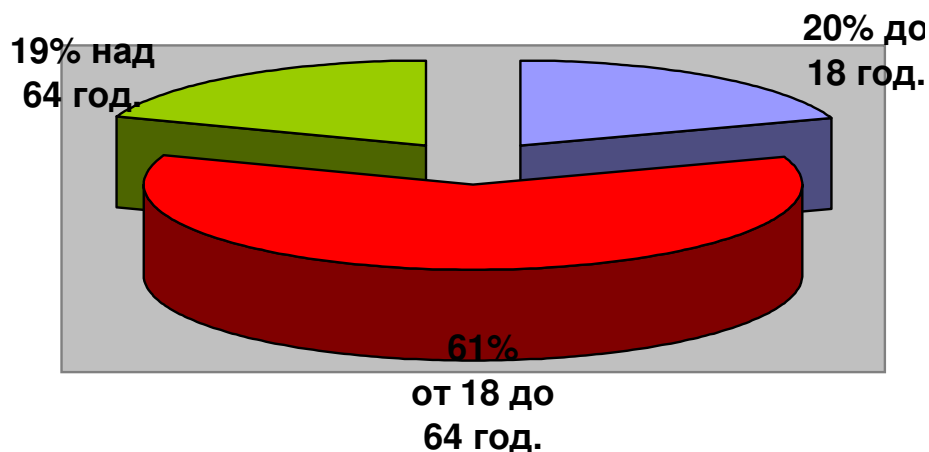
Област/ общини по години	Общо	Под трудоспособна възраст			В трудоспособна възраст			Над трудоспособна възраст		
		всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
Ямбол										
1996	172 995	32 085	16 404	15 681	93 883	50 478	43 405	47 027	18 651	28 376
1997	171 059	30 993	15 845	15 148	93 653	50 222	43 431	46 413	18 427	27 986
1998	168 681	29 681	15 189	14 492	93 001	49 866	43 135	45 999	18 191	27 808
1999	167 649	28 823	14 730	14 093	93 041	49 859	43 182	45 785	18 087	27 698
2000	166 415	27 900	14 198	13 702	92 856	49 732	43 124	45 659	17 992	27 667
2001	154 215	25 624	13 035	12 589	86 727	46 517	40 210	41 864	16 278	25 586
2003	149 534	23 620	11 965	11 655	86 409	46 392	40 017	39 505	15 075	24 430

Области Общини	Общо			Под трудоспособна възраст			В трудоспособна възраст			Над трудоспособна възраст		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
Област Ямбол	149 534	73 432	76 102	23 620	11 965	11 655	86 409	46 392	40 017	39 505	15 075	24 430
Болярово	5 192	2 506	2 686	633	298	335	2 166	1 225	941	2 393	983	1 410
Елхово	19 128	9 444	9 684	2 849	1 470	1 379	10 568	5 811	4 757	5 711	2 163	3 548
Стралджа	14 932	7 406	7 526	2 536	1 276	1 260	7 176	4 046	3 130	5 220	2 084	3 136
Тунджа	29 967	14 880	15 087	3 729	1 900	1 829	13 836	7 949	5 887	12 402	5 031	7 371
Ямбол	80 315	39 196	41 119	13 873	7 021	6 852	52 663	27 361	25 302	13 779	4 814	8 962

Броят на лицата в трудоспособна възраст през 2001 г. в Ямболска област е 86727 души и спрямо предходната година намалява с 7.0%, като дела от общото население е 56.24%. Най-голямо е намалението в община Ямбол и община Елхово. Делът на населението в надтрудоспособна възраст за 2001г. е 27.15 % като с годините относителния дял се запазва докато абсолютната стойност намалява пропорционално на населението като цяло.

През 2003 г. броят на лицата в трудоспособна възраст е 86409 , като намалението е минимално спрямо предходната година. Прави впечатление ниският процент трудоспособно население в общините Стралджа, Тунджа и Болярово – съответно 48.0%, 46.2 % и 41.7%.

СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО ПО ВЪЗРАСТОВИ ГРУПИ В ОБЛАСТ ЯМБОЛ

НАСЕЛЕНИЕ ПО МЕСТОЖИВЕЕНЕ, ПОЛ И ГОДИНИ НА ПРЕБРОЯВАНИЯТА					
Местоживееене	Години на преброявания				
	1965	1975	1985	1992	2001
Пол					
Общо	223 398	207 124	182 875	176 552	156 070
Мъже	117 728	104 562	91 713	87 880	76 838
Жени	111 670	102 562	91 162	88 672	79 232
В градовете	76 399	103 028	111 684	113 802	102 778
Мъже	38 143	.	55 806	56 525	50 518

Жени	38 256	.	55 878	57 277	52 260
В селата	146 999	104 096	71 191	62 750	53 292
Мъже	73 585	.	35 907	31 355	26 320
Жени	73 414	.	35 284	31 395	26 972

Етнически състав на населението според преброяването от 2001 г.:

Българи 140 240 или 89.9%

Роми 9 729 или 6.3%

Турци 4 181 или 2.7%

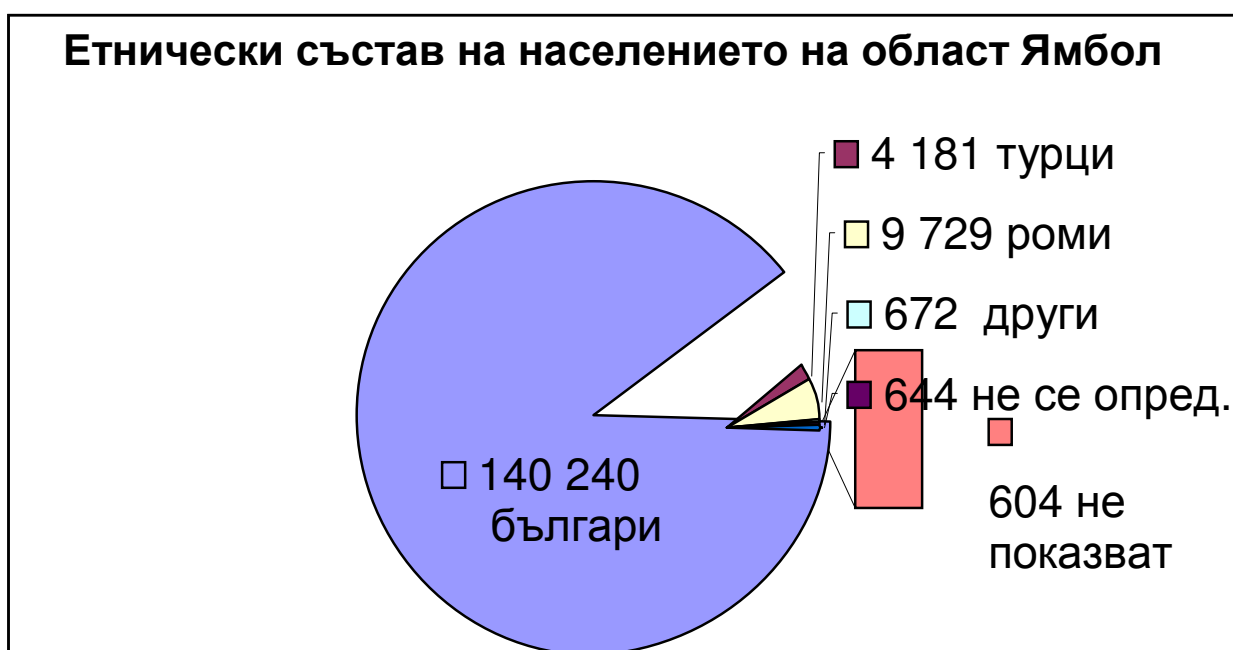
Други/руснаци, арменци, евреи и др./ 672 или 0.4%

Неопределили се 644

Необходимо е да се отбележи, че значителна част от ромското население се самоопределя като българи и турци, което не позволява да се определи с точност техния брой. В областта живеят малки групи арменци, евреи, руснаци и др. Взаимоотношенията между етносите са хармонични и в региона няма напрежение и конфликти.

Таблица за етническия състав на населението

Област/общини	Общо	Българска	Турска	Ромска	Друга	Не се самоопределя	Непоказано
Област Ямбол	156 070	140 240	4 181	9 729	672	644	604
Болярово	5 638	5 094	15	391	10	120	8
Елхово	20 552	18 623	55	1 683	53	72	66
Стралджа	15 828	13 402	340	1 905	46	76	59
Тунджа	31 403	29 154	67	1 979	71	58	74
Ямбол	82 649	73 967	3 704	3 771	492	318	397

Образователна структура на населението :

- жители с висше и полувисше образование – 10%;
- жители със средно образование – 32%;
- жители с основно образование – 28%;
- жители с начално образование – 15%.

VIII. 3.2. Динамика на доходите, разходите и годишното потребление

ОБЛАСТ ЯМБОЛ	1999	2001	2003
Общ доход (средно на човек от домакинство) – лв.	1 231	1 483	2008
<i>от него по източници:</i>			
Работна заплата	304	408	671
От домашно стопанство	228	288	475
Общ разход (средно на човек от домакинство) – лв.	1 090	1 294	1694
<i>в това число:</i>			
Общ разход за хранителни стоки	491	652	742
Общ разход за нехранителни стоки	599	642	952
Годишно потребление на основни хранителни продукти (средно на човек от домакинство)			
Хляб и хлебни изделия - кг	138.0	127.2	137.1
Месо - кг	24.0	25.9	16.4
Прясно мляко - л	22.8	21.0	26.8
Кисело мляко - л	14.4	17.5	24.8
Сирене - кг	9.6	7.9	8.7
Яйца - бр.	138.0	134.3	134.2
Плодове - кг	31.2	22.9	42.3
Зеленчуци - кг	57.6	53.6	63.9
Фасул - кг	3.6	2.7	3.0
Картофи - кг	21.6	20.6	22.2
Захар - кг	8.4	7.7	8.4
Олио - л	12.0	11.5	11.1

Данните за доходите показват ниска покупателна способност на населението. Това от своя страна свива потреблението до стоки от първа необходимост. Влияние за това има и големия брой на населението в пенсионна възраст – особено в селата.

Показателя Индекс на човешко развитие /ИЧР/ поставя Ямболска област на 21 място в страната след като е била на 13 място в предходните години. По показателя Очаквана продължителност на живота /ОПЖ/ областта е на 22 място. По БВП е на 23 място след като е била 7 през 2000 г. Само показателя Комбиниран образователен индекс на областта по който тя е 13-та отбелязва предвижване напред. По изброените показатели областта е след съседната област Бургас и пред област Сливен.

По средна годишна заплата на наетите лица областта е на предпоследно място в страната. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи в сравнение с другите области на страната са значително по – малки.

(Използваните данни са към 31.12.2003 г., предоставени от Териториално статистическо бюро – Ямбол).

VIII.3. Анализ на състоянието, процесите и тенденциите в социалната сфера, културата и спорта

VIII.3.3. Социални дейности.

Динамика на подпомаганите лица и семейства за област Ямбол за периода 2000, 2001, 2002 г.

Лица и семейства на месечно подпомагане

ПОКАЗАТЕЛИ	2000 г.	2001 г.	2002 г.
Подпомагани лица и семейства:			
- общо:	8 342	9 616	9 724
- в т.ч в натура	3 161	3 389	1 220
1.До 18 години	138	76	63
2.В трудоспособна възраст	7 844	8 936	9 054
- в т.ч безработни	4 753	5 327	5 537
- в т.ч до 30 год.	3 091	609	3 517
3.В пенсионна възраст	360	604	607
Подпомагани инвалиди - общо:	464	544	531
1.Инвалиди I гр.	138	159	186
- в т.ч с чужда помощ	87	110	118
2.Инвалиди II гр.	194	231	204
3.Инвалиди III гр.	132	154	141
Многодетни семейства	611	1 247	1 091
Едночленни семейства	1 663	1 738	1 648
Двучленни семейства	1 072	1 178	1 164
- в т.ч деца	273	301	356
Тричленни семейства	1 268	1 476	1 550
- в т.ч деца	1 015	1 100	1 180
Четиричленни семейства	1 183	1 274	1 259
- в т.ч деца	1 833	2 030	2 005
Петчленни семейства	477	480	510
- в т.ч деца	1 080	1 094	1 145
Шест и повече членни	362	382	363
- в т.ч деца	1 179	1 272	1 190

Месечни помощи за транспортно обслужване

ПОКАЗАТЕЛИ	2000 г.	2001 г.	2002 г.
Общо:	3 237	3 820	4 551
Месечни помощи за транспортно обслужване	2 490	2 675	3 045
Общо:			
- в т.ч инвалиди	2 417	2 599	2 978
- в т.ч деца с ЛКК	73	76	67
Безплатно пътуване по ЖП и воден транспорт	35	75	209
Безплатно пътуване на многодетни майки	19	27	46
Карти за балнеолечение	31	34	29
Заплащане на телефонни услуги	593	939	1 208
Помощи по чл.14 /наеми/ по ППЗСП	69	70	14

Натурални показатели за изплатени помощи по УНР

ПОКАЗАТЕЛИ	2000 г.	2001 г.	2002 г.
Помощи общо:	7 008	6 742	4 800

Еднократни помощи при раждане на дете от неосигурени родители общо:	680	556	242
Парични помощи за бременност, Раждане, и отглеждане на дете.	1 735	1 701	1 233
Месечни помощи за гледане на дете до3г.	908	1 221	868
Месечни добавки за деца на самотни майки	239	497	433
Месечни помощи на деца на воен.семейства	27	30	9
Месечни добавки за деца	3 419	2 737	2 015
Брой деца	5 066	4 889	4 116

Натурални показатели за изплатени помощи по Закона за семейни помощи за деца от м. 04. 2002 г.

ПОКАЗАТЕЛИ	2000 г.	2001 г.	2002 г.
Брой подпомагани общо:			4 055
Брой деца			5 066
Еднократни помощи при раждане на дете от неосигурени родители:			
- общо			300
- за 1-во, 2-ро, 3-то дете			275
- за 4-то и всяко следващо			25
Допълнителна еднократна помощ с тежки увреждания			1
Месечни помощи за деца /18г.-чл.7/1/			2 920
Брой деца			5 066
Месечни помощи за деца с трайни увреждания до 18 г.-чл.7/4/			75
Месечна помощ по чл. 8/1/			759

Броят на социално подпомаганите лица от 1998 до 2002 г. в национален мащаб е нарастнал с близо 50%. В регионален план продължителното запазване на висока безработица в областта е причина групата на лицата и семействата получаващи месечни социални помощи по реда на чл. 9 от ППЗСП да е твърде постоянна. Наличието на голям брой ромско население с ниско образование и без квалификация отежнява социалната картина. В някои общини/Стралджа/ и селища безработицата сред тези социални групи е пъти по – висока от средната за областта и страната. Това са хора без мотивация за работа, на които Дирекция “Бюро по труда” не е съумяла да осигури заетост на първичен или вторичен трудов пазар. Въпреки ангажираността на част от тях в Националната програма “ От социални помощи към осигуряване на заетост” правото им на месечно социално подпомагане е запазено. Статистическите данни за периода 2000 – 2002 г за броя на подпомаганите лица и семейства отчитат голямо нарастване.

Брой подпомагани	2000 г.	2001 г.	2002 г.
Общо	7 701	13 644	12 294
В т.ч. чл.9	2 103	3 261	3 420

През 2003 се забелязва намаляване на социално подпомаганите лица поради промени в нормативните документи, стартиране на програмата “От социални помощи към осигуряване на заетост”, също така поради проведеното преанкетирание през месеците май – юни. С увеличаване на пенсиите косвено са отпаднали лица над 65 години. Към 15.05.2003г правоимащите лица и семейства, на които Дирекция “Социално подпомагане” е предоставила право на социално подпомагане по реда на чл.9 от ППЗСП са 2294, от които 2012 лица и семейства в трудоспособна възраст и 282 в надтрудоспособна възраст и със 70 на сто или над 70 на сто трайно намалена работоспособност. Начислените помощи са в размер на 142 566,66. След проведеното преанкетирание броя на лицата и семействата на които е предоставено право на социални помощи е 2074 от които 1788 в трудоспособна възраст и 286 в надтрудоспособна и с намалена работоспособност. Намаляват целевите помощи за транспортно обслужване поради това че лицата ползват преференции на друго основание. Не се забелязва особена тенденция на намаляване или увеличаване в броя лицата, на които е предоставено право на семейни помощи по реда на ЗСПД. Увеличава се броя на лицата и семействата, получаващи семейни помощи за деца по чл. 7 ал. 2 от ЗСПД – за деца , настанени за отглеждане в семейства на роднини, близки или в приемно семейство, във връзка с решаването на проблемите на децата в риск. Намаление показват показателите за изплатените помощи по УНР.

Необходимо е да се идентифицират чрез проучване малки целеви групи за социално подпомагане с които да се работи. Не е задължително помощите да бъдат в пари. Трябва да бъдат изградени центрове за социална интеграция. Квалификацията на кадрите не е на необходимото ниво, което изисква да се работи в това направление. Участието на НПО в решаването на проблемите на социалното подпомагане е необходимо. Община Ямбол е реализирала няколко проекта в социалната сфера в сътрудничество с Британското министерство за международно развитие и

Заведенията за социални услуги в областта имат следната структура :

Община Ямбол – Дом за стари хора – гр.Ямбол. Дома функционира повече от 10г. и се нуждае от частичен ремонт на вътрешния интериор. Дневен рехабилитационен център за зрително затруднени лица.

Община Стралджа – Дом за възрастни с умствена изостаналост – с.Маленово. Дома отскоро е преместен от с.Тамарино в ремонтирана сграда.Условията са добри.

Община Елхово – Дом за стари хора с.Чернозем. Открит през 2000 г. представлява микродом с 16 места. Условията са добри.

Община Болярово – Дом за възрастни с умствена изостаналост – с. Малко Шарково. От 2001 г. дома се ремонтира по германски проект и условията в него вече са много добри.

През 2003 г. започна изграждането на Дом за стари хора в с. Болярско, община “Тунджа”.

VIII.3.4. Специфични социални групи.

3.4.1. Ромско население.

Ромското малцинство в Ямболска област е около 15 000 души (по приблизителни данни към 31.01.2001 год.). Най-много роми има в община Ямбол около 8 000, а най – малко в община Болярово - около 400. Броят на ромското население трудно се обхваща и следи по официален път и с помощта на статистическите данни поради непрекъснатото движение на това население, както и поради факта, че голяма част от тях се самоопределят като турци или българи при официалните преброявания. Така например, при последното преброяване през м. март 2001 год. в областта, като роми са се самоопределили и регистрирали само 9 729 души.

Социално-икономическите промени в страната и на местно ниво се отразиха катастрофално на ромите. Основните им проблеми са бедността и безработицата. (+липса на образователен ценз на значителна част от тях). Тежката социално-икономическа ситуация е причина за нарастване на престъпността сред ромите, което се превръща в начин на оцеляване за някои от тях. Това причинява отрицателно отношение към тази етническа група от страна на останалото население. През 1999 г. МС на Република България прие Рамкова програма за равнопоставено интегриране на ромите в българското общество. Към Областна администрация Ямбол е създаден Областен съвет за етнически и демографски въпроси, който работи по регионална програма за интеграция на ромите. Работни групи по ромските въпроси и програми за интеграция на ромите имат общините в областта. В Областна администрация и общините са назначени експерти по етническите и демографски въпроси. Различни неправителствени организации работят по проблемите на този етнос.

Урбанизация

Ромите имат специфичен начин на живот, който се различава от начина на живот на другите етнически и социални групи в България. Процесите на урбанизация не водят до възприемане и присъединяване към универсалните стандарти на живот и поведение в обществото от тяхна страна. В гр. Ямбол, гр. Стралджа, с. Завой, с. Хаджи Димитрово, с. Ботево, с. Бояджик, с. Кукорево и др. ясно са обособени ромски квартали, при някои от които “гетовизацията” е силно изразена. Ромското население бавно се преселва към други райони на селищата и запазва относителна компактност на населението и територията.

Заетост и безработица сред ромското население.

Образователното равнище на ромите е твърде ниско и това влияе на тяхното ниво на квалификация, трудова заетост, приходи и социален статус като цяло. Голяма част от трудоспособното ромско население е неквалифицирано, което ги прави неконкурентноспособни на трудовия пазар. Безработицата при ромите е в пъти по-висока от официалните показатели за областта. Голяма част преживяват от социални помощи за безработни, бедни и инвалиди. Програмата на МТСП “От социални помощи към заетост” доведе до ангажиране на част от трайно безработните роми. Временната и сезонна заетост през лятото са също начини за прехрана сред ромите.

Образование при ромското население.

Ромското население е с най-неблагоприятни образователни показатели в България в сравнение с останалото население. Процентът на децата, обхванати в образованието е висок. Като цяло посещението на учебни занятия е редовно, а отсъствията са в рамките на допустимите. Присъствието в училище на учениците до IV клас е високо, но поради отслабен контрол от страна на родителите и традиционни нагласи сред ромите след VI клас това присъствие спада видимо. Повече от 50% от децата, постъпващи в първи клас не владеят български език, което сериозно затруднява нормалния учебен процес. Малък е броя на завършващите основно и средно образование роми.

Здравеопазване и социален статус на ромското население.

Характерният за ромите бит и начин на живот затруднява много осигуряването на минимален жизнен стандарт и нормални здравни грижи. Хиляди семейства няма къде да се къпят, нямат тоалетни, живеят при много лоши социално-битови условия, жилищният им фонд е пред разпадане. Много често в една къща и при силно ограничено пространство живеят голям брой хора, при това заедно са деца, възрастни, болни. Всичко това, съчетано с ниската здравна култура, е предпоставка и причина за висока инфекциозна заболяемост. При ромите се наблюдават високи стойности на заболяемост по отношение на инфекциозните болести и паразитози, болести на органите на кръвообращението, болести на дихателната система, туберкулоза, усложнения на бременността, раждането в следродовия период, травми и отравяния. Честата миграция и липсата на постоянна адресна регистрация, ниската посещаемост на децата в детски ясли, детски градини, незаинтересоваността на ромското население по отношение на имунизации, създават реална опасност за възникване и развитие на трудно овладяеми епидемиологични ситуации от тежки инфекциозни заболявания.

3.4.2. Деца в неравностойно положение.

Бедността, високата безработица, жилищният проблем, несъвършенствата в здравната и образователната система, свиват в основните морални ценности, рефлектират най-негативно върху развитието на децата. Тези фактори водят до стрес, депресия, социална изолация, отпадане от училище, домашно насилие и са причини за разпадането на голям брой семейства и изоставянето на деца. Всички гореизброени характеристики и фактори, свързани с възпитанието и развитието на младото поколение и нарастването броя на децата в неравностойно положение и изострянето на техните проблеми, в пълна степен важат и за Ямболска Област. Допълнителен фактор се явява наличието на компактно ромско население, което е значително по-бедно и маргинализирано, а това води до пропорционално по-висок брой на деца от малцинствен произход в социалните домове.

Ясно се очертават следните рискови групи на деца в неравностойно положение:

Деца, живеещи в семейства в неравностойно социално положение.

По последни данни от 2003 год. тези деца са съответно:

- деца на самотни родители – 955,
- деца на многодетни семейства – 1 724,
- деца на родители с увреждания – 122,
- деца настанени при близки и роднини по чл. 26 от ЗЗД – 31.

Финансовите проблеми на самотните родители, на многодетните семейства и на родителите с увреждания, породени от икономическата криза и високата безработица в региона често се отразяват негативно на децата и риска от залитане към противообществени прояви и попадане в рискови групи при тях е доста голям. Отчуждаването, депресиите, сдружаването с лица от криминалния контингент не са рядкост. Съществуващите услуги и форми на социално подпомагане на тези деца са крайно ограничени и не посрещат адекватно действителните им нужди.

Деца с увреждания.

Към тази група спадат деца с физически недъзи, психически разстройства, неврологични заболявания. В момента в Ямбол няма систематизирана информация за тази целева група. По приблизителни данни децата с ДЦП са около Липсата на услуги за такива семейства води до напускане на работа от родителите, бедност, изолация и разпадане на семейството. Рехабилитацията, и достъпът до образование не са достатъчни. Няма развита система от центрове и специализирани услуги за облекчаване на родителите. Дневния център за социализация на деца с увреждания “Каритас” работи с деца, като извършва рехабилитация на различни заболявания. Центъра обслужва 15 деца. Извършва логопедични, педагогически и психологически услуги за деца и почасови услуги за деца и възрастни.. Всяко дете се обучава по индивидуална програма. Центъра е оборудван с уреди и техника единствени по рода си в България. Досега в РЕЛКК са картотекирани над 100 деца с увреждания, за които се предполага, че се отглеждат в семейство.

Деца с противообществени прояви.

Към момента на отчет в Детската педагогическа стая при РДВР Ямбол се водят 362 деца. От тях 99 малолетни момчета и 13 момичета, непълнолетните са съответно 219 момчета и 31 момичета. В региона от малолетни и непълнолетни лица са извършени 168 престъпленията и 40 противообществените прояви. Най-често извършваните престъпления са кражбите. Увеличават се случаите на скитничество, проституция, алкохолизъм, наркомания, бягство от училище и от дома. Понижен родителски, институционален и обществен контрол; деформация на ценностната система; психотравмиращи семейни взаимоотношения; микросоциална и педагогическа занемареност са сред основните фактори за извършване на противообществени прояви от деца. . Липсват услуги за консултиране и подкрепа на деца с проблемно поведение и противообществени прояви и предотвратяване на тяхното самоизолация. Необходимо е сериозно да се разшири и работата с медиите с цел информираност и превенция.

Деца, жертва на насилие.

Най-често децата са жертва на насилие в училище или на улицата. През периода 11 деца са били обект на престъпление. Данните за броя на децата върху които е упражнявано насилие не са реалистични, тъй потърпевшите не винаги подават жалби. Най-често остават скрити случаите, когато извършителят е близък или член на семейството. Основният проблем на тази категория деца е, че те не са информирани за своите права, за това кой може да им помогне да кажат “не” на насилието. Към Дирекция “Социално подпомагане” функционира отдел “Закрила на детето”. Необходимо е да се разработят програми за преодоляване на насилието в училище.

Деца на улицата.

Безнадзорността е признак на изключителни социални и икономически сътресения. Когато на семейството е трудно да се прехранва, децата са принудени да работят и да напускат дома си. Така се увеличава броят на децата, които отпадат от училище и са изложени на вредните, а много често и опасни влияния на улицата - престъпност, наркомания, проституция, улична просия.

В Ямболска област няма точна статистика за броя на безпризорните деца, но по неофициални данни около 42 деца живеят или са принудени да работят на улицата. Безнадзорни са 3 деца, 17 са скитащи, 6 просещи, 16 проституиращи. Нараства броят на децата, които напускат домовете си поради мизерия и малтретиране. Повечето от децата, които прекарват деня си на улицата, имат връзка със семействата си и ношуват там. Живеещите на самата улица са незначителен брой.

Необходимо е да се създаде приют за безпризорни деца да се включи социална работа със семействата и да се работи за решаване на проблемите и връщане на децата. Проблем, по принцип, е липсата на индивидуален подход и специфични програми за образователно и професионално обучение. Пропуски и несъвършенства има в законодателството, има остра нужда от насочване на общественото внимание към спешните нужди на тази категория деца. Добро решение би било създаването на дневен център за работа с родители и деца от тази рискова група.

Деца без родители.

Няма точни данни за децата сираци и полусираци. Поради силната семейна традиция в българското общество в по-голямата част от случаите разширеното семейство поема грижата за тези деца. Основен проблем при тази категория са ниските доходи, поради което нуждите на децата не могат да бъдат задоволени адекватно. В тази насока следва да се работи близките роднини да бъдат оценяване за приемници и да получават финансова подкрепа. Една част от тази група – над 60 деца – са настанени в специализирана институция, поради липсата на по-добра алтернатива. Годишно има около 85 осиновявания, от които приблизително 20 от чужбина. 90 % от осиновените деца са на възраст от 0 до 3 години.

Деца в институции.

Системата за грижи за деца в институции в Област Ямбол се осъществява изключително в заведения от интернатен тип. Броят на децата в тези заведения е много висок, като децата са настанени в заведения, подчинени на различни министерства, а това води до трудна координация помежду им. Сега съществуващата система е остаряла, скъпо струваща и ниско ефективна. Децата в институции се отглеждат групово и няма визия за тяхното бъдеще. Голяма част от тях прекъсват контактите си с родителите и никой не ги насърчава за поддържане на тези връзки. В заведенията преобладава медицинският и педагогическият персонал. Голям недостатък на институционалната грижа е липсата на социални работници, които да оценява нуждите на децата и ситуацията в семейството. Само след задълбочена оценка и отхвърляне на всички възможности за отглеждане в семейството, детето следва да бъде настанявано в институция. В областта функционират два Дома за отглеждане и възпитание на деца лишени от родителски грижи “Здравец” с. Победа и “Юрий Гагарин” в гр. Ямбол, две помощни училища – в гр. Ямбол и гр. Елхово и един Социално педагогически интернат в гр. Стралджа.

Реализират се редица програми, осъществявани от Общините, институции и НПО, за покриване на нуждите от алтернативни социални услуги за деца и семейства. Част от проектите могат да послужат като модел за добри практики в тази сфера. Такива проекти са: “Протегнатата ръка” , “Мостове на доверието” , “Да защитим правата на нашите деца”, “Алтернативен модел за социална интеграция на деца лишени от родителски грижи”. Изброените проекти за децата показват добри резултати и ефективност, но са недостатъчни за мащабите и нуждите на областта за решаване в значителна степен на проблемите на децата в неравностойно положение и техните семейства.

3.4.3. Пенсионери

1	Брой пенсионери	50 419
2	Брой пенсии за осигурителен стаж и възраст	42 523
3	Брой пенсии за инвалидност	7 441
4	Брой социални пенсии за инвалидност	7 169
5	Брой социални пенсии за старост	98
6	Брой пенсии за военна инвалидност	220
7	Брой пенсии за гражданска инвалидност	17
8	Брой пенсии за особени заслуги	35
9	Брой персонални пенсии	47
10	Брой пенсионери, получаващи добавка от пенсията на починал съпруг	13 098
11	Брой пенсионери, получаващи помощи за деца по ЗСПД	313

Броя на пенсионерите за 2001 г. е 50 419. Това прави 33% от населението на областта. Цифрите сочат тенденции на намаляване числеността им поради промените настъпили в условията за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст. 42 523 са пенсиите за осигурителен стаж и възраст. 7 441 са пенсиите за инвалидност. Социалните пенсии за инвалидност са 7 169. Броя на пенсионерите, получаващи добавка от пенсията на починал съпруг са 13 098. Сериозна диференциация сред доходите на пенсионерите ще настъпи след освобождаване тавана на пенсиите.

3.4.4. Хора с увреждания.

За хуманноста на едно общество се съди по отношението му към хората с увреждания. В Ямболска област с увреждания са 5 325 души. Годишните на прехода се отразиха много неблагоприятно на тази социална група. Сериозни проблеми са намирането на работа, улесняването на достъпа до транспортни средства и обществени сгради. През последните години редица държавни институции, министерства и НПО разработват и прилагат проекти по програми за социализация на хората с увреждания. Необходимо е да се направи много повече за извеждането им от социалната изолация, осигуряване на заетост, битовата и комуникативна рехабилитация. На територията на областта функционират Областна организация на инвалидите и Общинска организация на инвалидите. Организацията са реализирали проекти по различни програми за интеграция на хората с увреждания с финансиране от местни и чуждестранни източници.

Данни за броя на хората с увреждания в Ямболска област

Инвалидност	Общ брой	Община Ямбол	Община Елхово	Община Стралджа
I група	1 387	653	151	220
II група	1 903	842	212	262
III група	2 035	965	250	226

(Използваните данни са предоставени от РИ на МОН, РДВР, РДСП, НОИ и др.)

SWOT анализ – социални дейности и специфични социални групи

Силни страни	Слаби страни
<ul style="list-style-type: none"> • Добра структура на социалните заведения и служби в региона • Добре стартирали и действащи мерки на пазара на труда за преодоляване на продължителната безработица, реинтеграция на рискови групи и увеличаване пригодността им към заетост 	<ul style="list-style-type: none"> • Висока безработица • Ниска квалификация на кадрите • Наличие на голям брой ромско население с ниско образование и липса на квалификация • Наличие на групи в социална изолация силно зависими от социалното подпомагане • Продължително запазване на висока безработица в региона. • Увеличаване броя на лицата в трудоспособна възраст, получаващи месечни социални помощи
Възможности	Заплахи
<ul style="list-style-type: none"> • Кандидатстване с проекти по национални и международни донорски програми • Утвърждаване на съществуващите и въвеждане на нови ефективни мерки в социалната сфера • Създаване на центрове за социална интеграция • Работа с целеви групи • Привличане на неправителствени организации при решаването на социалните проблеми • Социализация на продължително безработни лица чрез извършване на обществено полезни дейности, образователни и квалификационни програми • Намаляване броя на настанените в институционален тип заведения за тежко болни и хора с увреждания • Осигуряване на качествени грижи в семейна среда на хора с увреждания и тежко болни 	<ul style="list-style-type: none"> • Влошени демографски показатели на населението • Ниска покупателна способност на населението • Несъвършена нормативна база и ограничени финансови ресурси за провеждане на ефективна социална политика • Помощите, които получават лицата, не дават очаквания резултат • Намаляване на възможностите за интеграция на хората с увреждания • Липса на мотивация за работа сред хора, за които социалното подпомагане е начин на живот

VIII.3. Анализ на състоянието, процесите и тенденциите в социалната сфера, културата и спорта

VIII.3.5. Заетост и безработица.

3.5.1. Заетост .

Трудовата заетост и безработицата в областта по данни на ТСБ имат следните тенденции:

№	Показател	2001	2002	2003	2004	посл/ 2001,%
1	Заети лица, общо	27118	26884	29956	31490	116,1
2	Трудово заети в селско стопанство, %	11,06	10,1	8,61		77,8
3	Трудово заети в индустрията и строителството, %	36,2	36,8	35,8		98,9
4	Трудово заети в услугите, %	52,8	55,1	55,5		105,1
5	Коефициент на икономическа активност, %	43,8	45,8	52,5*	54,3*	
6	Коефициент на заетост, %	34,0	36,6	45,8*	49,0*	
7	Коефициент на безработица – общо %	21,9	21,5	17,9	17,31	79,07
8	Коеф. на безработица <i>за страната</i> , %	17,9	16,3	13,5	12,16	67,93

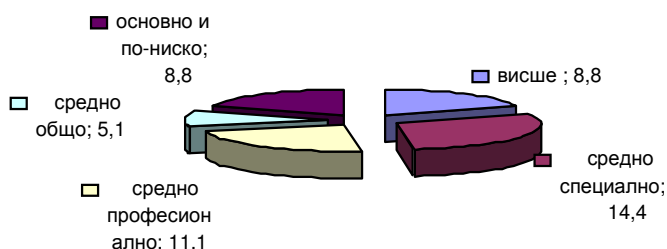
* Методиката за изчисляване е променена от 2003 г.

Почти 60 % от безработните са с регистрация над 1 година (продължително безработни). Приблизително половината от безработните са жени, а около 30 % от всички са на възраст до 29 години. Почти 3 % от безработните са с намалена работоспособност. През последните 2 години новорегистрираните безработни са между 15000 и 16000, а прекратилите регистрация са между 17000 и 18000, като половината от тях са започнали работа.

Намаляването на безработицата през последните години се дължи главно на новите работни места на първичния и вторичния пазар, които от 7500 през 2003 г. нарастват на над 9000 през 2004 година. Само по националната програма „От социални помощи към осигуряване на заетост” бяха назначени над 2 300 души през 2003 и над 2700 през 2004 година, като подобен е броят и за 2005 г. Извън тези мерки работни места се осигуряват главно от малки частни предприятия и фирми. Въпреки това безработицата е проблем за областта. Върху равнището на трудова заетост влияят ограничените инвестиции и ресурси за стартиране или разширяване на бизнеса; ограничените покупателни възможности на населението, влияещи върху търсенето на стоки и услуги; спиране на работа на големи предприятия; преобладаващ дял на неквалифицираните и ниско образованите безработни; недостатъчни възможности за трудова реализация на лица в неравностойно социално положение. При развитие на бизнеса и трудовия пазар чрез нови инвестиции, осигуряване на равен достъп до образование и до професионална квалификация на младежите и нови проекти за работни места по национални и местни програми ще се повиши трудовата заетост. Това ще доведе до намаляване на миграцията извън района, особено за общините Болярово, Елхово и Стралджа, и намаляване на безработицата и бедността на голяма част от селското и немалка част от градското население.

Според данни на НСИ броят на населението над 15 годишна възраст в област Ямбол към края на 2003 г. е 128,8 хил. души, работната сила: 67,6 хил. души, заетите са били 59,0 хил. души. През 2004 г. (към края на III тримесечие) при 127,4 хил. души над 15 г. и 69,2 хил. души работна сила, заетите са 62,4 хил. души. По данни на ТСБ в Ямбол (по спревки от предприятията) заетите лица в областта общо са 31490 души, от които наети: 30092, работещи собственици 519, наети по граждански договор 703 и др. 176.

Образователна структура на заетите в област Ямбол за 2002 г. (хил.)

Средносписъчен брой на заетия персонал за област Ямбол за 2002 г.

	ОБЩО	ОБЩЕСТВЕН СЕКТОР	ЧАСТЕН СЕКТОР
Общо	26 844	10 338	16 506
Селско, горско стопанство и риболов	2 711	212	2 499
Добивна индустрия	152	---	69
Преработваща индустрия	7 799	227	7 572
Снабдяване с електроенергия, газ и вода	714	705	---
Строителство	1 213	191	1 022
Търговия и ремонт	3 146	---	3 137
Хотели и ресторанти	383	---	341
Транспорт, складиране и съобщения	1 892	1 477	415
Финансово посредничество	266	---	170
Операции с имущество и бизнес услуги	1 138	317	821
Държавно управление и отбрана	1 390	1 390	0
Образование	3 312	3 293	19
Здравеопазване и социални дейности	1 986	1 824	162
Други услуги	742	472	270

За 2001 г. съотношението заети обществен към частен сектор е **10 464:16 654** или **37:63**, а за 2002 г. съотношението е **10 338:16 506** или **37:63**, т.е. няма промяна в съотношението, а само в абсолютния размер заети.

3.5.2. Безработица.

На територията на област Ямбол пазарът на труда и безработицата се наблюдават и анализират от две Бюра по труда - БТ Ямбол и БТ Елхово. Първото обслужва общините Ямбол, Тунджа и Стралджа, а второто - общините Елхово и Болярово. По данни на Бюрата по труда безработицата в областта е:

Дата		Болярово	Елхово	Стралджа	Тунджа	Ямбол	ОБЩО
31.12.2001	Ал	2 474	10 002	6 598	12 981	44 496	76 551
	Бз	554	2 525	2 425	2 798	8 448	16 750
	%	22,4	25,2	36,75	21,70	18,98	21,88
31.12.2002	Ал	1 832	9 109	5 880	11 282	42 821	70 924
	Бз	490	2 344	1 840	2 714	7 859	15 274
	%	26,74	25,73	31,8	24,6	18,35	21,50
31.12.2003	Ал	1 832	9 109	5 880	11 282	42 821	70 924
	Бз	381	1 859	1 886	2 424	6 128	12 678
	%	20,80	20,41	32,07	21,49	14,31	17,88
31.12.2004	Ал	1 832	9 109	5 880	11 282	42 821	70 924
	Бз	339	1 926	2 071	2 343	5 600	12 279
	%	18,50	21,14	35,22	20,77	13,08	17,31

(Ал – активни лица, Бз – безработни)

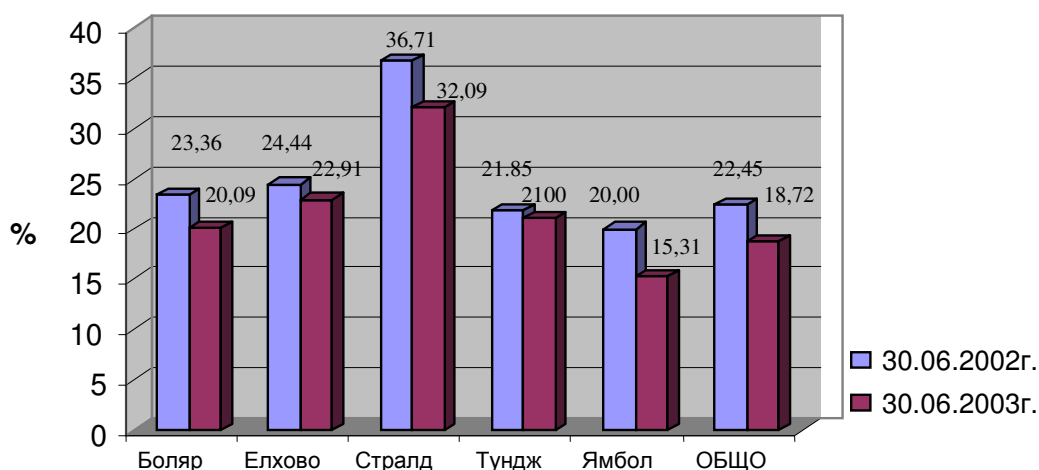
Към **31.12.2004** г. общият брой на регистрираните безработни е **12279** – с **4470** по-малко спрямо 2001 година. Намалението на безработицата в областта, обаче, е по-малко от това в страната като цяло – т.е. спрямо средното равнище в страната безработицата в Ямболска област не намалява, а остава относително висока..

БЕЗРАБОТИЦАТА В ЯМБОЛСКА ОБЛАСТ ПРЕЗ 2003 година

Дата		Болярово	Елхово	Стралджа	Тунджа	Ямбол	ОБЩО
31.12.2002	Ал	1 832	9 109	5 880	11 282	42 821	70 924
	Бз	490	2 344	1 840	2 714	7 859	15 274
	%	26,74	25,73	31,8	24,6	18,35	21,54
31.03.2003	Ал	1 832	9 109	5 880	11 282	42 821	70 924
	Бз	422	2 329	2 226	2 626	7 819	15 422
	%	25,8	25,1	37,86	23,28	18,26	21,74
30.06.2003	Ал	1 832	9 109	5 880	11 282	42 821	70 924
	Бз	368	2 094	1 887	2 375	6 556	13 280
	%	20,09	22,91	32,09	21,05	15,31	18,72
30.09.2003г.	Ал	1 832	9 109	5 880	11 282	42 821	70 924
	Бз	332	1 823	1 739	2 217	6 165	12 505
	%	18,12	20,01	30,49	19,65	14,40	17,31
31.12.2003г.	Ал	1 832	9 109	5 880	11 282	42 821	70 924
	Бз	381	1 859	1 886	2 424	6 128	12 678
	%	20,8	20,41	32,07	21,49	14,31	17,88

АЛ – активни лица ;БЗ – безработни

Сравнителна сезонна характеристика на безработицата по общини по данни на БТ Ямбол и БТ Елхово за м. юни 2002г. и м. юни 2003г.

3.5.3. Активни мерки на пазара на труда.

За 2002 г. в програми и мерки за насърчаване на заетостта са включени общо 2 348 безработни лица, от които 1 751 лица в програми за заетост. По програми, финансирани от външни източници, започналите работа са 569 души. На работа през 2002 година са устроени 6 606 безработни лица, включително и лицата по програми и мерки за насърчаване на

заетостта (2 348 души), завишение спрямо 2001 г. с 12.8 на сто. През 2004 г. устроените на работа лица са над 8880.

По условията на чл.36 ал.1 от ЗНЗ за насърчаване на работодателите да наемат на работа за срок не по-малък от 12 месеца на пълно работно време безработни до 29 годишна възраст с висше образование и до 24 годишна възраст със средно и по-ниско образование, насочени от Д БТ Ямбол са включени през годината 263 лица.

В програмата “ **От социални помощи към осигуряване на заетост** “ са разкрити: през 2002 г. 1099 работни места, през 2003 г.: 2346 работни места, а през 2004 г.: 2704 работни места.

Чрез “Дружество за заетост и структурно развитие Ямбол” ООД по *Програми за заетост за оздравяване, реструктуриране и подготовка на обекти за приватизация и за осъществяване на общополезни дейности*, осъществявани чрез Дружества за заетост и структурно развитие по чл.40 от ЗНЗ през годините са приети на работа стотици безработни лица.

По Програма за насърчаване на предприемачеството след одобряване на бизнеспроект от ДБТ, 12 безработни лица са получили полагащото им се обезщетение за самостоятелна стопанска дейност в размер на 11 221 лв., съгласно чл.47 от ЗНЗ.

По Програма за заетост за лица с трайно намалена работоспособност по условията на чл.52, ал.1 от ЗНЗ за срок не по-малък от 12 месеца са наети 16 безработни лица с трайно намалена работоспособност.

По проект **Гаранционен фонд за микрокредитиране** през 2004 г. са разкрити 80 работни места(54 през 2003 г.) в областта (от консултирани 1376).

13 лица са назначени по програмата **Заетост на младежи с висше образование в държавната администрация**.

Основната цел на национална Програма **Опазване на реколта – 2002 г.** е увеличаване на заетостта чрез разкриване на допълнителни работни места за сезонна работа в дейности по опазване на селскостопанската продукция. За времето на действие на програмата са включени 112 безработни лица, от които 93 продължително безработни лица: в Ямбол -7, Тунджа – 45 и Стралджа – 41. През 2004 г. наетите по тази програма в областта са 28.

В рамките на действащата регионална програма за заетост през 2002 г. са включени 229 безработни лица – 188 в микропроект **Създаване на нови работни места в лозарството**. В микропроект “Стимулиране на заетостта при създаване и възстановяване на лозови насаждения – Стара изба 1924 г.” нововключените безработни лица са 188. В обучение са включени общо 90 души по двата микропроекта. Размерът на изплатените средства по програмата са 161 565 лв.

Национална програма за увеличаване на заетостта чрез разкриване на работни места в дейности за преодоляване на последиците от горски пожари. През периода на действие на програмата към разкритите от “Колхида”ООД и “Лесинженеринг” ООД работни места са насочени 496 безработни лица, а приетите на работа са 453. Най-голям е броят на насочените и приетите на работа в община Стралджа, съответно 284 насочени и 254 приети.

Проектът **Красива България** се финансира от частично и от община Ямбол. През 2004 г. са включени 41 лица (175 лица през 2002 – 2003 г.).

За периода **Януари - Септември 2003 г.** нововключените в програмите за обучение и заетост лица в Ямболска област са 3 099 души. Работили по програми са 2 294 лица, в т.ч. 1 595 лица за ДБТ Ямбол, а за БТ Елхово – 698 лица. През 2004 г. 848 души са придобили **професионална квалификация**, а общо 1030 са преминалите обучение по програми и мерки.

По проект **Заетост чрез подкрепа на бизнеса** през 2004 г. са назначени 18 души.

Само 17 души, от които 12 жени, са назначени по мярката за безработни над 50 годишни жени и над 55 годишни мъже.

По програма **Помощ при пенсиониране** са приети на работа 84 души.

Работили лица по програми за обучение и заетост в Ямболска област за периода Януари - Септември 2003 г.

	БТ Ямбол	БТ Елхово
Национална програма "От соц. помощи към осигуряване на заетост"	1 532	675
Национална програма "Опазване на реколта"	34	12
Национална програма "Помощ за пенсиониране"	3	2
Проект "Повишаване пригодността за заетост и насърчаване предприемачеството на младежите"	1	0
Регионални и общински програми за заетост	8	3
Програма "Красива България"	16	6
Национална програма за обучение и заетост на хора с трайни увреждания	1	0
Общо	1 595	698

SWOT АНАЛИЗ НА ТРУДОВАТА ЗАЕТОСТ И БЕЗРАБОТИЦАТА

Силни страни	Слаби страни
<ul style="list-style-type: none"> • Оптимистични тенденции в икономическото състояние на водещите предприятия в областта • Успешно протичащи активни мерки на пазара на труда в областта и активно участие на работодателите в проектите на МТСП по трудова заетост • Намаляване равнището на безработица във всички общини в областта 	<ul style="list-style-type: none"> • Висока безработица в селските общини • Високо относително ниво на безработица при рисковите групи - младежи до 29 г., инвалиди, жени • Висок относителен дял на безработни без специалност и професия
Възможности	Заплахи
<ul style="list-style-type: none"> • Функционираща пазарна икономика, предлагаща повече работни места • Внедряване на специализирани програми за образование и квалификация насочени към лица без квалификация, младежи и роми • Утвърждаване на съществуващите и въвеждане на нови ефективни мерки на пазара на труда насочени към социално слабите, младите хора хората в селата • Възможност за кандидатстване с проекти по предприемаческите фондове – ФАР, САПАРД 	<ul style="list-style-type: none"> • Спад в броя на населението • Застаряване на населението • Високи стойности на миграция извън територията на областта • Демотивиращи предлагането на работна сила процеси като наркомания и престъпност сред младите хора • Ниска ефективност на част от социалните мерки поради необвързаност с предлагане на работни места • Неуредени условия за трудово наемане на безработни инвалиди • Социална изолация и немотивираност за работа на хора с намалена работоспособност • Ограничени възможности за трудова реализация на безработни лица без квалификация;

ИЗВОДИ:

1. Намалява броят на заетите с основно и по-ниско образование;
2. Увеличава се абсолютният брой на заетите лица (по данни на ТСБ). При сравнително малка промяна на абсолютния брой на активното население в област Ямбол броят на наетите лица се е увеличил от 2001 до 2004 г. с 16%.
3. Броят на лицата в трудоспособна възраст в Ямболска област намалява и към 31.12.2003 г. е 86409, докато тези в подтрудоспособна възраст са 23620, а в надтрудоспособна възраст са 39505 души.
4. Застаряването на населението и намаляване на броя му влияе върху трудовата заетост.
5. Нивата на безработицата за последните четири години се променят: от 21,9 до 17,3 %. Темпът на това намаление е 79,07 % при намаление на безработицата в национален мащаб е 67,93 %. Това означава, че безработицата в Ямболска област не намалява, а се увеличава относително нивото в страната.
6. Делът на безработни жени в общата структура на безработните е приблизително 50 %.
7. Делът на безработните лица до 29 год.възраст е около 30 % от всички;
8. Липсват заявени от работодателите свободни работни места, пригодени за инвалиди. Това определя продължителната безработица сред този контингент безработни, който е приблизително 3 % от всички;
9. Запазва се високият относителен дял на безработните лица без специалност и професия и те имат малък шанс за наемане;
10. Около 60 % СА дългосрочно безработните лица – със срок на регистрация над 1 година;
11. Броят на наетите лица по трудово или служебно правоотношения се увеличава;
12. При относително висока безработица има търсене на квалифицирана работна ръка. Много работодатели се оплакват от липса на подходящи кадри в машиностроенето, строителството, монтажа и др.

VIII.3. Анализ на състоянието, процесите и тенденциите в социалната сфера, културата и спорта

VIII.3.6. Образование

Обща характеристика

В периода на Възраждането в Ямболския квартал “Каргон” се появяват първите средища на светското образование. Училищата създадени към църквите “Св.Троица” и “Св. Георги” съществуват и днес. До 90 - те години на XX век е създадена и сега действащата мрежа от учебни заведения.

Днес в областта действат 127 държавни, общински и частни училища и учебновъзпитателни заведения. Академичното образование е представено от Технически колеж, филиал на Тракийския университет – Стара Загора. До лятото на 2003 г. действаше филиал на ВТУ ”Св. Св. Кирил и Методий”. От есента на 2003 г. отвори врати филиал за дистанционно обучение на Киевския университет.

Мрежа на учебните заведения в Ямболска област

Вид уч.заведение	Област Ямбол	Община Ямбол	Община “Тунджа”	Община Елхово	Община Стралджа	Община Болярово
ЦДГ и ОДЗ	48	13	19	6	6	4
Начални училища	10	4	4		1	1
Основни училища	37	8	15	7	6	1
Прогимназии	1	1				
Спортни училища	1	1				
Профилирани гимназии	4	3		1		
СОУ	3		1		1	1
Професионални гимназии	12	10		2		
Специални училища	5	2	1	1	1	
Обслужващи звена	5	4		1		
Частни гимназии	1	1				
Всичко	127	47	40	18	15	7

Общият брой учители за учебната 2002/2003 година е 2 087, от които:

1 570 с висше образование или 75%

493 с полувисше

24 с друго

Общият брой ученици през същия период е 20 230.

Начално, основно и средно образование

Структурата на началното, основното и средното образование в Област Ямбол е наследила традициите на образователната ни система. През учебната 2002-2003 година в системата работят 2 087 учители. За същия период броят на учениците е 20 230 при 21 608 за 2001 г. За учебната 2003-2004 г. броя на учителите е 1 961, а на учениците 20 030. Намалява броя на

първокласниците – 1 452 за учебна 2002-2003 г. и 1 402 за 2003-2004 г. Това ще доведе до свиване пълняемостта на паралелките и намаляване на техния брой, а в перспектива и до стесняване на училищната мрежа, най-вече на началните и основните училища. Това, от своя страна, ще доведе в бъдеще до закриване на училища, съкращаване на броя на паралелките и броя на учителите в началните, основните и средните училища. През учебната 2001-2002 година на един учител са се падали по 12,65 ученика, през 2002 – 2003 учебна година числото е 11,60, а за 2003-2004 г. 10,21. 75% от учителите са с висше образование. Учителите с полувисше образование са 25% от преподавателския състав. Общо 538 учители са защитили ПКС /професионално – квалификационна степен/, от които 32 учители I ПКС, 352 – II ПКС, 43 – III ПКС, 27 – IV ПКС и 84 – V ПКС.

Непрофилираните паралелки са 790. В училищата функционират 13 музикални паралелки, 6 хореографски, 15 по изобразително изкуство, 32 за чуждоезиково обучение. Обособените 4 профилирани гимназии (Гимназия с преподаване на чужди езици, Математическа гимназия, 2 Гимназии с хуманитарен профил) дават задълбочена езикова, математическа и хуманитарна подготовка. Ямболската Математическа гимназия е с 30 годишна история и нейни възпитаници печелят престижни награди на национални и международни състезания и участват в националните отбори по математика, биология и информатика. 69,92% от учениците в общообразователните училища изучават чужди езици, като се наблюдава тенденция към засилване на ранното чуждоезиково обучение. Най-голям е интересът към английския език - 81% от изучаващите чужди езици. Към 1.X. 2002 г. на територията на областта има 3 частни училища. Едно начално и две прогимназиални, от които само филиалът на ПЧАГ “У. Шекспир” действително работи. Засега обаче не се забелязва голям интерес към частното образование.

В областта има 12 професионални гимназии с богат опит и традиции. Наблюдава се засилване на интереса към професионалното обучение. В сравнение с 2000 г. броят на учениците в професионалните гимназии е нарастнал с 7,33%. Това се дължи на желанието на учениците да получат определена специалност след завършване на средното си образование. Най-голям е дялът на учениците, изучаващи професии и специалности в областта “Техника” - 40,13 %, следвани от производствените специалности. През последните години се повишава интересът към икономическите специалности. 61,30 % от учениците в професионалните гимназии са момчета. Липсата на финансиране затруднява подържането на съвременна МТБ за професионално обучение. Необходимо е специалностите да бъдат съобразени с реалното състояние на икономиката в региона. Проблемите, свързани с реализираните собствени приходи от стопанската дейност, следва да бъдат нормативно решени в полза на училищата.

Междучилищният център за трудово и професионално обучение гр. Ямбол и Общинските детски комплекси в Ямбол и Елхово извършват съществена дейност в областта на трудово-производственото обучение и извънучебната работа с децата.

Два са домовете за обучение и възпитание на деца, лишени от родителски грижи. В областта има две помощни училища и един социално-педагогически интернат, които посрещат нуждата от такива заведения.

Народната Астрономическа обсерватория с планетариум е единствена по рода си в Югоизточна България. Интересните лекции и демонстрации се посещават годишно от 20 000 посетители, сред които преобладават учениците.

Детски заведения

Поради демографската криза през последните години се наблюдава тенденция на намаляване броя на детските градини. В областта има 48 ЦДГ, от които 46 целодневни детски градини, 2 обединени детски заведения. Броят на децата в тях е 3 700, разпределени в групи.

Педагогическият персонал в детските заведения е 281 души за 2003-2004 г. От данните се вижда, че на един педагог се падат по 13 деца. Структурата и количеството на детските заведения задоволяват на този етап потребностите на областта.

Сградният фонд на държавните и общинските училища в областта включва 125 сгради за училищата, от които 106 са публична общинска собственост, а 19 са публична държавна собственост. Всички държавни и общински училища в Ямболска област имат свои отделни сгради, с изключение на 6 училища, които съжителстват по системата 3x2. Всичките 48 общински детски заведения разполагат със сравнително добра материално-техническа база, които са публична общинска и държавна собственост. Частната гимназия е настанена в сграда под наем.

Остарелият сграден фонд на училищата се нуждае от непрекъснати ремонти. МТБ в училищата също е остаряла. Отдавна не са издавани исторически и географски карти, диапозитиви и други нагледни материали. Техническите средства са на ниско технологично ниво. При тези условия специализираните училищни кабинети по биология, химия, физика трудно се поддържат. Училищата, според възможностите си, подновяват и поддържат наличната база. В много училища с помощта на спонсори са създадени компютърни кабинети, като голяма част от компютрите за съжаление са остарели.

Специфични проблеми на образованието

Образованието е отворена система, която влияе и се влияе от обществено икономическото развитие. Икономическите и социалните проблеми в страната и областта през последните години доведоха до оформянето на някои специфични проблеми при прехода към демократизиране на образователната система.

Много сериозен проблем е намаляването на **мотивацията за образование** у голяма част от учащите се. Налице е силно понижаване на успеха по основните учебни дисциплини. Наблюдава се ръст на броя на необхванатите и отпадащите ученици, подлежащи на задължително образование. Броят на непосещаващите редовно учебни занятия ученици за учебната 2000/2001 и за 2001/2002 година е около 300. Тези данни обаче са неточни, поради прикриване на отсъстващите от страна на училищните ръководства, с цел запазване броя на паралелките в училищата.

Сериозен проблем е осигуряването на квартири от общинския и държавен фонд за сираците от ДОВДЛРГ, а ангажиментът за тяхната професионална реализация е грижа единствено на педагогическите колективи и НПО.

Пречка за завършването на средно образование от социално слаби деца е липсата на общезитие за тях.

Съществуват много слети паралелки.

Проблем в работата на Дирекция "Образование и наука" и на инспектората по образование е липсата на схеми за проучване на потребностите на стопанския сектор и изискванията на пазара на труда към училището. Налице са специалности по отрасли със затихващи функции. Затруднено е практическото обучение на учениците в професионалните училища, поради нарушените връзки между училищата и фирмите и липса на възможности за заплащане на това обучение.

Финансирането е основен проблем на образованието. В бюджетите на общините средствата за образование са недостатъчни. Липсата на достатъчно средства оказва влияние върху редица дейности в училищата:

- Затруднено е поддържането на сградния фонд. Проблеми за обучението на учениците създава и остарялата учебна материална база, която не съответства на съвременните изисквания за водене на учебния процес. В училищата липсва възможност за сериозно компютърно и интернет обучение на учениците. В езиковите училища няма езикови кабинети на съвременно техническо ниво. В същото време нередко процедурата на провежданите от Общината търгове е тровава и не позволява ефективен контрол за отпуснатите за ремонти и модернизация на МТБ средства.

- В последните години в училищата слабо е застъпена квалификацията на учителите. В училищата, или поне в по-голямата част от тях, не са създадени предпоставки за стимулиране повишаването на квалификацията и постоянното осъвременяване на преподаването, както по

съдържание, така и по форма. Все още учебните програми в училищата са далече от налагащата се световната практика, която предполага да се преподава не информация, а умения как да се бори с нея.

Малко се използват в училищата възможностите за включването им в конкретни проекти и програми, финансирани от фондовете на ЕС, Световната банка и други донори. Практиката в някои училища показва, че това може да бъде една добра възможност за развитието на материалната база, за повишаване на квалификацията на учителите, за подобряване на обучението на учениците. Учебните заведения и техните ръководства трябва да бъдат подпомагани и стимулирани в тази насока. Необходимо е да се организира обучение на учителите за писане на проекти и за търсене на информация за участие в проекти.

Специфични проблеми в образованието сред малцинствата

Процентът на децата, обхванати в образованието сред малцинствата е висок. Като цяло посещението на учебни занятия е редовно, а отсъствията са в рамките на допустимите. Присъствието в училище на учениците до IV клас е високо, но поради отслабен контрол от страна на родителите след VI клас това присъствие спада видимо. Повече от 50% от децата, постъпващи в първи клас, не владеят български език, което сериозно затруднява нормалния учебен процес. Принос в преодоляването на този проблем е Законът за народната просвета, предвиждащ от началото на учебната 2003- 2004 г. всички деца да бъдат задължително обхванати в подготвителни класове. Малък е броят на завършващите основно и средно образование и те са преобладаващо от турския етнос.

(Използваните данни са за учебна 2002-2003г и са предоставени от РИ на МОН гр. Ямбол).

Изводи и констатации:

- Прогресивно намаляване на броя на учениците, което води до закриване на училища и детски градини.
- Концентрация на професионалното образование на територията на община Ямбол.
- Разминаване между потребността от кадри на пазара на труда и специалностите в професионалните учебни заведения.
- Намаляване на мотивацията за придобиване на образование.
- Нарастване броя на безпричинните отсъствия от училище, дори от елитните училища.
- Нараства делът на децата, отпадащи по различни причини от училище. Около 1.5% от учениците отпадат от училище. Най-голям е делът на напусналите по семейни причини – 45,87 %.
- Липса на концепция за развитие на образованието по общини, въпреки приетите планове за развитие.
- Нисък социален статус на работещите в образователната сфера.
- Високата безработица сред учителите стимулира квалификацията и преквалификацията, но от друга страна високите такси възпрепятстват този процес.
- Слаба заинтересованост на обществото от проблемите в образованието.
- Училищата в крайграничните райони запустяват поради постепенното обезлюдяване на региона.
- Липсват алтернативни форми за осмисляне на свободното време на учениците в малките селища.
- На заден план остава работата с талантивите деца.

SWOT анализ - образование

Силни страни	Слаби страни
<ul style="list-style-type: none"> • Достатъчно квалифицирани учители с висше образование • Част от училищата имат изградени компютърни кабинети. • Сравнително добра задоволеност със сграден фонд. Ежегодно се извършват текущи ремонти. • Училищата разполагат с най-необходимите спортни съоръжения. • Наличие на здравни кабинети и медицински кадри по училищата, финансово обезпечени от общинските бюджети. • Добри връзки между образователните институции и училищата, изразяваща се в ежемесечни срещи, семинари и обучения. • Наличие на разнообразни профилирани паралелки • Наличие на професионални гимназии с добра материално техническа база 	<ul style="list-style-type: none"> • Висока безработица сред завършващите образование, което води до демотивация сред учащите се • Остаряла база от дидактически средства и учебни пособия, нуждаеща се от осъвременяване • Амортизирана материално-техническа база /сграден фонд, обзавеждане и оборудване/ и недостатъчна финансова обезпеченост за подържане и осъвременяване на тази база • Неотговарящи на съвременното ниво компютърни конфигурации • Недостатъчен брой квалифицирани учители по чужди езици • Наличие на много слети паралелки в малките селища • Текучество на кадри • Претоварване на определени училищни сгради за сметка на недостатъчно уплътняване на други • Слаба активност на учебните заведения за финансиране на проекти по различни международни и национални образователни програми

Възможности	Заплахи
<ul style="list-style-type: none"> • Засилване ранното чуждоезиково обучение • Участие с проекти в национални и международни програми в областта на образованието • Проучване на нуждите на пазара на труда в региона и преориентиране на професионалното образование, съобразено с тези нужди 	<ul style="list-style-type: none"> • Несъвършенство в нормативните документи и ограничени финансови ресурси за провеждане на ефективна образователна политика • Висок процент безработни учители и липса на ефективна система за насочване към преквалификация на съкратените педагогически кадри • Занижена мотивация и липса на стимули сред педагогическия персонал. Демотивиране на усилията на добрите учители поради неефективна система за измерване, нормиране и заплащане на труда

VIII.3. Анализ на състоянието, процесите и тенденциите в социалната сфера, културата и спорта

VIII.3.7. Здравеопазване.

Вид, брой, дейност и разпределение на лечебните заведения

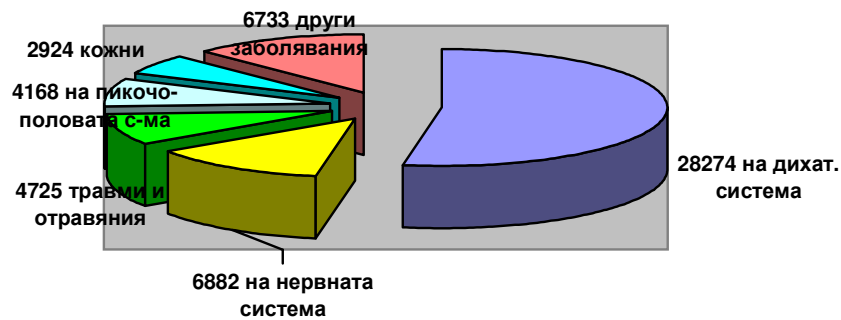
В областта има разкрити следните лечебни заведения:

1. “МБАЛ Св. Пантелеймон” АД - град Ямбол с 414 легла.
2. “МБАЛ Св. Иван Рилски” ЕООД - град Елхово с 100 легла.
3. “Диагностично-консултативен център № I – Ямбол” ЕООД
4. “Медицински център № I – Елхово” ЕООД
5. Четири Медицински центъра в гр. Ямбол: МЦ “Дианамед 2001” ЕООД; МЦ “Медика 2000” ООД; МЦ “Невромедика” 2000 ЕООД и МЦ “Хипократ” ЕООД.
6. Амбулатории за индивидуална практика първична медицинска помощ - 106.
7. Амбулатории за групово практика първична медицинска помощ - 2. /”Медика – 1” ООД – гр. Ямбол и “Доверие 2000” ООД – гр. Ямбол/.
8. Амбулатории за индивидуална стоматологична медицинска помощ - 105.
9. “Стоматологичен център № I – Ямбол” ЕООД
10. Амбулатории за индивидуална специализирана медицинска помощ – 132.
11. Амбулатории за групово практика за специализирана медицинска помощ – 2.
12. Дом за медико-социални грижи за деца в гр. Ямбол със 120 легла
13. Самостоятелни медико-технически лаборатории – 12.
14. Медико-диагностични лаборатории – 3.
15. Център за спешна медицинска помощ с 4 филиала за Спешна медицинска помощ - в гр. Елхово, гр. Стралджа, гр. Болярско и в с. Войника, общ. Стралджа.
“МБАЛ Св. Пантелеймон” АД – гр. Ямбол има сключен договор с РЗОК – гр. Ямбол за 28 клинични пътеки, а “МБАЛ Св.Иван Рилски” ЕООД – гр. Елхово – за 15 клинични пътеки. Три медико-диагностични лаборатории имат договор с РЗОК – гр. Ямбол.

Други здравни заведения в Област Ямбол са: Районна хигиенно-епидемиологична инспекция – гр. Ямбол; 9 детски ясли, от които 7 в Ямбол, 1 в Стралджа и 1 в Елхово. В структурата на детските ясли функционира и Детска млечна кухня, с кухня “майка” и шест филиала, разположени в кварталите на Ямбол и обслужваща 450 деца на ден. Аптеки – 64, от които 2 болнични, 41 в Ямбол, 7 в Елхово, 2 в Стралджа, 1 в Болярско и 11 в селата. Не достигат аптеките в селата, особено в по-отдалечените съсредоточени в крайграничните райони.

Заболеваемост (Показателите за заболеваемостта на населението в Ямболска област са за 2001 г.)

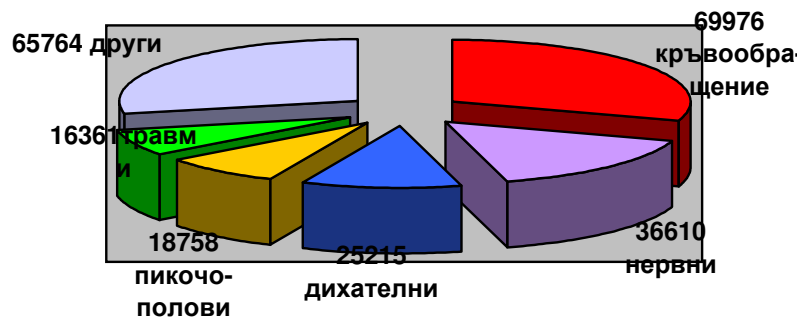
Заболеваемостта, регистрирана по обръщаемостта за медицинска помощ към лечебните заведения през 2001 г. е била 1 768.7 на хиляда души от населението, като бележи значително повишение в сравнение с 2000 година. По-голямо е нарастването при децата 0-18 години – от 1 512.8 на 2 385.7, докато при възрастните обръщаемостта се е повишила от 1 365.8 на 1 669.1. Структурата на заболеваемостта при децата е следната:

52,6 % от заболяванията при децата от 0-18 г. са на дихателната система.

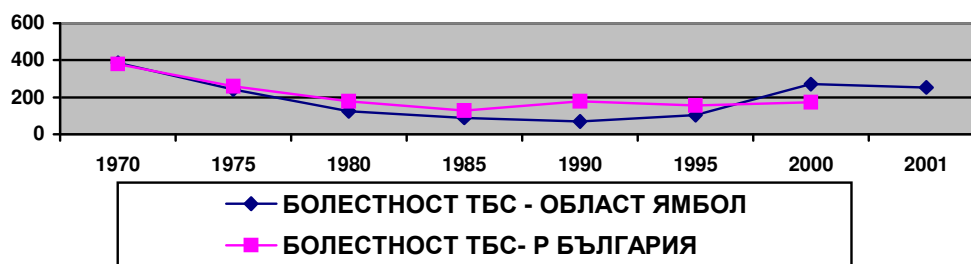
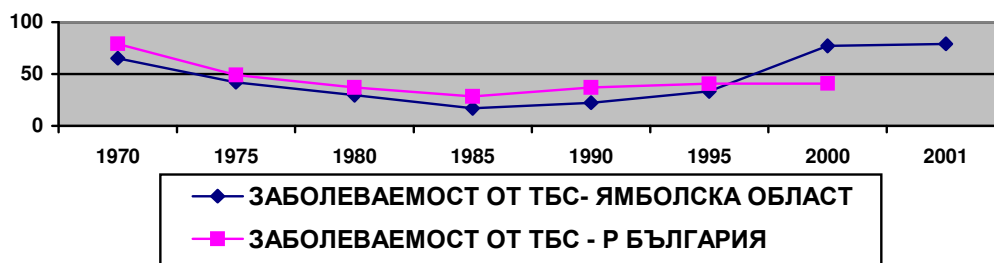
При възрастното население най-често се търси медицинска помощ при:

- Болести на органите на кръвообращението – в 30.1 на сто от случаите;
- Болести на нервната система и сетивните органи – 15.7 на сто;
- Болести на дихателната система – 10.8 на сто и др.

По данни на Онкологичния диспансер в гр. Бургас в Ямболска област през 2001 г. са били регистрирани общо 3 491 болни, което означава болестност от злокачествени заболявания 2 156.0 на сто хиляди души. Новооткритите болни са 524, т.е. заболеваемостта е 323.6 на сто хиляди – незначително намаляла относно 2000 г., но общата тенденция е към постоянно покачване на честотата на онкологичните заболявания. Сред тях особено чести са различните видове рак на кожата; на женската гърда; на белите дробове; на простатата; на маточната шийка; на стомаха и т. н. При децата до 18 години най-често срещаните онкозаболявания са на лимфните и кръвотворни органи. Пак по данни на МДОЗ – Бургас починалите от злокачествени заболявания са 323 души. По данни на РЦЗ гр. Ямбол в областта са починали 344 души с такива заболявания, от които 2 деца до 18 г.

В последните години туберкулозата отново се превръща в проблем. И през 2001 години заболеваемостта в Ямболска област продължава да нараства и достига до 79.0 на сто хиляди – най-висок показател за последните 30 години. Болестността е 252.3 на сто хиляди и показва леко снижение.

Както заболеваемостта, така и болестността от туберкулоза, са много по-високи сред селското население – 100.5 и 280.9 на сто хиляди. За градското население показателите са съответно 68.9 и 238.8 на сто хиляди. Най-честа форма на ТБК е активната туберкулоза на дихателните органи /отн. дял 89.2 на сто от случаите/, и по-специално инфилтративната пневмофиброзна ТБК. От новооткритите 116 случая 22 са бацилоотделители. За съжаление при децата до 18 г. има регистрирани 10 болни, от които 8 са новооткритите, което формира показател заболеваемост 35.5 на сто хиляди деца. През 2001 година от ТБК са починали 14 души.

От наблюдаваните кожно-венерически заболявания заболеваемостта и болестността от сифилис е съответно 16.7 и 138.9 на сто хиляди за Ямболска област. Според специалисти дерматовенеролози нереално ниски са отчетените показатели за гонореята - 6.8 на сто хиляди заболеваемост, но причините за това не са обект на настоящия анализ. Запазено е нивото на заболеваемост от микроспория и е намалела заболеваемостта от трихофития в сравнение с 2000 г. При децата до 18 години случаите на сифилис са общо 40, от които 3 новооткрити. Няма регистрирани случаи на гонорея, а наблюдаваните кожни болести са с незначителни отклонения от обичайното ниво.

При заразните заболявания два и половина пъти се е увеличил броят на случаите от варицела, увеличение се наблюдава при ентероколитите, вирусния хепатит и марсилската треска. Намалели са случаите на дизентерия, скарлатина, рубеола и салмонелозите. През 2001 година в гр. Ямбол беше регистриран един от общо двата за страната случаи на полиомиелит, които наложиха извънредните имунизации за децата от 0-7 годишна възраст. От заразни заболявания са починали 8 души.

През 2001 година болните под наблюдение на психиатричните заведения са били 5 191, или 3 205.9 на сто хиляди души, което е обичаен показател за областта. В структурата на заболеваемостта няма съществени промени: най-много са диспансеризирани поради лека олигофрения, шизофрения, епилепсия и синдром на алкохолна зависимост.

От стационарите в областта през 2001 година са били изписани общо 16 476 души, което означава 10.2 на сто човека от населението. От тях 3 002 са деца от 0 – 18 години и 13 474 възрастни. Структурата на заболеваемостта при изписаните е следната:

Деца 0 – 18 години - хоспитализирана заболеваемост:

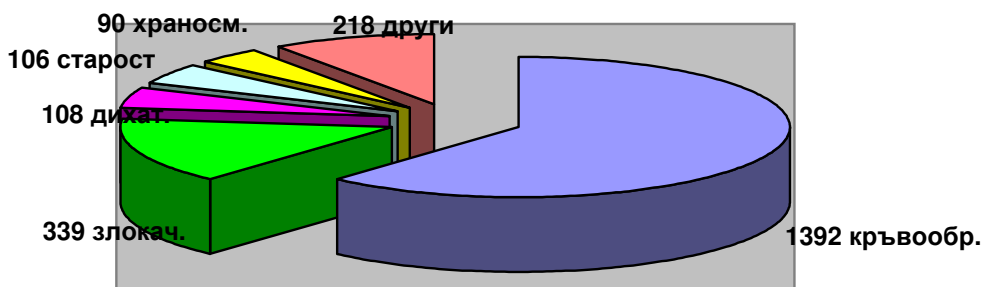
- Болести на дихателната система - 1 134, или 37.8 относителен дял

- Болести на храносмилателната система – 368, или 12.3 относителен дял
- Някои състояния, възникващи през перинаталния период – 299, или 10 относителен дял
- Травми и отравяния – 261, или 8.7 на сто относителен дял
- Инфекциозни болести и паразитози – 256, или 8.5 на сто относителен дял
- Всички други причини – 684, или 22.8 на сто относителен дял

Население над 18 години - хоспитализирана заболеваемост

- Болести на органите на кръвообръщението – 2 581, или 19.1 на сто относителен дял
- Болести на храносмилателната система – 1 532, или 11.4 на сто относителен дял
- Болести на пикочополовата система – 1515, или 11.2 на сто относителен дял
- Травми и отравяния – 1 249, или 9.3 на сто относителен дял
- Болести на дихателната система – 952, или 7.1 на сто отн. дял
- Всички други причини – 5 645, или 41.9 отн. дял

И през 2002 г. основната причина за умираанията са болестите на органите на кръвообръщението – 61,8 на сто от всички причини, или 888,7 на сто хиляди души от населението.

Показателят е леко намалял в сравнение с 2000 г., когато е бил 892.5 на сто хиляди. От тази група заболявания най-честите причини за смърт са мозъчно-съдовата болест и исхемичната болест на сърцето. Злокачествените новообразувания са на второ място като причина за смърт – 15,0 на сто относителен дял, или 216,4 на сто хиляди души от населението. През 2000 г. интензивността им е била 215.8 на сто хиляди. Най-честите причини са злокачествените заболявания на храносмилателната и дихателната системи. Третата по честота причина за смърт са болестите на дихателната система, като смъртността от тях постоянно нараства през последните години. За 2002 г. тя е 69,0 на сто хиляди души от населението; за 2001 г. - 64.4 на сто хиляди, за 2000 г. – 63.2 на сто хиляди, за 1999 г. 57.1. От тях най-чести са пневмониите. Поради старост са починали 4.7 на сто от всички, или 67,6 на сто хиляди души от населението. На пето място по причина са болестите на храносмилателната система – 4 на сто от всички причини, или 57,4 на сто хиляди. Най-честа причина – цироза на черния дроб. На тези пет класа болести се дължат 90,3 на сто от всички смъртни случаи в областта.

При децата до 1 г. най-честите причини за смърт са някои състояния, възникващи през перинаталния период – 37,5 на сто от всички деца са починали поради тази причина. Тревожно висок е делът на децата, починали в резултат на бронхопневмония – 31,3 на сто, или това са 5 деца. Две деца са починали поради вродени аномалии, 2 – поради чревни инфекциозни болести и едно от менингоенцефалит.

Населението в област Ямбол е 156 631 по данни от последното преброяване 01.03.2001 г. Към настоящия момент 99,67 % от населението е избрало личен лекар или 156 110 души.

Съгласно НЗК, приета с Решение №688 / 04.11.1999г.:

- Амбулатории за първична извънболнична медицинска помощ са 102, от които 50 в община Ямбол и 52 в общини Тунджа, Елхово, Стралджа и Болярово.
- Лечебни заведения за специализирана извънболнична помощ по НЗК – 81 специалисти, предложение за 88
- Две МБАЛ
- ЦСМП
- ДМСГД
- Хоспис

РЗОК към 03.02.2003 г. има сключени договори с 88 общопрактикуващи лекари на индивидуална практика и две групови практики за първична медицинска помощ.

Свободни лекарски практики са:

- община Болярово – 2 практики – една в гр. Болярово и една в с. Воден
- община Елхово – 1 практика в гр. Елхово
- община Стралджа – 3 практики: с. Зимница, с. Иричеково, с. Недялко
- община Тунджа – 9 практики: селата Бояжик, Калчево, Крумово, Кукорево, Маломир, Победа, Ханово, Чарган, Безмер.

Населението от горе посочените общини и населени места е обхванато от ОПЛ, обслужващи съседни практики.

Поради намалелия брой население в редица села – с. Маломир и с. Победа, предлагаме да се намали броя на лекарските практики от 2 на 1 във всяко от тях. В с. Веселиново предлагаме лекарските практики да станат 2.

По Приложение №4 РЦЗ предлага: поради високата заболяемост и смъртност от сърдечно-съдови заболявания, туберкулоза и хронични неспецифични белодробни заболявания, онкологични заболявания, да се завиши броят на специализираните практики съответно: кардиолози от 4 на 6; пулмолози от 3 на 4; онколози от 1 на 2. Поради техническа грешка в НЗК – 1999 г. да се направи корекция на алерголозите от 4 на 1.

Към 03.02.2003 г. РЗОК – гр. Ямбол има сключени договори с 92 амбулатории за индивидуална практика за първична стоматологична помощ от регистрираните 105 в РЦЗ. Незаети практики по Областна здравна карта от 1999 г. са 27. Мнението на РК на ССБ е, че броят на стоматолозите в Ямболска област е напълно достатъчен.

По отношение на специализираната медицинска помощ РЗОК – гр. Ямбол има сключени договори с:

- “ДКЦ № 1” ЕООД – гр. Ямбол;
- “МЦ №1 “ЕООД – гр. Елхово /Приложение №6/;
- Амбулатории за извънболнична специализирана медицинска помощ: Невролози – 5, Офталмолози – 4, Психиатри – 3, Ендокринолози – 2, АГ – 1, Кардиолози – 1, Дерматолози – 2, Ортопедо-травматолози – 1, УНГ – 2, Физиотерапия – 2;
- МЦ “Дианамед 2001” ЕООД – гр. Ямбол /Приложение №7/ е към “МБАЛ Св.Пантелеймон” АД – гр. Ямбол;
- Медикодиагностични лаборатории – 3;
- МЦ “Хипократ” ЕООД – гр. Ямбол: 1 АГ, 1 хирург, 1 неврохирург, 1 терапевт, 1 нефролог.

Структура на лечебните заведения за болнична и извънболнична медицинска помощ в област Ямбол.

В ДМСГД се работи по програми, финансирани от неправителствени организации:

1. “Внучето на баба”, по която има наети 2 педагози на пълно работно време и 5 баби на 4-часов работен ден.
2. Програма “Психо – моторно развитие на детето, отглеждано в институция” – нает 1 рехабилитатор.

Община Ямбол участва в Националната програма СИНДИ за профилактика и превенция на инфекциозните болести; мозъчно-съдова и сърдечно-съдова заболяемост, злокачествени

новообразование, травми и отравяния, диабет и ендокринни болести. По тази програма са обхванати с изследвания 3 200 души на възраст 25 и 64 години. Ежегодно се провеждат профилактични кампании с цел намаляване факторите на риска.

В продължение на 18 месеца от март 2001 г. общинска администрация Ямбол работи по проект, финансиран от Британското министерство на международното развитие на тема “Намаляване на социалната изолация, чрез развитие на партньорство между държавата и гражданското общество”. Проектът бе реализиран със съдействието на екипа Бъркс Синклер. Задачата на проекта бе да утвърди диалогът, да изгради сътрудничество между местната власт и неправителствения сектор с цел да се отговори адекватно на потребностите на лицата в социална изолация. Част от проекта бе Фондът за социални иновации, който финансира шест подпроекта на обща стойност 75 525 лева.

През 2002 г. бе приета от ОС Общинска програма за превенция, лечение и рехабилитация на наркоманите в Община Ямбол за периода 2002-2005 г.

Във връзка с равноправното интегриране на етносите в българското общество, експерти от общината разработиха програма за работа с ромите, приета на 29 сесия на ОС – 28.09.2001 г.

Община Ямбол в партньорство с МБАЛ “Св. Пантелеймон” има разработен проект “Профилактика на туберкулозата сред рискови контингенти от ромски произход” и търси финансиране на заложените дейности в него.

До края на месец ноември 2003 г. ще бъде подписан договорът с фирмата изпълнител на ремонтните работи по проекта BG 0104 “Осигуряване достъпа на ромите до здравни услуги” финансиран по Програма ФАР.

През 2001 година всички детски заведения, училища и професионални гимназии бяха обезпечени с медицински специалисти. В системата работят 2 лекари и 35 фелдшери и медицински сестри.

На този етап ръководството на “МБАЛ Св.Пантелеймон” АД – гр. Ямбол предлага да обедини двете хирургични отделения – I-ва и II-ра Хирургия, с намаляване на болничните легла от 65 на 60. Целта на реорганизацията е да се оптимизира организацията на лечебния процес, използването на кадровия ресурс и болничните легла и постигането на по-добра икономическа ефективност. Ръководството на болницата, съгласувано с Борда на директорите няма решение за закриване на съществуващи дейности, както и за разкриване на нови такива. Формиране на екипите от широк кръг специалисти /лекари, социални работници, клинични психолози и полувисш медицински персонал/, които да осъществяват своята дейност както самостоятелно с определен контингент пациенти, така и съвместно с ОПЛ, с цел обхващане на всички страни от понятие “здраве” - физическо, психическо и социално. Тази потребност произтича от съвременните разбирания за социална интеграция на личността.

Кадри – потребности и наличности. Структура на висшия медицински персонал в болничната и извънболничната медицинска помощ.

В РК на БЛС са регистрирани 438 лекари.

В “МБАЛ Св. Пантелеймон” АД – гр. Ямбол са разкрити 452 легла, работят общо 134 лекари, като 94 от тях имат 1 специалност, 19 са с 2 специалности и 19 – без специалност.

В общини Елхово, Тунджа, Стралджа и Болярово работят 17 лекари със специалност, от тях 15 с 1 специалност и 2 – с 2 специалности.

Проблем в Ямболска област представлява квалификацията на висшия медицински персонал – общопрактикуващи лекари и тясната специализация. От 106 регистрирани в РЦЗ – гр. Ямбол ОПЛ само 4 имат специалност “Обща медицина”. Лекарите са изключително затруднени с отсъствието си от практиката, поради невъзможност да осигурат заместник. Изискването на ЗЛЗ до 2009 г. всички ОПЛ да придобият специалност “Обща медицина” е трудно реализируемо.

Липсва съвременна актуална медицинска апаратура в двете болници.

Необходимо е подобряване на качеството на обслужване.

В извънболничната медицинска помощ има недостиг от: гастроентеролози, ревматолози, като на този етап те се поемат от болнични специалисти; онколози – лекарите са от Онкологичен

диспансер – гр. Бургас. Отдалечеността на диспансера затруднява профилактиката, както и диспансеризацията на болните със злокачествени заболявания.

Липсва болница за долекуване и хоспис.

Остаряла е легловата база в “МБАЛ – Св. Пантелеймон” АД - гр. Ямбол. Съществува възможност, при разкриване на процедура на довършване на “Нова болница”, пребазиране на “МБАЛ – Св. Пантелеймон” в нея. В гр. Елхово има ограничен брой специалисти, както по основни специалности /ортопедия, урология/, така и тесни /кардиология, ендокринология, нефрология/ като тази специализирана медицинска помощ се поема от лекари от гр. Ямбол.

В ЦСМП – гр. Ямбол има голямо текучество на лекари, както и малък брой със специалности – от 38 лекари само 4 са със специалност. В процес на специализация “Спешна медицина” са 4 лекари. Причината за това е ниското заплащане и изключително голямото натоварване.

(Използваните данни са за 2001 г. и са предоставени от РЗЦ - гр. Ямбол).

SWOT анализ - здравеопазване

Силни страни	Слаби страни
<ul style="list-style-type: none"> • Съществува добра структура от лечебни заведения за болнична и извънболнична медицинска помощ • Достатъчно квалифицирани кадри по основните специалности • Висок обхват на населението от общо практикуващи лекари 99,67 % са избрали личен лекар • Съществува мрежа от училищни здравни кабинети 	<ul style="list-style-type: none"> • Повишаване на заболеваемостта, регистрирана по обръщаемостта за медицинска помощ към лечебните заведения • Липса на съвременна актуална медицинска апаратура за част от медицинските дейности • Амортизация на част от МТБ • Недостатъчна квалификация на висшия медицински персонал – общопрактикуващи лекари и тясната специализация • В извънболничната медицинска помощ има недостиг на гастроентеролози, ревматолози, както и липса на лекари специалисти – геронтолози и онколози за потребностите на региона • Недостатъчно обхващане на учениците и възрастните с профилактични програми и прегледи • Слабо стоматологично обслужване на учениците • Транспортни проблеми затрудняват медицинското обслужване на определени заболявания и ограничават достъпа на пациенти в отдалечените селища до специализирана медицинска помощ • Ниска здравна култура на ромското население и трудности при медицинското им обслужване • Липсва болница за долекуване и хоспис
Възможности	Заплахи
<ul style="list-style-type: none"> • Провеждане от общините на политика на стимулиране на инвестициите в здравеопазването • Подобряване качеството и бързината на медицинското обслужване • Участие в национални и международни програми в областта на здравеопазването 	<ul style="list-style-type: none"> • Влошени демографски показатели на населението • Несъвършена нормативна база и ограничени финансови ресурси за провеждане на ефективна здравна политика • Липса на подходяща схема за приватизацията в сектор здравеопазване

<ul style="list-style-type: none"> • Използване на наличната съвременна медицинска апаратура за обслужване на пациенти от съседни региони • Завършване на строителството, оборудване и въвеждане в експлоатация на Новата болница • Повишаване на квалификацията на ОПЛ 	<ul style="list-style-type: none"> • Голям брой здравно неосигурени лица, което ще ограничи достъпа им до медицинско обслужване • Текучество на здравни кадри
--	---

VIII.3 Анализ на състоянието, процесите и тенденциите в социалната сфера, културата и спорта.

VIII.3.8. КУЛТУРА

Ямболският край има древна история и творческо настояще. Културните традиции и прояви са с местна и национална значимост и наше задължение е да бъдат съхранени, развити и популяризирани.

VIII.3.8.1. ИСТОРИЧЕСКИ ОБЕКТИ И КУЛТУРНИ ИНСТИТУЦИИ

За културно – историческите паметници на територията на региона има данни от VII хилядолетие пр.Хр., откогато са най - ранните останки от поселищен живот. Открити са над 270 праисторически селища и могили, включително от неолита и бронзовата епоха. Част от откритите находки се съхраняват в парижкия Лувър и в Археологическия музей в София. При проучването на селищната могила при с. Драма за пръв път в България са открити фрагменти от микенска керамика и глинен печат с древни писмени знаци. Предполага се, че в средновековния манастир край с. Воден е живял и творил създателят на исихазма Григорий Синаит.

На територията на Ямболска област са разкрити над 700 селищни и надгробни могили и над 300 праисторически обекта.

Националният археологически резерват "Кабиле" се намира на 8 км. северозападно от гр. Ямбол. В античната епоха град Кабиле е важен икономически, религиозен и културен център в Югоизточна Тракия. Той възниква към края на II хил.пр.Хр. около голям култов център на възвишението "Зайчи връх" край завоя на р.Тонзос (дн. Тунджа). През 341 г.пр.Хр. Кабиле е превзет от македонския цар Филип II, като по-късно в него е пребивавал прочутият Александър III Велики Македонски. През първата половина на III в.пр.Хр. Кабиле е резиденция на тракийските царе Спарток и Скосток. В средата на III в.пр.Хр. царската власт в Кабиле е заменена с градско управление. През III - II в.пр.Хр. градът е единствен във вътрешна Тракия със собствена монетарница, която е сякла царски и градски емисии. През цялата елинистическа епоха Кабиле поддържа интензивни търговски връзки с елинските центрове в Мала Азия, Егея и Понт. В 72/71 г.пр.Хр. градът е превзет от римляните начело с Марк Лукул, а от 45 г.сл.Хр. става част от римската провинция Тракия. От началото на II в.сл.Хр. Кабиле се превръща в един от най-важните римски военни лагери в провинцията. В него до края на III век, стануват последователно две кохорти. След реформите на имп. Диоклециан, от началото на IV век е един от петте главни града в провинцията. С приемането на християнството за официална религия е един от водещите епископски центрове. През 378 г.сл.Хр. Кабиле е превзет от готите начело с Фритигерн. В края на VI в.сл.Хр. градът е разрушен от аварите. В периода X - XIV в.сл.Хр. върху неговите развалини съществува малко средновековно селище. През 1965 г. територията на която е бил разположен античният град Кабиле е обявена за природозащитено място, паметник на културата от национално значение

и национален археологически и архитектурен резерват с площ над 600 дка. Върху античния град не е застроено съвременно селище, което го прави лесен за проучване и удобен за експониране. Първите официални археологически проучвания са проведени през 1912 г. от проф. Богдан Филов. Редовни археологически проучвания в Кабиле се провеждат от 1972 г. без прекъсване. В тях участват специалисти от АИМ при БАН, СУ "Св.Климент Охридски" и Исторически музеи - Ямбол. Кабиле е и база за обучение на студентите от специалност археология в Софийския университет. НАР - Кабиле разполага с археологически музей на място с експозиционна площ от над 900 м²., конферентна зала с 60 места и археологическа база за обработка и проучване на материалите. За 30 години археологически разкопки, са проучени, реставрирани и експонирани значителен брой сгради. Проведени са редица международни научни форуми /Международния Симпозиум "Поселищен живот в Тракия" (през 1982, 1986 и 1993 г.), VIII Световен Конгрес по Тракология (през 2000 г.) и др./. Отпечатани са и множество научни издания, отразяващи резултатите от извършените проучвания.

Манастирите и черквите в района имат стара история. Легенди се разказват за **Устремския (Вакъфския) манастир** с Кара-Кольовите дупки, (известен като център на хайдутството през 18 век), пещерата на Индже войвода до **Храм-паметника Александър Невски** на **Бакаджика**, построен на мястото на разрушения по време на Априлското въстание манастир "Св. Спас". Ямболските черкви **Света Троица** (най-старата в града – от 17 век, през периода на Възраждането към църквата е открито килийно училище), **Свети Георги** (от средата на 18 век, с килийно училище, опожарена при отстъплението на турските войски и възстановена през 1882 г.) и **Свети Николай Чудотворец** имат уникални архитектурни детайли и иконостаси. Втората по големина в България **Ески джамия**, построена след падането на Ямбол под турска власт (през лятото на 1373 г.), е реставрирана в оригинален вид. Има и Католическа черква, Синагога (сега галерия) и др. Един от най-големите в България покрити пазари от 15 век – **Безистена**, единствената запазена в страната сграда от този тип, е реставриран и е един от символите на града. Притежаващ най-добра акустика в България, **Безистена** може да се превърне в многофункционална зала за градски тържества, концерти, театрални представления, изложби и експозиции на производители и търговци.

Опазването, съхраняването и популяризирането на културно-историческото богатство на Ямболска област се осъществява от множество организации и институции.

В област Ямбол функциониращите театри са 2.

Драматичният театър "Невена Коканова" – През 1870 година в Ямбол е изиграно първото театрално представление. През 1922 година градът става седалище на Южнобългарските театри в България. През 1949 година Драматичен театър – Ямбол става държавен културен институт, а през 1952 г. – Държавен драматичен театър. От 2001 година театърът носи името "Невена Коканова" и има статут "Открита сцена – 6" и е на смесено субсидиране от Министерство на културата и Община Ямбол. Творческият репертоар на театъра /до 5 премиери на пиеси от известни български и чуждестранни автори, представени в около 100 представления годишно/ се реализира основно на сцената на театъра в град Ямбол. Театърът изнася свои представления и в столицата, в близките областни центрове, както и в общините на Ямболския регион. През 2002 година /към 31 октомври/ театърът има изиграни 50 представления: 35 - в града и 25 - в турнета, посетени общо от 9 094 зрители. Драматичният театър разполага с 6 шатни бройки, одобрени от Министерството на културата и 8 субсидирани бройки от бюджета на община Ямбол. През 2005 година Драматичният театър представи спектакъла "Орфей прорицателят" на Одринска сцена. Материална база: театърът не разполага със собствена сграда, а се помещава в сградата на читалище "Съгласие" и разполага със зала с 333 места, сцена, осветителна кабина, озвучителна кабина, гардероб, реквизит, складова база, репетиционна зала и собствен транспорт. Проблеми, свързани с работата и развитието на Драматичният театър "Невена Коканова" – Ямбол са: остарялата материална част. Необходимо е: подмяна на остарялата и неефективна отоплителна инсталация в театралния салон, ремонт на покрива, подмяна и реконструиране на гиговата

инсталация на сцената, ремонт на въртящия се кръг на сцената, модернизация на озвучителната уредба и на кабината за художествено озвучаване, подмяна на осветителния пулт и прилежащите към него осветителни тела, прожектори и механизирани система за насочване в кабина художествено осветление. Необходими са допълнителни складови помещения за съхраняване и опазване на декори, реквизит и машини, собственост на театъра, подмяна на транспортните средства – стар автомобил “Латвия” и декоровоз “Шкода”, с които театърът осъществява своите турнета и гастроли на театралните сцени в страната.

Държавен куклен театър – Първото куклено представление в град Ямбол е осъществено през 1957 година. През 1970 година Куклен театър – Ямбол, става Държавен куклен театър. Кукленият театър е със статут “Открита сцена” и е на смесено субсидиране от Министерство на културата и Община Ямбол. Той е единствен по рода си културен институт, обслужващ детската публика на града и региона. Театър на куклата и маската. Носител на международни отличия. Продукцията на театъра се изнася в редица страни – Полша, Италия, Франция, Германия, Япония, Швеция, Белгия, Русия, Узбекистан, Турция, Югославия, където получава високо признание за своето изкуство. С мюзикъла “Приказка за чистотата” театърът става носител на Голямата награда на международното жури на куклено-театралния фестивал “Двама са малко, трима са много” – Пловдив 2000 и Преходната статуетка на фондация “Холандия” за източно-европейско изкуство. През 2002г. Куклен театър – Ямбол получава отличието – Златен герб на град Ямбол за принос в развитието на куклено-театралното изкуство и за дългогодишното му и трайно присъствие в духовния живот на града. Домакин е на **Националния куклено-театрален фестивал “Михаил Лъкатник”** с международно участие. Кукленият театър осъществява от 5 до 7 премиерни постановки на сезон, изиграни в общо над 250 представления годишно. Репертоарната програма представлява отворена система за контакти с други театри, с фондации, творчески съюзи, младежки центрове, училища и клубове. През 2002 година /до 31 октомври/ театърът е изиграл 126 представления, от които 99 – в града и 27 – в турне, посетени общо от 11 098 зрители. Кукленият театър разполага с 13.5 щатни бройки, одобрени от Министерството на културата и 1.5 субсидирани бройки от бюджета на община Ямбол. Материална база: собствена сграда /държавна собственост/ - 376 кв. м. застроена площ, от които: зрителна зала с 220 места, сцена, кабинни за осветелни и озвучаване, гримьорни, ателиета, административна постройка. Театърът разполага и със собствен транспорт.

В Ямболска област музеите са три:

Исторически музей – гр. Ямбол. През 1887 година учителят по история в ямболското четирикласно училище Петър Нойков /по-късно световно известен учен/ създава първата музейна сбирка в училището. През 1925 г. в смесеното педагогическо училище е създадено ученическо археологическо дружество “Диана”, няколко месеца по-късно е учредено и гражданско научно дружество “Диамполис”, което има два отдела – археологически и етнографски. Това дружество осъществява разкопки на Кабиле и на праисторическата селищна “Малева могила”. Като резултат от активната дейност на двете дружества са събрани стотици, най-вече археологически, експонати, които представляват ценна музейна сбирка и са послужили за основа на учредения през 1952 година музей. Дейността на музея се изразява в издирване, регистрация, съхраняване, опазване, обнародване и популяризиране на движимите и недвижимите паметници на културата на територията на Ямболска област. В залите на музея са експонирани изложби и постоянни експозиции, показващи археологическото и етнографското наследство на Ямбол и хинтерланда. Основният и спомагателен фонд на музея днес е около 93 000 експоната, разпределен по фондове, както следва: Праистория – 4 000 експоната; Античност – 2 600 експоната; Средновековие – 1 600 експоната; Нумизматика – 6 200 експоната; Възраждане – 3 050 експоната; Етнография – 4 500 експоната; Нова история – 15 000 експоната; Най-нова история – 15 000 експоната. През 2002 година /до края на октомври/ музеят е посетен от 4 859 души. През 2002 г. /до 31 октомври/ в Историческия музей са постъпват нови 505 експоната. Историческият музей като общински културен институт е на издръжка от бюджета на община Ямбол. Щатният персонал на музея е 16 души.

Материална база: сграда на историческия музей /общинска собственост/ - обща площ 410 кв. м., от които експозиционни зали на два етажа по 100 кв. м., останалата част е фондохранилища и стаи за уредниците; къща общинска собственост - 77 кв. м. – складова база; къща-музей “Васил Карагьозов” общинска собственост – обща площ 120 кв. м; археологическа база в НАР “Кабиле”; археологически музей в НАР “Кабиле”; археологическа база в с. Драма. Съвместно с организацията JOCV (Японски доброволци за сътрудничество в чужбина) музеят осъществи пилотен проект по компютъризация на музейното дело. В резултат на това е разработена програма за компютърна обработка на музейните експонати и е създадена база-данни за съществуващите музейни фондове. В музея има изградена вътрешна компютърна мрежа.

Специализираният етнографски музей – гр. Елхово е създаден през 1958 год. Музейният фонд съхранява над 20 100 оригинални етнографски материали. Групирани са следните главни теми: обработване на земята, животновъдство, транспорт, занаяти, домашна уредба и жилище, облекло и накити, домашни занаяти, народна духовна култура, обичаи и фолклор, документален архив. В последния се съхраняват над 8 000 оригинални документи и фотографии, отразяващи исторически събития от Освобождението на България до сега. Етнографската експозиция е разположена върху площ от 244 кв.м. в четири зали. Изложените експонати запознават с характерни особености на традиционния бит и култура на населението от района в периода края на 19 – началото на 20 век. Ежегодно през залите на експозицията преминават около 16 000 посетители, в това число и около 300 чужденци. Музейната библиотека притежава над 3 050 тома специализирана литература и над 1 600 единици специализирани научни списания, които са на разположение на ученици, студенти, преподаватели и др.

През последното десетилетие музеят подпомага българо-германския “Изследователски проект Драма” с основни изпълнители Саарландски университет – Саарбрюкен, Германия; Софийски университет “Св. Климент Охридски”; Община Тунджа – Ямбол; Исторически музей – Ямбол. Музеят е оборудван с аудио и видео техника и компютърна конфигурация. Дейността му се осъществява от 4 музейни специалисти с висше историческо и филологическо университетско образование и квалификация.

Специализирания Етнографски музей – Елхово е носител на орден “Кирил и Методий” – I степен.

Музеят разполага с интересна експозиция, която е открита на 3 април 1971 г. Чрез фотоси, факсимилета и други материали посетителите се запознават с основните моменти от историческото минало на този край. Събрани са оръдия на труда и други предмети, отразяващи характерни особености на земеделието и скотовъдството. Те дават представа за развитието на занаятите в района. Показана е уредба на селско жилище от края на XIX и началото на XX век, състоящо се от две основни помещения: «огина» и «собина» къща. В музея е представено и облеклото от югоизточния край на българските земи, като са отбелязани възрастовите и социалните различия. Чрез фотоси и обреден реквизит са отразени характерните особености на обичаите сватба, кукерски игри, коледуване и лазаруване. Изложени са образци на дърворезбарството и иконографията. С фотоматериали се представя развитието на транспорта в района.

Етнографските материали в специализирания етнографски музей в Елхово са едни от най-богатите колекции в България. С експонати от фонда музеят е участвал в изложби, организирани в България, Будапеща, Виена, Букурещ, Монреал. От средата на 2003г. Етнографския музей в гр.Елхово е включен в Стоте национални туристически обекта под № 100.

Етнографският комплекс “Старата акбунарска къща” – с. Генерал Инзово – представлява ансамбъл от сгради, които показват красотата и богатството на местния бит. Многообразието от експонатите в картинната галерия, фолклорните вечери, ретроревюта, възпроизвеждане на народни обичаи и др. Комплексът е важно културно средище в областта.

Етнографският музей – с. Зимница е открит през 1994 г. по инициатива на местния родолюбец Йордан Банчев и благодарение подкрепата и даренията на жителите на с.Зимница. Музеят съществува под егидата на читалище"Възраждане" с.Зимница. Включва предимно етнографска експозиция: със селскостопански инвентар, предмети на бита и накити и носии от миналото на с.Зимница.

Етнографската музейна сбирка – Болярово е открита през 1980г., експозицията показва типичната селска къща и двор от края на XIX и началото на XX в.

Къщата-музей"Стефан Караджа"- с. Стефан Караджово от 1975 г. представлява възстановка на битовата среда на времето, през което е живял Стефан Караджа.

Художествената галерия, носеща името на световно известния ямболски художник Жорж Папазов води началото си от 1952 година като художествен отдел на Историческия музей. През ноември 1979 година се открива Втората национална изложба на декоративните изкуства в новата сграда на галерията и от тогава художествената галерия съществува като самостоятелен културен институт. Галерията развива събирателска, изследователска, изложбена, образователна, методическа и популяризаторска дейност, която обхваща всички общини на Ямболска област. Художествената галерия е инициатор и организатор на значими национални, регионални и самостоятелни изложби - ежегодно от 15 до 20 изложби. Международните контакти и сътрудничество на галерията се изразяват в участието ѝ в представителни изложби на българското изкуство в чужбина и като домакин на множество чуждестранни експозиции. Галерията развива и съпътстваща дейност – концерти, премиери на книги, спектакли, чествания и други. Фондът на галерията включва 3 128 творби, над 3000 единици научно-спомогателен фонд и над 1 000 тома специализирана литература. Галерията притежава най-богатата в страната сбирка от декоративни творби. В художествената галерия са обособени 20 колекции, разпределени в 8 отдела: Иконопис; Живопис; Графика; Скулптура; Декоративен; Чуждестранно изкуство; Детско изкуство; Фонд "Стефан Бъчваров". През 2002 година /до края на октомври/ галерията е посетена от 1 700 души. Новопостъпилите творби през 2002 година /до 31 октомври/ са 14. Художествената галерия е общински културен институт и е на издръжка от бюджета на община Ямбол. Щатният персонал на галерията е 10 души. Материална база: сградата на галерията е общинска собственост и е разположена върху площ от 2 500 кв. м., от които 1 700 кв. м. – експозиционна площ, 415 кв. м. - фондохранилища, 475 кв. м. – обслужващи помещения.

Галерията "Кирил Кръстев" разпространява художествени произведения от всички художествени жанрове и популяризира българските художници; консултира решаването на пластични проблеми, свързани с естетизацията на градската среда, интериора, екстериора, пространствени естетически решения. В галерията се помещава и седалището на **Дружеството на Ямболските художници**. То е представителство на ямболските художници към СБХ – София. Дружеството е създадено през 1960г., съдейства за развитието на изкуството в гр. Ямбол и региона, поддържа контакти и обмяна на опит с други творчески организации от страната и чужбина и организира авторските прояви на художниците. В дружеството членуват 31 творци.

Функциониращите библиотеки в региона са 154, библиотечният фонд се състои от 1443 хил.бр. Най-голяма е **Библиотека "Георги Раковски" – Ямбол**. Библиотека "Георги Раковски" води началото си от 1862 година. Библиотеката е основно книгохранилище на региона с фонд над 265 000 библиотечни материала, има архив на краеведската литература и местен печат. Фондовете са: подръчен фонд – зала за свободен достъп, книгохранилища, читални, музикален отдел; основен /форматен/ фонд /монографии, учебници за ВУЗ, старопечатни, редки и ценни издания/ - книгохранилища; фонд на периодиката – читални, книгохранилища; справочен фонд – читални, справочен отдел, музикален отдел; краеведски фонд – отдел "Краезнание"; библиотековедски фонд – методичен отдел; детски фонд – детски отдел; фонд на графиката – читални; фонд на некнижните /аудиовизуалните/ материали – музикален отдел; фонд на микрофилми и микрофиши – отдел "Краезнание"; фонд на диапозитиви и диафилми – читални и детски отдел. Библиотека "Георги Раковски" е център за

комплексно библиотечно обслужване и на международната и междубиблиотечна заемна служба за региона, на справочно-библиографската и информационната дейност и на библиографията за родния край. Библиотеката участва в научно-изследователска работа в областта на библиотекознанието, библиографията и краезнанието, в социологически проучвания на читателите и техните интереси. До 31.10.2002 година в библиотеката са регистрирани 3 264 читатели. Новопостъпилата литература за 2002 година /до 31 октомври/ е 2 078 библиотечни материала; периодичните издания – 120 броя. Библиотека “Георги Раковски” е общински културен институт и е на издръжка от бюджета на община Ямбол. Щатният персонал на библиотеката е 16 души. Библиотеката е разположена в сграда, общинска собственост - 1 400 кв. м. разгърната площ. На 31 октомври 2002 г. библиотеката откри съвременен компютърен информационен център с 4 компютъра, лазарен принтер, цветен скенер и записващо CD. Значително улеснение е високоскоростният безжичен интернет чрез радиомодем за информационни и телекомуникационни услуги за читателите. Средствата са осигурени чрез успешно защитен проект пред Американския корпус на мира през пролетта на 2002г. Библиотеката е институцията, която съсредоточава в себе си усилията за събирането и организирането на информация и осигуряване на широк, равен и демократичен достъп до нея. В този смисъл библиотеките като културни центрове (с добре изградена вътрешна инфраструктура) са в състояние да са най-добрия естествен проводник на процесите на интеграция на малцинствените и различните социални групи в обществото и да направят този диалог близък, непосредствен и ефективен.

На територията на Ямболска област има 78 читалища, от които 3 са в град Ямбол. **Читалище “Съгласие”** е основано през 1862 година по инициатива на възрожденца - даскал Ради Иванов Колесов, а започва активната си дейност през 1869 година с първите сбирки от общодостъпни книги и театрални представления. През 1899 година е приет Устав и Правилник за уредбата на читалището. Читалище “Съгласие” е самоуправляващо се културно-просветно сдружение. Читалище “Съгласие” има две библиотеки в различни квартали с общ фонд 42 087 тома литература и с регистрирани 101 читатели за 2002 г., и двете библиотеки разполагат със заемна за възрастни и деца, и читалня; новонабавената литература за 2002 г. е 56 тома. В читалището функционират следните художествени колективи: Камерен състав “Алегрето”; Сонатно дуо; Музикален театър “Проф. Драган Кърджиев”; Камерен смесен хор “Гусла”; Младежки танцов ансамбъл; Театрална група “Палечко”, Клуб по спортни танци. В читалището има школа по изкуствата, която включва: музикална школа с класове по пиано, цигулка, акордеон, китара, естрадно и джаз пеене; балетна школа и балет “Мини-Макс”; школа по изобразително изкуство. Към читалището функционират и рок-група “Утопия”, клуб “Говорилнята”, клуб “Общество на четящите”, клуб “Хоро”, Театрално училище, Неделно училище по православно вероучение. Културно – масова дейност: концерти, юбилеи, премиери на книги, музикални и театрални представления, изложби и други, цикъл мероприятия “Майсторите и младоците”, клуб “Арт-сешън”, аматьорски театрален фестивал “Душата ми таи едно признание”, музикални празници “Златна Диана” и други. Материална база: сграда, собственост на читалището – 4 345 кв. м. застроена площ, от които: зрителна зала – 350 места; концертен салон - 150 места; зали за репетиции – камерна зала; вокална зала; балетна зала; художествено ателие; канцеларии. Двете библиотеки на читалището са разположени в помещения общинска собственост – съответно 376 кв. м. и 85 кв. м.; музикалната школа е разположена в помещение, общинска собственост – 282 кв. м., е предоставено на читалището за дейност на музикалната школа.

Читалище “Пробуда” е създадено през 1909 година. Библиотеката му разполага с 53357 тома литература, а читателите, регистрирани през 2002 година са 327. В библиотеката функционира заемна за възрастни и читалня. Новопостъпилата литература за 2002 година е 63 тома. В момента в читалището действат следните художествени колективи: женска група за народно пеене; група за стари градски песни; детски фолклорен танцов състав “Каргончета”; младежки фолклорен танцов състав “Каргонци”, детска музикално-певческа формация

“Ямболче” с клас гъдулка, солфеж и вокална група; групи за лазарски песни /временни/; коледарски групи /временни/; група “Театър и слово”. Форми на обучение и услуги: курс по английски език за начинаещи – две групи; клуб “Здраве”. Клубни форми: клуб “Приятели на книгата”; клуб “ЛИК”. Материална база: сграда, общинска собственост, предоставена за читалищна дейност – 764 кв. м. застроена площ, разгърната площ – 1 534 кв. м. – зрителна зала с 263 места, камерна зала с 50 места, библиотека, репетиционни зали, канцеларии, стопански помещения; помещение, общинска собственост – 60 кв. м., предоставено на читалището за филиал на библиотеката.

Читалище “Зора” – създадено през 1945 година и обхваща район, в който живеят от десетилетия българи, турци, роми. Библиотеката разполага с 53 256 тома литература, а регистрираните читатели през 2002 година са 607. В библиотеката функционират заемна за деца и възрастни, читалня, филиал в друг квартал. Новопостъпилата литература за 2002 година е 210 тома. В читалището функционират следните художествени колективи: вокално-инструментален състав; детски танцов състав; детска формация “Слово”; младежки оркестър; ансамбъл за цигански песни и танци “Романо ило”; женска вокална група за стари градски “Детелина”; група за автентичен фолклор; временно действащи фолклорни състави – детски коледарски групи, младежки коледарски групи, лазарски групи. Форми на обучение и услуги: клуб “Здраве”, клуб “ЛИК”, клуб “Млади творци”, клуб на пенсионера, литературен кръжок, интернет-клуб. Емблема на читалището са детските фолклорни празници “Родило се, преродило”. От 2002г. в тези празници под надслов “Да пеем и танцуваме заедно” имат възможност да участват и деца от други етноси, които показват образци от своето културно наследство. Читалище “Зора” е организатор при отпразнуването на 8 април – Международния ден на ромите. Читалищното настоятелство беше партньор на Ромски самарянски съюз при реализация на проектите “Интеграция на ромите в гражданското общество” и “Хляб за знания”. Читалището спечели и успешно реализира проекта “Изграждане на Информационен Център”, в който в момента се обучават в компютърна грамотност групи от всички етноси в района. Разработвани проекти: “Междуетнически културно-информационен център “Зора” - 1998г.”; “Поколение в преход към активен живот” – 1998г.; “Да пеем и танцуваме заедно”- 2002г.; “За един чист град – стъпка напред заедно”-2001г.; “Старите занаяти – възможност за нова реализация” – 2001г.; “От Димитровден до Гергьовден” – 2001г.; “Алтернативи за здраве” – 2002г.; “Изграждане на интернет център” – 2002г.; “Развитие на ромски културен и информационно – консултантски център” - 2003г. Материална база: сграда, общинска собственост, предоставена за читалищна дейност – 2 400 кв. м. разгърната площ, от които за библиотека – 250 кв. м., зрителна зала с 300 места, камерна зала със 100 места, кръжочна зала с 20 места, репетиционна, канцеларии и стопански помещения. Филиалът на библиотеката е разположен в помещение, общинска собственост – 60 кв. м.

Читалищата в селата от региона са запазили фолклорните традиции и обичаи. Почти всички читалища се помещават в собствени сгради, разполагащи със зрителна зала, сцена, помещение за музейни сбирки; библиотека, читалня, книгохранилище. Основните дейности на читалищата в селата се изразяват в художествени самодейни състави и кръжоци: фолклорни групи и ансамбли, групи за автентичен фолклор, детски и младежки танцови състави, детски школи и групи за народни песни и танци, коледарски, лазарски, кукерски групи, състави и формации за модерни танци и брейк-формации, детски състави за театрално изкуство, фото-клубове, школи по изобразително изкуство, колективи за художествено слово, кръжоци и клубове по краезнание, кръжок “Сръчни ръце”, състави за изпълнение на стари шлагери. Към някои читалища има клубове на пенсионера, както и стаи за забавни детски игри и клубове на жената. Читалище “Йордан Андонов” в с.Веселиново е кандидатствало по проект “Образование чрез фолклор”. Читалището предлага доставка на книги по домовете на инвалиди и пенсионери и др. Читалище “Напредък”- с. Кабиле работи по програма във връзка с културния туризъм и разработва програма за включване в програмата за селски туризъм. Читалището работи по проекти към МК и “Отворено общество”. През 2001г. Читалище “Възраждане” с.Войника кандидатства и спечели финансиране със собствен проект

“Фолклорното богатство на с. Войника” в Национален фонд “Култура”. Следва издаването на сборник автентични народни песни от Войника. В 2002 г. е разработен проект “Преодоляване на социалната изолираност на възрастните хора в с. Войника, който е подкрепен по Схема на безвъзмездно финансиране на демонстрационни проекти към ПРООН и са предоставени 9 000 лв.

През последните години със средства от общинския бюджет на община “Тунджа” са извършени най-неотложните ремонти на читалищните сгради. За 2003 година след щателен оглед и оценка на читалищния фонд от специалисти на тази община се изготвиха подробни количествено-стойностни сметки на сградите, чийто ремонт е неотложен на обща стойност 538648 лева. Тази сума не може да се финансира от общинския бюджет. Във тази връзка и съгласно чл. 56 от Постановление № 16 от 30.01.2003 година за изпълнение на държавния бюджет на Република България, Община Тунджа се иска от Министерство на културата средства от допълваща субсидия за подпомагане дейността на народните читалища за следните обекти:

1. Ремонт на читалище с. Безмер	9019 лева
2. Ремонт на читалище с. Кукорево	21783 лева
3. Ремонт на читалище с. Болярско	37925 лева
4. Ремонт на читалище с. Окоп	37960 лева
5. Ремонт на читалище с. Тенево	94363 лева
6. Ремонт на читалище с. Миладиновци	91789 лева
7. Ремонт на читалище с. Меден кладенец	65866 лева
8. Ремонт на читалище с. Крумово	77452 лева
9. Ремонт на читалище с. Межда	92487 лева

Хорова школа “Професор Георги Димитров” – Ямбол съществува вече 35 години. В нея работят 5 състава, разделени по възраст и умения – предучилищна група, хор на малките (I-III клас), стажантска група към концертен детски състав, детски хор “Проф. Г. Димитров”, дамски хор “Проф. Г. Димитров”. Преминавайки през няколкогодишен процес на обучение в различните състави, децата стигат до най-изявената и активно концертираща формация – Детския хор. От пет години към школата съществува и дамски хор, съставен от бивши възпитанички на детския, като живо потвърждение на традицията в хоровото изкуство. Общият брой на хористите е между 140 и 160. Изпълненията на хора предизвикват възторжени оценки от музикалните специалисти, както у нас, така и в редица страни от Европа. Публиката на Германия, Франция, Унгария, Чехия, Гърция, Италия, Русия и др. се запозна с част от българския музикален талант. Върхове в творческата биография на детския хор са призовите места от международните хорови конкурси в Целе – Словения, Неерпелт – Белгия, Варна – България, Нант – Франция, Радиоконкурса на Радио Би Би Си. Признание за международния престиж на хоровата школа е и поканата за членство в Европейската федерация на хорове към Европейския съюз, получена в началото на м. Юни 2003 г. По инициатива на Хоровата школа в града се създаде Клуб “Арт – сешън”, който от три години развива идеята за запознанство и съвместни творчески изяви и импровизации на ученици, участващи в различни творчески формации. До м.октомври 2003г. школата ползва три щатни бройки и един трудов договор към Община Ямбол – направление Просвета. От 1.10.2003г. две от бройките са прехвърлени към Общински детски комплекс –Ямбол. Школата не разполага със собствена репетиционна база. От 1980г. ползва зала в Научно Технически съюзи – Ямбол. При сегашното състояние три от съставите на школата не са обезпечени със заплащане на ръководителите им, което би довело до прекратяване работата в близко бъдеще.

Камерният ансамбъл “Дианополис” е създаден през 1968 година. През 2002 година /до 31 октомври/ ансамбълът има осъществени 39 концерта: 29 концерта в града и 10 концерта в турне. Концертите в града са премиерни, поръчкови и образователни. Посетителите общо са над 3 500 души. Камерният ансамбъл е общински културен институт и е на идръжка от бюджета на община Ямбол. Ансамбълът разполага с 14 щатни бройки. Материална база:

камерният ансамбъл ползва под наем помещения на читалище “Съгласие”: стая за оркестъра, стая за нототека, концертен салон. В репертоара на ансамбъла са включени произведения от музикалния барок до съвременните композитори. Много български автори са написали пиеси специално за ансамбъла, който е реализирал премиерните им изпълнения. В репертоара фигурират и много ораториални произведения и пиеси, представени в България и чужбина. Ансамбълът изнася пред публиката на Ямбол и страната около 45 концерта годишно, като голям дял са образователните концерти за ученици. От 1983 година ансамбълът концертира всяка година в Германия. Гостувал е и в Унгария, Югославия, Гърция, Италия, Франция. Камерният ансамбъл “Дианополис” е организатор и домакин на ежегодните музикални празници “Златната Диана”, в които участват изтъкнати български и чужди камерни оркестри, камерни хорове и други формации.

В 1954 г. група певци и музиканти, начело с цигуларя Атанас Паленков, поставят началото на Тракийския ансамбъл за народни песни и танци – гр. Ямбол. Постепенно той се превръща в естествен център за издирване, съхранение и обработка на местния музикален, танцов и песенен фолклор. Днес *ансамбъл “Тунджа”*, правоприемник и продължител на Тракийския ансамбъл, продължава традицията и в по-голямата си част репертоарът му е изграден върху основата на местния музикален и танцов фолклор. Наред с него, свое място в програмата на Ансамбъла имат и образци от фолклора на Северна България, Шоплука, Добруджа и Пиринска Македония. Многобройни са изявите на Ансамбъла у нас и в чужбина. Около 100 концерта се изнасят в региона и страната всеки творчески сезон. В последните две години, БНТ засне и излъчи три филма за Ансамбъл “Тунджа”. Той е носител на редица награди от наши и международни изяви като най-престижна е първото място и златния медал от най-големия международен фолклорен конкурс в света, провеждан в град Дижон-Франция, през 2002г.

В Ямболска област живеят и творят изтъкнати български художници, поети, писатели, актьори. Активна дейност развиват и поделенията на творческите съюзи на територията на Ямбол. *Дружеството на ямболските писатели* е основано през 1979г. Близо четвърт век Дружеството участва активно в културния живот на региона. През годините са организирани няколко издания на националните литературни празници “Изгреви над Тунджа”, връчване на престижните литературни награди на Ямбол на името на Васил Карагъзов, както и еднократно присъдената национална литературна награда за млад литературен критик. Членове на дружеството са печелили награди в многобройни международни, национални и регионални литературни конкурси, участвали са в множество срещи и културни изяви. За периода 1979 – 2003 в културни изяви и писателски срещи, организирани от Дружеството на ямболските писатели, са гостували в Ямбол над 150 известни български писатели. Дружеството работи активно с представителите на всички творчески съюзи, културни институти, читалища и неправителствени организации. През 2004г. Дружеството на писателите в Ямбол ще отбележи 100 години от рождението на видния ямболски културолог, писател и общественик Кирил Кръстев, основал през 1921г. “Крешчендо” – първото футуристично списание в България и на Балканите, 70 г. от рождението на проф. д-р Иван Сарандев, 60 г. от рождението на ямболския поет Георги Братанов. В Дружеството на ямболските писатели членуват 50 ямболски творци (10 от тях са членове на Съюза на българските писатели), автори на повече от 200 самостоятелно издадени книги.

Клубът на дейците на културата – Ямбол е основан през 1963г. Сдружението осъществява интегриращи, координиращи функции между местните поделения на всички творчески съюзи, съдейства със своите специфични форми на работа за духовното обогатяване на населението. За осъществяването на своите цели и задачи КДК използва следните форми: урежда творчески срещи, дискусии и обсъждания по проблеми в областта на културата, изкуството и обществото; организира обсъждането на творчеството на писатели, художници, музикални дейци, журналисти, както и проблематични театрални постановки, изложби и концерти с авангардни естетически измерения; организира срещи и вечери-портрети на видни представители на националното ни изкуство, включително и на посланици

и културни аташета от посолствата ни в София; устройва научно-теоретични конференции. За последните няколко години КДК е осъществил над 130 културни инициативи. В клуба членуват над 160 човека. Община Ямбол е предоставила безвъзмездно за стопанисване и управление общински обект за срок от пет години, считано от 1 януари 2001г.

VIII.3.8.2. КУЛТУРНИ ПРОЯВИ

Традиционни за област Ямбол са: **Карнавалът на виното** и **Маскарадният фестивал**, който се провежда ежегодно първата събота на месец февруари и е с национално значение; Празниците на любителското творчество, включващи концертни програми и спектакли, **Майски културни празници** – празници на читалища и училища, изложби, концерти, спектакли, творчески срещи и други, **Музикалните празници “Златна Диана”**, провеждат се ежегодно като променят вида си – биват оркестрови, хорови, смесени; **Денят на Ямбол - Свети Дух, Народен събор “Света Троица”, Пленерът “Декоративно-приложни изкуства”**, кръгли годишнини от рождението на Жорж Папазов – пленер и изложба са включени в Културния календар на област Ямбол заедно с: **Детски празници “Родило се, преродило”** – конкурс за изпълнители на народни песни, инструменталисти, танци, обреди, обичаи, конкурси и изложби на детски рисунки и обредни реквизит от обреди и обичаи; събор на народното творчество **“Мараш пее”**, конкурсът-надпяване **“С песните на Вълкана Стоянова”**, празникът на тракийската народна песен и оркестровата народна музика на името на Стоян Гагов, Международен ден на ромите. На територията на областта се е съхранило и развило традиционно отбелязване на народните празници **“Трифон Зарезан”, “Тодоров ден”** – Тодоровска кушия, **“Лазаровден”, “Великден”, “Гергьовден”, Националният тракийски християнски събор “Спасовден”** се превръща в конкурс за изпълнители на народни песни и танци, **Коледарски и сурвакарски празници** на танцовото изкуство – конкурс за младежки танцови състави, Бъдни вечер – народен празник **“Коледуване”**, Национален коледарски празник – Ямбол. **Празникът на град Елхово** се отбелязва с множество мероприятия, провеждани през цялата предходна седмица – състезания, викторини, надпявания. Кулминацията е съпроводена с литературно музикална програма, в която вземат участие деца от детски градини, ученици от училищата, самодейци от читалищата на общината. Болярово е домакин на Детския фолклорен събор **“Върбова свирка свири”** – ежегодно участват над 500 деца от Югоизточна България. Съборът е с международно участие на детски фолклорни състави от Република Гърция и Украйна. Ямбол е домакин на **Националния куклено-театрален фестивал “Михаил Лъкатник”**, който е с международно участие, провежда се ежегодно през последната седмица на м. април. Националните театрални празници на кукленото изкуство имат за цел създаването и поставянето на сцена на нови драматургични произведения за куклен театър. Празниците имат две направления: литературен конкурс за написване на куклена пиеса – приказка; преглед на спектакли, реализирани през последните две години. Голямата награда на фестивала е пластика **“Играещият човек”** – изработена от Георги Чапкънов. Ямбол е домакин също на **Националната изложба на декоративно-приложните изкуства** – Ямбол, на прераствалия в международен симпозиум **“Поселищен живот в Тракия”**.

ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦИИ, ИЗВОДИ

Наличието на богата мрежа от културни институции формира творческа памет и националното самочувствие на населението. Тя е една от предпоставките за опазване и обогатяване на културното наследство и развитие на туризъм в областта. Проблем е недостатъчната финансова обезпеченост за развитието на културата и поддържане на базата. Необходимо е да се търсят алтернативни финансови източници. Необходимо е осъществяване на довършителни и ремонтни дейности, обновяване и реконструкция на сградите на отделни културни институти с цел осигуряване на по-добри условия за работа и на по-качествени

услуги за гражданите. Нужно е решаване на проблема с отоплението на сградите на културните институти и читалищата.

Като общ проблем за богатото културно-историческо наследство в областта следва да се посочат недостатъчните грижи за поддържане на паметниците на културата поради недостига на средства и подходящи механизми. Някои от тях са изоставени и без сериозна защита, нанесени са значителни щети и от времето, и от иманяри. Друг важен аспект е засилване на културната идентичност на региона и интензифициране на културния обмен. Включването в оборот на културните ресурси на региона ще създаде мултипликационен ефект и в други сектори на местната икономика, в частност туризма.

Поради ограничени финансови средства читалищните настоятелства са силно затруднени при реализирането на традиционни дейности, свързани с поддържане и обогатяване на библиотечните фондове; осъществяване на художествена самодейност, съхраняване и популяризиране на местните фолклорни традиции и обичаи; театрална самодейност, школи по художествено слово, хор и др.; провеждането на нови местни инициативи, отбелязването на годишнини, чествания и др. Дейностите се провеждат изключително на самодейни начала; средствата за организация, транспорт и т.н. се набират от доброволци и са недостатъчни; не са достатъчни средствата за обновяване на библиотечния фонд. Читалищните сгради са в незадоволително състояние. На по-голямата част от тях не е извършван ремонт от повече от 20 години. Отпуснатите от държавния бюджет средства са недостатъчни дори за покриване на разходите за заплати на персонала. Повечето от читалищата нямат в наличност съвременни информационни и технически средства. Демографският срив и липсата на млади хора, особено в по-малките села, влияе крайно негативно върху активността на читалищата и културния живот на населеното място. По тази причина по-голямата част от тези читалища имат предимно библиотечна дейност и за огромно съжаление - затихващи функции. Сградният фонд е стар и се нуждае от ремонт. В голяма част от читалищата в селата няма осигурено отопление. Проблеми с отоплението има в сградите на почти всички културни институции.

Музеите на територията на област Ямбол са съкратили до минимум проучвателската си и събирателска дейност. Исторически музей – Ямбол цели създаване на постоянна етнографска експозиция в гр. Ямбол и на временни изложби в сградата на музея. Проблеми са липсата на достатъчно експозиционна площ; липсата на достатъчно фондохранилища; липса на достатъчно средства за експозиционна дейност. Проблем относно Археологическия резерват Кабиле е неговата институционална подчиненост, а именно: стопанисва се от Исторически музей – Ямбол (община Ямбол), в рамките на своите граници е държавна публична собственост, а издръжката на базата и охраната са към община Тунджа, при което се получават множество проблеми с охраната, археологическите разкопки и т.н. Друг немаловажен проблем е необходимостта от реконсервация на част от разкритите сгради, и организиране на конзервацията и реставрацията на новооткритите. Следващ проблем е финансирането на редовните археологически проучвания, обработката и публикацията на откритите находки. Липсата на транспорт и собствен микробус затруднява извършване на теренни проучвания, събирателска и фондова дейност. Необходими са още охрана, поддръжка, финансиране на разкопките, реставрацията и конзервацията на проучените сгради. Част от находките при паметниците стават обект на иманярски набези и не постъпват в музея.

Недостатъчни са връзките между съставите и дейците на културата от една страна и учениците и образователните институции от друга. Малко са “изнесените” учебни часове в театралните и концертни зали, в библиотеката, в Художествените галерии, не са масови организираните посещения на културни прояви, не са практика посещенията на дейци на културата в училищата. Тези форми могат да имат съществен принос в осъществяването на приемственост в културния живот – издирване и подпомагане на талантиливи деца и младежи и създаване на условия и възможности за тяхната изява.

SWOT АНАЛИЗ - КУЛТУРА

Силни страни	Слаби страни
<ul style="list-style-type: none"> • Наличие на културни институции и обекти: читалища, музеи, галерии, театри, оркестри и др. • Квалифицирани ръководители на формациите • Наличие на живи традиции и автентичен фолклор – етнографско богатство и историческо наследство; множество паметници на културата и забележителни местности - предпоставки за развитие на културен туризъм 	<ul style="list-style-type: none"> • Амортизирана и морално остаряла инфраструктура и материално техническа база на културните институции • Недостатъчни съвременни информационни и технически средства • Недостатъчни грижи за опазване и поддържане на паметниците на културата • Липса на предприемаческа култура и инициативност за използване на културните прояви и традиции за привличане на посетители и туристи • Недостатъчна промоция и реклама на културните прояви и организации • Недостатъчна активност на културните институции и НПО в областта на културата за осигуряване на средства
Възможности	Заплахи
<ul style="list-style-type: none"> • Използване донорски програми за финансиране на дейностите и инфраструктурата • Възстановяване и развитие на традиционни културни инициативи и разнообразяване на културния календар • Масово участие на детската и младежка публика в образователни програми в сферата на културата • Използване на възможностите за трансграничен културен обмен. • Използване на културно-историческото наследство за развитие на туризъм • Внедряване на съвременна техника и технологии в културните институции и създаване на научна и културно – информационна мрежа за регионален, национален и международен обмен 	<ul style="list-style-type: none"> • Ограничаване на средствата за дейността на културните институции • Намаляване на населението, особено в периферията на областта, и на интереса на хората към културните прояви

НАСОКИ ЗА РАЗВИТИЕТО НА КУЛТУРАТА В ОБЛАСТТА

- Запазване, утвърждаване и развитие на традиционните за Ямболска област културни форуми и инициативи.
- Масово участие на детската и младежка публика в образователните програми и прояви в сферата на културата. Интегриране на подрастващото поколение към богатата фолклорна традиция на областта. Развитие и увеличаване многообразието на детските школи. Създаване на условия за развитие на млади дарования чрез достъпни школи, клубове и кръжочни форми по изкуствата и провеждане на конкурси, викторини и състезания на културни теми с подрастващите. Създаване на лятно училище към Исторически музей - Ямбол съвместно с

Общински детски комплекс (в рамките на 2 седмици през лятото деца от среден курс чрез занимателни игри да се запознаят с историческите и културни забележителности на града).

- Изучаване, възстановяване, опазване, поддържане на местните паметници на културата и поддържане, обновяване, развитие и изграждане на съвременна материално техническа база. Осъществяване на довършителни и ремонтни дейности, обновяване и реконструкция на отделните културни институти с цел осигуряване на по-добри условия за работа и на по-качествени услуги за гражданите:

- разширяване на детския отдел на библиотека “Г. Раковски”;
- довършване на втория етап от реконструкцията на сградата на Историческия музей;
- изграждане на фойе на Кукления театър, оформяне на детски кът в двора на театъра, довършителни ремонтни дейности на сцената и сервизните помещения на театъра;
- ремонтни дейности по сградите на читалищата в общината – “Зора”, “Пробуда”, “Съгласие”

- решаване на проблема с отоплението на сградите на културните институти и читалищата.

- Възстановяване, развитие и популяризиране на местното фолклорно богатство и традиции. Разработване на програми и проекти за съхраняване на културната идентичност и стимулиране на културното многообразие и насърчаване културата на малцинствените общности чрез музикални и театрални формации и културно – информационни центрове.

- Разработване и изпълнение на съвместни проекти между сродни културни организации, разширяване на международните културни контакти, организиране на съвместни културни прояви и включване в Балканската културна мрежа.

- Използване на съществуващите предпоставки за развитие на културен туризъм заради богатото културно-историческо наследство. Подобряване на инфраструктурата и успешен маркетинг за привличане на туристи. Възстановяване на традиционни за областта занаяти и превръщането им в туристически продукт. Подобряване маркетинга на туристическия продукт в областта на културата.

- Разработване и издаване на рекламни-информационни материали. Активно включване на медиите като партньор в процеса на създаване и разпространение на културни новини и събития.

- Подкрепа на частната инициатива при стимулиране на културно-предприемачески дейности. Неправителствените организации да заемат ролята на посредник в културните и предприемаческите инициативи.

- Вндряване на съвременна техника и технологии в културните институции и включването им в научна и културно-информационна мрежа на местно, национално и международно ниво.

- Разширяване на традицията на художествената самодейност при читалищата и създаване на клубове по интереси, насочени не само към детската, но и към по-възрастната аудитория. Превръщане на читалищата и библиотеките в центрове за подкрепа и насърчаване на културното образование и възпитание на младите хора и за интеграция на малцинствата в структурите на гражданското общество, както и утвърждаване ролята им като културно-информационни центрове.

- Разработване на репертоарен арт – план за по-продължителен срок на художествените изяви на художествените галерии. Разработване на идеята за отдаване на произведения на изкуството под наем, както и заплащане на лизинг.

- Създаване на Сдружение на общините и заинтересованите институции, към което да съществува специален фонд, събиран чрез дарения или чрез годишни вноски на участниците, и който да бъде използван за стимулиране на национално и международно значими културни прояви.

Необходимо е културната политика да се основава на широко разбиране за културата, което включва взаимовръзките ѝ със социални сфери като работата с хора в неравностойно социално положение, с инвалиди и други маргинализирани групи и т.н. Необходимо е

създаването на устойчива система, която да стимулира креативността на всички участници в процеса на разработването на програми за социални интеграция със средствата на изкуството.

VIII.3. АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО, ПРОЦЕСИТЕ И ТЕНДЕНЦИИТЕ В СОЦИАЛНАТА СФЕРА, КУЛТУРАТА И СПОРТА

VIII.3.9. СПОРТ И ОТДИХ

3.9.1. СПОРТ

Организираното спортно движение в Ямбол се развива вече 103 години. За този период спортът в Ямболска област има завоювани силни позиции, високи резултати и традиции. Ямболските спортисти завоюваха призови места на олимпийски, световни, европейски първенства и балкански игри по различните видове спорт. Многобройни са и медалистите от държавните първенства. За първи път в историята на ямболския спорт (в колективните спортове) мъжкият отбор на “Ямболгаз” по баскетбол завоюва шампионска титла. От Ямбол тръгва спортният път на първия източноевропейски баскетболист Георги Глушков, достигнал до НБА(играл в отбора на Финикс Сънс). Седем състезатели на Ямбол са включени в проекта – олимпийските отбори на България за Олимпиадата в Атина 2004г. – един състезател по спортна стрелба, един състезател по баскетбол и петима в спорта бокс.

В Ямболска област функционират 54 спортни клуба и организации, от които 35 в гр. Ямбол. Обединен спортен клуб “Тунджа” – гр. Ямбол представлява доброволно сдружение на 24 самостоятелни клуба и стопанисва, поддържа и управлява спортно-материална база, която се състои от спортна зала “Диана”, спортен комплекс “Стадиона”, комплекс “Г. Дражев”, Кортново игрище зад стадиона, Шахклуб и Конна база – общо 12 500 кв.м. покрита и 170 000 кв.м. открита площ. Всички клубове, членове на ОСК “Тунджа”, както и БК “Ямболгаз”(с допълнителен договор с общината), ЛАК “Ямбол”, спортен клуб на инвалидите, Боксов клуб “Дамполис”, спортен клуб по борба и самбо “Имтекс” и ФК “Атлетик”, граждански организации и ведомства при провеждане на спортни мероприятия, Български футболен съюз – област Ямбол, Общинския детски комплекс ползват спортно-материалната база безплатно. На базата се провежда и целият общински ученически спортен календар.

В град Ямбол работят 29 щатни треньори, 27 хонорувани треньори, професионалните състезатели са 19 – от тях: 12 професионални състезатели в професионален клуб - Баскетболен клуб “Ямболгаз”, 5 в боксов клуб “Ямбол”. Общият брой на състезателите по различните видове спорт е 2380 – броят на спортистите без картотека е 1 413, броят на картотекираните спортисти е 967 от тях момчета 10-12г. – 183, момчета 12-14г. – 116, юноши младша възраст – 174, юноши старша възраст – 182, младежи – 88, мъже – 45, момичета 10-12г. – 61, момичета 12-14г. – 30, девойки младша възраст – 44, девойки старша възраст – 34, жени – 13.

Основните видове спорт, обхванати на територията на област Ямбол са: скокове на пътека и скокове на батут, спортна акробатика, борба, самбо, сумо, джудо, модерен петобой и фехтовка, бокс, тенис на корт, тенис на маса, лека атлетика, ориентирание, алпинизъм и спортно катерене, спортна стрелба, шахмат, спортни танци, волейбол, баскетбол, футбол, културизъм, конен спорт и др.

Спортните клубове от Ямболска област са оставени на самофинансиране с неясни цели и приходи-източници и субсидии. Средствата, които им се полагат са крайно оскъдни, идват неритмично. По-голямата част по дейността, свързана с осигуряване финансирането им се реализира от ръководствата на Спортните клубове и треньорите. Голяма част от УС на Спортните клубове са кадрово и организационно необезпечени. Дейността им често е насочена основно към търсенето на средства. Това оказва негативно влияние върху дисциплината, учебно – тренировъчния процес, възстановяването. С малки изключения не е обезпечена издръжката на най-добрите състезатели, поради което някои от тях предпочитат други клубове и градове, или се отказват рано от спорта. Продължава раздробяването на спорта в Ямболска област – съществуването на няколко Клуба по даден спорт – бокс – 3, лека атлетика -2, акробатика и батут – 3, модерен петобой и фехтовка -2 и др. наистина засилва

конкуренцията, но води до разпиляване на силите и нееднакви условия за подготовка на специализираната спортна база.

3.9.1. СПОРТНИ ОБЕКТИ И СЪОРЪЖЕНИЯ В ЯМБОЛСКА ОБЛАСТ

На територията на община Ямбол:

Спортна зала "Диана" обхваща баскетболна зала с 2 372 седящи места, две зали по спортна акробатика, стрелбище, фойе за фехтовка, бокс и административни помещения. По проекта "Красива България" е измазана и освежена фасадата на спортна зала "Диана".

Спортен комплекс "Г.Дражев" включва 7 тенис корта, футболно игрище, съблекални и битови помещения;

Спортен комплекс "Стадиона" обхваща футболно игрище, лекоатлетическа писта, баскетболна и волейболна зала, 2 зали по бокс, 2 зали по борба, джудо и самбо; зала за обща физическа подготовка и вдигане на тежести, зала за фехтовка и модерен петбой, помещения за диспансера по спортна медицина, съблекални, административни и битови помещения, работилници и гаражи. Базата е общинска публична собственост, разположена е в централна градска част и е осигурена с подходящ обществен транспорт. Котелната централа и отоплителната система са строени през 70-те години и са морално остарели и амортизирани. Годишната експлоатация обременява финансово клубовете в резултат на преразход на гориво и ел. енергия. През последните два отоплителни сезона се достигна до нарушаване на учебно-тренировъчния процес и до искане на ХЕИ за затваряне на тренировъчните зали. При газификацията на района е направено отклонение и до обект "Стадиона" с възможност за газификация на котелното помещение. С това ще се повиши ефективността на отоплението и ще доведе до значително намаляване разходите и създаване нормални условия за учебно-тренировъчна и състезателна дейност на спортните клубове. Необходимо е да се извърши ремонтване на покривната част, смяна на изгнила и начупена дограма, боядисване на залите и салоните, ремонт на баните и тоалетните, подмяна на остаряла електрическа инсталация и др. За подмяна на котелната централа и отоплителната инсталация, ремонтването на базата, нейното поддържане и създаване на нормални условия за водене на тренировъчен процес са необходими средства в размер на 120 000 лева, като се планира половината от тази сума – 60 000 лева да бъде осигурена от бюджета на Община Ямбол и от други източници.

На територията на община Ямбол функционират още: Шах клуб Ямбол, Спортен комплекс "Атлетик", Открит стрелкови комплекс "Десет", Спортни площадки "Златен рог", "Гр.Игнатиев", "Зорница", "Диана", Гребен канал, Конна база в района на Ормана, с конюшна и сервизни помещения.

На територията на община Елхово има: Спортен комплекс "Стадион" – поддържан и активно използван от физкултурния клуб. През 2002г. е включен като обект по проект "Създаване на по-добри условия за отдих и спорт чрез възстановяване на парка в гр. Елхово" финансиран от Американската агенция за международно развитие и Фондацията за реформа в местното самоуправление. През 2003 година по проект "Красива България" на МТСП и ПРООН се извършва ремонт на съблекалните. На територията на община Елхово има два физкултурни салона в училище "Св. Св. Кирил и Методий" и "Св. Климент Охридски", салоните са добре оборудвани и се използват за спортни мероприятия. В процес на завършване е изграждането на физкултурния салон на ОУ "Паисий Хилендарски". Има затруднения по осигуряването на финансови средства за довършването и оборудването на базата. Затруднения има по осигуряването на финансови средства за довършването и оборудването и на залата за борба. Спортният комплекс до басейна включва волейболно игрище, тенис корт и лекоатлетическа писта, но те не се поддържат.

На територията на община Стралджа има: Стадион, Спортен к-с СОУ "П.Яворов" и Спортен к-с с. Зимница. Съблекалните към двете функциониращи футболни игрища в гр. Стралджа и в с. Зимница са полуразрушени. Конна база в гр. Стралджа – полумасивна сграда, построена 1978г., с изградени 10 бокса за коне. Не е извършван основен ремонт на сградата. Клубът по спортна стрелба "Стралджа" (2 отбора – 4 мъже, 15 ученика) тренира в пригодено

стрелбище в СОУ "П.Яворов" – Стралджа и е необходимо изграждането на база за стрелковия клуб, оборудването и, както и набавянето на оръжия и муниции за тренировки.

На територията на община Болярово има: Спортен комплекс - гр. Болярово, градски стадион, физкултурен салон и открита спортна площадка в СОУ "Д-р Петър Берон"- гр. Болярово.

На територията на община "Тунджа" гр. Ямбол има: Спортен комплекс в с. Безмер и стадиони в с. Болярско, с. Бояджик, с. Веселиново, с. Генерал Тошево, с. Генерал Инзово, с. Драма, с. Завой, с. Кабиле, с. Калчево, с. Каравелово, с. Коневец, с. Крумово, с. Кукорево, с. Маломир, с. Меден кладенец, с. Овчи кладенец, с. Окоп, с. Роза, с. Скалица, с. Тенево, с. Търнава, с. Х. Димитрово, с. Ханово, с. Чарган. Закритата лекоатлетическа писта в с. Веселиново е със 400 седящи места, има и зала за загряване и сервизни помещения.

Спортно училище "Пиер дьо Кубертен" гр. Ямбол е създадено през 1984 г. когато се разкриват 15 спортни паралелки с общо 330 ученици. Утвърдените по модела спортове са – лека атлетика, баскетбол. Спортна акробатика, бокс, борба – свободен стил, футбол, модерен петобой, спортна стрелба, вдигане на тежести и конен спорт. В края на 2002 г. училището разполага с 9 спортни паралелки със 197 ученика по седем вида спорт. В училището постъпват ученици след завършен 6ти клас. От създаването си до сега училището е подготвило 4 заслужили майстори на спорта, 63 майстори на спорта и 82 кандидат майстори на спорта. От световни първенства са завоювани 14 златни, 16 сребърни и 10 бронзови медала. От европейски първенства са завоювани 12 златни, 14 сребърни и 12 бронзови медала. Над 500 ученици са станали републикански шампиони. Основните проблеми на спортното училище в Ямбол са: училището не разполага със собствена учебна сграда и общежитие; учебните часове се водят в сградата на бившето СПТУ по автотранспорт съвместно с Професионална гимназия по лека промишленост, което нарушава пълноценното провеждане на учебните часове; засега не е решено жилищното положение на учениците в спортното училище, които са от други населени места, те засега ползват общежитието на Ямболен – АД бл. 27; спортно – тренировъчният процес в Спортното училище е разстроен и поради факта, че преподавателите по спортна подготовка са все още с неизяснен статут, нямат нужното спортно образование и достатъчна квалификация. Необходимо е в бюджета на спортното училище да се предвидят средства за възстановяване, тренировъчни лагери и екипировка на учениците.

На територията на Ямболска област има 10 плувни басейна.

В ГПЧЕ "В. Карагъзов"- Ямбол има 2 закрити басейна, единият е с размери 25/12,5 1,20/1,80, а другият 12,5/4 0,60/0,80. Двата басейна се използват за обучение и тренировки, оборудвани са с филтрова инсталация, има също съблекални и душиове, както и зала за подготовка.

Басейн "Ямболен" – закрит, с размери 25/12,5 1,10/2/20 използва се както за обучение и тренировки, така и за отдих, оборудван е с филтрова инсталация, има също съблекални и душиове, както и зала за обща физическа подготовка. Басейните в ПГ"В.Левски" (20/7.5 1.20/1,80), в Икономическия техникум (16,6/7,5 1,20/1,80) и в Техническия колеж - Ямбол (25/12,5 1,20/1,80) са закрити, оборудвани са с филтрова инсталация, имат съблекални и душиове, зали за обща физическа подготовка, но за съжаление басейните не са в експлоатация. Басейнът в с. Генерал Инзово е открит, размерите му са 24,5/12,5 3065 кв.м. Басейнът се използва за спорт, но не е оборудван с филтрова инсталация.

Плувният басейн в гр. Елхово е открит, с размери 25/50м , но е неизползван поради технически повреди. Басейнът в СОУ "П.К.Яворов" – Стралджа е закрит и е с размери 25/12,5 6-12,5. Има два филтъра, съблекални, душиове, зала за обща физическа подготовка и се използва за обучение. Басейнът в Спортния комплекс на с. Зимница е открит, с размери 25/12м., но не се използва.

3.9.2. ОТДИХ

На територията на Ямболска област функционират няколко зони за отдих. Най-обширна със значителен потенциал за развитие е **парк "Бакаджик"** намира се на 12 км. източно от

гр. Ямбол. Паркът представлява гористо възвишение със заоблени върхове, достигащи до 515 м. надморска височина. Чистият въздух, оценен като лечебен за белодробни заболявания, горите, прекрасната гледка, както и хижите и хотелските комплекси го правят едно от най-приятните места за отдих и туризъм по долината на р. Тунджа. Най-посещаваната зона за отдих е **градският парк в Ямбол**. Недостатъчно поддържана и недостатъчно развита като зона за отдих е **паркът “Боровец”**. Не се използва парк **Ормана**. Община Елхово разполага с почивна база от 2 бунгала в гр. Ахтопол, които са обзаведени и се ползват само през периода м. юни – септември. Почивна станция “Студеното кладенче” в с. Раздел, собственост на “Яница” АД – частната фирма разполага с 10 легла и кухня, станцията се ползва активно. Почивната база на “Държавно лесничейство” в с. Срем разполага с 20 легла, базата се ползва активно. Почивна база на “Елпром – Елхово 98” АД в месността “Гъолбунар” /на 30 км. от гр. Елхово/ сред красивата природа на Странджа планина. Разполага с 10 хотелски и 15 туристически легла, парно отопление, напълно оборудвана кухня. На разположение на почиващите са тенис кортове, маси за тенис, стрелбище за спортна и ловна стрелба. Туристическата база на община Стралджа обхваща: хижа “Люляк” – на 3 км северно от пътен възел “Петолъчката”, построена е в горски фонд – електрифицирана, водоснабдена, с леглови капацитет до 80 легла, в момента се изгражда нов сервизен блок; заслон “Инджови извори”; ловна хижа – край с. Правдино, но е полуразрушена; хижа на Горско стопанство – в горски фонд с. Лозенец, но не е електрифицирана и водоснабдена.

В областта има регистрирани четири туристически дружества: “Бакаджик”, “Кабиле”, “Кале”, “Родни простори”, както и две Ловно-рибарски дружества. Дейността на туристическо дружество “Бакаджик” е насочена към развитие на пешеходния туризъм, алпинизъм и спортното ориентиране, организиране на ежемесечни туристически прояви за местното население, както и екскурзионно летуване за деца и възрастни. В дружеството членуват клубове по спортно катерене и спортно ориентиране. Членовете на клуба по спортно катерене изградиха изкуствена стена за обучение и тренировки в салона на Професионална техническа гимназия “Иван Райнов” – Ямбол със средства, осигурени чрез програма “Младеж” на Министерството на младежта и спорта. Туристическо дружество “Бакаджик” не разполага със сграда или клуб, което силно затруднява дейността му. Туристическо дружество “Родни простори” – гр. Елхово организира екскурзии в страната и чужбина, туристически преходи по известни балкански маршрути.

ПРОБЛЕМИ И ИЗВОДИ

Проблемите в областта на спорта са: недостатъчни средства за поддържане и основен ремонт на повечето от съществуващите спортни бази и за закупуване на спортни съоръжения и екипировки, за финансиране на спортни изяви; липса на достатъчно професионални клубове; слабо развитие на масовия спорт. Голям брой от спортните обекти не функционират поради липса на средства, което води до липса на интерес от спортните клубове. Спортната дейност се организира предимно в училищата. Ползва се училищната спортна база. Не се организират и провеждат достатъчно спортни състезания между училищата в рамките на областта. Такива прояви биха засилили интереса на учениците към спорта и биха дали възможност на треньорите и специалистите да извършат по-качествен подбор на деца за постоянни занимания със спорт и за насочване към отборите на клубовете за постигане на високо спортно майсторство. Необходимо е да се възстановят ученическите спортни школи. В повечето населени места има спортни стадиони и сгради, като голяма част от тях не се ползват. Част от спортните бази би могло да се приспособят за ползване от хора с увреждания. Друг проблем е липсата на достатъчно квалифицирани треньори. Освен това в последните години спортните треньори не са участвали в обучителни програми или семинари, които да повишат и усъвършенстват знанията и подготовката им, което неминуемо води до изоставане от европейски и световни постижения.

SWOT АНАЛИЗ – СПОРТ И ОТДИХ

Силни страни	Слаби страни
<ul style="list-style-type: none"> • Наличие на традиции и успехи в спорта • Наличие на инфраструктура за спортни дейности • Инициативност на част от младите хора за природосъобразни прояви 	<ul style="list-style-type: none"> • Амортизирана инфраструктура и техника за спорт • Голяма част от съществуващите спортни обекти не се поддържат и не се използват за масов спорт, част от спортните обекти не функционират • Слабо е развит масовия туризъм сред младежите • Недостатъчна спортна база за масово ползване от хора с увреждания • Финансовите средства за спорт и масов туризъм са силно ограничени
Възможности	Заплахи
<ul style="list-style-type: none"> • Възстановяване на ученическите спортни школи и отбори • Приспособяване и оборудване на част от спортните бази за масово спорт и използване от хора с увреждания • Ползване на предприсъединителните инструменти на ЕС и други донорски фондове за спортни дейности • Осъществяване и развитие на трансгранично сътрудничество в областта на спорта и отдиха 	<ul style="list-style-type: none"> • Намаляване броя на младите хора в региона поради демографския срив и ограничените възможности за развитие на спорт • Неизползване на съществуващия потенциал: материално-техническа база и квалифицирани кадри • Насочване на подготвени спортисти в спортни клубове извън региона

НАСОКИ за развитие на спорта:

- Възстановяване, развитие и промоция на спорта в областта.
- Възстановяване и модернизация на спортните бази.
- Осигуряване на достъп на хората с увреждания до спортните бази
- Организиране на акции за спонсориране и съпътстващи инвестиции в спортни съоръжения. Възстановяване на ученическите спортни школи.
- Възстановяване на спортния диспансер
- Развитие на масовия спорт.
- Изграждане на детски и спортни площадки и освежаване на досега съществуващите градски паркове

VIII.3. АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО, ПРОЦЕСИТЕ И ТЕНДЕНЦИИТЕ В СОЦИАЛНАТА СФЕРА, КУЛТУРАТА И СПОРТА

VIII.3.10. МЛАДЕЖКИ ДЕЙНОСТИ

Проблемите на младите хора, тяхната реализация и мястото им в обществения живот са едни от важните приоритети на област Ямбол и обуславят необходимостта от създаването на дългосрочна младежка политика в региона. Организации и институции в област Ямбол, реализиращи дейности с младежи и занимаващи се с проблемите на младите хора, с целенасоченото ангажиране на свободното им време са: Общински детски комплекси в Ямбол и Елхово, Младежки дом Ямбол, читалища, неправителствени организации, спортни клубове.

Общински детски комплекс – Ямбол е център за създаване на условия за развитие и стимулиране на възможностите и изяви на децата и учениците от областта. Общинските детски комплекси са извънучилищни педагогически учреждения и са обслужващи системата на просветата звена, които работят за осъществяване на държавната политика, за възпитание и развитие на децата и учениците през свободното им от учебни занятия време. ОДК е най-големият център в Ямболска област за ангажиране свободното време на деца и младежи, ежегодно организира учебно-творческа дейност, забавления, празнично-развлекателни програми, разкрива нови дейности в трите направления: научно-познавателно и приложно-техническо, художествено-творческо и спортно-туристическо. През всяка учебна година се разкриват около 130 групи, като част от тях са постоянни, а останалите са временни за осъществяване на творчески лагери, експедиции, празници, конкурси и други. Броят на участниците – деца и ученици до 19 години е над 1 350. В областта на научно-познавателното и приложно-техническо направление действат клубовете по математика, информатика, електротехника, безопасност на движението, фермерство и билкарство, фото и видеотехника, екология, противопожарна защита, защита при бедствия и аварии. В областта на спортно-туристическото направление функционират клубовете по баскетбол, лека атлетика, тенис на маса, футбол, шах-мат, източни бойни изкуства, художествена гимнастика. При художествено-творческото направление работят клубове по приложно и изобразително изкуство, журналистика, фолклорна група, вокална група, школите по китара, акордеон, пиано, народни танци, модерни танци, куклен театър, театрално студио. Чрез разработвания в началото на всяка учебна година Календарен план за масовите изяви и дейности в ОДК, съобразен с Националния календар на извънучилищните прояви, утвърден от МОН, се дава възможност за участие и мотивира децата и учениците от клубовете. Традиционни са състезанията за любознателни деца “Еврика” в различните училищни степени, тематичните дискотеки, и викторините по безопасност на движението, изложби по изобразително и приложно изкуство и детските празници за Коледа, 1 юни, Деня на Ямбол, откриването и закриването на учебната година. ОДК е и главният организатор на всички състезания по видове спорт от Календара на спортните ученическите игри до областно ниво, както и на традиционните състезания от Общинския спортен календар, на лекоатлетическите щафети “Освобождение” и “Ямбол”. “Елате ни на гости”, “Да запазим децата на пътя”, “Заедно за детство без дрога”, “Аз обичам моя град”, “Природата – наш дом”, “Всички деца са с равни права”, са само част от инициативите на деца и ръководители за защита на детските интереси и права. В клубовете и дейностите са включени и участват съвместно деца от различни етноси, деца в неравностойно социално положение, деца от помощното училище, деца с увреждания от център “Каритас”- всички те са участници и гости в празничните детски утра и програми.

За първи път ОДК Ямбол, спечели проект към Програма “Младеж” на Европейския съюз, изпраща Светозар Даскалов от фолклорната група “Зорница” като доброволец за шест месечен престой в град Казарса, Италия по Дейност 2 на Европейската доброволческа служба. Пет пъти Общински детски комплекс - Ямбол печели проекти на Министерството на младежта и спорта, свързани с организацията и отдиха на ученици през ваканционните дни. Клубът по приложно изкуство “Образование и фолклор” от ОДК взе участие в изложбата в

Националният исторически музей – София със самостоятелно изработени маски и колажи. Тази изложба е организирана по проект на Националния център по образованието, съвместно с Община Ямбол и учебни заведения от града, работещи в областта на фолклора.

В организацията на работа в ОДК-Ямбол съществуват два основни проблема, които касаят работата на всички извънучилищни педагогически учреждения в страната : Липса на стандарт за числеността на персонала в извънучилищните звена и Липса на стандарт за веществена издръжка на един ученик, участник в извънучилищните форми.

Общински детски комплекс – Елхово е извънучилищно педагогическо учреждение, което обслужва интересите на учениците /от 6 до 18 г./ през свободното им време в две основни направления: научно-техническо и художествено-творческо. През последните години ОДК работи с ограничен състав – 2 щатни бройки педагогически персонал и 0,5 – непедагогически. Финансирани от Община Елхово са следните групи: Аеробика – 13 групи, Мажоретен състав – 2 групи, Модерни танци – 2 групи, Приятели на книгата – 2 групи, в които вземат участие около 350 деца.

С цел по-пълното задоволяване на детските потребности и интереси през м. декември 2000г. се регистрира Сдружение “Училищно настоятелство ОДК” - Елхово. Към него в момента функционират следните школи и състави: Балетна школа; Детско-юношеска театрална трупа “Муцунка”; Природолюбителски клуб; Фолклорен танцов състав; Фолклорна певческа група; Школа по пиано; Школа по английски език; Школа по живопис; Кръжок по информатика; Фанфарен оркестър, в които вземат участие около 200 деца. Съставите и школите към ОДК и Сдружение “УН – ОбДК” участват във всички тържества и празници на града и се ползват с популярност в региона. Много са участията им в национални изяви, празници и конкурси. През лятото на 2002 година мажоретния състав гостува в община Тригоно, Гърция, а през 2003 година фолклорния танцов състав гастролира в община Лалапаша, Турция.

Младежки дом “Георги Братанов” – Ямбол е основан през 1972 година и е един от първите в страната. Вече трето десетилетие той е културно и творческо средище за младите хора в града като със своята дейност се стреми не само да привлича младежите от региона като им предлага пълноценно оползотворяване на свободното им време и спомага за тяхната личностна, социална реализация и интеграция в обществото. Младежкият дом “Георги Братанов” е общинско звено за младежки дейности и е на издръжка от бюджета на община Ямбол. Чрез своите клубове, школи и формации Младежкият дом организира и реализира самостоятелно инициативи и си партнира с други организации за осъществяването на: национални и общински програми, предназначени за младежите; европейски и други международни програми, насочени към младите хора, младежкия обмен и мобилност; набиране, съхраняване, анализиране и разпространяване сред младите хора на специфична младежка информация; професионално развитие на младежите – възможности за работа, обучение и квалификация, подготовка за малък собствен бизнес; културна дейност и художественото творчество; съхраняване на българските традиции и обичаи; забавно-развлекателни дейности. В Младежки дом - Ямбол работят 28 клубни форми, школи, курсове и състави: Ансамбъл за народни танци “Перуника”; Ансамбъл за модерни танци “Шоуданс”; Музикални школи по акордеон и китара, солфеж; Клуб по изобразително изкуство; по Художествено слово; самодееен Куклен театър; Клуб по спортни танци; по аеробика и каланетика, айкидо; клуб литература, журналистика, книгоиздание; клубове по история на религията, Млад археолог; екология; клуб “Основи на правото и криминалистиката” /правни консултации/; клуб “Забавна география”; клуб за сексуално възпитание “Той и тя” /канят се специалисти за консултации/; клуб Есперанто; клуб за манекени – ПиАр моделс; клубове за мода и дизайн; козметика и грим; Практична домакиня; Брейк формация. В Младежки дом – Ямбол функционира и Младежко информационно бюро по труда – съвместно с Дирекция Бюро по труда – Ямбол, което осигурява постоянна и актуална информация за свободни работни места и включване в курсове за професионална квалификация. Организиран са още: Открит младежки телефон, Открита младежка приемна и Кабинет за младежки

консултации. По данни от 2002г. ползвателите на всички форми и услуги на Младежки дом – Ямбол с по-дълготраен интерес (не еднократен, а целогодишен) са 840 младежи. Младежкият дом осъществява и изнесена дейност и консултации в Болярово, Тополовград, с. Победа и др. като за разгръщането на този им вид дейност се нуждаят от транспортно средство – микробус.

Материална база: Младежкият дом е разположен в сграда, общинска собственост - 1813 кв. м. застроена площ - 3 660 кв. м. разгръната площ, от които: зрителна зала – 550 кв. м. с 450 места, две камерни зали, съответно – 60 и 40 места, три репетиционни зали – 195 кв.м., административни помещения, стопански и сервизни помещения.

Основните проблеми, които стоят пред Младежки дом – Ямбол са свързани с затрудненото поддържане и обновяване на материално-техническата база, липсата на нормално и ефективно отопление на сградата, липса на всякакви съвременни информационни и технически средства.

Регионално звено – Ямбол към Националния център за отбих, възстановяване и спорт – София организира ученически лагери за летен и зимен отбих, зелени училища екскурзии, съобразени с преподавания материал в учебните заведения.

ПРОБЛЕМИ И ИЗВОДИ

Проблемите, които се наблюдават сред децата и младите хора по данни на Младежки дом – Ямбол са свързани с:

- Увеличават се броят на младите хора, които употребяват алкохол: 70% от младите хора между 15-24 години през 2001г. употребяват алкохол, докато през 1996г. са били 52%. Увеличена е употребата на психотропни вещества. Тютюнопушенето се увеличава: делът на пушачите сред младежите във възрастовата група 15-24 години е нарастнал на 41,3% в сравнение с 1996г., когато е бил – 38,8%.
- Нараства разпространението на полово предаваните болести, като 41% от регистрираните случаи са във възрастовата група 20-29 години, а 7% - между 14 и 19 години.
- Висок е ръстът на ранна бременност – ражданията и абортите във възрастта 15-19 години са 77 на 1000 души. Младежи на възраст 17-18 години имат вече сексуален опит /65%/, но само 35% от тях винаги използват презервативи.
- Един от сериозните проблеми на младите е обездвижването им, водещо до рязко влошаване на здравния статус, което се отразява негативно върху възможностите за пълноценен живот и реализация
- Младежите са пасивни по отношение използването на съществуващите възможности и алтернативи, предлагани от институции и организации за ангажиране на свободното им време. Едва 15% се възползват от предоставените им възможности. Културната инфраструктура на областта има потенциал, база и прояви за запознаване с културата и историческото наследство и неговото опазване. Наблюдава се отлив на младите хора от културни събития, участието им в културната среда се изчерпва най-често с ползване на нови технологии, интернет и електронни медии.
- Анализите от изследванията на проблемите на младите хора в областта разкриват критичното им отношение към механизмите за решаването на проблемите и вземане на решения, засягащи тяхното образование, трудова заетост, здраве и гражданско участие. Потребностите на младите хора са съсредоточени в следните главни области: Здравословен начин на живот и жизнена дееспособност; Образование - подготовка и възможност за реализация; Трудова заетост - мотивация, активно търсене, намиране и започване на работа, обществено и професионално развитие и кариера; Гражданско участие - мотивация, обществена активност, социална подкрепа и принадлежност, развитие на доброволчеството; Съществува необходимост от ориентиране към потребностите на младите хора, от служби за младежки услуги, информация и консултации.

SWOT АНАЛИЗ – МЛАДЕЖКИ ДЕЙНОСТИ

Силни страни	Слаби страни
<ul style="list-style-type: none"> Наличие на традиции в работата с младежта Наличие на инфраструктура за младежки дейности Опит у някои младежки организации за разработване на проекти за финансиране на младежки инициативи Инициативност на част от младите хора за разнообразни прояви и творчески изяви 	<ul style="list-style-type: none"> Амортизирана и морално остаряла инфраструктура и техника за младежки дейности Голяма част от младите хора са пасивни към съществуващите организирани форми за оползотворяване на свободното им време Финансовите средства за младежки дейности са силно ограничени Слаба координация и партньорство между отделните организации
Възможности	Заплахи
<ul style="list-style-type: none"> Ползване на предприемаческите инструменти на ЕС и други донорски фондове за младежки дейности Осъществяване и развитие на трансгранично сътрудничество Активизиране на младежки неправителствени организации Привличане на спонсори за младежки инициативи 	<ul style="list-style-type: none"> Намаляване броя на младите хора в региона поради демографския срив и ограничените възможности за реализация Намаляване на интереса на младите хора към организирани прояви и структури Неизползване на съществуващия потенциал: материално-техническа база и квалифицирани кадри

НАСОКИ за развитие на младежките дейности:

- Осъществяване на политика и създаване на условия за задържане на младите хора в областта. Осигуряване на възможности за младите хора да участват в социално-икономическия живот на областта.
- Разширяване разнообразието от младежки дейности, съобразени с качествата, интересите и творческите способности на младите хора, както и дейности, ориентирани към младежи в неравностойно положение. Учредяване на годишна награда за най-успешна младежка практика в област Ямбол.
- Изграждане и осъществяване на модели за младежка информация, консултации, партньорство, услуги и мобилност, проучване и популяризиране на успешни европейски младежки практики сред младежки организации и институции.
- Изготвяне и разпространение на областен справочник за организирани младежки дейности в региона. Създаване на младежки информационен каталог на територията на област Ямбол.
- Осъществяване и разширяване на партньорски взаимоотношения между младежи, неправителствени организации, общински и областна администрация. Създаване на координация между централната и областната младежка общност.
- Сформиране на Младежки парламент.
- Оборудване на младежките домове и центрове със съвременна техника за създаване на съвременен консултантски центрове.
- Създаване на информационна банка за възможностите за младежки културно-исторически и еко туризъм в региона.
- Разработване и прилагане на програми с практическа насоченост за обучение и квалификация за разработването на проекти с младежка насоченост.

VIII.4. Техническа инфраструктура и урбанизация.

VIII.4.1. Транспортна инфраструктура

VIII.4.1.1. ПЪТНА МРЕЖА

4.1.1.1. РЕПУБЛИКАНСКАТА ПЪТНА МРЕЖА ОБХВАЩА АВТОМАГИСТРАЛИ, ПЪТИЩА I-ВИ, II-РИ, III-ТИ КЛАС.

Територията на Ямболска област се обслужва преимуществено от автомобилен транспорт. Чрез него се осъществяват производствените връзки и гражданските пътувания между населените места.

На територията на област Ямбол, Дирекция Областно пътно управление – Ямбол при Изпълнителна агенция “Пътища” – София стопанисва и поддържа 596 км I, II и III клас пътища от Републиканската пътна мрежа, разпределена както следва през последните три години:

Републ. пътна мрежа според класа на пътя, км	2001 г.	2002 г.	2003 г.
Първокласни	89	96	96
Второкласни	101	89	89
Третокласни	385	385	411
общо	1022 *	570	596

*От 2002 г. от републиканската пътна мрежа са изключени четвъртокласните пътища, които преминават към общинските пътища.

На територията на област Ямбол все още няма автомагистрала. Предстои изграждане на участъкът от АМ “Тракия” през територията на Ямболска област с дължина 50 км.

Според вида на настилка данните са следните:

Републ. пътна мрежа според вида на настилка, км	2001 г.	2002 г.	2003 г.
С настилка:	890	536	562
- асфалтова	873	523	549
- паважна	7	5	5
- трошенокаменна	10	8	8
- баластрена	-	-	-
Без настилка	132	34	34
общо	1022	570	596

Най-високото ниво на транспортно обслужване в областта се осъществява от първокласните пътища. Тяхното основно предназначение е да осъществяват транзитно движение на големи разстояния, предимно от граница до граница и те са:

Път I-6 провежда движението от граница Македония – Гърляно – о.п. Кюстендил – Радомир – Перник – ок.п. София – Долни Богров – Пирдоп – Розино – Карлово – о.п. Калофер – о.п. Казанлък – о.п. Сливен – Лозенец – Карнобат – Бургас. Участъкът от 7.1 км на път I-6 е в периферията на област Ямбол. Съвпада с направление на еврокоридор № VIII. В момента е с най-натовареният трафик в областта. Габаритът на пътя е 7/10,5 м. Състоянието на настилка е добро.

Трасето на **път I-7** свързва граница Румъния – о.п. Силистра – о.п. Дулово – о.п. Шумен – о.п. Преслав – Върбица – Берово – Мараша – о.п. Ямбол – о.п. Елхово – Гранитово – Мелница – Лесово – граница Турция. През територията на областта минава участък от 89.2 км. След откриването на ГКПП “Лесово” ще се осъществи връзка между

Турция – България – Румъния по направлението на първокласен път I–7, разтоварвайки особено интензивното движение по направленията на път II – 55 Свиленград – Н. Загора – В.Търново – Русе и път I–5 Свиленград – Димитровград – Ст. Загора – Габрово – В. Търново – Русе. В бъдеще по направление на път I-7 ще бъде осъществена и връзка с АМ “Тракия”

Габаритът на пътя е:

- 69,5 км с габарит 7/10,5 м, от които 41,4 км са в добро състояние, а другите участъци се нуждаят от ремонт ;
- 2,8 км с габарит 12,0/ 15,0 м - уширен пътен участък с. Тенево - нуждае се от ремонт;
- 16,9 км с габарит 6,50 /9,50 м от кръстовище с. Веселиново до кръстовище с. Окоп. Този участък е изграден като отдалечен обходен път на гр. Ямбол. Габаритът му не отговаря на изисквания за първокласен път. Състоянието на пътната настилка е недобро. Необходимост от реконструкция и рехабилитация.

С важно значение за областта са и второкласните пътища. Дължината им е 88,6 км. Те осъществяват транзитно движение на средни разстояния и изпълняват разпределителни функции в транспортната система, като осигуряват оптимални маршрути на транзитно движение към отделни маршрути в страната.

- **Път II-53** /Полски Тръмбеж – Велико Търново/ Поликраище – Горна Оряховица- о.п.Лясковец – Елена – Стара река – Бяла – о.п. Сливен – о.п. Ямбол - Калчево – Средец . Обща дължина на участъка в областта е 48,8 км и обслужва трафика към област Сливен и област Бургас. Участъкът от границата с ОПУ Сливен до град Ямбол е много натоварен. Габаритът на пътя в този участък е 7/ 10,5 м с дължина 8,5 км. На него през 2002 година е започнат основен ремонт и рехабилитация. След завършване на ремонта участъкът ще бъде в много добро експлоатационно състояние. През 2001 – 2002 година е извършен основен ремонт на участъка с. Челник – с. Тамарино с габарит 7/10,5 м и е също на биндер. Необходимо е да бъде реконструиран и тесногабаритен участък от с. Калчево – Победа – Челник, с което ще се подобрят значително технико-експлоатационните условия на пътя, освен това трасето на пътя няма да минава през с. Победа, както е сега, а ще се изгради обход. Кръстовището на път II-53 с път I-7 е с концентрация на ПТП. То се реконструира през 2003 година с оглед да бъде осигурено безопасно движение в този участък. С ежегодни ремонти на отделни участъци на пътя се подобрява неговото състояние.

- **Път II -79** о.п. Елхово – о.п. Болярово - Средец – кв. Меден рудник - /Бургас – Маринка/. Чрез него се осъществява връзката с Бургаска област. Общата дължина на пътя в областта е 38,1 км. Габаритът му е 6,50/9,50 м., а в участъка обходен път гр. Болярово е 7/10,5 м. Чрез извършването на масови средни ремонти на пътя общото му състояние е добро. След въвеждане в експлоатация на ГКПП “Лесово” се очаква засилване на товарния трафик през пътния участък, което ще доведе до бързото му износване и амортизиране.

- **Път II-76** /о.п. Елхово – Гранитово/ - Княжево – Тополовград – Българска поляна – Богомил – Харманли с габарит 7/10,5 м с дължина на територията на област Ямбол 1,7 км. Чрез него се осъществява връзката с Орменийон – Ново село – Свиленград – Харманли – Тополовград – Елхово - Бургас. Пътят се влива в път I-7 чрез пътно кръстовище с. Гранитово и от път I-7 се прави връзка с път II-79 за Бургас.

Пътищата III клас разпределят движението във вътрешността на територията на област Ямбол, осигуряват връзките с пътищата от по-висок клас, връзките между общини, които са 5 на брой и връзки със съседните области – област Хасково: път III-7602 /Роза – Ген. Инзово – Крумово – Голям Манастир – Област Хасково/, област Сливен; път III-5503 /Болярско – Бояджик - Златари – Еленово – Нова Загора/; път III-6601 /Скалица – Межда – Гълъбинци – Кермен/, област Стара Загора; път III-536 /Ямбол – Роза – Скалица – Овчи Кладенец – област Стара Загора/. С важно значение за областта са:

- **Път III-536** Ямбол – Роза – Скалица с обща дължина 41,2 км, от които 30 км с габарит 7/10,5 а останалите 11 км с габарит 6,0 / 9,0 м. В резултат на извършените ремонти през 2001-2000 г. състоянието на 16,9 км от пътната настилка е добро, другите участъци се нуждаят от

ремонт в това число и участъкът с дължина 3,7 км който е на биндер от 1990 г. По този път в западната посока се осъществява връзката с ТЕЦ II и пътната мрежа на територията на област Ст. Загора.

- **Път III-555** /Нова Загора – Млекарево/ - Омарчево – Кермен – Безмер – о.п. Ямбол с обща дължина на територията на областта 11,7 км, от тях 9,1 км с настилка и 2, 6 км без настилка на девствен терен /Безмер – Бозаджий/. Изграждането на този участък би допринесло голямо съкращаване на пътуването от Ямбол до Нова Загора и във вътрешността на страната. Габаритът на пътя е 6,0/8,0 м. Някои от участъците се нуждаят от ремонт.
- **Път III-707** Мараш – Стралджа – Александрово – Г. Крушево с обща дължина 59,4 км, от тях 44,2 км с асфалтова настилка с габарит 7,0/10,5 м, 5,8 км без настилка, 8,6 км с трошенокаменна настилка с габарит 4 м и 0,8 км с трошенокаменна настилка в с. Крушево. Състоянието на настилка е в недобро експлоатационно състояние, с изключение на участъка от 6.00 км и пътните настилки в селата Недялско, Първенец, Воденичане и Палаузово. Този път започва от пътно кръстовище “Петолъчката” и провежда движението по посока север - юг от източната страна на областта.
- От прекласираните през 2000 г. четвъртокласни пътища с важно значение за южната част на областта е **Път III-7008** Елхово – Г. Манастир - Скалица, вливащ се в Път III-536 , който е основна пътна връзка по която се провежда автомобилния поток за ТЕЦ “Марица-изток”.

4.1.1.2. Междуселищни пътища

Списък на общините в областта и отстоянията от общинските центрове до Ямбол:

Общински център	Км до Ямбол
Елхово	38 км –I-7 и III-5304
Стралджа	24 км –III-5305, I-7 и III-7007
Болярово през Елхово	60 км - III-5304, I-7 и II-79
Болярово през Стефан Караджово	56 км - II-53, III-5308 и II-79
Тополовград	63 км - I-7 , III-5304 и II-76
Средец	67 км - II-53 , III-5308 и II-79
Нова Загора	57 км - III-536 и III-5503
Кермен	40 км - III-536 , III-5503 и III-6601

Данните от таблицата показват, че областния център се свързва с общинските центрове с пътища I, II и III клас. Повечето общински центрове са достъпни от областния център в рамките на едночасовия изохрон.

Съществуващата пътна мрежа е с гъстота 0.260 км/кв.км, а средната за страната е 0.333 км/кв.км;

Не всички елементи на пътната мрежа отговарят на европейските стандарти за сигурност и комфорт на пътуване.

Подобряването на пътната инфраструктура трябва да бъде насочено към :

- Отваряне на връзките със съседните области;
- Стимулиране на трансграничното сътрудничество с Турция и Гърция;
- Оптимизиране на транспортните връзки вътре в областта.

Осъществяването им е свързано и с изпълнението на конкретни обекти:

- Изграждането на ГКПП – Лесово, завършване на път I-7 в отсечката Елхово-Лесово и рехабилитация на участък /от Веселиново до обхода на Елхово/;
- Изграждане на АМ “Тракия” ЛОТ3 Нова Загора до Сливен/Ямбол – дължина 35.05 км и ЛОТ4 Сливен/Ямбол до Карнобат – дължина 50.60 км по направление на общоевропейски

транспортен коридор №VIII. В резултат на цялостното изграждане на новия участък на АМ “Тракия” се очаква намаляване на разстоянието и време пътуването (оценени респективно на 20 км и 60-80 min);

- Проектиране и изграждане на обходен път юг на град Ямбол, чрез който ще се избегне преминаването на тежкотоварно движение през град Ямбол. Вредните въздействия върху населението от шума, вибрации, емисии от изгорели газове ще бъдат намалени. Ще се подобри екологичната обстановка в град Ямбол;
- Завършване на ремонта и рехабилитацията на път II-53 в отсечката Сливен-Ямбол, Челник-Тамарино; Реконструиране на участъка Калчево-Победа-Челник;
- Реконструкция на третокласната пътна мрежа, чрез :
 - Изграждане на отсечката от 2.6 км без настилка на път III-555 Безмер-Бозаджии, съпроводено с изграждане на отсечка от 3.2 км на територията на област Сливен, което би допринесло голямо съкращаване на пътуването от Ямбол до Нова Загора, както и използването му за алтернативно трасе на АМ “Тракия”.
 - Ремонт на Път III-7008 Елхово-Г. Манастир-Скалица;
- Изграждане на нов път от 13.6 км и мост над р. Тунджа между селата Радовец и Лесово с цел осъществяване на връзка между ГКПП “Ново село” и ГКПП “Лесово” и пристанище Бургас. Трасето по направление Орменион /Гърция/- Ново село – Свиленград – Левка – Радовец – Лесово – Елхово – Средец – Бургас да се реконструира. Съществува неизграден участък от 13,6 км между селата Радовец и Лесово и мост над р. Тунджа, който може да се финансира по програма ТГС с Гърция за осъществяване на връзка между ГКПП “Ново село” и предстоящия за пускане в експлоатация ГКПП “Лесово” и пристанище Бургас.
- Рехабилитация на Път I-6 Сливен – Бургас по направление на Еврокоридор № VIII;
- Рехабилитация на част от Път I-7 Ямбол - Елхово;

Изпълнението на горепосочените обекти ще доведе до:

1. Улесняване на транспортния обмен и по този начин стимулиране на социално икономическото развитие на областта;
2. Интегриране на стопанството с това на съседните области и сътрудничество на всички нива и във всички сфери на социално икономическия живот;
3. Развитие на трансграничното сътрудничество, изграждане на съвместни предприятия с Република Турция, създаване на по-широк обмен;
4. По – добри връзки с общинските центрове;
5. Намаляване времето за пътуване;
6. Увеличаване безопасността и комфорта на пътуванията;
7. Икономии от разходи за гориво;
8. Намаляване замърсяването на околната среда.

4.1.1.3. Общинска пътна мрежа

Община Стралджа

През 1999 г. в третокласната пътна мрежа на страната бяха включени още 48 км четвъртокласни пътища на територията на общината, а именно път Лозенец – Стралджа – Зимница и път Воденичане – Иречеково – Недялско.

Вътрешната пътна мрежа чрез която се осъществяват другите връзки между отделните селища в общината е изцяло четвъртокласна с обща дължина 76 км.

На територията на общината има 26,9 км местни пътища, които свързват туристически обекти /х. “Люляк”, х. “Бакаджик”, м-т “Даржевица” / и път, свързващ с. Атолово с кариерата за глина в “Блатото”, експлоатирана от “Стралджа Керамика “ – ЕАД.

Изграждането на Автомагистрала “Тракия “, която по проект ще премине на 3 км от общинския център се очаква да окаже значимо влияние върху пътната инфраструктура на територията на общината. Недостатък на съществуващия проект за изграждане на

магистралата, по отношение на община Стралджа, е че той не предвижда построяването на пътни връзки към общинския център. Такъв вариант съществуваше в предварителния проект. Всички местни пътища са 100% асфалтирани с изключение на пътя за Блатото, който е с бетонова настилка.

Най-лошо е състоянието на пътищата от четвъртокласната пътна мрежа. Средствата, които се отпускат за строителство, основен и текущ ремонт на тези пътища са крайно незадоволителни. Всяка година с тях се извършва рехабилитация на 1 км от общинската пътна мрежа. Междувременно нови участъци се износват и възстановяването им ще струва много скъпо. Най-лошо е състоянието на пътищата с. Поляна – с. Александрово и с. Първенец – с. Правдино. Лошо е състоянието и на част от пътя Стралджа – с. Маленово, който е важна транспортна връзка, поради използването му за извозване на отпадъците до градското сметище и обслужваният от този път Дом за възрастни хора с умствена изостаналост в с. Маленово (крайно село). Частично този път е отремонтиран през 2003 год., но остават за ремонт още 4 км.

Плътноста на пътната мрежа е 38,9 км/100 кв.км.

СПИСЪК НА ОБЩИНСКИТЕ ПЪТИЩА

№ на четвъртокласен път	Наименование на пътя	Дължина /км/
IV 53082	II-53- с. Саранско	5.0
IV 70054	I-7- с. Драгоданово /Сливен/	2.8
IV 79314	III-793- с. Богорово	2.0
IV 79317	III-3215- с. Люлин	2.1
IV 79323	III-793- с. Иречеково	5.6
IV 79325	III-793- с. Джинот-р-н Бакаджик	7.8
IV 79326	III-793- с. Атолово	3.6
IV 79328	III-793- с. Маленово	11.6
IV 70504	I-7- с. Трапоклово /Сливен/	0.9
IV 79304	III-793- с. Кубадин /Карнобат/	4.1
IV 79305	III-793- с. Леярово /Елхово/	10.9
IV 79312	III-793- с. Правдино /гр. Карнобат/	11.3
IV 70055	I-7/Зимница/-с. Чарда-с. Джинот	8.3

Общо

76 км

Община Елхово

Вътрешната пътна мрежа чрез която се осъществяват другите връзки между отделните селища в общината е изцяло четвъртокласна с обща дължина 103 км.

На територията на общината има 10,8 км местни пътища, които свързват туристически обекти /местностите “Студеното кладенче”, “Гьол бунар” и “Лозята”/ и път, свързващ с. Изгрев с под. 24260-учебен център.

Изграждането ГКПП “Лесово-Хамзабейли” и първокласния път I-7 до границата с Турция се очаква да окажат значимо влияние върху пътната инфраструктура на територията на общината.

Технически лошо е състоянието на пътищата от четвъртокласната пътна мрежа, поради недостига на финансови средства за основен и текущ ремонт.

Плътноста на пътната мрежа е 30,1 км/100 кв.км

СПИСЪК НА ОБЩИНСКИТЕ ПЪТИЩА

№ на четвъртокласен път	Наименование на пътя	Дължина /км/
IV 53619	Граница община "Тунджа"-с.Трънково	3,0
IV 70064	Граница община "Тунджа"-с.Трънково-III-3212 Елхово-Изгрев	10,3
IV 70065	I-7 Окоп-Елхово-Кирилово	2,0
IV 70069	I-7 Елхово-Гранитово-Мелница-Лесово	19,1
IV 70071	Мелница-Лесово-застава Лесово	5,2
IV 70079	Граница общ.Тополовград-Мелница-М.Кирилово- Вълча поляна-Лалково	24,9
IV 79006	III-3217 Маломирово-Голям дервент-Чернозем	4,8
IV 79068	III-3217 Маломирово-Голям дервент-Славейково- Лалково-граница общ. Болярово	11,6
IV 79012	III-3217 Мелница-Голям дервент-Раздел	1,0
IV 79018	Граница общ.Болярово- Голям дервент	6,0
IV 79019	II-79 Елхово-Болярово-Добрич	0,6
IV 79021	И-79 Елхово-Болярово-Добрич-граница общ. Болярово	4,0
IV 79307	III-3213 Бояново-Леярово-Стройно	1,6
IV 79309	III- 3213 Бояново-Леярово-Жребино-граница общ. Болярово	6,9

Общо

103 км

Община Болярово

Общата дължина на общинската пътна мрежа, чрез която се осъществяват другите връзки между отделните селища в общината е с обща дължина 85 км.

На територията на общината има само един местен път с дължина 2,1 км, които свързва с. Шарково с язовир "Малко Шарково".

Технически лошо е състоянието на пътищата от четвъртокласната пътна мрежа, поради недостига на финансови средства за основен и текущ ремонт.

Плътноста на пътната мрежа е 27,4 км/100 кв. км.

СПИСЪК НА ОБЩИНСКИТЕ ПЪТИЩА

№ на четвъртокласен път	Наименование на пътя	Дължина /км/
IV 53078	III-1214 Камен връх	1,8
IV 79303	III-793 Денница	9,0
IV 79021	Граница общ. Елхово-Попово-Дъбово	12,6
IV 79309	Граница общ. Елхово- IV 79021	2,0
IV 79022	Н-79 – Мамарчево –И-79	2,9
IV 79028	III-1218 – Шарково – IV-79028	13,3
IV 79008	Граница община Елхово – Ситово – IV79028	8,9
IV 79016	IV-79008 – Иглика	2,9
IV 79044	Граница общ. Средец-Горска поляна-Воден	16,6
IV 79046	Граница община Средец – III 1218	9,0
IV 79018	ГУ-79028-граница община Елхово	6,0

Общо

85 км

Община "Тунджа"

Общата площ на общинската пътна мрежа е 1 218,86 кв.км; дължината е 184,3 км; Плътноста на пътната мрежа е 33,8 км/100 кв.км

СПИСЪК

на месните пътища в община Тунджа” гр.Ямбол

1. гара Безмер -с. Болярско	-	3,8 км.
2 .с. Х Димитрово - с. Дражево - с. Кабиле	-	6,1 км.
3. с. Завой - м. Ормана - Ямбол	-	4,1 км.
4. с. Крумово- р-н с. Стара река	-	2,1 км.
5. с. Търнава - р.л. с. Бакаджик	-	3,8 км.
6. с. Завой - с. Кабиле	-	2,6 км
7. с. Кабиле - манастир Кабиле	-	1,5 км
8. с. Ханово - гр. Ямбол	-	7,5 км.
9. с. Ханово - с. Тенево	-	3,5 км.
10. с.Победа - р-н Симеоново	-	2,6 км
11. о.Челник - с. Асеново	-	2,4 км.
Всичко:		40,0 км

4.1.1.4. Улична мрежа.

Община Ямбол - Улиците на град Ямбол се класифицират в две основни групи: първостепенна улична мрежа /ПУМ/, която включва всички входни и изходни артерии и главните улици на града и второстепенна улична мрежа – останалите улици на града. Плътноста на пътната мрежа е 99 км/100 кв.км

Първостепенна улична мрежа (ПУМ).

Тези трасета образуват основната комуникационно-транспортна система на селищната структура, като свързват основните функционални зони с центъра на населеното място и с пътищата от републиканската пътна мрежа.

Дължина на уличната мрежа по класове:

1. Улици II клас-5 бр.-8 км
2. Улици III клас-28 бр.-28 км.
3. Улици IV клас - 16 бр. - 12 км
4. Улици V и VI клас-197 бр.-112 км.

ОБЩО: 160 км.

Състояние на ПУМ.

Подробна справка за вида и състоянието на настилките е дадена в таблицата:

№ По ред	Наименование на улиците	Състояние на улиците			Вид на настилката
		Лошо	Добро	Отлично	
	Първостепенна мрежа				
	Улици II клас				
1	Крайречен булевард		+		асфалтобетон
2	Ул.Граф Игнатиев	+			асфалтобетон
3	Ул. Генерал Заимов	+			асфалтобетон
4	Ул.Я.Сакъзов	+			асфалтобетон
5	Ул. Д. Благоев	+			асфалтобетон
	Улици III клас				
1	Ул.Индже войвода	+			асфалтобетон
2	Ул. Георги Дражев		+		асфалтобетон
3	Ул. Бузлуджа		+		асфалтобетон
4	Ул.Матвей Вълев	+			паваж
5	Ул. Ямбол ска комуна	+			паваж

6	Ул. Панайот Хитов	+			паваж
7	Ул. Стражил		+		асфалтобетон
8	Ул.Ал. Стамболийски"		+		асфалтобетон
9	Ул. Преслав		+		асфалтобетон
10	Ул.Русе	+			паваж
11	Ул.Гарабчи войвода	+			асфалтобетон
12	Ул. Атанас Кратунов	+			асфалтобетон
13	Ул.Жеко Андреев	+			асф. бетон, паваж
14	Ул. Георги Шейтанов	+			асфалтобетон
15	Ул.. Оборище	+			асфалтобетон
16	Ул.Ал. Зограф	+			паваж
17	Ул. Дружба		+		асфалтобетон
18	Ул.Н.Петрини	+			асф.бетон+паваж
19	Обходна улица гр.парк		+		асфалтобетон
20	Ул.Милин камък		+		асфалтобетон
21	Ул.Мр.море	+			асфалтобетон
22	Ул. Търговска		+		асфалтобетон
23	Ул.Хан Тервел	+			паваж+асфалт.
24	Ул.Срем		+		асфалтобетон
25	Ул. Битоля	+			асфалтобетон
26	Ул.Д-р Кръстев	+			асфалтобетон
27	Ул.Клокотница	+			асфалтобетон
28	Ул.Ормана		+		асфалтобетон
	Улици IV клас				
1	Ул.Тимок	+			асфалтобетон
2	Ул. Акация	+			паваж
3	Ул.Вит	+			паваж
4	Ул.Я.Сакъзов	+			паваж+асфалт.
5	Ул.Радецки	+			паваж
6	Ул. Ямболска комуна	+			паваж
7	Ул. Независима България	+			асфалтобетон
8	Ул.Ст.Караджа	+			паваж+асфалт.
9	Ул.Търговска-пешеходна час	+			асфалтобетон
10	Ул.Крали Марко	+			Асфалтобетон
11	Ул.Ап. Константинов	+			паваж
12	Ул. П. Р. Славейков	+			паваж
13	Ул.Руен	+			асфалтобетон
14	Ул. Надежда	+			асфалтобетон

Изграденост на уличната мрежа - улиците от първостепенната улична мрежа (II, III и IV клас) са изградени с трайна настилка (асфалтобетон и паваж) преди повече от 15 години. През 1996 г. беше направена рехабилитация на част от улиците III клас с тънкослойни асфалтобетонени покрития (ул. "Бузлуджа", ул."Страхил", ул. "Преслав", ул. "Дружба", ул. "Милин камък", ул. "Срем" и ул. "Г.Дражев").

Улиците, които е необходимо да се включат в програмите за рехабилитация, реконструкция, основен ремонт или ново строителство са улиците II клас, носители на най-интензивното движение в посока Сливен-Ямбол-Елхово и Сливен-Ямбол-Средец, а именно ул."Д. Благоев", ул."Я. Сакъзов", ул. "Ген. Заимов" и ул. "Гр. Игнатиев". По тези улици е извършена само реконструкция на най-натоварените кръстовища, а същите се

нуждаят от цялостна реконструкция. През 2002 г. беше изготвена ПСД за рехабилитация и реконструкция на горепосочените улици, но реализацията им не беше осъществена поради липса на средства.

При извършване на реконструкцията на улиците следва да се извърши подмяна и на силно амортизираната водопроводна мрежа, която създава условия за пътно-транспортни произшествия.

Общата дължина на улиците предлагани за реконструкция е около 4,5 км с две платна, всяко с ширина 7,50 м., като общата им квадратура заедно с допълнителните ленти при кръстовищата и автобусните спирки възлиза на 76500 кв.м.

Улиците с регистрирани най-много пътно-транспортни произшествия са: “Ал. Стамболийски”, “Г. Дражев”, “Граф Игнатиев”, “Д. Благоев”, “Дружба”, “Индже войвода”, “Крайречен булевард”, “Николай Петрини” – от “Г. Дражев” до “Дружба”, “Преслав”, “Търговска”, “Чарганско шосе”.

Плътност на ПУМ. Плътноста на уличната мрежа се измерва като отношение на дължината на ПУМ към площта, която се обслужва (км/кв. км). Тя зависи от редица фактори: конфигурация и структура на града, зоните на притегляне, функциите на градските структури и т. н., но по принцип по-високата плътност на уличната мрежа осигурява по-удобни връзки между отделните зони и части на града и съответно по-удобни условия на МОПТ за обслужване на територията.

Нормативно плътността трябва да бъде както следва: за селищната територия – 3-4 км/кв.км; за централните градски структури 4-6 км/кв.км, а минималното за отделните зони - 2,5 км/кв.км.

За гр. Ямбол плътността е 1,9 км/кв.км, като общата дължина на ПУМ е 48 км.

Община Стралджа - уличната мрежа в града и селата е изградена през 70-те и 80-те години. Тя е силно амортизирана и се нуждае от неотложен текущ и среден ремонт. В последните години общината няма възможност за заделяне на средства за такива ремонти и състоянието на уличната мрежа вече е критично. В града все още има улици с неизградена настилка, а някои останаха само на запечатка и не можаха да бъдат асфалтирани. В селата уличната мрежа не е изградена изцяло, като процентът на изграденост за всяко село е различен. Изградената улична мрежа с асфалт за гр. Стралджа е 89%, а за селата – 30%. Най-благоустроено е с. Зимница. За изграждането на тази улична мрежа са необходими големи финансови средства, но решаването на този проблем не е във възможностите на общинския бюджет.

Община “Тунджа” - Уличната мрежа в населените места от общината е частично изградена и то в периода 1965-1980 г. Към настоящият момент е крайно амортизирана поради отсъствието на средства за ремонт. С асфалтова настилка са 30 % от улиците в населените места. Останалата част са чакълирани и на земна основа. Пътно-ремонтните работи са скъпоструващи и общината не е възможно да ги финансира предвид ограничения бюджет. За 2003 г. общината осигури 70 000 лв. за чакълиране на най- проблемните участъци в 13 населени места, но това е първата такава инвестиция за последните пет години. Проблемът се задълбочава и с факта, че дружествата поддържащи техническата инфраструктура, извършвайки ремонтна дейност, нарушават настилките без да имат отговорността да възстановяват последствията от нанесените щети. Според техническите изисквания са изградени само главните улици в селата. Второстепенните в повечето случаи са с положен асфалт, но без необходимото отводняване и благоустрояване на прилежащия терен. За осигуряване на нормален достъп до имотите на собствениците в населените места са необходими сериозни инвестиции вложени в проектиране и строителство на нови улици и основен ремонт на съществуващите.

4.1.2 Междуселищен обществен транспорт.

Община Ямбол - Автобусните връзки на гр. Ямбол с населените места в областта се извършват чрез 54 автобусни линии от републиканската и областната транспортни схеми - квота Община Ямбол, 5 автобусни линии от републиканската транспортна схема и 5 автобусни линии от областната транспортна схема, квоти на други общини. Автобусните връзки до селищно образувание "Кринчовица" се извършват с една автобусна линия от общинската транспортна схема.

В приложение е дадена справка за броя на автобусните връзки - двупосочно на гр. Ямбол с населените места в областта.

Транспортната схема на гр. Ямбол обхваща 17 автобусни линии с обща дължина 249 км. В зависимост от изградената улична мрежа схемата е изградена на принципа на радиално-кръговата система.

Транспортното обслужване на гр. Ямбол с градски и между селищни линии е на добро ниво. Промени в транспортните връзки между гр. Ямбол и другите общини се извършват в зависимост от обема и направленията на пътникопотока по предложение на съответната заинтересована община. Подобряването на качеството на транспортното обслужване следва да се търси с обновяване на автобусния парк. Автобусите, с които в момента се обслужват автобусните линии от общинската и областната транспортни схеми са стари и като марки и модели част от тях вече не се произвеждат.

Община Стралджа - Населените места в общината се обслужват от организиран автобусен транспорт. Съгласно Наредба № 2 на Министерство на транспорта Община Стралджа е утвърдила като квота за общината 5 курса Стралджа-Ямбол и обратно, два курса Недялско-Палаузово-Воденичане-Стралджа-Сливен и обратно.

Южният район на Община Стралджа, който обхваща селищата Тамарино, Саранско, Каменец, Леярово, Поляна, Александрово, Войника, Първенец, Правдино и Богорово се обслужва от фирма "Диана бус" ЕООД - гр. Ямбол.

Извозването на ученици до основните училища, намиращи се в с. Каменец, с. Войника, с. Недялско, с. Иречеково, с. Зимница и гр. Стралджа се извършва от превозвачи от гр. Стралджа след сключване на договори за извозване на ученици и пътници.

Какви са основните проблеми по транспортно обслужване на населението от Община Стралджа?

Южният район на Община Стралджа, обхващащ посочените по-горе селища, няма директна транспортна връзка с Общинския център. Гражданите от тези селища, за да дойдат в гр. Стралджа, трябва да отидат в гр. Ямбол и оттам след това с друг автобус да направят връзка за гр. Стралджа. Това е свързано с време и парични средства и с право предизвиква тяхното недоволство.

Общинската администрация разработи и Общинският съвет утвърди линия от с. Каменец, с. Тамарино, с. Войника, с. Първенец, с. Недялско, с. Иречеково, с. Воденичане, гр. Стралджа и обратно, с цел осигуряване на директна връзка на всички села с общинския център.

Предстоящата приватизация на "Диана бус" ЕООД Ямбол, което е общинско транспортно дружество на Община Ямбол, вероятно ще доведе до нови проблеми, свързани с транспортното обслужване на жителите на общината. Предполага се, че новият собственик на дружеството няма да поддържа нерентабилни автобусни линии, каквито са сегашните линии на дружеството, което в момента има и натрупани големи загуби.

Община Болярово – В общината общественият транспорт на населението се осъществява чрез автобусни пътнически превози. Те се извършват в рамките на областната транспортна схема и общинската транспортна схема. И двете транспортни схеми, обслужващи селищата на община Болярово са възложени чрез конкурс на три превозвачески фирми, чрез договори и се изпълняват стриктно. Маршрутните разписания, включени в транспортните схеми са съобразени преди всичко с необходимостта от извозването на учащите се в рамките на общината, тъй като от съществуващите 7, през последните две години 4 от тях са закрити.

Това налага извозването на децата до останалите три учебни заведения – в гр. Болярово, с. Стефан Караджово и с. Попово. Освен с пътуващите ученици направленията и броя на курсовете до всяко от населените места са съобразени с пътничкопотока от и към съответните селища.

На този етап общественото транспортно обслужване на населението от 20-те селища на общината е на много добро ниво. Имайки предвид месторазположението на общината, релефа и демографските процеси е възможно за в бъдеще да настъпят изменения. Все по-намаляващите средства за субсидии, покриващи част от разходите на превозвачите по губещите маршрутни линии, като граничен район, ще ограничат възможностите им да изпълняват транспортната схема. Това ще доведе до съкращаване на автобусни линии и лишаване на много от крайните гранични села от обществен транспорт.

Сега съществуващите автобусни линии са дадени в приложение.

Община “Тунджа” - Транспортната схема на община “Тунджа” се обезпечават предимно от превозвач “Диана Бус” ООД – гр. Ямбол. Две от линиите са възложени на частни превозвачи. Поради спецификата на общината транспортните линии се възлагат чрез Община Ямбол. Населените места 44 на брой са обезпечени с необходимия транспорт за връзка с областния център и околните селища. Поради спад в пътничкопотока, в следствие на намаляване на населението и понижаване на неговата платежоспособност, се наложи ликвидация на някои разписания и обединяване на други. Силно намаля пътничкопотока от близките села поради наличието на нерегламентиран транспорт от частни леки автомобили. Необходимо е линиите за по-малките населени места да се обслужват от превозвачи с малобагаритни автобуси. Имайки предвид, че сегашната транспортна схема обезпечават учениците до общоселищните училища е наложително нейното запазване.

Град Ямбол разполага с две автогари, а гр. Елхово – с една автогара, които обслужват международните, междуградските и селските линии, тръгващи или преминаващи през града. Междуградските линии се обслужват от транспортни фирми от Ямбол и Елхово, и от фирми от градовете, към които предимно има линии. Обхванати са в една или друга степен и селата в областта, като обслужването на линиите става в съответствие с разработени и утвърдени транспортни схеми. Голяма част от пътничкопотока, най-вече към близките до Ямбол градове и села, е обхванат от общинската фирма “Диана бус” ЕООД-Ямбол и ДАП-Елхово.

Двата основни пункта, от които тръгват и пристигат извънградските автобусни маршрути в Ямбол са автогарите “Крале Марко” и общинската автогара.

Характерно за Автогара “Крале Марко” е твърде неблагоприятното ѝ разположение в натоварена с трафик част от града и крайно недостатъчната територия за големия брой автобуси. Това налага паркиране на автобусите в близките улици, затруднява се движението на останалите транспортни средства, стесняват се възможностите за автобусите за маневри, подхождане, влизане и излизане от автогарата и се създават конфликтни ситуации за пътно-транспортни произшествия. Сградата на автогарата е малка, неподходяща и не предлага адекватни условия за обслужване на пътниците. Необходимо е цялостно преосмисляне местоположението и начина на функциониране ѝ.

По-големите фирмите, които извършват превозваческа дейност са: ЕТ “Валерос”, ЕТ “Мидия-2” - Ямбол, ЕТ “Дичони”, ЕТ “Диачи”, ЕТ “Раси”, ДАП-Елхово и други.

Не са правени проучвания за средномесечния пътничкопоток.

Като цяло състоянието на междуградския транспорт е задоволително, обхванати са всички важни международни, национални и местни линии и обслужването на пътничкопотока отговаря на потребностите на населението. Автопаркът, който обслужва гражданите, е в лошо техническо състояние. За по-дългите маршрути се ползват добри в технически и естетически вид возила, като по-проблемни в това отношение са някои от автобусите за по-близките маршрути. Основен проблем се явява състоянието на автогарите като местоположение, големина и състояние на сградния фонд, техническото обслужване, паркоместа, места за отделните линии, прилежащи обслужващи звена – чакални, кафета, ресторанти, места за

други развлечения и т. н. Налага се изводът, че е необходимо изготвянето на цялостна концепция за бъдещето на извънградския транспорт в общини Ямбол и Елхово, тъй като в останалите три общини Болярово, Стралджа и “Тунджа” няма изградени автогари.

Долупоказаните таблици включват информация, характеризираща състоянието и динамиката на различните видове транспорт, установени на базата на статистически изследвания или въз основа на други статистически информационни източници.

От 2000 г. данните за товарния автомобилен транспорт са получени по нова методика, отговаряща на европейските изисквания, и не могат да се сравняват с предходни години. Те включват както автомобилните превози срещу заплащане, така и автомобилните превози за собствена сметка на нетранспортни предприятия.

Основни данни за автомобилния транспорт:

Показатели	1999 г.	2000 г. ³	2001 г.
Превозени товари от автомобилния транспорт ¹ , хил. т	-	46	34
Извършена работа от автомобилния транспорт ¹ , хил. ткм	-	22400	6200
Превозени пътници от автомобилния транспорт ² , хил.	9957	11193	12529
Извършена работа от пътническия автомобилен транспорт ² , хил. пкм	94698	95877	98224

1-данните за автомобилния транспорт до 1999 г. се отнасят само за обществения сектор

2-данните за пътническия автомобилен транспорт се отнасят само за обществения сектор

3-от 2000 г. изследването за товарния автомобилен транспорт се провежда по нова методика, според изискванията на ЕС. Данните се отнасят само за транспорта срещу заплащане и не са сравними с данните от предходни години

Вътрешни превози на товарния автомобилен транспорт:

Показатели	2000 г.	2001 г.	2002 г.
РАЗТОВАРВАНЕ В ОБЛАСТ ЯМБОЛ			
Превозени товари, хил. т	3181	2962	2327
- за собствена сметка	1975	2850	1907
- срещу заплащане	1207	112	420
Извършена работа, млн.ткм	50	66	70
- за собствена сметка	32	51	41
- срещу заплащане	18	14	29
НАТОВАРВАНЕ В ОБЛАСТ ЯМБОЛ			
Превозени товари, хил. т	3012	3239	3092
- за собствена сметка	1986	3113	2582
- срещу заплащане	1026	126	511
Извършена работа, млн.ткм	46	72	83
- за собствена сметка	32	59	44
- срещу заплащане	14	13	39

4.1.3. Таксиметров транспорт.

280 са законните таксита в гр. Ямбол. Местостоянките в града са само 40. Ямбол е единственият град в страната, където на автогарата няма определено място за спиране на таксита, което затруднява обслужването на пътниците.

Таксиметровите услуги се посрещат добре от гражданите и има нужда от тях като алтернатива на другите видове градски транспорт. Проблемите тук са свързани най-вече с подобряване

качеството на услугата, като се спазват нормативните изисквания за превоз на пътници, наемане на квалифицирани шофьори и подобряване общото състояние на автопарка. Една възможност е автомобилите да бъдат преоборудвани с инсталации, използващи метан. За закупуването на тези инсталации би могло да се кандидатства за финансиране пред екологични организации, тъй като освен икономически ефект, този вид гориво гарантира и опазване на околната среда. Подобни инсталации се използват в Италия.

Пътнотранспортни произшествия (ПТП) – информацията за тях е с източник Министерство на вътрешните работи. Данните се отнасят за пътнотранспортните произшествия с участие поне на едно пътно превозно средство, при които има убити и ранени участници в движението.

Пътнотранспортните произшествия по общини са:

Общини	2000 г.	2001 г.	2002 г.
Общо ПТП за областта	114	105	99
Убити	24	15	17
Ранени	124	121	123
Болярово – общо ПТП	7	1	4
Убити	4	-	1
Ранени	10	1	7
Елхово – общо ПТП	14	14	15
Убити	2	5	2
Ранени	19	18	28
Стралджа – общо ПТП	11	11	12
Убити	1	2	3
Ранени	13	12	13
«Тунджа» – общо ПТП	33	20	30
Убити	14	3	7
Ранени	31	23	36
Ямбол – общо ПТП	49	59	38
Убити	3	5	4
Ранени	51	67	39

4.1.4. Велоалей.

В област Ямбол няма развита и работеща система от велосипедни алеи, в смисъла на организирана такава система, с установени трасета, със съответна организация на движението и условия за нейното провеждане. По принцип, този тип градска пътна инфраструктура има място и е необходимо да се развива в бъдеще. Добри примери в тази насока могат да се видят в други градове от страната, като София, Стара Загора и др.

4.1.4 Железопътен транспорт

Реконструираната и електрифицирана жп-линия по направленията Ямбол-Бургас и Ямбол-София отговаря на международните стандарти за провеждане на транзитно движение и осигурява високо качество на превозите в международен план и за община Стралджа от територията на област Ямбол.

Гара Ямбол е част от VIII главна жп-линия Пловдив-Ямбол-Бургас, с обща дължина от 210 км. Цялата жп-структура на територията на областта е електрифицирана, като двойна линия има в участъците Безмер-Ямбол и Зимница-Стралджа-Карнобат-Бургас.

На територията на област Ямбол железопътен транспорт преминава през общини Ямбол, Елхово, Стралджа и през с. Тенево от община “Тунджа”, като практически община Болярово остава без железопътен достъп до областния център и страната.

През общини Елхово и “Тунджа” жп-линията се използва само за превоз на товари, като max скорост е 40 км/час.

Съществува жп-линия до град Елхово, която бе закрыта през 2002 година и железопътният път не се поддържа, поради нерентабилност.

В системата на железопътните връзки община Стралджа е добре обезпечена. Гара Стралджа е една от най-старите гари в България, а на гара Зимница се пресичат двете главни ж.п. линии - южната и подбалканската. От тук се осъществяват връзки със София, Пловдив, Бургас, Сливен, Варна и други големи градове. Гара Стралджа се използва и от жителите на Котелската община, които ползват ж.п. транспорт за различни краища на България. Железопътните линии на територията на общината са двойни и електрифицирани. През последната година се извърши подмяна на ж.п. линията в участъка Зимница-гара Церковски, с което значително се увеличи скоростта на влаковете и качеството на обслужването. През 2003 година ще се извърши основен ремонт на гаровия район на гара Стралджа. Инвестициите са осигурени по програма "ФАР".

Пътникопотокът, както и вагонооборотът са силно намалели. Основната причина за намаления трафик на пътници е увеличаването на автобусните превози в цялата страна, които се считат за по-удобни от пътуващите, в сравнение с ж.п. транспорта. Другата причина е и ниската платежоспособност на пътуващите, които са намалили пътуванията си до минимум. Товарна дейност през последните години почти няма, тъй като продукцията на малкото работещи предприятия се извозва с автомобилен транспорт. В редки случаи се товарят керемиди, поцинковани тръби и други.

Независимо от неблагоприятните тенденции, ж.п. транспорта си остава най-надеждния и сигурен транспорт за населението от областта.

На територията на Област Ямбол има 4 пътнически гари, като едната в гр. Елхово вече не е функционираща. **Гара Ямбол** – последен ремонт на сградата е извършван през 2000 г. Няма изграден подлез, поради това, че коловозите, обслужващи пътници са само два.

VIII.4.2. Енергийни мрежи и системи

4.2.1. Електроснабдяване

Електроснабдяването на област Ямбол се осъществява от националната енергийна система, като електропреносната система, включваща електропроводи 110 кV и подстанции 110/20 KV, 110/20/10 KV, 110/10 KV и 110/6 KV се поддържа и експлоатира от Електропреносен район Бургас (ЕПР), Електропреносен подрайон Ямбол (ЕППР) към предприятие "Мрежи високо напрежение" – НЕК-ЕАД-София. През територията на областта преминават и електропроводи 400 KV и 220 KV, обслужват се от ЕППР Ямбол, но реално за областта не се отделя консумация от тях. Електроразпределителната мрежа средно напрежение (СН) 20 KV и ниско напрежение (НН), включваща въздушна и кабелна мрежа СН, въздушна и кабелна мрежа НН и трафопостове (ТП), са собственост и се поддържат от "Електроразпределение – Стара Загора" ЕАД, клон Ямбол.

Подстанциите (ПС) 110/20 KV са 5 броя, ПС 110/20/10 KV са 2 броя, ПС 110/10 KV е 1 брой и ПС 110/6 KV е един брой. Тези подстанции са част от националната енергийна система и са с двустранно захранване.

Изградеността на електропроводната система ВН се характеризира с показателите гъстота на мрежата и плътност на инсталираните мощности. Гъстотата на мрежата за област Ямбол е 86,1 км/1000 км², при средна за страната 109 км/1000 км², а плътността на инсталираните мощности е 106,39 МУА/ЮОО км², при средна за страната 280 МУА /1000 км².

Изградената електропреносна мрежа 110 кV на територията на област Ямбол се състои от 14 броя въздушни електропроводи (ВЕП) с обща дължина 288 км. Състоянието на тези съоръжения е добро. Не се налага изграждане на нови въздушни линии, периодично се прави рехабилитация на вече съществуващите.

Общата дължина на изградената електроразпределителна мрежа за област Ямбол по нива на напрежение е както следва:

- средно напрежение
 - въздушни линии – 1 428 км
 - кабелни линии – 188 км
- ниско напрежение
 - въздушни линии – 1 367 км
 - кабелни линии – 238 км.

Общият брой на трафопостовите, изградени на територията на областта е 801, от които 176 бр. са 10 KV и 625 бр. са 20 KV. Капацитетът им задоволява съществуващите ел. товари.

“Електроразпределение”-клон Ямбол осъществява дейността си на територията на Ямболска област и Община Тополовград, Област Хасково.

Обслужваната територия за област Ямбол е 3 430,342 кв. км .

Поддържането на съоръженията се осъществява от седем технически участъка по съответните общини. В техническите участъци са включени и ел. монтьорите по пласментна дейност.

Има бригада за основен ремонт, която извършва ремонтна дейност по ел. съоръженията по стопански начин.

ВЪЗДУШНИ ЛИНИИ 20 KV са:

ТУ ЯМБОЛ	34 км
ТУ ОРМАНА	374 км
ТУ СТРАЛДЖА	194 км
ТУ ТЕНЕВО	179 км
ТУ ЕЛХОВО	245 км
ТУ БОЛЯРОВО	193 км

ОБЩО: 1 222 км

Проводниковата част на въздушна линия 20 kV е в добро техническо състояние. Проводниците в основната си част са АС 95 и АС 50. Необходимо е да се вземат незабавни мерки за възстановяване на обезопасителните участъци между отделните подстанции на ниво СрН, които са ограбени от неправомерни действия.

КАБЕЛИ СРЕДНО НАПРЕЖЕНИЕ са:

	<u>10 kV</u>	<u>20 kV</u>
ТУ ЯМБОЛ	121 км	12 км
ТУ ОРМАНА		9 км
ТУ СТРАЛДЖА		10 км
ТУ ТЕНЕВО		2 км
ТУ ЕЛХОВО		18 км
ТУ БОЛЯРОВО		5 км
Общо:	121 км	56 км

Кабелите средно напрежение са в добро техническо състояние. В основната си част са САХЕкТ 185 и САХЕкТ 120. Необходима е подмяната на 9 км кабели СрН тип Маслен и САПЕкТ. През последните години поради неконтролираното и безнаказано строителство на различни обекти, голяма част от трасетата в гр. Ямбол останаха под различни временни постройки.

Трафопостовите на територията на област Ямбол са разпределени по технологични райони както следва:

ТУ ЯМБОЛ	225 бр.
ТУ ОРМАНА	144 бр.
ТУ СТРАЛДЖА	78 бр.
ТУ ТЕНЕВО	66 бр.

ТУ ЕЛХОВО 142 бр.
 ТУ БОЛЯРОВО 63 бр.
 ОБЩО: 718 бр., в това число : 10 кV - 176 броя и 20 кV – 542 броя
 Трафопостовете са в добро техническо състояние.

Мрежите ниско напрежение и кабелите 1 KV се стопанисват по технологични райони :

	Мрежи НН	кабели 1 кV
ТУ ЯМБОЛ	79 км	158 км
ТУ ОРМАНА	357км	9 км
ТУ СТРАЛДЖА	241 км	14 км
ТУ ТЕНЕВО	201 км	7 км
ТУ ЕЛХОВО	212 км	37 км
ТУ БОЛЯРОВО	116 км	6 км
ОБЩО:	1 206 км	231 км

Преобладаващото сечение по въздушни мрежи ниско напрежение е АС 35. Състоянието на проводниковата част е добро. Проблем за мрежи НН са вплетените клонове в проводниците. Необходимо е да се изготвят съвместни мероприятия със съответните общини за решаване на проблема. В лошо техническо състояние са 250 броя касети НН с разбити фундаменти, изкъртени врати и панти.

Няма необходимост от разширяване на мрежата от трафопостове, въздушни и кабелни линии средно и ниско напрежение, поради това, че не се изграждат нови жилищни, обществени и производствени обекти. При така съществуващата изграденост в областта няма проблемни зони по отношение на електроснабдяването.

Консумацията на “Електроразпределение”-клон Ямбол от 2000 год. до момента е както следва:

	2000 г.	2001 г.	2002 г.	до IX месец 2003 г.
Енергия за разпределение	452 690 362	437 533 315	421 043 822	313 914 746
Последен консуматор	344 177 955	344 454 030	336 628 591	260 672 401
ЦИ /централно инкасо/	147 857 892	146 892 534	149 046 984	116 933 755
ДИ /дребно инкасо/	196 320 063	197 566 486	187 581 010	143 783 646

Стойностите са в kWh

Видно от таблицата на потреблението, впредвид резултатите от отчетеното деветмесечие на текущата година, се очаква енергията за разпределение и съответно енергията последен консуматор да сменят тенденцията си на намаляване и да бележат леко покачване в края на годината. Счита се, че това нарастване ще се запази и през следващите няколко години, тъй като Ямболската промишленост отдавна достигна своя минимум на съществуване и сега според специалистите на дружеството започна да възстановява и увеличава своите производствени мощности, което е видно от съотношението на енергията ЦИ (централно инкасо-промишлени и стопански консуматори) и ДИ (дребно инкасо-битови консуматори).

Важен момент в обслужването на потребителите на ел. енергия се явява бързата и качествена обработка на данните. За целта има изградена единна информационна система за всички клонове на “Електроразпределение”ЕАД, клон Ямбол в областта.

Състоянието на транспортния парк на електроразпределителното дружество е добро.

Инвестициите в клона се осъществяват в следните направления:

- подмяна на проводник и изолация на ВЛ 20 кV;
- оборудване на трафопостове и възлови станции със съвременни прекъсвачи и защити;

- изграждане на нови ел. съоръжения ;
- полагане кабели средно и ниско напрежение за по-надеждно захранване на консуматорите;
- измерване на електроенергията чрез съвременни технологии ;
- закупуване на електромери и чужди ел.съоръжения ;
- инвестиции в сферата на подобряването качеството на услугите за клиентите

Основните проблеми, свързани с електроснабдяването на областта са:

- възрастовата структура на основните мрежи и съоръжения, които се нуждаят от подмяна и ремонти;
- аварийните ситуации при неблагоприятни климатични условия;
- кражбите на ел. енергия, на ел. съоръжения и умишлени повреди по тях;
- нарастване задълженията на рисковите абонати.

Насоките за развитие на електроснабдяването на Област Ямбол в близките няколко години следва да се насочи към:

- подобряване техническото състояние на разпределителната мрежа с цел намаляване на загубите от разпределение и трансформация на ел. енергия;
- идентифициране на слабите места, на неефективни схеми на електрозахранване и разработване и внедряване на нови, подобрени схеми на електрозахранване;
- ремонт на трафопостове и възлови станции, въздушни и кабелни линии;
- подмяна на амортизирани мрежи НН с нови въздушни или кабелни;
- подмяна на електромерния парк /изнасяне на електромерните табла на границата на собственост и рециклиране на електромери/;
- въвеждане на ефективни механизми за намаляване кражбите на ел. енергия и увреждане на ел. съоръженията;

Така предвидените дейности ще доведат до подобряване сигурността и качеството на електроснабдяването, намаляване прекъсванията на електрозахранването, намаляване броя на клиентите с напрежение извън стандарта и намаляване на техническите загуби на ел. енергия.

4.2.2. Улично осветление.

Важен проблем е уличното осветление на населените места в областта. Цялата улична осветителна мрежа на територията на областта е в лошо техническо състояние. В община Елхово и община Ямбол са изготвени проекти за ефективно улично осветление в общинските центрове и се работи за подмяна с енергоспестяващи осветителни тела. Завършени са отделни квартали, но поради липса на финансиране проектите не могат да се изпълнят цялостно. Има изготвен проект за кабелно захранване на ЦГЧ на град Стралджа, но за сега липсва осигурено финансиране и за този обект. Необходимо е да се монтират и часовници във всички трафопостове, за да се отчита ел. енергията по двете тарифи – нощна и дневна, за да се намалят разходите на общините за уличното осветление. **Анализът на разходите за ел. енергия показват, че средномесечната сума ще се намали няколко пъти по-малко от съществуващото състояние.**

В момента технологичните райони на “Електроразпределение-Стара Загора”ЕАД-клон Ямбол стопанисват осветителните тела, разпределени, както следва в таблицата по-долу. Предстои предаването им в собственост на общините.

Технологичен район	Ямбол	Ормана	Стралджа	Тенево	Елхово	Болярово
Брой осветителни тела	5 027	3 141	2 472	1 253	1 436	1 335

4.2.3.Топлофикация.

Само в гр. Ямбол съществува частично централизирано отопление – жилищен комплекс “Златен рог” I и II. То се осъществява от “Топлофикация Ямбол” ЕАД. От месец март 2004 г. дружеството е изцяло частно, собственост на корпорация ФИК»АКБ Форес»ХАД.

Корпорацията притежава и управлява повече от 90 дружества, което предполага възможности за генериране на много по-големи средства и сили за реализиране на бъдещи проекти.. Предприятието произвежда топлинна енергия, пренася я и я продава на потребителите. Отношенията на дружеството с потребителите на топлинна енергия се уреждат от Закона за енергетиката и енергийната ефективност и неговите поднормативни актове.

С оглед повишаване на енергийната ефективност при крайния потребител и въвеждане на съвременна техника и методи на топлоснабдяване, «Топлофикация Ямбол» ЕАД поддържа много интензивни контакти с няколко американски и западноевропейски фирми, които са водещи в топлотехниката в световен мащаб. Дружеството е подготвило проект за топлоснабдяване на 6000 битови абонати, чиято реализация се предвижда до края на 2006 година. Особеното в този проект е, че се предвижда топлоснабдяването да се извърши по съвсем нов начин-индивидуално топлоснабдяване, с помощта на техника, доставена от датската фирма “Danfoss”. За целта е подготвено рамково споразумение. Този нов начин на топлоснабдяване се въвежда за първи път не само в България, но и в Източна Европа. Така проектът може да се разглежда като пилотен.

Проектът предвижда въвеждане в експлоатация на ко-генерационна мощност за едновременно производство на електро- и топлоенергия. Този тип производство ще се извършва за първи път в Ямболска област. Предвижда се общото производство на електро- и топлопроизводство от ко-генерация да се извършва от 6,5 MW инсталирана мощност.

За успешната реализация на проекта е изграден собствен газопровод с дължина 3100 л.м. за пряко присъединяване към газопреносното предприятие. Газопровода е построен с целева субсидия от държавния бюджет. Построяването и въвеждането му в експлоатация осигурява с 25 % по-ниски разходи за производство, което обуславя по-ниски цени за крайния потребител и по-големи възможности за разширяване на топлопреносната мрежа. Предвижда се реализация на проекта за три района на гр. Ямбол, като за всеки район инвестицията е около 10 млн. лева. Ефекта от реализацията е многостранен. Някои от предимствата са:

- индивидуално топлоснабдяване на всеки потребител поотделно, независимо от желанието или нежеланието на останалите собственици в сградите етажна собственост;
- икономически ефективно топлоснабдяване на райони с нискоетажно строителство;
- точно отчитане и планиране потребената топлинна енергия от всеки абонат, във всеки един момент;
- независимост на индивидуалните сметки от начина на потребление от другите потребители в сградата;
- възможност за директен контрол от топлоснабдителното предприятие на входа на всеки абонат;
- възможност за присъединяване на всеки потребител в сградата, който е изградил хоризонтално вътрешната си отоплителна инсталация и тя отговаря на техническите изисквания;
- намаляване на загубите от разпределение и ефективно използване на постъпилата в сградата топлинна енергия;
- намаляване на индивидуалните сметки за отопление и топла вода;
- въвеждане на кредитни магнитни карти за авансово плащане на топлинната енергия;
- лесно и безпрепятствено мерене и отчитане от снабдителното предприятие, без да е необходимо влизане в имота на потребителя.

Потребители на топлинна енергия към края на ноември 2003 год. са 500 собственици на имоти в сгради етажна собственост. До края на годината се очаква броят им да нарасне до 700, а до края на отоплителния сезон да достигне 1500. Общият брой на инсталираните абонатни станции е 21. “Топлофикация Ямбол” ЕАД експлоатира 2 бр. абонатни станции чужда собственост - на едно промишлено предприятие - “Ямбол БТ” АД и една детска градина – “Каритас”. Дружеството е заявило и доставило съоръженията за всички битови абонатни станции и съгласно закона за енергетиката и енергийната ефективност тези станции са собственост на топлофикационното дружество. Доставка на абонатните станции е осъществена на основание Споразумението за заем от 29 юни 1995 г. и поправка към него, сключено между Република България и Международната банка за възстановяване и развитие. Топлинната енергия произведена в дружеството се пренася до потребителите чрез два вида топлоносители – водна пара и гореща вода. Общата дължина на паропреносната мрежа е 4,3 км, а дължината на водната топлопреносна мрежа по трасе е 3 км. Паропреносните тръбопроводи са изградени предимно надземно, на носещи естакади, като са изградени заедно с връщащия кондензопровод. Теплопреносната мрежа е двутръбна, затворена, кръгова, положена предимно в непроходими канали.

Анализът на потреблението по групи клиенти е както следва: население – 90%, промишлени предприятия – 6%, административни и бюджетни организации – 4 % (данни от 2003 год). Основната група клиенти са от битовия сектор, което влияе в много голяма степен на състоянието и развитието на дружеството.

4.2.4. Газификация.

Природният газ, като един от най-чистите енергоизточници, се явява отлична алтернатива както за бита, така и за производствения и обслужващия сектор. Той позволява висока енергийна ефективност и значим екологичен ефект. Природният газ, като източник на енергия, в много голяма степен отговаря на изискванията на законодателството за опазване на околната среда и е важна предпоставка за въвеждането на екологично чисти технологии. Освен това, той позволява директно изгаряне в уредите на консуматора, който сам може да регулира и измерва потреблението си.

Използването на природния газ в Ямбол започва след 1995 год. Общата дължина на съществуващите газопроводи е 60 км.

Газификацията в областта се осъществява от “Ямболгаз 92” АД, представителство-Ямбол. Потреблението по вид е:

- Промислени потребители – 20 бр.;
- Обществено административен сектор – 91 бр.;
- Битови потребители – 216 бр. със сключен договор за продажба, 302 бр. присъединени към ГРМ.

Към настоящия момент ползването на природен газ на територията на областта е минимално за промишлените предприятия и значително по-голямо за обществено-административните и жилищно-битовите консуматори, като тенденцията е те да се увеличават постоянно.

Изградените съоръжения на територията на гр. Ямбол са:

ГРП /газоразпределителен пункт/ – 50 бр.;

ГЗП /газомерен пункт/ - 116 бр.;

ГРЗП /газоразпределителен и мерен пункт/ – 77 бр.;

Катодни станции – 3 бр.;

Одорираща станция – 1 бр.

Изградената газоразпределителна мрежа /ГРМ/, (градска и промишлена част) – 59 821, 865 м в т.ч. 43 902 м градска част и 15 919 м в промишлената зона.

Предвидените дейности за 2004 г. са:

- изграждането на 1331 л.м. ГРМ в промишления и обществено-административния сектори и монтиране на 16 бр. съоръжения,
- включване на 16 бр. нови потребители от обществения и промишления сектор,
- изграждане на 1 882 л.м. разпределителни газопроводи и 1 760 бр. съоръжения за включване на 1 680 бр. нови битови потребители,
- продажба на 12 290 000 куб.м природен газ.

Планираните инвестиции през 2004 г. възлизат на 383 863 EUR.

(В приложение е даден списък на улиците за изграждане на РГ през 2004 г).

Община Стралджа има стратегическо значение в газоснабдителната мрежа на страната тъй като през нея преминава транзитния газопровод от Българо-Румънската до Българо-Турската граница. Дължината на транзитния газопровод от Компресорна станция с. Лозенец до компресорна станция “Странджа “ е 62.5 км. От вътрешната газопроводна система на страната е изградено отклонение до Оранжерия Стралджа със газоразпределителна станция. От нея се изгради отклонение до заводите на” Сис индустрис” в с. Венец и гара Церковски. Перспектива за газификация на град Стралджа в момента няма, тъй като няма интерес от промишлените предприятия в града. Общината има интерес от газифицирането на града тъй като всички учебни заведения и детски градини са с локални парни инсталации на мазут и нафта и издръжката на същите е много скъпа.

На територията на община Болярово, в землището на село Горска поляна е разположена Компресорна станция “Странджа”. Тя е първата от станциите по транзитната система, която започва да функционира през 1987 година. Вече 15 години тя работи на изхода на най-голямото транзитно направление – за Турция. Около 70% от общото количество природен газ транзитирано през територията на РБългария преминава през тази компресорна станция. Тя се намира на 10 км северно от българо-турската граница в землището на село Горска поляна, община Болярово. Изградена е върху площ от 32 дка. Предназначението на станцията е да поддържа необходимата производителност на газопровода за осигуряване на договорените количества и налягане на природния газ на българо-турската граница. Общата мощност е 35 MW (3 броя газокompресорни агрегати x 8 MW; 1 брой – 11 MW - нов). Общата производителност е 45 млн. куб. м природен газ за денонощие (2 агрегата в работа + 2 в резерв). През периода 2001-м. септември 2002 се извърши разширение, рехабилитация и модернизация на КС “Странджа”, с което се повишава надеждността в работата на транзитната система. Размерът на инвестицията възлиза на 20 млн. лева, финансирани от собствени средства на “Булгаргаз” ЕАД.

Предложение за изграждане на РГ за ИП 04 /битов сектор/ за ГРПр.”Ямболгаз 92” АД:

№	По улица	От улица	До улица
1	Опълченска	Нез. България	Богомил
	Екзарх Йосиф	В. Априлов	Ст. Караджа
	И. Йовков	Ал. Стамболийски	Д. Благоев
3	Търговска	Софлу	Грабово
	Софлу, Грабово	Търговска	мост (Търговска)
	Търговска	Богомил	В. Заимов
	Черни Дрин	Търговска	В. Заимов
	Цар Самуил	Ст. Караджа	Преслав
4	Гр. Игнатиев	бл.№62	бл.№64
		бл.№62	бл.№68
	Еледжик	№16	Мр. море
	Мраморно море	Търговска	Ксанти
	Д. Дебелянов	Балатон	Мр. море
	Галиполи	Ксанти	Търговска

	Аврен	Галиполи	Енос
	Балатон	Ксанти	Д. Дебелянов
	Мр. Море	Ксанти	Балатон
5	Ямболска комуна	Ст. Караджа	Преслав
	Тунджа	Арда	А. Александрова
	Средна гора	Тунджа	П. Бакланов
7	Битоля	ГРП 13-К	края
	Богдан	Битоля	Руен
	Батак	Индже войвода	края
8	Козлодуй	Индже войвода	Иван Рилски
	Иван Рилски	Козлодуй	Ген. Ковачев
	Ат. Кратунов	Иван Рилски	Ради Колесов
	Ивайло	А. Кратунов	края
	Люлин	ЦДГ	Ж. Андреев
	Ж. Андреев	Люлин	Д-р Брънеков
	Д-р Брънеков	Ж. Андреев	Св. Георги
	Св. Георги	Д-р Брънеков	края
	Цар Асен	ВиК	Св. Георги

4.2.5. Алтернативни източници на енергия

Не е правено проучване за изготвяне карта на ветровете на територията на област Ямбол, за използване на вятъра като енергиен източник. Възможно е използването на термалните води в гр. Стралджа като източник на енергия. Не са правени проучвания за това.

VIII.4.3. Водостопанска система

4.3.1. Водоснабдяване

Водоснабдяването на област Ямбол се осъществява от “ВиК” ЕООД - гр.Ямбол. Дружеството е държавно, с предмет на дейност поддържане и експлоатация на водоснабдителните и канализационни системи в населените места на областта. 99 % от населението е свързано към водопроводната мрежа на дружеството и ползва услугите му.

Водоснабдяването на територията на дружеството се осъществява помпажно, гравитачно и смесено.

Цялото количество питейна вода за област Ямбол се осигурява от подземни (подпочвени) води.

Общият брой на водоизточниците е 229, от тях :

- тръбни (сондажни) кладенци - 92 бр.;
- шахтови кладенци – 58 бр.;
- дренажи – 67 бр.;
- каптажи – 12 бр.

Максимален експлоатационен дебит от всички водоизточници по хидроложки данни към момента е 1072,4 л/сек. Основните водоизточници са изградени в терасата на р. Тунджа и карстовите райони около с. Воден и с. Голямо Шарково. Като цяло Ямболска област е бедна на вода с питейни качества.

В различните сезони и години дебита на част от водоизточниците значително намалява. По тази причина и в резултат на големите загуби на вода по водопроводните мрежи, известен брой от населените места преминават на режимно водоснабдяване.

Водоснабдяването на населените места се осъществява чрез 80 бр. централни помпени станции.

Има изградени 120 бр. напорни резервоари с общ, регулиращ обем 78 880 м³.

Общата дължина на изградените водопроводи е 2 174 км., от които 698 км. външни водопроводи, 1 102 км. вътрешна разпределителна мрежи и 383 км. сградни водопроводни отклонения.

Нови обекти по водоснабдяването в процес на строителство, финансирани от общините, във връзка с недостига на питейна вода са:

1. Допълнително водоснабдяване гр. Скалица, общ. "Тунджа" – III етап
2. Допълнително водоснабдяване с. Странджа, общ. Болярово – стойност 26 хил.лв.
3. Допълнително водоснабдяване с. Търнава, общ. "Тунджа" – стойност 20 хил.лв.
4. Допълнително водоснабдяване с. Генерал Инзово, общ. "Тунджа" – стойност 20 хил.лв.
5. Допълнително водоснабдяване с. Каменец, общ. Стралджа – стойност 200 хил.лв. (обекта е завършен и е в процес на въвеждане според установения с нормативните актове, ред).

Водопроводната мрежа, която поддържа "ВиК" ЕООД - гр. Ямбол е изградена в периода от 1928 год. до сега.

Разпределение на водопроводната мрежа в населените места по години на строителство:

Год.	до 1930	до 1940	до 1950	до 1960	до 1970	до 1980	до 1990	до 2000
%	3,98	4,73	2,24	5,72	32,70	31,24	15,07	4,32

Разпределение на външната водопроводната мрежа (извън населените места) по години на строителство:

Год.	до 1930	до 1940	до 1950	до 1960	до 1970	до 1980	до 1990	до момента
%	0,61	3,86	2,36	8,30	15,17	26,98	26,32	16,40

Процентното разпределение на изградената водопроводна мрежа по видове материали е следното: 85,33 % от водопроводната мрежа в населените места е изградена от азбестоциментови тръби /етернитови/; 11,09 % от стоманени тръби; 2,07 % от поцинковани тръби и 1,51 % от полиетиленови и PVC тръби, а 98,5 % от водопроводните отклонения са от поцинковани тръби и 1,5 % от полиетиленови тръби.

От водопроводите извън населените места 69,71 % са изградени от азбестоциментови тръби; 27,52 % от стоманени тръби; 0,51 % от поцинковани тръби и 2,26 % от полиетиленови и PVC тръби.

От данните посочени по-горе се вижда, че голяма част от водопроводната мрежа е силно амортизирана и има нужда от подмяна.

Главният проблем е свързан със състоянието на водопроводната мрежа, изградена основно в периода 1970-1980 год., предимно от азбестоциментови /етернитови/ тръби. Експлоатационният период на по-голямата част от мрежата е изтекъл и тя вече е силно амортизирана, което води до увеличаващ се брой аварии, като за 2002 г. общия брой възлиза на 4198 броя по водопроводната мрежа, а само за 1-во и 2-ро тримесечие на 2003 г. е 1537 броя. Обикновено най-голям брой аварии са регистрирани през третото тримесечие на годините. Главната причина за този голям брой аварии се дължи на гумените уплътнители на връзките на тръбите, които имат дълготрайност на експлоатация 20-25 години и късовлакнения азбест, вложен в производството на азбестоциментови /етернитови/ тръби. Поради това е необходимо ежегодно подмяне на остарялата водопроводна мрежа. От м.

октомври 1993 год., с Наредба на Министерството на здравеопазването, е забранено по-нататъшно строителство и използване на етернитови тръби. Крайно амортизирани са и поцинкованите тръби. По-голямата част от тях са корозирали и непрекъснато причиняват аварии. Тенденцията е към постепенно подмяне на съществуващите тръби с полиетиленови. Необходима е цялостна подмяна на водопроводната мрежа в град Ямбол.

Потреблението на вода от обществените и битовите консуматори през последните 12-13 години се промени почти изцяло. От съотношение на използваната вода през 1990 год. на обществени към битови консуматори 73 % на 27 %, в настоящия момент потреблението е точно противоположно – 73 % ползват битовите консуматори и 27 % - обществените такива.

Данни за доставените количества вода в хил. куб. м.

Потребител	Година					
	1999	2000	2001	2002	2003	2004
За бита	5 237	5 307	4 913	4 655	4799	4338
Други потребители	2 240	1 760	1 694	1 725	1622	1579
Общо	7 477	7 067	6 607	6 380	6 421	5 917

Източник: “ВиК” ЕООД-Ямбол

Анализът на причините за тази тенденция и променено съотношение е спиране дейността на по-голямата част от промишлените предприятия и други обществени дейности. Промяната в структурата на водопотреблението, както и в неговия обем е от началото на 90-те години. Среднодневното потребление на вода за бита в областта сега е около 111.6 л/денонощие, при норма от 260 л/денонощие за страната – това състояние се регулира от високата цена на водата.

Въпреки, че голяма част от промишлените предприятия имат изградени собствени водоизточници, в последните години се наблюдава тенденция на завишаване изграждането на собствени сондажи, тъй като себестойността на добитата вода от фирмите е много по-ниска в сравнение с цената на водата, закупвана от ВиК.

На база подадената от водоизточниците вода и полезната използвана (инкасирана) вода ВиК отчита загуба от 60 %. Въз основа на извършени изследвания и реални замервания от ВиК, както в област Ямбол, така и в цялата страна, се констатира техническа загуба вследствие амортизираната водопроводна мрежа в размер на 35 %. Разликата до официално отчитаните от “ВиК” ЕООД-гр. Ямбол загуби от 25 % се дължи на кражби на вода, необхванати консуматори.

Проблемните зони за водоснабдяването в област Ямбол, поради сезонен режим на ползване на вода са: селата от община Стралджа – Маленово, Първенец, Недялско, Богорово, Войника; село Межда от община “Тунджа”; селата Горска поляна, Ружица, Камен връх, Вълчи извор от община Болярово. Проблемът се явява през лятото, когато питейната вода се използва за поливни нужди. Населени места с целогодишен режим на ползване на вода за областта са селата Генерал Тошево и Скалица от община “Тунджа”.

На територията на областта няма неводоснабдени населени места.

4.3.2. Мрежи и системи за отпадни води

Общата дължина на изградената канализационна мрежа в област Ямбол е 136,566 км.

На територията на гр. Ямбол канализацията е с дължина 91,709 км., което съответства на 95 % степен на изграденост, 98 % от населението е включено към мрежата.

В гр. Елхово дължината на канализационната мрежа е 37,9 км, което съответства на 92 % степен на изграденост, 96 % от населението е включено към мрежата.

В гр. Болярово дължината на канализационната мрежа е 4,413 км, което съответства на 43% степен на изграденост, 80 % от населението е включено към мрежата.

Гр. Стралджа няма изградена канализация.

Канализационната мрежа е изградена от бетонови и стоманобетонови тръби с диаметър от Ф 200 мм до Ф 2000 мм. Състоянието на по-голямата част от канализационната мрежа е лошо – главно поради малки наклони, некачествено строителство на канализацията, малка скорост на движение на отпадъчните води и липса на локални пречиствателни съоръжения. Тя е затлачена над 50% от сечението.

45% от отпадъчните води се припомпват от 3 бр. канални помпени станции. В 3 промишлени предприятия имат частично изградени локални пречиствателни станции. В момента те не работят и са в лошо техническо състояние. В Ямболска област няма населено място с изградена пречиствателна станция за битови отпадни води.

В момента тече процедура по приемане и въвеждане на обект “Частична канализация с модулно пречиствателно съоръжение” в с. Чарган, финансирано от община Тунджа.

Общо инкасирана канална вода за 2002 год. е 4 307 хил.куб. м .

Канализационната мрежа на област Ямбол възлиза общо на 136,566 км, в т. ч. 28,030 км колектори, 103,448 км разпределителна мрежа и 5,088 км домови отклонения. Степента на изграденост на канализационната мрежа за областта е 8,3 % към уличната и 57 % към броя на населението, включено в нея.

Община	Ямбол	Елхово	Болярово	Стралджа	“Тунджа”
Дължина на канализационната мрежа, км	91,709	37,90	4,413	0	2,544

Източник: “ВиК” ЕООД-Ямбол

Съотношение на изградената улична канализационна мрежа, към общата улична мрежа, по общини:

Община	Ямбол	Елхово	Болярово	Стралджа	“Тунджа”
Изграденост/население	95/98	92/96	43/80	0	0

Източник: “ВиК” ЕООД-Ямбол

Данни за отведени води в хил. куб. м.

Отпадни води	Година					
	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Отведени води (хил. куб. м)	7 477	7 067	6 607	6 380	6358	6451
В т.ч. за населението	5 237	5 307	4 913	4 655	4225	4006
Други	2 240	1 760	1 694	1 725	2133	2445

Източник: “ВиК” ЕООД-Ямбол

Като особено голям проблем в последните години се очертават кражбите на дъждоприемни решетки и ревизионни шахти. Това, от своя страна, е предпоставка за сериозни злополуки с хора и катастрофи с автомобили. Липсата на добра организация по поддържане и контрол на канализационните мрежи води до големи злополуки вследствие пропадане на улични настилки.

Поддържането на ВиК мрежите и съоръженията по уличните платна е свързано с многобройни изкопни работи, често пъти водещи до причиняване на аварии по съобщителни кабелни мрежи, газопреносната и електропреносната силова мрежа поради неточност на кадастралните планове. Същото се получава и при изкопни работи от цитираните по-горе организации за поддръжка. Това налага изготвяне и поддържане на изключително точен електронен кадастър на всички подземни комуникации. Необходимо е да се подобри взаимодействието и се обединят усилията на ВиК, Топлофикация, “Ямболгаз 92” АД,

Електроразпределение и БТК за въвеждане на автоматизирана система и електронен кадастър за координация и контрол на строителните и ремонтно-възстановителните работи в града, с оглед комплексно решаване на въпросите с подземната инфраструктура и намаляване на относителния дял на общите разходи при комуникациите. Тук е ролята на Общините да обединят подземния и надземния кадастър в обща информационна система, която да се ползва от всички инстанции.

4.3.3. Хидромелиоративна система

Върху територията на Област Ямбол са ситуирани части от хидромелиоративната система на Южна България, стопанисвана от “Напоителни системи” АД - Ямбол. Действа напоителна система “Средна Тунджа “. Тези водни течения са с антропогенен характер. По-значими по общини са следните:

На територията на **община Стралджа** системата е изградена в периода 1973-75 год. в землищата на гр. Стралджа и околните села – Зимница, Лозенец, Атолово и Воденичене с PVC и етернитови тръби с диаметър ф 400 и ф 500. Напояването се осъществява от язовир “Жребчево”, намиращ се в Сливенска област. Общо осигурените поливни площи за общината са 80 843 дка, в т.ч. 51 008 дка за гравитачно напояване, а 29 835 дка. - помпено.

През територията на общината преминават следните главни отводнителни канали:

- Главен отводнителен канал /ГОК/-1 “Стралджанско блато” – открит отводнителен канал, минава през землището на с. Атолово. Част е от отводнителното поле “Стралджанско блато”. Година на въвеждане в експлоатация – 1933 г.; водоприемник-река Мараш; обща дължина на канала-3100 м. Необходими са ремонтно-възстановителни работи за обекта на стойност 30000 лева.

- Главен отводнителен канал /ГОК/-2 “Централен-Стралджанско блато” – открит отводнителен канал, минава през землището на с. Атолово и гр. Стралджа. Част е от отводнителното поле “Стралджанско блато”. Година на въвеждане в експлоатация – 1933 г.; водоприемник-река Мараш; обща дължина на канала – 4 500 м. Необходими са ремонтно-възстановителни работи за обекта на стойност 30000 лева.

- Главен отводнителен канал /ГОК/-3 “Дермен дере” – открит отводнителен канал, минава през землището на с. Атолово и гр. Стралджа. Част е от отводнителното поле “Стралджанско блато”. Година на въвеждане в експлоатация – 1976 г.; водоприемник-река Мараш; обща дължина на канала-3100 м. Необходими са ремонтно-възстановителни работи за обекта на стойност 15 000 лева.

Като част от система са и изградените помпени станции “Зимница 3”, “Зимница 4”, “Зимница 6” и изравнителите към тях; тръбопроводи, разпределителни канали Р-9 и Р-10, отводнително поле “Лозенец-Атолово-Стралджа I участък”, корекции на р. Мочурица, р. Касаплийска и р. Мараш, дерета 1 и 2 .

Община Болярово. На територията на община Болярово системата е изградена в периода 1966-84 год. в землищата на гр. Болярово и околните села – Златиница, Мамарчево, Попово, Дъбово, Стефан Караджово, Голямо крушево и Ружица. Напояването се осъществява от язовир “Малко Шарково”. Общо осигурените поливни площи за общината са 49 754 дка, в т.ч. 19 442 дка за гравитачно напояване, а 30 312 дка - помпено.

Язовир “Малко Шарково” е разположен на териториите на селата Малко Шарково, Воден и Горска поляна. Захранва се от река Поповска. Въведен е в експлоатация през 1966 година; полезен завирен обем – 40 900 000 куб.м. Има необходимост от извършване на ремонтно възстановителни дейности, включващи строително-конструктивна, машинна и електрическа на стойност 99000 лева.

Като част от системата са и изградените помпени станции “Мамарчево”, “Болярово 2”, “Ружица”, магистрален канал М-1, разпределителни канали Р-4, Р-4-1, Р-4-2, Р-5, изравнител

на ПС”Болярово 2”, изравнител на разпределителен канал Р-4-2; главен тръбопровод ГТ-1 към ПС”Болярово 2”.

Община Елхово. На територията на община Елхово системата е изградена в периода 1958-86 год. в землищата на гр. Елхово и околните села – Добрич, Маломирово, Трънково, Кирилово, Бояново, Жребино. Напояването се осъществява от язовир “Малко Шарково”, чрез водохващане на река Поповска, язовир “Кирилово” и язовир “Жребчево” чрез р. Тунджа”. Общо осигурените поливни площи за общината са 20 734 дка, в т.ч. 14 160 дка за гравитачно напояване, а 6 574 дка - помпено.

Язовир “Кирилово” е разположен в землището на село Кирилово. Изграден е на река Коюнбунар. Язовирът се пълни чрез деривация от река Тунджа. Построен е през 1958 година; полезен завирен обем – 11 995 000 куб.м. Цел на водоползване - напояване и риборазвъждане. Има необходимост от извършване на ремонтно-възстановителни дейности на стойност 50 500 лева.

Като част от тази система са и изградените помпени станции “Трънково 1”, “Бояново 1”, “Бояново 2”, “Кирилово”, “Жребино”; разпределителни канали Р-1, Р-2; главен тръбопровод ГТ-1 към ПС ”Трънково”; напоителни канали С-1, С-4, С-5; напоителен канал С-2; изравнители на напоителен канал С-4 при км 8+200 и 5+800; корекция на р. Поповска – в землищата на гр. Елхово, с. Маломирово и с. Добрич, обща дължина на корекцията 11 730 м.

Община Ямбол. На територията на община Ямбол системата е изградена в периода 1940-90 год. в землището на гр. Ямбол. Напояването се осъществява от язовир “Двата чучура”. Общо осигурените поливни площи за общината са 10 819 дка, в т.ч. 3 222 дка за гравитачно напояване, а 7 597 дка - помпено.

Язовир “Двата чучура” е разположен в землището на гр. Ямбол. Захранва се от малък естествен водосбор и пълнена деривация ГНК-7, ПС ”ДЗС” и деривационен канал ЯГ-4/. Построен е през 1967 година; полезен обем – 2 700 000 куб.м. Цел на водоползване - напояване и риборазвъждане. Има необходимост от извършване на ремонтно-възстановителни дейности на стойност 22 000 лева.

Като част от системата са и изградените помпени станции “Белянката”, “Двата чучура”, “ДЗС”; главен напоителен канал ГНК-7; напоителни канали ЯГ-4, ЯГ-2, ЯГ-3, ЯГ-1; изравнител на напоителен канал ЯГ-1 при км 3+525; главен отводнителен канал ГОК на язовир “Двата чучура”.

Община “Тунджа”. На територията на община “Тунджа” системата е изградена в периода 1940-92 год. в землищата на селата Кукорево, Безмер, Веселиново, Гълъбинци, Бояджик, Болярско, Хаджи Димитрово, Коневец, Кабиле, Дражево, Завой. Напояването се осъществява от язовир “Жребчево” на територията на област Сливен. Общо осигурените поливни площи за общината са 69 822 дка, в т.ч. 21 283. дка за гравитачно напояване, а 48 539 дка - помпено.

Язовир “Овчи кладенец” е разположен в землищата на с. Овчи кладенец и с. Скалица. Захранва се от водоизточник “Люляк дере”. Построен е през 1958 година; полезен завирен обем – 845 000 куб.м. Цел на язовира – за водоползване и риборазвъждане. Има необходимост от извършване на ремонтно-възстановителни дейности на стойност 5 000 лева.

Като част от тази система са и изградените помпени станции “Веселиново”, “Безмер 1”, “Безмер 2”, “Х. Димитрово 1”, “Хаджи Димитрово 2”, “Коневец 1”, “Коневец 2”; главни напоителни канали ГНК-9 в землището на с. Кукорево, ГНК-5 в землището на с. Х. Димитрово, ГНК-6 в землището на с. Х. Димитрово и с. Дражево, ГНК-11 в землището на с. Коневец; магистрален канал М1-3, главни тръбопроводи РТ-22, ГТ-1, ГТ-12, тръбопроводи РТ-8 и ГТ-3 към ПС “Безмер 2”; корекции на дере 3, дере 7, дере 5, дере 9, дере 8, дере 54, отводнителни полета “Веселиново”, “Тенево-Окоп”; корекции на река Калница и река Тунджа; колектори към отводнителните полета Окоп-Тенево, Веселиново.

Състоянието на напоителните системи през последните години е силно амортизирано вследствие на дългогодишната експлоатация и липсата на средства за основен ремонт, а също така и от кражбите и разрушенията по помпените станции.

За да се въведат в нормална експлоатация съществуващите съоръжения е необходимо влагането на солидни инвестиции от страна на “Напоителни системи”. Общините не са в състояние да се включат в този процес, поради липса на финансови възможности. Необходимо е да се търсят други начини за финансиране най-вече от предприсъединителните фондове на ЕС /САПАРД/, за възстановяване на напоителните системи.

Територията на областта е богата на водни ресурси. Тя се пресича от реките Тунджа, Поповска, Мараиш, Мочурица, Правдинска река и др. по-малки реки и поточета. Общата площ на водните течения е 60 240 дка, от които реки – 16 600 дка, язовири, водоеми и канали – 40 041 дка, езера – 1 248 дка, блата и мочурища – 925 дка, рибарници и солници – 1 426 дка;

Районът на областта е богат на минерални води. Минерални извори има в гр. Стралджа и с. Правдино, община Стралджа и с. Стефан Караджово, общ. Болярово.

В землището на гр. Стралджа има изградени 5 броя сондажи с общ дебит 24 л/сек. и температура от 31 до 71 С. Минерални води са с доказани качества за лечение на стомашно чревни, чернодробни, жлъчни заболявания, подагра, диабет и др. Въпреки, че водите са открити още 1967 г. до момента същите не се използват по предназначение и няма изградена база за балнеолечение.

Минералните извори в землището на с. Стефан Караджово са с доказани лечебни свойства на водата, близки до тези на “Карлови вари”-Чехия и “Кисловодск”-Русия. В съчетание с добрата база на съществуващия балнеолечебен център с 240 легла, могат да превърнат с. Стефан Караджово в целогодишен курорт за лечение и почивка на много хора от страната и чужбина.

VIII.4.4. СЪОБЩИТЕЛНА ИНФРАСТРУКТУРА.

Съвременната инфраструктура на съобщенията представлява сложен комплекс от мрежи, обслужващи индивидуални или мултиплицирани дейности с комуникативен характер и центрове за предоставяне на услуги и продукти с аудио-визуален произход. Лицензирани фирми в зависимост от спецификацията на лиценза, развиват технологично и териториално мрежите и обхвата на следните основни съобщителни дейности в областта:

- пощенски услуги – от БП-ЕАД
- доставка на пратки - БП-ЕАД и частни оператори
- радио и телевизионно разпространение - национални и частни оператори
- кабелни телевизионни мрежи – частни оператори
- интернет доставчици – частни оператори и БТК-ЕАД
- мобилни телефонни услуги/аналогов и GSM стандарт/- частни оператори
- телекомуникационни услуги- БТК-ЕАД и частни оператори

4.4.1. Телефонни съобщения.

Изграждането на далекосъобщителната мрежа в област Ямбол, нейното поддържане и експлоатация се осъществяват от Технологичен район “Далекосъобщения” - гр. Ямбол към Регионално управление “Далекосъобщения” - Бургас, което е част от БТК-ЕАД София. Развитието на телекомуникационната и съобщителната мрежа в страната ще се отрази благоприятно и на нивото на съобщенията на територията на областта.

Телефонизирани са всички селища на областта /таблицата по-долу/. Предоставят се традиционните телефонни, телеграфни и факсимилни услуги, откриване, преместване на телефонни постове, наети селищни и междуселищни аналогови и цифрови линии на територията на област Ямбол.

Община	2001 домашни бизнес	2002 домашни бизнес	До 31.05.2003 домашни бизнес

Ямбол	562	187	569	195	275	88
Тунджа	171	24	415	31	95	10
Елхово	149	64	98	21	40	12
Болярово	32	5	26	5	15	1
Стралджа	54	13	70	24	28	2
Общо ТРД	968	293	1178	276	453	113

На територията на областта за периода от 2001 г. до май 2003 г. са открити 682 бр. бизнес абонати и 2 599 бр. домашни телефонни поста /по общини са представени в приложение 2/. Тенденцията е към намаляване на исканията за нови телефонни постове в последната 2003 г., поради наситеността на нуждите в Ямбол, а в по-малките селища, поради изчерпване на селищната кабелна мрежа и забавена реализация на редица планирани обекти за разширяване на мрежата.

От таблицата прави впечатление тенденцията на увеличаване броя на телефонните постове за домашни абонати, като темповете на увеличаване намаляват през 2003 година, което е показател за насищането на областта с такива постове. Наблюдава се и лека тенденция на намаляване на броя на служебните телефонни постове за последните години. Причината е ориентирането на повечето по-големи фирми към покупката на малки телефонни централи и намаляването по този начин на броя на външните телефони.

Бизнес абонатите на гр. Ямбол и гр.Елхово са предимно с цифрови номера, които имат значително повече възможности

Предоставят се разнообразни и качествени съвременни телекомуникационни услуги, като например новите услуги в селищните цифрови централи, ISDN, услуги с добавена стойност, включване на учреденски телефонни централи към Националната съобщителна мрежа и други локални и интелигентни мрежи.

Внедрява се модерна цифрова комутационна и преносна далекосъобщителна инфраструктура и се подменя съществуващата аналогова.

Разширява се абонатния капацитет на телефонните мрежи предимно за задоволяване потребностите на домашните и бизнес-клиенти с качествени телефонни услуги.

Извършва се пълна автоматизация на междуселищния и международния трафик и цифровизирането му. Всички селища в областта са с автоматично входящо и изходящо междуселищно избиране.

Предлагат се за закупуване широк спектър от крайни устройства, одобрени от Държавната комисия за далекосъобщения.

В ТРД – Ямбол е задействувана комбинирана междуселищна и селищна цифрова централа, която е част от архитектурата на регионалното транзитно ниво. Към тази централа са включени 66 аналогови селищни автоматични телефонни централи и една ЦАМТЦ, които имат общ монтиран капацитет 65 136 телефонни поста, в това число 4 636 цифрови номера. Изнесен цифров капацитет е монтиран през 2002 г. и в гр. Елхово.

Монтирани са 203 бр. ISDN-BRA, от които са задействани 49 бр. и PRA 20 бр., от тях 4 в действие. В момента най-качествените и съвременни телекомуникационни услуги, като ISDN-BRA(2B+D), ISDN-PRA(30B+D), линии за пренос на данни със скорост от 64 kbit/s до 2 Mbit/s, от платформата на интелигентната мрежа на БТК: “Зелен телефон”, “Услуги с добавена стойност”, “Предплатена карта”, “Универсален номер за достъп”, “Предплатена карта”, “Разплащателна карта”, “Виртуална частна мрежа” са възможни за ползване само от жителите и бизнеса на Ямбол и Елхово.

Клиентите на телекомуникационни услуги са 53 731, от които домашни 47 019. На всички бизнес-абонати в гр. Ямбол са предложени цифрови номера с възможности за допълнителни услуги.

Телефонната плътност е 34,84 т.п. на 100 жители на територията на Ямболска, при средна за страната 36.85 т.п. на 100 жители. По общини тя е както следва:

Община	Ямбол	Тунджа	Елхово	Болярово	Стралджа
Тел. плътност (на 100 жители)	37,31	28,65	30,47	24,79	31,26

Съобразено с нарастващите потребности на бизнес телекомуникациите, БТК ще продължи да поддържа високи темпове на цифровизация и предоставяне на нови услуги. През 2003 г. започна внедряване на ново поколение услуги на Интелигентната мрежа. Това ще доведе до “разкрепостяване” на традиционната телефонна услуга, като я направи достъпна за всички граждани на областта. С въвеждане на предплатени карти, за обикновения потребител ще стане възможно по-точно да планира и контролира разходите си. С помощта на тези услуги, абонати които нямат постоянно седалище, ще могат да ползват собствен телефонен номер и гласова пощенска кутия, достъпни от всеки телефон пост, като ще заплащат услугата от собствена виртуална сметка.

Капацитетът на селищните телефонни централи, измерен чрез броя на монтираните номера и специални предизбирачи, не включва капацитета на учрежденските телефонни централи. От 2001 г. капацитетът на автоматичните телефонни централи не се предоставя от БТК.

До 2000 г. в броя на телефонните постове са включени инсталираните прави, дуплексни и допълнителни телефонни апарати към селищните и учрежденските телефонни централи, а за 2001 и 2002 г. само тези към селищните телефонни централи.

Таблица, даваща данни за главните телефонни постове:

	2000 г.	2001 г.	2002 г.
Общо- бр.	53482	53555	53895
в т.ч. цифрови-бр.	3694	3809	4619
Относителен дял на цифровите, %	6,9	7,1	8,6
В градовете – бр.	38530	38643	38740
В селата – бр.	14952	14912	15155

По отношение на цифровизацията, до 2004 г. се планира пълната подмяна на междуселищните връзки, а до 2006 г. и цифровизация на 80 % от абонатните постове в големите селища на областта. С повишаване на степента на цифровизация и намаляване на експлоатационните разходи ще се търси поевтиняване на услугите и повишаване на конкурентноспособността на БТК, както и спиране на тенденцията за закриване на телефонни постове от социално по-слаби граждани.

Като се има предвид големия брой инсталиран междуселищен цифров капацитет и продължаващото строителство в тази посока, очаква се БТК да запази и в бъдеще ролята си на водеща компания при предоставяне на цифрова свързаност.

Други съобщителни услуги

4.4.2. Пощенски услуги.

ТП “Български пощи”-Ямбол е поделение на фирма “Български пощи” ЕАД София. Териториалното поделение има изградена мрежа от пощенски станции /ПС/-74 на брой, а в населените места с малко население има разкрити пощенски агенства - 23 на брой и 17 броя междуселищни пощальони.

Разпределението от пощенски станции по общини е следното:

Община Ямбол-7 ПС на територията на града

Община Тунджа-31 ПС, 11 пощенски агенства и 1 МСП

Община Елхово-14 ПС, 4 пощенски агенства и 4 междуселищни пощальона
 Община Болярово-8 ПС и 4 пощенски агенства и 8 междуселищни пощальона
 Община Стралджа-14 ПС, 4 пощенски агенства и 4 междуселищни пощальона
 Всичките 74 ПС, 23 пощенски агенства и 17 междуселищни пощальона са групирани в 3 районни пощенски станции /РПС/ – Ямбол, Елхово и Стралджа.

РПС Ямбол обхваща ПС, агенства и междуселищни пощальони и на територията на община Ямбол, община Тунджа и 8 ПС и 1 пощенско агенство и 3 междуселищни пощальона /в населени места принадлежащи към бившата Войнишка система/, които по административното деление са прилежащи към община Стралджа.

РПС Елхово обхваща ПС, агенства и междуселищни пощальони принадлежащи към община Елхово и община Болярово.

РПС Стралджа обхваща 10 населени места прилежащи по административното деление към община Стралджа и 1 населено място към община Тунджа.

От 01.06.2003 г. е закрыта ПС Странджа, която към момента е междуселищен пощальон към ПС Воден. От 01.07.2003 г. е закрыта ПС Ямбол клон 3, която обслужваше работещите в Химически комбинат “Димитър Димов”.

С цел пълно задоволяване на потребностите от пощенски услуги на населението в с. Завой, се предвижда разкриване на нова ПС в населеното място. В момента населението на селото се обслужва от междуселищен пощальон, който не предлага пълната гама от пощенски услуги. През 2003 и 2004 г. предстои изграждане на нова сграда в ж.к. “Златен рог” гр. Ямбол. Сега съществуващата сграда е с много малка площ и поради това се затруднява обслужването на населението в квартала.

Основен показател, характеризиращ пощенската мрежа е брой обслужвано население от една ПС в градовете и брой обслужвано население от една ПС в селата в национален мащаб. За Ямболска област тези данни изглеждат така:

Показател	За страната	За областта
Обслужвано население от една пощенска станция /бр./	2 639	2 118
Обслужвано население от една пощенска станция в градовете /бр./	8 528	10 435
Обслужвано население от една пощенска станция в селата /бр./	1 041	818

Показател, показващ гъстотата на пощенската мрежа е обслужвана територия от една пощенска станция. За страната обслужваната територия от една пощенска станция е 36.50 кв. км., а за областта – 56.00 кв. км.

Пощенските станции, пощенските агенства и междуселищните пощальони, осъществяват дейности, регламентирани със Закона за пощенските услуги, обнародван в Държавен вестник бр. 64/2000 г. и Общите условия на договора с потребителите на пощенски услуги, предоставяни от “Български пощи” ЕАД в сила от 01. 03. 2003 г.

Услугите, които се предоставят на потребителите са:

- приемане, пренасяне и доставка на пощенски пратки;
- приемане и/или доставяне като пощенски пратки на съобщения, предавани чрез далекосъобщителни средства;
- пощенски парични преводи;
- куриерски услуги.

Пощенските услуги се осъществяват чрез пощенската мрежа и се делят на универсални и неуниверсални. Универсална пощенска услуга са приемане, пренасяне и доставяне на вътрешни и международни пощенски пратки и пощенски парични преводи. Неуниверсалната пощенска услуга включва: пощенски колети с тегло от 10 кг до 20 кг; куриерски услуги; приемане и/или доставяне като пощенски пратки на съобщения, предавани чрез далекосъобщителни средства. В последно време добро търсене от потребителите на неуниверсалните пощенски услуги имат куриерските услуги. Те гарантират по-голяма

бързина и надежност на приемане, пренасяне и доставка на пратките. Куриерски услуги са вътрешна ускорена поща /гарантирана доставка до 24 часа/ с обратна информация до подателя и EMS /международна ускорена поща/ за 57 страни в света

Освен пощенските дейности в пощенската мрежа се осъществяват и дейности по възложителства по сключени договори от централното управление на “Български пощи” ЕАД и териториалното поделение на “Български пощи” Ямбол. Възложителствата включват обслужващи дейности на държавни структури:

- НОИ – Нанасяне на промени /предоставени от РУСО по списък/ по изплащателни пенсионни картони и изплащане на пенсии. Изплащане на отпуснати помощи за безработица. Доставка на препоръчани кореспондентски пратки с информация за набраните осигурителни вноски на осигуряващите се лица.
- БТК – Предоставяне на всички далекосъобщителни услуги /изпращане и получаване на телеграми, провеждане на междуселищни разговори/ в пощенската мрежа. Събиране на такси по разписки на Далекосъобщения от частни абонати.
- Електроснабдяване - Събиране на суми за изразходвана и отчетена ел. енергия от битови абонати.
- В и К – Събиране на суми за изразходвана и отчетена вода от битови и служебни абонати.
- Общински служби за социално подпомагане – Изплащане на помощи на социално слаби.
- Териториална данъчна дирекция – Доставка на съобщения за данъчните задължения на населението за годината. Събиране на данъчните задължения чрез пощенски записи.
- Общинска застрахователна компания - сключване на застраховки “Гражданска отговорност на собствениците, водачите, държателите и ползвателите на МПС” и “Злополука на местата в МПС”.
- ДСК - Набиране и изплащания по влогове на граждани.
- БПБ - Набиране и изплащания по влогове на граждани.
- Разпространение на печата – доставка на ежедневен и периодичен печат чрез абонамент и свободна продажба.
- Български спортен тотализатор – Приемане на фишове и изплащане на печалби по печеливши фишове.
- Държавна лотария – продажба на лотарийни билети от Традиционната лотария и моментни игри.
- “Метро кеш енд Кери” – доставка на каталози.
- Мобил тел – Доставка на съобщения за заплащане на такси от абонатите.
- Глобул - Доставка на съобщения за заплащане на такси от абонатите.
- ЗД “Алианц България” – доставка на препоръчани кореспондентски пратки.
- СКПОК “Родина” – доставка на препоръчани кореспондентски пратки.

4.4.3. Покритие с Радио и ТВ сигнал.

Радиофицирани са 69 селища, а в гр. Ямбол се предлага и шестпрограмна жична радиофикация.

Радиофицирани селища в област Ямбол към месец май 2003 г.

№ по ред	Общини Ямбол и “Тунджа”	Община Болярово	Община Елхово	Община Стралджа
1.	гр. Ямбол	гр. Болярово	гр. Елхово	гр. Стралджа
2.	с. Безмер	с. Горска поляна	с. Вълча поляна	с. Войника
3.	с. Кабиле	с. Воден	с. Голям Дервент	с. Александрово
4.	с. Роза	с. Голямо крушево	с. Гранитово	с. Богорово
5.	с. Веселиново	с. Мамарчево	с. Добрич	с. Воденичане
6.	с. Чарган	с. Попово	с. Жребино	с. Зорница
7.	с. Дражево	с. Стефан Караджово	с. Изгрев	с. Иречеково
8.	с. Калчево	с. Малко Шарково	с. Кирилово	с. Каменец

9.	с. Козарево		с. Лалково	с. Леярово
10.	с. Стара река		с. Лесово	с. Люлин
11.	с. Болярско		с. Маломирово	с. Поляна
12.	с. Кукорево		с. Малък манастир	с. Първенец
13.	с. Тенево		с. Мелница	с. Саранско
14.	с. Каравелово		с. Пчела	с. Тамарино
15.	с. Ханово		с. Раздел	
16.	с. Окоп		с. Трънково	
17.	с. Генерал Инзово		с. Чернозем	
18.	с. Видинци			
19.	с. Крумово			
20.	с. Миладиновци			
21.	с. Дряново			
22.	с. Маломир			
23.	с. Драма			
24.	с.Коневец			
25.	с.Симеоново			
26.	с. Асеново			
27.	с. Победа			
28.	с. Челник			
29.	с. Робово			

Покритието със сигнал на лицензираните национални телевизии е 100% за територията на цялата област. На територията на гр. Ямбол има 2 кабелни телевизии, покриващи 100% от територията на града и част от територията на община “Тунджа”. Местни кабелни телевизии има в общини Елхово и Стралджа. Изградени са ретранслатори, осигуряващи цифрова ефирна връзка по трасета за предаване на телевизионен и радио сигнал, както и на компютърни комуникационни канали. Съществува кабелно радио, препредаващо Програма “Хоризонт” на БНР и местните програми на радио-възел.

4.4.4. Достъп до Интернет.

Достъп до Интернет има на по-голяма част от територията на областта. Освен комутируем достъп до Интернет, клиентите на БТК могат да ползват още и достъп до Интернет чрез наети линии или други мрежи за данни, информационни услуги и други.

Съществуват множество зали за обществен достъп до Интернет, като в част от тях входящият канал е пренасочен през сателит (ASTRA и INTELSAT), което подобрява скоростта на връзката.

Технологичен район “Далекосъобщения”-Ямбол е основен доставчик на ИНТЕРНЕТ за клиенти и крайни потребители. Други доставчици са: “Спектър Нет” ООД, “Атил Нет”, “М-Тел Нет”АД, “Цифрови системи”, Сдружение “Агробизнес”-Елхово, “Орбител”АД, Информационен бизнес център - Стралджа, “Топ Нет” ООД - Стралджа, “Ястреб инвест” ООД-Елхово, “Ямбол Нет”, “Ямбол Лан”, “Диана кабел ТВ”ООД.

4.4.5. Мобилни телефонни услуги.

Покритие със сигнал на мобилните оператори Мобиком, Глобул и Мобилтел има в по-голяма част от територията на областта. Всички посочени оператори имат действащи представителни офиси в града.

Към 2003 г. покритието с мобилни връзки в ТРД Ямбол се осигурява от двата GSM оператори посредством 10 базови станции. Капацитетът на мрежите се увеличава съобразно нарастващия брой на мобилните абонати. От 2002 г. качеството на мобилните връзки в гр. Елхово и гр. Стралджа се подобри от новоизградените две базови станции на GloBul.

По отношение на аналоговите мобилни комуникации на РТК Мобиком, мрежата е в застои, поради намаляващия брой абонати и морално стареене на технологията.

VIII.4.5.УРБАНИЗАЦИЯ.

4.5.1. Обща характеристика.

Урбанизацията е процес на създаване и усъвършенстване на околната среда за реализация на жизнените дейности - обитаване, труд и отдих - адекватно на изискванията на съвременното общество.

Добре управляван, този процес осигурява равновесие между личните и обществени интереси (балансът между „аз” и „ние”), това го прави по своята същност дълбоко демократичен, предпоставящ стремежа за социална справедливост като условие на устойчиво развитие на урбанизираните територии и съхраняване на планетата като цяло.

Принципите на устойчивото развитие търсят оптимална реализация чрез най-икономично използване на природните ресурси; поддържане на екологичното равновесие на планетата; изоставяне на потребителския стил на живот; хуманизиране на отношенията между живеещите сега и бъдещите поколения.

4.5.2. Териториална структура на Област Ямбол.

Област Ямбол е разположена в югоизточната част на Република България.

Област Ямбол обхваща общо територия от 3 355,48 кв. км, или 3 % от общата територия на Република България. Териториите по общини са както следва:

Община Болярово – 667,88 кв.км

Община Елхово – 701,70 кв.км

Община Стралджа – 676,29 кв.м

Община Тунджа – 1 218,88 кв.км

Община Ямбол – 90,72 кв.км

На север област Ямбол граничи с област Сливен; на юг – с Република Турция; на изток – с област Бургас; на запад – с област Хасково.

В тези граници е очевидно, че общините трябва сами да имат възможност да управляват и оптимизират реално урбанизационните процеси, които са генерирани и произтичат от характера и ролята на някои общини като крайгранични райони - общини Елхово и Болярово.

Целесъобразно е бъдещото планиране на урбанизационните процеси в устройството на територията да се разглежда в много по-широки граници, съответстващи с обхвата на реалните връзки, взаимоотношения и активно влияние на общинските центрове върху територията. Да се приложи принципът на регионалния подход при планиране, без да се подценява развитието на ядрото, с ефективно използване на неговите пространствени ресурси и решаване на устройствените му проблеми при ясно формулирани приоритети.

Землище на Област Ямбол

Структурата на землището на областта обхваща землищата на петте общини, включени в състава на областта. Тя /структурата/ обхваща:

- **земеделски територии** 2 678 208 дка, от които ниви - 1 987 396 дка, трайни насаждения - 74 484 дка, естествени ливади – 24 375 дка, разсадници – 919 дка, мери и пасища – 412 203 дка, полски пътища и прокари - 7 883 дка;
- **горски територии** - 517 524 дка; от които гори и полезащитни пояси – 411 897 дка, голини, сечища, пожарища – 88 441; поляни – 12 272 дка, горски пътища и просеки – 4 914 дка;
- **населени места и други урбанизирани територии** - 109 191 дка, от които застроени площи – 61 306 дка, озеленени площи и гробища – 35 865 дка, улици и площи – 12 030 дка;

- **водни течения и водни площи** – 60 240 дка , от които реки – 16 600 дка, язовири, водоеми и канали – 40 041 дка, езера – 1 248 дка, блата и мочурища – 925 дка, рибарници и солници – 1 426 дка;
 - **територии за добив на полезни изкопаеми и депа за отпадъци** – 73 823 дка, от които кариери и рудници – 3 129 дка, депа за промишлени отпадъци – 202 дка, депа за битови отпадъци – 483 дка, непригодни земи – 70 009 дка;
 - **територии за транспорт и инфраструктура** – 16 489 дка, от които: жп-линии и съоръжения – 1 952 дка, републиканска пътна мрежа – 11 915 дка, местни и ведомствени пътища – 1516 дка, летища – 821 дка, наземни проводни и инженерни съоръжения – 286 дка .
- Структурата на собствеността върху земята в землищата на областта е в съотношение: държавна (публична и частна) – 594 229 дка, общинска (публична и частна) – 332 968 дка, частна – 1 972 527 дка, на религиозни организации – 3878 дка, друг собственик – 451 873 дка. Характерна особеност на землищната територия е, че тя е просечена от множество електропроводи и съоръжения, които налагат ограничения при бъдеща урбанизация на земеделски земи и изискват съответни инвестиции.

В землището няма нарушени, засолен и други подобни увредени територии. Целесъобразно е да се приеме като ръководен принцип за бъдещото развитие на територията опазването на обработваемата земя като един от основните ресурси на общината, както и разработване на пустеещи земи, с висока категория – трета и четвърта. Проблем за привличане на инвеститори е раздробяването на земята на малки парцели, което затруднява обработката им. В село Ботево, община “Тунджа” /едно от трите места в България/ е предвиден за реализация пилотен проект за комасация на земята през 2004 г.

Селищна среда на област Ямбол. Състояние, тенденции и проблеми в урбанистичното развитие на областта.

По административно-териториално деление в област Ямбол са включени 5 общини, 109 населени места и 42 кметства, от които 4 града и 105 села. Област Ямбол има предимно градско население, което обитава общинските центрове – 66,2 % от общото население на областта е градско. Общият брой на населението на областта по данни към 2003 г. е 149 534 души, разпределено по общини, както следва:

- община Ямбол – 80 315 души, представляващи 53,7 % от населението на областта;
- община “Тунджа” – 29 967 души, представляващи 20 % от населението на областта;
- община Елхово – 19 128 души, представляващи 12,8 % от населението на областта;
- община Стралджа – 14 932 души, представляващи 10 % от населението на областта;
- община Болярово – 5 192 души, представляващи 3,5 % от населението на областта;

Населението на област Ямбол представлява 19,6 % от населението на Югоизточния район за планиране /Бургас, Сливен, Ямбол/ и около 2 % от това на страната.

Населението на област Ямбол се е увеличавало до 1965 г., когато достига 187 381 души. През следващите периоди започва да намалява. Отначало слабо – с 5 343 души за периода 1965-1975 г. През 1976-1985 г. населението почти се запазва, което се дължи на увеличение на населението в община Ямбол /с 14 227 души/ и това компенсира намалението в останалите общини. През 1986-1992 г. намалението е с 6 195 души. През последните 8 години то отново надхвърля 20 000 души, като една малка част от него се дължи на преминаването на с. Зорница от община Стралджа към община Средец, област Бургас.

В следващата таблица са поместени някои характеристики на общините, като брой на населените места в тях, гъстотата на населението и мястото на отделните общини в общото им подреждане по брой на населението в рамките на страната:

Общини	Градове	Села	Гъстота на населението	Място според броя
--------	---------	------	------------------------	-------------------

				на населението
Болярово	1	19	8	227
Елхово	1	21	29	86
Стралджа	1	21	23	114
Тунджа	0	44	26	49
Ямбол	1	0	908	16
Всичко	4	105	Средно 47 души/кв.км	-

Средната гъстота на населението в областта е 47 души на квадратен километър, като това нарежда област Ямбол на 23-то място в страната по този показател.

Средната гъстота на населението в общините на областта е диаметрално противоположна: от една страна, в община Ямбол тя е 908 души/кв.км поради факта, че територията на общината съвпада /91 кв.км/ с територията на града. В общините Елхово, Стралджа и “Тунджа” средната гъстота на населението не надхвърля 30 души/кв.км, а на всеки от 668 –те кв.км в община Болярово се падат по 8 души.

Всички общини от областта са засегнати от намалението на населението. С приблизително една четвърт е то в община Болярово. Над една десета от населението си са загубили и общините Елхово и Стралджа, а малко под една десета – общините “Тунджа” и Ямбол. В една община в област Ямбол живеят средно 31 214 души при 30 279 души средно за една община в страната.

Градското население на областта се увеличава непрекъснато до 1992 г., когато достига 113 802 души. Сега в 4-те града на областта живеят 102 778 души, или с 11 024 души по-малко от 1992 г. Един от най-малките градове в България с 1 515 жители е Болярово, който е обявен за град през 1974 г. Относителният дял на градското население в областта /65,9 %/ е близък до средния за страната. В областният център са съсредоточени над четири пети от градското население на областта и 53 % от цялото ѝ население. Само в градовете София, Варна, Перник и Русе този показател е с по-висока стойност. Средният брой население, изчислен за един град от област Ямбол е 25 695 души при средно за един град в страната 22 811 души. В отделните общини населението варира от изцяло градско в община Ямбол, до изцяло селско в община “Тунджа”.

В сравнение с преброяването през 1992 г. населението на област Ямбол намалява с 20 482 души, или с 11,6 %, като намаление има във всички общини на областта. Най-голямо е намалението в община Болярово – 24,4 %.

Намаление на населението през последния период се регистрира и в четирите града на областта. В гр. Болярово то надхвърля 20 %, а в гр. Елхово – 10 %.

Броят на селското население в областта при последното преброяване е 53 292 души. В сравнение с 1946 г. /167 188/ той е трикратно по-малък. Общият брой на селата в областта е 105, като 44 от тях са разположени в община “Тунджа”. Средният размер на селата в областта към 01.03.2001 г. е 508 срещу 481 души средно за страната. Според броя на населението им селата се разпределят в следните групи:

Размер	Брой села	Относителен дял %	Население	Относителен дял %
общо	105	100	53 292	100
Под 100 души	12	11,4	719	1,3
От 100 до 199 души	16	15,2	2 377	4,5
От 200 до 499 души	37	35,3	12 896	24,2
От 500 до 999 души	28	26,7	19 652	36,9
От 1000 до 1999 души	10	9,5	13 638	25,6

От 2000 до 2999 души	2	1,9	4 010	7,5
3 000 и повече	-	-	-	-
Без население	-	-	-	-

Към 01.03.2001 г. /последното преброяване на населението/ в област Ямбол няма обезлюдени села. С население под 100 души са 12 села, а с население от 100 до 199 души – 16, или общо малките села /под 200 души/ са една четвърт от всички в областта. Най-много села попадат в групата с население между 200 и 499 – 37, или 35,3 %. С население над 1 000 души са общо 10 села, а в две населението е между 2 000 и 2 999 души. В селата на община “Тунджа” живеят 58,9 % от селското население.

През периода между последните две преброявания увеличение на населението се установява в 8 села на областта. В нито едно от тях то не е с повече от 100 души. Най-много /с 60 души/ се е увеличило населението на с. Завой, община “Тунджа”. Относително най-голямо /с 17,6 %/ е увеличението в с. Стара река.

В 16 села с население над 500 души в края на 1992 г. сега се установява спад в броя на населението им, надхвърлящ 20 %. Най-много е намаляло населението на с. Бояново, община Елхово – с 602 души или с 38,2 %. Това се дължи на големия брой освободени военнослужещи от селото и завръщането им в родните места. Над една четвърт от населението си са загубили селата Раздел, община Елхово; Голямо Крушево и Воден, община Болярово; и Недялско, община Стралджа, а в 11 села намаляването е между една пета и една четвърт.

Община	Население 2001 г.	Селищна територия /кв.км/	Бруто гъстота на обитаване жилища/кв.км
Ямбол	82 364	90,7	389,71
Стралджа	15 895	676,30	11,74
“Тунджа”	30 813	1218,9	13,99
Елхово	20 021	701,70	14,85
Болярово	5 464	667,90	5,88

В община Болярово гъстотата на обитаване е най-ниска, броят домакинства също е най-малка, като жилищна площ на домакинство се пада 56,90 кв.м, което е втората по големина площ в областта, след община “Тунджа”.

Информацията, показана в долните таблици, е разработена въз основа на данните, получени от регулярната статистическа отчетност в областта на жилищното строителство.

Включени са данни за въведените в експлоатация жилища: в обществено-жилищно строителство и частно жилищно строителство (индивидуални и кооперативно-на населението и на частни фирми).

Броят на жилищата е установен според определението, че всяко жилище трябва да има най-малко стая за живеене, кухня или кухненски бокс и други сервизни помещения и да има постоянен самостоятелен изход на общодостъпната част (стълбище, площадка, антре, двор, улица).

В жилищната площ се включва площта на спални, гостни, кабинети, детски стаи, холове с пряко и непряко осветление и други стаи за живеене, както и кухни с площ над 5 кв.м.

В обслужващата (спомагателна) площ е включена площта на баните, антретата, кухните под 5 кв.м и други сервизни помещения.

Полезната площ на жилището представлява сума на жилищната и спомагателната площ.

Показателите за безопасност на населението с жилищна и с полезна площ са изчислени със средногодишното население за съответната година.

Въведени в експлоатация жилища по общини и форми на строителство:

Област/общини	2001 г.	2002 г.	2003 г.
ОБЩО-ОБЛАСТ ЯМБОЛ	84	76	67
Болярово	-	-	-
Елхово	4	-	-
Стралджа	9	1	-
Тунджа	1	2	1
Ямбол	70	73	66
В т.ч. ЧАСТНО СТРОИТЕЛСТВО- област Ямбол	84	55	67
Болярово	-	-	-
Елхово	4	-	-
Стралджа	9	1	-
Тунджа	1	2	1
Ямбол	70	52	66

Жилищен фонд

Област Ямбол	2001 г.	2002 г.	2003 г.
Общо жилища-брой	74665	74720	74784
Полезна площ, кв.м	4457385	4463893	4472279
В т.ч. жилищна площ	2914705	2918701	2925212
По общини			
Болярово	3906	3906	3906
Полезна площ, кв.м	233527	233527	233527
В т.ч. жилищна площ	150591	150591	150591
Елхово	10422	10421	10419
Полезна площ, кв.м	614141	614088	613983
В т.ч. жилищна площ	401808	401776	401710
Стралджа	7940	7940	7940
Полезна площ, кв.м	454498	454498	454498
В т.ч. жилищна площ	314350	314350	314350
Тунджа	17050	17050	17052
Полезна площ, кв.м	1044884	1044974	1045222
В т.ч. жилищна площ	728531	728582	728715
Ямбол	35347	35403	35467
Полезна площ, кв.м	2110335	2116806	2125049
В т.ч. жилищна площ	1319425	1323402	1329846

Жилища по общини и форма на собственост:

Област/общини	2000 г.	2001 г.	2002 г.
общо			
Област Ямбол	72941	74665	74720
Болярово	4031	3906	3906
Елхово	10335	10422	10421
Стралджа	7808	7940	7940

Тунджа	16709	17050	17050
Ямбол	34058	35347	35403
В т.ч. частна собственост			
Област Ямбол	68592	72793	72850
Болярово	3831	3804	3804
Елхово	9859	10152	10152
Стралджа	7658	7900	7900
Тунджа	16286	16890	16890
Ямбол	30958	34047	34104

Полезна площ на жилищата по общини:

Област/общини	Общо			в т.ч. жилищна площ		
	2000 г.	2001 г.	2002 г.	2000 г.	2001 г.	2002 г.
Област Ямбол	4444399	4457385	4463893	2905594	2914705	2918701
Болярово	254164	233527	233527	173025	150591	150591
Елхово	631551	614141	614088	398042	401808	401776
Стралджа	478273	454498	454498	338649	314350	314350
Тунджа	1085474	1044884	1044974	773617	728531	728582
Ямбол	1994937	2110335	2116806	1222261	319425	1323402

Обезпеченост на населението с жилища и жилищна площ по общини:

Област/общини	Полезна площ на човек от населението, кв.м			жилищна площ на човек от населението, кв.м		
	2000 г.	2001 г.	2002 г.	2000 г.	2001 г.	2002 г.
Област Ямбол	26,61	28,71	29,18	17,40	18,77	19,08
Болярово	39,06	41,94	43,20	26,59	27,05	27,86
Елхово	27,99	30,24	31,06	17,64	19,79	20,32
Стралджа	28,28	28,90	29,63	20,02	19,99	20,49
Тунджа	32,74	33,59	34,18	23,33	23,42	23,83
Ямбол	22,70	25,56	25,86	13,91	15,98	16,17

Селищна мрежа.

Община Ямбол.

Град Ямбол е разположен в северната част на област Ямбол. Териториалното структуриране на Община Ямбол по видове територии е следното: Общата територия на землището е 90 724 дка. Населените места и другите урбанизирани територии 20 804 дка, като населеното място е с площ 16 544 дка. С Решение № 17 от 7 и 14 април 2000 г. /ДВ бр. 19/02.03.2001 г./ е сформирано селищно образувание "Кринчовица" с площ 2 038 дка, вследствие на което земите за земеделско ползване намаляват. Към настоящия момент площта им е 1 405 дка. Град Ямбол е II функционален тип. Населението на града към септември 2003 год. наброява **92 725 жители**. Плътноста е около 56 души/ха.

С разпореждане № 259/20.06.1975 год. на Министерски съвет е одобрен общ градоустройствен план /ОГП/ на гр. Ямбол за перспективен период до 1990 година. След неговото утвърждаване по райони и жилищни комплекси са разработвани планове за застрояване и регулация, като последните актуализации на ЗРП са за периода от 1989 год. , като последния одобрен ЗРП за ЦГЧ е от 2001 г. В процес е разработка за актуализация на ЗРП на к-с "Зорница", тъй като одобрения план е със заповед от 1968 г. От декември 2002 год. се изработва обект: "Създаване на кадастрална карта и кадастрални регистри на гр. Ямбол", по финансиране на Световна банка. Завършването му е предвидено за март 2004 год.

Община Болярово

Община Болярово е разположена в южната част на областта. Тя е четвъртата по големина в област Ямбол. На юг граничи с Република Турция. Населението е с една от неблагоприятните възрастови структури, както в рамките на областта, така и за страната (97,5 % коефициент на възрастова зависимост).

Територията на общината е най-слабо заселена както спрямо съставните на областта общини, така и спрямо всички общини в страната. Гъстотата е 8,2 души/кв.км. Очакваната продължителност на живота е 69,1 години – една от най-ниските в страната.

Община Болярово включва в административните си граници 20 населени места, като по-голяма част от населението е съсредоточено в общинския център. Населените места са от различен функционален тип, като гр. Болярово е IV функционален тип, пет села са от VI ф.т., други пет са от VII ф.т. и девет броя са от VIII ф.т. Общото население на общината по данни към 2002 г. е 5 464 човека . Преобладават селищата с население до 100 души – 10 села, до 200 души – 3 села, до 500 души – 4 села и от 500 до 1000 души – 2 села . Само град Болярово има население над 1 000 души. Данните за община Болярово са: 6 612 човека през 1999 г. и 5 464 човека пред 2001 г.

Град Болярово е център на едноименната община и е разположен в централната ѝ част. В общината няма железопътен транспорт. Населението се придвижва основно чрез автомобилен и автобусен транспорт. Няма изградено обществено транспортно стопанство, няма сграда на автогара. Не се извършва строителна дейност. Много жилища стоят освободени, поради напускането на военнослужещи от закритите поделения в района.

Общината се намира в един от най-екологично чистите райони на страната.

Според географското си разположение селищата на общината могат да се разделят на гранични /по границата с Република Турция/, полупланински и частично равнинни.

Минералните извори в землището на с. Стефан Караджово са с доказани лечебни свойства на водата, близки до тези на “Карлови вари”-Чехия и “Кисловодск”-Русия. В съчетание с добрата база на съществуващия балнеолечебен център с 240 легла, могат да превърнат с. Стефан Караджово в целогодишен курорт за лечение и почивка на много хора от страната и чужбина.

Осъществяването на проекта за изграждане на селище за отдых на японски граждани, състоящ се в строителство на жилища и хотели върху 1000 дка площ от землището на с. Малко Шарково, ще доведе до необходимостта от изграждане и разширяване на инфраструктурата, селскостопанското производство, търговията, услугите.

Община Стралджа.

Община Стралджа е разположена е в североизточната част на областта. Включва в административните си граници 22 населени места, като 40 % от населението е съсредоточено в общинския център. Всички населени места са с компактна структура, но от различен функционален тип, като 11 са от VII, 3 са от VIII, 6 от VI, 2 от V и град Стралджа е от IV функционален тип. Общото население на общината по данни от последното преброяване през 2001 г. е с 772 човека по-малко. От селата само с. Зимница е с население над 1 000 жители , пет села са с население от 501-1 000 жители, а всички останали населени места са с население под 500 души. С население под 100 души е само с. Леярово. Данните за град Стралджа са 6 700 човека през 1992 г. и 6 226 човека пред 2001 г.

Гъстотата на населените места на територията на община Стралджа е 3.25 населени места на 100 кв. км. Средната брутна гъстота на обитаване е 13 души на ха., или средно по 425 км. селищна територия на обитател.

Град Стралджа е център на едноименната община и е разположен в северната ѝ част. Градът се дели на две от преминаващата му почти през центъра главна ж.п. линия София – Бургас, като в южната му част е разположен малък жилищен квартал и промишлената зона на града, а в северната спрямо ж.п. линията част е разположена изцяло жилищната зона. Проблем за града е единственият транспортен вход и изход, представляващ ж.п. подлез с ограничен габарит.

Община “Тунджа”.

Община “Тунджа” е разположена в централната част на областта около областния център. Тя е най-голямата в рамките на област Ямбол. Съставена е само от села - 44 броя. По функционален тип те се разпределят така: 8 са от V, 19 са от VI, 12 от VII, 5 са от VIII функционален тип. Общото население на общината по данни от последното преброяване през 2001 г. е 30 813. От селата с. Ботево, с. Веселиново, с. Кабиле, с. Безмер, с. Бояджик, с. Генерал Инзово, с. Кукорево, с. Маломир, с. Роза, с. Тенево са с население над 1 000 жители, десет села са с население от 501-1 000 жители, от 200 – 500 жители са двадесет и три от населените места в общината, само с. Видинци е с население под 100 души.

Населението е с влошена възрастова структура /74,5 % коефициент на възрастова зависимост/. Очакваната продължителност на живота е ниска – 69,6 години.

Територията на община “Тунджа” е 1 218,90 кв.км и съставлява 36,3 % от общата територия на областта, а обработваемата земеделска земя е 42,1 % от тази на областта.

Община Елхово.

Община Елхово е разположена в югоизточната част на областта. Тя е втората по големина в рамките на област Ямбол. На юг граничи с Турция. Средната надморска височина е 216,5 м. Общината е разположена по средното поречие на р. Тунджа и включва Елховското поле и част от Дервентските възвишения. В общината има басейн на лигнитните въглища.

Община Елхово включва в административните си граници 22 населени места – един град и 22 села. Общото население на общината е 20021 жители, като само 13506 от тях живеят в общинския център – гр. Елхово. Населени места са от различен функционален тип, като 9 са от VI, 6 са от VII, 5 от VIII, с. Бояново е от V и град Елхово е от III функционален тип.

През общината минава международния път от Сливен и Ямбол към Одрин. В момента се изгражда граничният контролно - пропускателен пункт между Лесово и Хамзъбейли. Това ще окаже положително влияние върху икономическите и търговски отношения между Община Елхово и околия Лапша от Република Турция.

Селата на общината, в зависимост от броя на населението си могат да бъдат разделени на няколко групи: до 100 жители - 4 села; до 200 жители - 7 села; от 200 до 500 жители - 4 села; над 500 жители - 6 села.

Почти всички хора, живеещи на село са постоянно пребиваващи там. Това се обуславя от възможността за развитие на частната инициатива. Намалява броя на жителите, които пътуват за работа до друго населено място. През лятото все повече хора, живеещи постоянно в по - големите градове (Елхово, Ямбол, Бургас и др.), пребивават в селата.

Отдых и зелена система

Зеленината не липсва, макар и да не е достигнат минималния норматив от 20 кв. м./жител за общинските центрове на областта. Проблемите на тази система, която е основа на рекреативния отдых и екологичен комфорт, от урбанистична гледна точка са следните:

- зелените площи за ежедневен отдых – квартални градинки (за деца и възрастни) не достигат,
- не достигат и терените за масов спорт ,
- в общинските центрове има по един парк, който е крайно недостатъчен,
- екологичното озеленяване е недостатъчно.

В последните години е налице масов подход за унищожаване и застрояване на съществуващи и отредени зелени площи – за магазини, бензиностанции, кафета и ресторанти, автосалони и др. Продължава да се смята, че зелените общински терени са празни и готови за инвестиционни инициативи с недоказана полза.

4.5.4. Планова обезпеченост - състояние, проблеми, насоки за работа по отношение плановата обезпеченост

В Ямболска област от началото на 2003 годината се работи по два договора, финансирани от Световната банка и обхващащи дейностите по изработване и създаване на кадастрална карта и кадастрални регистри на град Ямбол, както и оцифряване, анализ и оценка на точността на съществуващите кадастрални планове на населените места в съдебен район Ямбол.

Сроковете за приключване на договорите са в началото на 2004 година, което означава, че съвсем скоро в съответните общини ще бъдат предадени готовите цифрови модели на картите на населените места и кадастралните им регистри, които ще се ползват, поддържат, допълват и актуализират.

Така за целия съдебен район Ямбол /общини Ямбол, Стралджа и “Тунджа”/, включващ общо 68 населени места, в това число градовете Ямбол и Стралджа ще се разполага с пълна база данни за обслужване на гражданите.

За населените места от община “Тунджа” и община Стралджа информацията в кадастралната карта и кадастралния регистър няма да е осъвременена, тъй като е изготвена на база на съществуващата в общините информация, към момента на изработване или попълване на кадастралните планове, но се очаква попълването им да се извършва спорадично в зависимост от заявените услуги на гражданите, както и от възникналите необходиминости на местните фирми и ведомства, докато за град Ямбол създадената кадастрална карта и кадастрален регистър ще бъдат съвсем актуални към настоящия момент.

Състоянието на съществуващите кадастрални планове и разписни листи за населените места е разделено условно на три вида добро, задоволително и лошо, в зависимост от актуалността на ползваната информация от тях, а именно :

В Община “Тунджа” има общо 44 населени места, от които 3 броя - Дражево, Кукорево и Кабиле имат актуални кадастрални планове с изработен цифров модел, през 2003 година са влезли в сила и състоянието им е много добро. Трябва да им бъдат изготвени нови регулационни планове.

За други 21 броя села - Скалица, Тенево, Калчево, Роза, Чарган, Ханово, Стара река, Безмер, Веселиново, Победа, Търнава, Окоп, Могила, Хаджи Димитрово, Генерал Инзово, Маломир, Ботево, Безмер, Козарево, Завой и Златаре - плановете са сравнително запазени и изработени или попълвани в годините между 1975 и 1995 год. и състоянието на кадастъра им е добро. Същите имат и действащи регулационни планове, за някои от които има трасирана и осова мрежа .

За 17 броя села - Межда, Савино, Миладиновци, Драма, Дряново, Челник, Сламино, Коневец, Каравелово, Генерал Тошево, Гълъбинци, Болярско, Меден кладенец, Овчи кладенец, Симеоново, Крумово и Голям манастир плановете са изработвани пак в годините 1970 до 1985 год., но няма извършвано попълване. Имат действащи регулационни планове, за които няма трасирана осова мрежа. Тези населени места обаче не са интензивни и промените в тях не са съществени, което дава основание да ги оценим като задоволителни.

С много стари кадастрални планове от 1938-1940 год. са 3 броя села - Робово, Видинци и Асеново, а село Кунево няма изобщо кадастрален план.

За всичките 44 населени места има изработени Подробни устройствени планове, но те се нуждаят от актуализация, предвид променената обществена необходимост от реализация на някои предвидени в градоустройството мероприятия. За община “Тунджа” няма изработена Устройствова схема по смисъла на Закона за устройство на територията, което създава проблем при реализиране на различни инвестиционни намерения в териториите извън населените места. Необходимо е да се осигурят средства от държавния бюджет за изработването

Община Стралджа има общо 22 населени места - един град и 21 села. За селата Люлин и Богорово има нови кадастрални планове, които влязоха в сила тая година и следва да им бъдат изготвени нови регулационни планове. За други 8 броя - Стралджа, Войника, Зимница, Иречеково, Александрово, Маленово, Саранско и Поляна плановете са изработени през осемдесетте години на миналия век, но са и попълвани по-късно и са със сравнително добро

качество. Имат действащи регулационни планове, чийто осови мрежи са трасирани. За останалите 11 броя - Воденичане, Палаузово, Чарда, Тамарино, Джинот, Каменец, Правдино, Недялско, Лозенец, Първенец и Атолово кадастралните планове са отново изработвани през 1970 - 1985 год. , но не са попълвани. Действащите им регулационни планове са с трасирани осови мрежи за някои от тях. Те обаче не са интензивни населени места и качеството им на ползваемост е задоволително .

С много стар кадастрален план от 1937 год. е село Леярово . Той е напълно остарял и неприложим, ето защо следва да се изработи нов кадастрален и регулационен план за това село.

В Община Елхово има общо 22 населени места. Три кадастрални плана - на град Елхово и селата Жребино и Пчела са в процедура на обявяване и одобряване от миналата година. Така, че те са актуални и нови. Следва да им се изработят нови регулационни планове.

За други 8 села - Кирилово, Маломирово, Малък манастир, Раздел, Мелница, Лесово, Гранитово и Бояново плановете са сравнително актуални, имат изработени регулационни планове влезли в сила, но нямат трасирана осовата мрежа, което затруднява техническия състав на общината при обслужване на гражданите. Състоянието на използваемост на плановете е сравнително добро.

За 6 броя села - Изгрев, Трънково, Чернозем, Вълча поляна, Голям Дервент и Добрич кадастралните планове са изработени също в периода на последните двадесет и пет години, имат регулационни планове, но нямат извършено попълване и трасиране на осовата мрежа. Те са със задоволително качество на ползваемост от техническата служба.

Много стари и невъзможни за ползване са плановете на селата - Стройно, Славейково , Борисово и Лалково / действащите им планове се от 1936 и 1938 год . /, а за село Малко Кирилово няма никакъв кадастрален план .

Община Болярово има общо 20 населени места. От наличните кадастрални и регулационни планове само на град Болярово и селата Стефан Караджово, Попово, Мамарчево и Воден имат извършвани попълвания и са сравнително удобни за ползване и всички те са с трасирана осова мрежа .

Другите 9 села - Голямо Крушево, Шарково, Дъбово, Денница, Ситово, Вълчи извор, Иглика, Камен връх и Крайново също имат кадастрални и регулационни планове, но нямат извършвано попълване, а за нови кадастрални планове са селата - Странджа, Горска поляна, Златиница, Малко Шарково, Ружица и Оман, тъй като сега действащите им планове са много стари от 1933 до 1946 година.

Така по общини е видно, че не е много добро общото състояние на плановата основа в областта, което пък е и причина да няма актуални и годни за ползване нивелетни планове и планове на подземните проводи дори на градовете.

Съществува споразумение между Агенция по кадастъра и Областна администрация - Ямбол за ускоряване на процедурата по изготвяне на информационна система на областно ниво, в чийто основа лежи изготвянето на цифрови модели на всички кадастрални планове на населените места в областта.

Започнатите договори, финансирани от Световната банка, споменати по-горе, ще осъществят част от това споразумение, но е необходимо да се изработи същото и за съдебен район Елхово, т.е. за общините Елхово и Болярово. Така, че да може бързо да се оформи областната информационна основа, върху която ще се надграждат останалите нива, като регулационни, подробни, устройствени, подземно - комуникационни, ситуационни и др. планове, ежедневно необходими и използвани от всички ведомства, предприятия и граждани, и то в цифров вид.

Освен това централно финансиране за подобни планове не можем да очакваме, защото за гореспоменатите видове планове винаги са се предвиждали и осигурявали средства от самите общини. МРРБ и Световната банка не финансират подобни дейности, тъй като те са за услуга на гражданите и ведомствата и вижданията им са, че трябва да се финансират от самите заинтересовани лица и страни по действащите тарифи за услуги или допълнителни договори.

За да се използва всичко това пълноценно, да се поддържа и осъвременява е необходимо да се осигури компютърна и програмна обезпеченост на всички общински служби или дирекции по “ТСУ”, както и достави оптична кабелна връзка между тях и Службата по кадастър-Ямбол с Областна администрация-Ямбол. Така ще може да започне да функционира успешно отдавна желаната, мечтана и преследвана цел за реална информационна система на областно ниво, чийто инициатор и основоположник е Областна администрация-Ямбол .

ИЗВОДИ:

Транспортна инфраструктура.

- Област Ямбол е разположена в югоизточната част на страната и обхваща територията на общини Ямбол, “Тунджа”, Елхово, Стралджа и Болярово. Намира се относително встрани от важни транспортно-комуникационни трасета, както и от крупни индустриални агломерации. Това я прави до известна степен изолирана и с намалени възможности за развитие по отношение транспортни връзки и приобщаване към важни индустриални центрове. Тази даденост, както и редица други фактори предопределят приоритетно ориентация към селското стопанство.
- Област Ямбол осъществява сигурни връзки с останалата част от страната чрез пътен възел “Петолъчката”, където се кръстосват пътищата от Южна и Северна България, на границата на община Стралджа.
- Изграждането на автомагистрала “Тракия”, която по проект ще премине през територията на общини “Тунджа” и Стралджа, се очаква да окаже значимо влияние върху пътната инфраструктура на областта. Недостатък на съществуващия проект е, че той не предвижда построяването на пътни връзки към общинските центрове Ямбол и Стралджа.
- За постигане на обща транспортна осигуреност на областта е необходимо комплексно проучване, проектиране и изграждане на цялата транспортно-комуникационна мрежа, особено по отношение изграждане на обходни трасета на тази мрежа, с цел извеждане на несвойствения транзит от чертите на общинските центрове.
- Първостепенната улична мрежа /ПУМ/ е изградена с трайна настилка /асфалтобетон и паваж/ преди повече от 15 години. Улиците, които се нуждаят от рехабилитация, реконструкция и основен ремонт са от II клас, които са носители на най-интензивното движение в посока Сливен-Ямбол-Елхово и Сливен-Ямбол-Средец .Второстепенната улична мрежа в гр. Ямбол, включва улици V-ти и VI-ти класове, които са лошо техническо състояние и се нуждаят от текущи и основни ремонти.
- Проблем за града се явява паркирането в ЦГЧ. Основната причина за това положение е неизграждането на предвидените паркоместа. Ето защо, при липса на друга алтернатива, то се извършва по активни платна на уличната мрежа, което от своя страна затруднява движението.
- Уличната мрежа в населените места /без общинските центрове/ е изградена през 70-те и 80-те години. Тя е силно амортизирана и се нуждае от неотложен текущ и среден ремонт. В последните години общините нямат възможност за заделяне на средства за такива ремонти и състоянието на уличната мрежа вече е критично. Уличната мрежа не е изградена изцяло, като процентът на изграденост за всяко населено място е различен.
- Състоянието на пътищата от четвъртокласната пътна мрежа е лошо. Всяка година с тях се извършва рехабилитация само на 1 км от общинската пътна мрежа за всяка община. Междувременно нови участъци се износват и възстановяването им струва много скъпо.
- Извънградският обществен транспорт е добре организиран, с изключение на южната част на община Стралджа, където няма директна транспортна връзка с общинския център. Транспортът обхваща всички необходими направления. Състоянието на автобусния парк е незадоволително – остарели автобуси. За подобряване условията на ползващите извънградски

автобусен транспорт би могло да се подобри състоянието на наличните автогари, които имат нужда от ремонт, а за община Стралджа да се предвиди и изграждане на автогара.

- Градски транспорт има в гр. Ямбол и гр. Елхово. В настоящият момент той задоволява потребностите на населението в тези градове.
- В област Ямбол няма развита и работеща система от велосипедни алеи, с установени трасета, със съответна организация на движението и условия за нейното провеждане. По принцип, този тип пътна инфраструктура има място и е необходимо да се развива в бъдеще поне в общинските центрове.
- На територията на област Ямбол железопътен транспорт преминава през общините Ямбол, Елхово, Стралджа и “Тунджа”, като практически община Болярово остава без железопътен достъп до областния център и страната. В системата на железопътните връзки община Стралджа е най-добре обезпечена в сравнение с останалите общини в област Ямбол. Съществува жп-линия до град Елхово, която бе закрыта през 2002 година и железопътният път не се поддържа, поради нерентабилност.
- Цялата жп-структура на територията на областта е електрифицирана, като двойна линия има в участъците Безмер-Ямбол и Зимница-Стралджа-Карнобат-Бургас. Реконструираната и електрифицирана жп-линия по направленията Ямбол-Бургас и Ямбол-София отговаря на международните стандарти за провеждане на транзитно движение и осигурява високо качество на превозите в международен план и за общини Стралджа и “Тунджа”от територията на област Ямбол.
- В сравнение с предходните години пътничекотопотокът, както и вагонооборотът са силно намалели. Основната причина за намаления трафик на пътници е увеличаването на автобусните превози в цялата страна, които се считат за по-удобни от пътуващите, в сравнение с ж.п. транспорта. Друга причина е и ниската платежоспособност на пътуващите, които са намалили пътуванията си до минимум. Товарна дейност през последните години почти няма, тъй като продукцията на малкото работещи предприятия се извозва с автомобилен транспорт.

Енергийна инфраструктура.

- **Електроснабдяването** на област Ямбол е добре развито, като системите за електроснабдяване и електроразпределение са достатъчни, в добро състояние са и при така съществуващата изграденост в областта няма сериозни проблеми по отношение на електроснабдяването.
- Изградената електропреносна мрежа 110 KV на територията на област Ямбол е в добро състояние. Не се налага изграждане на нови въздушни линии, периодично се прави рехабилитация на вече съществуващите. Капацитетът на изградените трафопостове задоволява съществуващите ел. товари.
- Кабелите средно напрежение /20 KV/ са в общи линии в добро техническо състояние. В основната си част са САХЕкТ 185 и САХЕкТ 120. За подобряване състоянието на мрежата средно напрежение е необходима подмяна на 9 км кабели СрН тип Маслен и САПЕкТ.
- Мрежите ниско напрежение са в добро техническо състояние. Проблем за мрежи НН са вплетените клонови в проводниците. Необходимо е да се изготвят съвместни мероприятия със съответните общини за решаване на проблема. В лошо техническо състояние са 250 броя касети НН.
- При така съществуващата изграденост в областта няма необходимост от изграждане на нови трафопостове, въздушни и кабелни линии средно и ниско напрежение, поради това, че не се изграждат нови жилища, обществени и производствени сгради.
- Тенденциите за потребление на електроенергия за периода 2001-2003 г. показват общ спад, както в промишления, така и в битовия сектор. Данните от деветмесечieto на 2003 г. сочат леко покачване на потреблението. Счита се, че това нарастване ще се запази и за напред, тъй като Ямболската промишленост отдавна достигна своя минимум на съществуване и сега започна да възстановява и увеличава своите производствени мощности.

- За обслужване потребителите на ел. енергия е изградена единна информационна система за всички клонове на “Електроразпределение”ЕАД, клон Ямбол в областта.
- Основните проблеми, свързани с електроснабдяването на областта са: възрастовата структура на основните мрежи и съоръжения, които се нуждаят от подмяна и ремонти; аварийните ситуации при неблагоприятни климатични условия; кражбите на ел. енергия, на ел. съоръжения и умишлени повреди по тях; нарастване задълженията на рисковите абонати.
- Уличното осветление на общинските центрове от областта е в процес на реконструкция и модернизация с цел пълна подмяна на съществуващите осветителни съоръжения и тела с енергоспестяващи такива.
- Само в гр. Ямбол съществува частично централизирано отопление – жилищен комплекс “Златен рог” I и II. Анализът на потреблението показва, че основната група клиенти са от битовия сектор, много малко са от промишления и почти незначителна част са от административния сектор. Има тенденция на увеличаване броя на абонатите.
- Община Стралджа има стратегическо значение в газоснабдителната мрежа на страната тъй като през нея преминава транзитния газопровод от Българо-Румънската до Българо-Турската граница. Представява интерес проучване възможността за газификация на общинския център.
- На територията на община Болярово е разположена Компресорна станция “Странджа”. Тя работи на изхода на най-голямото транзитно направление – за Турция. Около 70% от общото количество природен газ транзитирано през територията на РБългария преминава през тази компресорна станция.

Водостопанска система.

- На територията на областта няма неводоснабдени населени места .
- Водоснабдяването се осъществява помпажно, гравитачно и смесено. Цялото количество питейна вода за област Ямбол се осигурява от подземни (подпочвени) води. Общият брой на водоизточниците е 229. Основните водоизточници са изградени в терасата на р. Тунджа и карстовите райони около с. Воден и с. Голямо Шарково. Като цяло Ямболска област е бедна на вода с питейни качества.
- В различните сезони и години дебитът на част от водоизточниците значително намалява. По тази причина и в резултат на големите загуби на вода по водопроводните мрежи, известен брой от населените места преминават на режимно водоснабдяване.
- Проблемните зони за водоснабдяването в област Ямбол, поради сезонен режим на ползване на вода са: селата от община Стралджа – Маленово, Първенец, Недялско, Богорово, Войника; село Межда от община “Тунджа”; селата Горска поляна, Ружица, Камен връх, Вълчи извор от община Болярово. Проблемът се явява през лятото, когато питейната вода се използва за поливни нужди. Населени места с целогодишен режим на ползване на вода за областта са селата Генерал Тошево и Скалица от община “Тунджа”.
- Водопроводната мрежа, която поддържа “В и К” ЕООД гр. Ямбол е изградена в периода от 1928 год. до сега. Експлоатационният период на по-голямата част от мрежата е изтекъл и тя вече е силно амортизирана, което води до увеличаващ се брой аварии.
- Отчита се загуба на вода 60 %, като част от нея се дължи на амортизираната водопроводна мрежа, а останалата част-на кражби на вода и необхванати консуматори.
- 99 % от населението е свързано към водопроводната мрежа. Потреблението на вода от обществените и битовите консуматори през последните 12-13 години се промени почти изцяло – преди основни консуматори са били обществените, а сега битовите консуматори отчитат много по-голямо потребление от обществените. Промененото съотношение се дължи на спиране дейността на по-голямата част от промишлените предприятия и други обществени дейности.
- Среднодневното потребление на вода за бита в областта сега е около 111.6 л/денонощие, при норма от 260 л/денонощие за страната – това състояние се регулира от високата цена на водата.

- В последните години се наблюдава тенденция на изграждане на собствени сондажи в производствени предприятия, тъй като себестойността на добитата вода от фирмите е много по-ниска в сравнение с цената на водата, закупувана от ВиК.
- За Ямболска област съотношението на изградената улична канализационна мрежа към общата улична мрежа (изграденост/население) е 8,3 и 57 % от населението ползва канализация. Състоянието на по-голямата част от канализационната мрежа е лошо – главно поради малки наклони, некачествено строителство на канализацията, малка скорост на движение на отпадъчните води и липса на локални пречиствателни съоръжения. Тя е затлачена над 50% от сечението.
- Три промишлени предприятия имат частично изградени локални пречиствателни станции. В момента те не работят и са в лошо техническо състояние. В Ямболска област няма населено място с изградена пречиствателна станция за битови отпадни води.
- Върху територията на Област Ямбол са ситуирани части от хидромелиоративната система на Южна България, стопанисвана от “Напоителни системи” АД - Ямбол. Действа напоителна система “Средна Тунджа “. Тя служи за напояване на територии в землищата на областта, но не намира особено силно място в нейното развитие. Все пак, наличието на хидромелиорации следва да се има предвид при евентуално застъпване на отделни земеделски култури (особено такива, изискващи интензивно поливане).

Съобщителна инфраструктура.

- Телефонизирани са всички селища на областта. Телефонната плътност е 34,84 телефонни поста на 100 жители на територията на Ямболска, при средна за страната 36,85 т.п. на 100 жители. Извършва се пълна автоматизация на междуселищния, международен трафик и цифровизирането му. Всички селища в областта са с автоматично входящо и изходящо междуселищно избиране.
- Тенденцията е към намаляване на исканията за нови телефонни постове в последната 2003 г., поради наситеността на нуждите в Ямбол, а в по-малките селища изчерпване на селищната кабелна мрежа и забавяне реализацията на редица планирани обекти за разширяване на мрежата. Наблюдава се лека тенденция на намаляване на броя на служебните телефонни постове за последните години. Причината е ориентирането на повечето по-големи фирми към покупката на малки телефонни централи и намаляването по този начин на броя на външните телефони.
- В процес е внедряване на модерна цифрова комутационна и преносна далекосъобщителна инфраструктура и подмяна на съществуващата аналогова. Разширява се абонатния капацитет на телефонните мрежи предимно за задоволяване потребностите на домашните и бизнес-клиенти с качествени телефонни услуги.
- В ТРД – Ямбол е задействувана комбинирана междуселищна и селищна цифрова централа, която е част от архитектурата на регионалното транзитно ниво. Изнесен цифров капацитет е монтиран през 2002 г. и в гр. Елхово. По отношение на цифровизацията, до 2004 г. се планира пълната подмяна на междуселищните връзки, а до 2006 г. и цифровизация на 80 % от абонатните постове в големите селища на областта. С повишаване на степента на цифровизация и намаляване на експлоатационните разходи ще се търси поевтиняване на услугите и повишаване на конкурентноспособността на БТК, както и спиране на тенденцията за закриване на телефонни постове от социално по-слаби граждани.
- Радиофицирани са 69 селища от областта, а в гр. Ямбол се предлага и шестпрограмна жична радиофикация.
- Покритие със сигнал на мобилните оператори Мобиком, Глобул и Мобилтел има в по-голяма част от територията на областта. Всички посочени оператори имат действащи представителни офиси в града. Капацитетът на мрежите се увеличава съобразно нарастващия брой на мобилните абонати. По отношение на аналоговите мобилни комуникации на РТК Мобиком, мрежата е в застой, поради намаляващия брой абонати и морално остаряла технология.

- **Пощенската система** на територията на областта е добре развита. Има изградена мрежа от пощенски станции, а в населените места с малко население има разкрити пощенски агенства и междуселищни пощальони. Те обслужват 100 % от населението. Чрез клоновата мрежа в областта се извършват и редица дейности, свързани с обслужване на населението при изплащане на пенсии, заплащане на месечните такси и разходи на електроенергия, топлоенергия, вода, социални помощи, пощенски записи и други.
- Покритието със сигнал на лицензираните национални телевизии е 100% за територията на цялата област. На територията на гр. Ямбол има 2 кабелни телевизии, покриващи 100% от територията на града и част от територията на община “Тунджа”. Местни кабелни телевизии има в общини Елхово и Стралджа. Изградени са ретранслатори, осигуряващи цифрова ефирна връзка по трасета за предаване на телевизионен и радио сигнал, както и на компютърни комуникационни канали. Съществува кабелно радио, препредаващо Програма “Хоризонт” на БНР и местните програми на радио-възел.
- Достъп до Интернет има на по-голяма част от територията на областта. Освен комутируем достъп до Интернет, клиентите на БТК могат да ползват още и достъп до Интернет чрез наети линии или други мрежи за данни, информационни услуги и други. Съществуват множество зали за обществен достъп до Интернет, като в част от тях входящият канал е пренасочен през сателит, което подобрява скоростта на връзката.

Урбанизация.

- Област Ямбол обхваща общо територия от 3355,48 кв.км, или 3 % от общата територия на Република България. Териториите по общини са както следва: Община Болярово – 667,88 кв.км; Община Елхово – 701,70 кв.км ; Община Стралджа – 676,29 кв.м; Община Тунджа – 1218,88 кв.км; Община Ямбол – 90,72 кв.км. В тези граници е очевидно, че общините трябва сами да имат възможност да управляват и оптимизират реално урбанизационните процеси, които са генерирани и произтичат от характера и ролята на някои общини като крайгранични райони-общини Елхово и Болярово.
- Структурата на землището на областта обхваща землищата на петте общини, включени в състава на областта, от които земеделските територии са 2 678 208 дка; горските територии обхващат 517 524 дка; населени места и други урбанизирани територии са 109 191 дка; водните течения и водни площи – 60 240 дка; територии за добив на полезни изкопаеми и депа за отпадъци са 73 823 дка.
- В землището няма нарушени, засолени и други подобни увредени територии. Целесъобразно е да се приеме като ръководен принцип за бъдещото развитие на територията опазването на обработваемата земя като един от основните ресурси на общината, както и разработване на пустеещи земи, с висока категория – трета и четвърта. Проблем за привличане на инвеститори е раздробяването на земята на малки парцели, което затруднява обработката им. В село Ботево, община “Тунджа” /едно от трите места в България/ е предвиден за реализация пилотен проект за комасация на земята през 2004 г.
- По административно-териториално деление в област Ямбол са включени 5 общини, 109 населени места и 42 кметства, от които 4 града и 105 села. Област Ямбол има предимно градско население, което обитава общинските центрове – 66,2 % от общото население на областта е градско. Средна гъстотата на населението в областта е 47 души на квадратен километър, като това нарежда област Ямбол на 23-то място в страната по този показател. Средната гъстота на населението в общините на областта е диаметрално противоположна: от една страна, в община Ямбол тя е 908 души/кв.км поради факта, че територията на общината съвпада /91 кв.км/ с територията на града. В общините Елхово, Стралджа и “Тунджа” средната гъстота на населението не надхвърля 30 души/кв.км, а на всеки от 668 –те кв.км в община Болярово се падат по 8 души. В една община в област Ямбол живеят средно 31 214 души при 30 279 души средно за една община в страната. Средният брой население, изчислен за един град от област Ямбол е 25 695 души при средно за един град в страната 22 811 души.

В отделните общини населението варира от изцяло градско в община Ямбол, до изцяло селско в община “Тунджа”.

- Съществуват територии на етнически малцинства, които добиват характера на “гета”.

Планова обезпеченост.

• Проблем по плановата обезпеченост се явява актуализацията на информацията по кадастрални и регулационни планове на всички населени места от областта. Една възможност за решаване проблемите е изработването на нови общи устройствени планове поне на общинските центрове. Неотменна част на ОУП е създаването на програма за управление на урбанизационните процеси. Стартиралите дейности по изготвяне на ОУП трябва да продължат във всички насоки (от кадастъра, информационното осигуряване, техническата инфраструктура, нормативно осигуряване и т. н.), при ясно поставени и утвърдени приоритети, заложи в стратегиите за развитие на общините.

SWOT анализ – техническа инфраструктура и урбанизация

Силни страни	Слаби страни
<ul style="list-style-type: none"> • Напълно изградена и асфалтирана пътна мрежа • Добро състояние на пътищата от републиканската пътна мрежа • Добре организиран извънградски транспорт • Реконструирана и електрифицирана жп-линия по направленията Ямбол-Бургас и Ямбол-София • Напълно изградена електроразпределителна и електропреносна мрежа • Достатъчна трансформаторна мощност • Наличие на магистрален газопровод и компресорна станция • Създадена е единна информационна система за потребителите на ел. енергия • Стартирала подмяна на уличното осветление на общинските центрове с енергоспестяващи осветителни тела • Населението на областта е осигурено с централно водоснабдяване • Наличие на хидромелиоративни мрежи и съоръжения • Много добро качество на телефонните услуги • Добре изградена мрежа от пощенски станции, пощенски агенства, междуселищни пощальони във всяко населено място • Покритие с ефирен сигнал • 69 населени места са радиофицирани • Покритие на мобилните оператори в по-голямата част от територията на областта 	<ul style="list-style-type: none"> • Недобро състояние на пътищата от IV клас • Незадоволително състояние на вътрешната уличната мрежа по населени места • Липса на средства за ремонт и ново строителство на пътната инфраструктура • Затруднено транспортно обслужване на селата в южната част на община Стралджа и община Болярово • Недобро състояние на наличните автогари и ж.п. гарите • Липса на сграден фонд за автогара Стралджа • Недобро състояние на автобусния парк • Липса на развита система от велосипедни алеи • Амортизирани съоръжения на ВиК мрежи • Ограничено се въвеждат енергоспестяващи системи • Проблемни зони за водоснабдяване и сезонен проблем с водоподаването в отделни населени места • Липсват пречиствателни станции за отпадни води • Загуби на вода по водопреносната мрежа • Амортизирано и неефективно улично осветление извън общинските центрове • Нерешена собственост върху ел.мрежи и трафопостове, включително и на водостопанската система • 38, 5 % от сградния фонд на

<ul style="list-style-type: none"> • Наличие на интернет-достъп и кабелен интернет в общинските центрове и поголемите населени места • Всички селища в областта са с автоматично входящо-изходящо междуселищно избиране 	<p>ТП”Български пощи” е предоставен под наем-в 42 населени места нямат собствени сгради.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ведомствения автопарк на ТП”БП” е физически остарял • Част от сградния фонд в панелните жилища е амортизиран • Наличие на територии, застроени незаконно • Неефективно използване на промишлените зони • Липса на достатъчно зелени площи за подобряване общата урбанистична среда • Липса на цялостна концепция и стратегия за урбанистично развитие на областта • Неравностойно развитие на населените места в урбанистичен аспект, с концентрация в общинските центрове и обезлюдяване на периферните селища • Наличие на проблемни от урбанистична гледна точка територии, населени предимно с малцинства от ромски произход • Остарели териториални и кадастрални планови документи
Възможности	Заплахи
<ul style="list-style-type: none"> • Предстоящо изграждане на трасе на автомагистрала “Тракия” през територията на областта • Строителство на ГКПП”Лесово-Хамзабейли” • Въвеждане на автоматизирана система и електронен кадастър за координация и контрол на строителните и ремонтно-възстановителните работи в населените места • Добре изградената електроенергийна система позволява допълнително натоварване при необходимост • Преминаването на магистрален газопровод през територията на областта дава възможност за газификация на промишлеността и бита • Въвеждане на алтернативни източници на питейна вода (собствени водоизточници в промишлени предприятия) • Разкриване на нови водоизточници и изграждане на допълнителни водоснабдявания • Изграждане на пречиствателни станции чрез финансиране от външни програми за 	<ul style="list-style-type: none"> • Да се забавят проектните проучвания и да се отложи срокът за изграждането й • Да се забави строителството на ГКПП”Лесово-Хамзабейли” и отварянето му, поради бюрократични затруднения • Силна конкуренция от фирми от други области за обслужване на междуградския транспорт • Кражби (на ел. енергия и ел. съоръжения, вода и ВиК съоръжения) • Подценяване значението на проблема за енергоспестяването и използването на възобновяеми енергийни източници • Амортизиране на изградената техническа инфраструктура, поради липса на средства за поддръжка • Ограничаване на средствата за инвестиции и ремонти на техническата инфраструктура • Повреди в техническата инфраструктура, породени от влошени климатични условия • Намаляване дебита на водоизточниците през летните месеци

<p>общинските центрове</p> <ul style="list-style-type: none"> • Положени са оптични телекомуникационни кабели • Изготвяне и провеждане на програма за енергийна ефективност (най-вече за уличното осветление) • Финансиране на проекти на техническата инфраструктура по национални и международни договори 	<ul style="list-style-type: none"> • Промени в пазарната среда и нормативната база, свързани с техническата инфраструктура • Влошаване социално-икономическото състояние, водещо до спад в потреблението на електро- и топлоенергия • Приватизация на дружества • Промени в собствеността на фирмите за транспортно обслужване • Хаотично строителство в периферията на общинските центрове
--	--

VIII. 5. Анализ на околната среда

VIII. 5. 1. Състоянието на основните компоненти на околната среда

Като цяло територията на Област Ямбол е с добра екологична характеристика, която се определя от благоприятните почвени, микроклиматични и санитарно-хигиенни изисквания. Все по-малко предприятия в промишлената зона действат, което благоприятства за добрата екологична обстановка в областта.

5.1.1. Въздух

Значителното намаляване на промишленото производство в областта обуславя подобрените характеристики на атмосферния въздух.

Основни източници на замърсяване на атмосферния въздух се явяват автомобилния транспорт, някои производствени предприятия и комунално – битовия сектор. С най-висок дял в обема на изхвърляните вредни емисии в атмосферата са въглеродния диоксид и въглеродния окис. Основни горива в промишления сектор са мазут и природен газ, на които се дължат също голяма част от емисиите.

Основните показатели, отнасящи се до състоянието на атмосферния въздух са прах, оловни аерозоли, серен и азотен двуокис, сажди и въглероден окис, амоняк, озон, метан, фенол, кадмий. В последните години се наблюдава все по-голямо разрушаване на озоновия слой, което се дължи на емисиите от неметанови летливи органични съединения. Най-голям дял от замърсителите в атмосферния въздух в областта заема въглеродния диоксид – 97,749%.

Най-замърсена територия в областта се явява логично областния център – гр. Ямбол, където е съсредоточена голяма част от производството и транспорта.

Проби на атмосферния въздух в района на град Ямбол за 2003 г. за месеците февруари, март и юли

Параметри	Измерени стойности	Средна денонощна концентрация (СДК)	Допустима максимална еднократна концентрация (МЕК)
Прах	1,1 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	75 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	<10 $\mu\text{g}/\text{m}^3$
SO ₂ (серен диоксид)	0-400 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	135 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	410 $\mu\text{g}/\text{m}^3$
NO ₂ (азотен диоксид)	1-25 $\mu\text{g}/\text{m}^3$		270 $\mu\text{g}/\text{m}^3$
O ₃ (озон)	1-71 $\mu\text{g}/\text{m}^3$		180 $\mu\text{g}/\text{m}^3$
CO ₂ (въглероден окис)	0-4.5 mg/m^3	10 mg/m^3	60 mg/m^3
H ₂ S (сероводород)	0 mg/m^3	0.003 mg/m^3	0.005 mg/m^3
NH ₃ (амоняк)	0.002 - 0.005 mg/m^3	0.100 mg/m^3	0.25 mg/m^3

Стойностите за 2003 г. са по-ниски от допустимите както за максимална еднократна концентрация, така и за средна денонощна концентрация. Оловото във въздуха е от 0.0001 до 0.00016 – по-малко от допустимите 0.001 mg/m^3 .

Серен окис

За 2001 г. количеството вредни емисии на серен окис за област Ямбол е 98,224 т. Най-голям дял заема община Ямбол – 85,13%, следван от община Елхово - 8,20%, община Стралджа -6,67%.

Азотен окис

За 2001 г. количеството вредни емисии на азотен окис е 43,4558. Отново Ямбол е с най-висок дял – 75,72%, следван от Стралджа- 21,29%.

Неметанови летливи органични съединения – стойностите са 362,45 т за 2001 г., като 98, 53 % са за община Ямбол.

Количеството на **метана** за същата година е 102,58 т., като 87,04 % са в областния град.

Въглеродният окис е 130 т., като най-висок дял е за община Елхово-58,67%, следван от община Ямбол – 29,38%.

Стойностите на **въглеродния диоксид** за 2001 г. е 32 094 т., като за Ямбол-84,64% и община Стралджа - 12,69%.

Сравнено със страната област Ямбол е един от сравнително чистите райони по отношение на атмосферния въздух.

5.1.2. Почви

Почвени проби на територията на област Ямбол

Съдържание на тежки метали и металоиди в мг/кг суха почва

Допустими стойности	Измерени стойности \2000-2003\
Cu (Мед) < 260 mg/kg	< 145
Zn (Цинк) < 340 mg/kg	< 90
Pb (Олово) < 80 mg/kg	< 40
Cd (Кадмий) < 3 mg/kg	< 1
As (Арсен) < 25 mg/kg	< 5

Съдържанието на тежки метали в почвата е в границите на допустимите стойности. Има остатъци от пестициди и вещества като полиароматни въглеводороди, чиято концентрация в някои почви надвишава допустимата по стандарти ISO 10832 и ISO 13 000. Например в землището на гр. Ямбол при минимална концентрация 0,5 MDL на пестициди се наблюдават стойности от 0,779 р, р'-DDE и 0,712 р, р'- DDT, а при допустими стойности от MDL <3 има наличие на някои полиароматни въглеводороди над тези стойности (но те са под 15%) от изследваните. Единствено всички проби за полихлорирани бифенили са в границите на допустимите стойности.

Основни източници на замърсяване на почвите са промишлените предприятия, автомобилният транспорт, използваните химически средства, битовите отпадъци. Съществуват локални замърсявания на почвите с нефтопродукти и пестициди, главно до гари, бензиностанции и строителни обекти, но като цяло общата картина в региона е добра. Големите промишлени гиганти в миналото почти не действат и по този начин не замърсяват почвата с тежки метали и нефтопродукти.

5.1.3 Води.

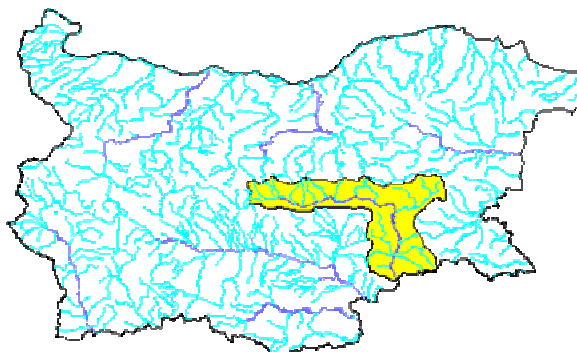
Водите в област Област Ямбол принадлежат към Източнобеломорския район за басейново управление на водите, който включва басейните на реките Марица, Тунджа, Арда, както и реките Бяла и Атеринска до държавната граница с Турция и Гърция. Главен воден ресурс и водоприемник на територията на областта е река Тунджа. Тя е четвъртата по дължина река в България – 398 км и четвърта по водосборен басейн. Частично през територията на областта преминават и реките Калница, Мочурица, Мараш и Брегалница. Река Тунджа се използва не само като източник на водоснабдяване, но и като приемник на отпадъчните, промишлени и селскостопански води. Състоянието на повърхностните и подземните води в областта е в зависимост от състоянието на развитите отрасли на промишлеността и селското стопанство.

В последните години се наблюдава тенденция за подобряване качеството на водите, най-вече в резултат на преустановяване на някои производства. Редица производствени предприятия – големи замърсители, като химическият гигант “Ямболен”, заводът за селскостопанска техника “Сила”, консервният комбинат “Ягода” прекратиха или намалиха значително обема на работата си.

Повърхностни води

Басейнът на р. Тунджа се характеризира със сравнително ниски валежи до около 550 mm валеж, около 3l/s/km² отточен модул и гъстота на речната мрежа около 0,4÷0,5 km/km². Измененията на речния отток в годишен аспект зависят от съчетанията и разпределението на валежите, снежната покривка и температурата на въздуха. Във високите планински части на района оттокът през зимата е нисък с минимум обикновено през февруари, вследствие от намаления приток на вода под дебелия снежна покривка и ниските температури. В тази част обилните валежи през пролетта и високите температури в комбинация със снежна покривка, довеждат до рязко изразено пълноводие с максимум през май - до 32% от годишния отток.

Басейн на р. Тунджа

Като по-водоемки производства са: обогатителните фабрики, растително-маслената, пивоварната, млекопреработвателната, винарската, текстилната и т.н. промишлености. Те формират в по-голяма степен водопотреблението в общините - особено това на условно чиста вода. В производствените процеси преобладава употребата на повърхностни води, която възлиза на 64%.

Повърхностни води и отпадъчни води, зауствани в р. Тунджа - 2000 г.

Показател	Допустими стойности	Максимално измерени
Температура		7-21 градуса
Цвят		Белезникав, кафяв, сивозелен
Активна реакция PH	6.0 – 9.0 мг-дм ³	8.47 мг-дм ³
Разтворен O ₂	>4	0.9
Наситеност с O ₂	> 40	9
БПК 5	< 15	3580
Окисляемост(перм)	<30	1187
ХПК(бихроматна)	<100	6639
Разтворени вещества	<1000	3224
Неразтворени вещества	<50	3252
Хлорни йони	<300	
Сулфатни йони	<300	
Азот-амониев (NH ₄)	<2	383,6
Нитрит азот(NO ₂)	<0.04	0,52
Нитрат азот (NO ₃)	<10	4,25
Фосфати(PO ₄)	<1	124
Сероводород(H ₂ S)	<0.1	1,3
Цианиди-разтвор.	<0.05	
Феноли(летливи)	<0.05	
Нефтопродукти	<0.3	
Детергенти	<1	

Желязо	<1.5	
Манган	<0.3	
Кадмий	<0.01	
Олово	<0.05	
Арсен	<0.05	
Мед	<0.1	
Хром(тривалентен)	<0.5	
Хром(шествалентен)	<0.05	
Никел	<0.2	
Цинк	<5	

Максимално измерените стойности на вредни вещества за повърхностните води, които са извън нормата, се срещат в единични случаи. По-голяма част от измерените стойности са в границите на допустимите.

Подземни води

В региона преобладават грунтовете подпочвени води. Благоприятни са условията за формиране на грунтови води при образуване на водоносни хоризонти не само в алувиалните, а и в плиоценските поръзни отложения. При анализ на хидрометричните данни се установяват две ясно изразени фази в колебанията на нивото на грунтовете води през годината – на ниско и на високо ниво. За района от Горнотракийската низина фазата на високо ниво обхваща периода от февруари до май включително, а фазата на ниско ниво – от юли до декември включително.

Подземни води изследвани в кладенците в селата Ханово, Окоп, Роза за периода февруари – август 2003 г.

Показател	Допустими стойности	Максимално измерени
Активна реакция PH		7,83 мг-дм ³
Разтворен O ₂		6,7
Наситеност с O ₂		78
БПК 5		
Окисляемост(перм)		2,04
ХПК(бихроматна)		
Разтворени вещества		2115
Неразтворени вещества		3252
Хлорни йони		441
Сулфатни йони		714
Азот-амониев (NH ₄)		0,06
Нитрит азот(NO ₂)		0,003
Нитрат азот (NO ₃)		194
Фосфати(PO ₄)		0,24
Сероводород(H ₂ S)		
Цианиди-разтвор.		
Феноли(летливи)		
Нефтопродукти		
Детергенти		
Желязо		0,10
Калий		0,360
Натрий		325
Карбонати		0,0
Магнезий		124
Калций		238

Питейни води

Водоснабдяването на населени места от областта става от подземни водоизточници - сондажи, каптажи и дренажи и се предполага че качествата на водата е по-добра в сравнение с откритите водоизточници, каквито са язовирите. От наблюденията които периодично се правят от ХЕИ - Ямбол качествата на питейните води е задоволително, макар че съществуват не малко населени места, на които в състава на питейните им води количеството на нитратите да е значително над нормите.

Потребление на вода, доставена от общественото снабдяване по райони за планиране, области и общини през 2001 година

Код	Райони за планиране, Области, Общини	Доставена вода общо	от която:	Доставена вода общо на човек	от която:	Дял на водоснабденото население от общото за страната
			за домакинствата		за домакинствата	
			хиляди м ³	л/човек/ден.		процент
BG	Общо за страната	424 114	273 042	147	96	98,7
SE	Югоизточен	46 450	27 982	159	96	99,8
JAM	Ямбол	6 607	4 913	116	86	100,0
JAM03	Болярново	223	198	108	96	100,0
JAM07	Елхово	814	649	109	87	100,0
JAM22	Стралджа	500	437	87	76	100,0
JAM25	Тунджа	1 254	1 082	109	94	100,0
JAM26	Ямбол	3 816	2 547	126	84	100,0

Отпадни води

На територията на областта няма изградени действащи пречиствателни станции за отпадни води. Заустването на тези води става директно в откритите водоеми. Поречието на р. Тунджа край гр. Ямбол се характеризира с едни от най-високите показатели на замърсеност.

Като приоритет за областта, във връзка и с подобряване състоянието на околната среда, може да посочим изграждане на допълнително водоснабдяване група Скалица и изграждането на канализации с пречиствателни станции в големите населени места. Към настоящия момент единствената канализация с пречиствателна станция на питейна вода се намира в с. Чарган – община Тунджа. Съществува проектна готовност за изграждане канализацията на селата Роза , Веселиново и Кукорево.

Локална пречиствателна станция е изградена и на територията на гр. Стралджа - тази на "Сила" АД.

VIII.5.2. Отпадъци.

Отпадъците биват промишлени и битови. Те са сериозен проблем за област Ямбол. От една страна те не се събират редовно и замърсяват околната среда, а от друга, единствено депонирането им е начин за тяхното обезвреждане. Липсва сортировка на отпадъците – заедно се депонират хранителни, стъклени, пластмасови и значителна част промишлени отпадъци , приравнени към битовите.

5.2.1. Битови отпадъци

В състава им влизат органичните хранителни отпадъци, пластмасовите опаковки, стъклени отпадъци, хартиени отпадъци.

Действащата система за събиране на битовите отпадъци от територията на **община Ямбол** е с несменяеми съдове, а извозването се извършва със специализирани автомобили до депо за битови отпадъци попадащо на териториите на землищата на с. Дражево и с. Хаджи Димитрово. Средногодишното ниво на депонираните битови отпадъци за община Ямбол е 60 660 куб. м.

Твърдите битови отпадъци от населението на град **Стралджа** се извозват на депо, намиращо се на 7 км. източно от града в местността “Герена”. Съществуващото депо заема парцел с площ около 20 дка. Капацитетът на същото е на изчерпване. Поради отдалечеността на сметоразтоварището от града и наличието на голям брой домашни животни в покрайнините на града са се оформили няколко вторични сметища, които заедно с нерегламентираните такива са замърсили около 70 дка земя. Общината периодично организира извозването на тези отпадъци до основното депо в местността “Герена”, но поради липса на средства, през последните години това е правено по-рядко. В останалите населени места в община Стралджа с изключение на с. Зимница няма организирано сметосъбиране и сметоизвозване. В тях твърдите битови отпадъци се изхвърлят на регламентираните сметища и периодично се пробутват и опръстят. Начинът на обработване на депата е опръстяване и запръстяване. Сметищата се опръстят и заравняват през 2 години.

Основен поминък на населението на **община Елхово** е земеделие и животновъдство, което предполага генериране предимно на битови и животински отпадъци. Отпадъците на общината се извозват на съществуващото сметище, разположено западно от града, в непосредствена близост до р.Тунджа и природните резервати “Долна топчия” и “Балабана”, както и до ГКПП Лесово - Хамзабейли. Това предполага по-високи изисквания по отношение състоянието на депото и спазването на екологичните стандарти. Съществуващите наредби правят невъзможни всякакви ремонтни дейности и реконструкция на съществуващото нерегламентирано депо. В следствие на 25 годишната му експлоатация, площадката е изцяло запълнена и не отговаря на санитарно-хигиенните изисквания. Във връзка с този проблем е взето решение и изготвен предварителен проект за изграждане на регионално депо до с. Добрич (общ.Елхово), което да обслужва общините Елхово и Болярово и част от община Тунджа. Към този момент (2003 г.) сметосъбирането и сметоизвозването се извършва от “БКС-Елхово” ООД и е само за общинския център. Съоръженията и техниката за събиране и извозване на отпадъци са остарели. Транспортирането се извършва на приблизително 60 км до депо за ТБО на гр. Ямбол, което води до увеличаване на транспортните разходи за извозването на отпадъците и допълнително натоварване на депото на община Ямбол.

Община Болярово също не разполага с депо за отпадъци, като по-голямата част от отпадъците (предимно битови и животински) се изхвърлят на нерегламентирани сметища до населените места. Организацията на сметоизвозването обхваща общинския център и пет села. Решаването на голяма част от проблемите на общината по сметосъбирането и сметоизвозването ще се решат с включването на община Болярово в проекта за изграждане на регионално депо до с. Добрич.

Община Тунджа е от селски тип и подобно на общините Елхово и Болярово не разполага с общинско депо. Отпадъците се депонират на нерегламентирани сметища край селата. На територията на общината няма действаща система за сметосъбиране и сметоизвозване. Има принципно съгласие за участие на община Тунджа в изграждането на ДТБО в с.Добрич, където ще се депонират отпадъците на част от населените места на общината. През 2003 г. община Тунджа участва в партньорски проект за разделяне на битов от органичен отпадък с компостиране на органичния отпадък от селското стопанство. Като приоритет в дейностите по управление на ТБО в общината стоят въпросите по : анализ на количеството и

качеството на битовия отпадък на територията на община Тунджа, етапно закриване на нерегламентираните сметища, преминаване към организирано сметосъбиране и сметоизвозване и изграждане на претоварни станции за твърди битови отпадъци.

Проблем на всички общини са съществуващите нерегламентирани депа с отпадъци, които поетапно трябва да бъдат закрити. Условие за предотвратяване на повторни замърсявания на почистени терени е доставката на допълнителни съдове и коли за сметосъбиране, което не всяка община може да изпълни.

Като основни проблеми относно експлоатацията на депата за битови отпадъци са:

- липса на изградени зелени пояси на депата;
- кражби на огради и обозначителни табели;
- неограничен достъп на животни;
- процес на димене на депата;
- липса на постоянен входящ контрол на депата;
- липса на разделно събиране и рециклиране;
- неправилно депониране;
- изхвърляне на опасните отпадъци с битовите;
- несъвършенства в организацията на събиране и транспортиране на отпадъците;
- недостатъчна координация между институциите;
- морално и физически остаряла техника и съоръжения за събиране и извозване на отпадъци.

Всички общини имат изготвени програми за управление на отпадъците като някои от програмите се нуждаят от актуализация и съобразяване със последните промени в законодателството.

5.2.2. Промислени отпадъци

Те биват строителни отпадъци, опасни отпадъци и производствени отпадъци с битов характер.

Строителните отпадъци се формират от строителството, ремонта и реконструкцията на сгради и други обекти. На територията на област Ямбол съществува депо за строителни отпадъци. Основните проблеми са свързани с неконтролираното изхвърляне на строителните отпадъци от гражданите и фирмите, което води до формиране на незаконни сметища главно на входовете и изходите на населените места и замърсяване на зелените площи в самите населени места; изхвърлянето на строителни отпадъци в контейнерите за битови отпадъци, което води до тяхната бърза амортизация и повреди в сметосъбиращите коли.

Опасни отпадъци. Този вид отпадъци се образуват най-вече в промишлените предприятия, но също така и в някои заведения от здравната сфера, а частично и в битовия сектор. Към тях спадат отработени масла и нефтопродукти, негодни за употреба батерии и акумулатори, медицински отпадъци.

Производствените отпадъци с битов характер се генерират в административно-обслужващите сгради; от хотелиерство, ресторантьорство и други подобни дейности.

VIII.5.3. Зелена система, биоразнообразие и защитени територии

№ДР	ИМЕ	ЗЕМЛИЩЕ	Община	Площ (ха)	№ док	Дата док.
	РЕЗЕРВАТИ					
28	Горна Топчия	с. Коневец	Тунджа	160,2	1171	24.11.51
52	Долна Топчия ПР	Елхово	Елхово	470,7	377	15.10.99
51	Балабана ПР	Елхово	Елхово	77,3	376	15.10.90
	ПРИРОДНИ ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТИ					
487	Находище на мразовец	Ямбол	Ямбол	0,80	521	20.05.85
232	Дрънчи дупка	с. Мелница	Елхово	5,00	37	11.01.68

	ЗАЩИТЕНИ МЕСТНОСТИ					
10	Иванов гьол	Ямбол	Ямбол	30	1938	03.07.70
11	Блатото	с. Палаузово	Стралджа	16	1938	03.07.70
55	Дебелата кория	с. Тенево	Тунджа	29,30	503	08.07.80
357	Веселиновска гора	с. Веселиново	Тунджа	15	357	09.02.73
	Тетралика	с. Симеоново	Тунджа	16,5	425	18.05.1987

Резерват “Горна Топчия”

Резерватът се намира от западната страна по течението на река Тунджа, землището на с. Коневец. и е обявен със Заповед № 1174 от 24.08.1951 г. на МГТП. В последствие със Заповед № 754 от 19.07.1984 г. на КОПС при МС се разширява територията му и общата площ става 160,2 ха, от която залесена е 159,9 ха и незалесена 0,3 ха. Със заповед № 755 от 19.07.1984 г. на КОПС при МС се обособява буферна зона с обща площ 157,8 ха, от които 61,3 ха в ДГФ и 96,5 ха в поземления фонд. Целта на обявяване на резервата е запазването на естествената лонгозна растителност и местообитанията на колхидския фазан. В гората са констатирани 265 видове растения, отнасящи с към 64 семейства и 500 вида животни. Най-разпространени дървесни видове в гората са летен дъб, остролистен /лонгозен/ ясен и полски бряст. Чисти насаждения от тези видове не се срещат. Почти навсякъде остролистният ясен се среща заедно с бяла върба. Летният дъб се среща също с други видове, най-често с бряст, мекиш клен, срещат се единични екземпляри и от цер. Най-често срещани са лиани са повет и скрипка, които покриват не само подлеса и правят гората трудно проходима, но се катерят и до върховете на високите дървета. Като втори етаж в гората се явяват видовете глог, чашкодрян, шипка, бъз, птиче грозде, турска и обикновена леска, а често във втория етаж остават и видовете мекиш и клен. От тревистите растения, които образуват третия етаж, се срещат кокиче, момина сълза, момкова сълза, синцец, грудковидно лютиче, теменуга, гарвански лук. По замочурените места през пролетта се среща и блатно кокиче.

В старите легла на реката и там където водата се задържа по-дълго се развива водна растителност – широколистен и теснолистен папур, камъш, тръстика, джука, водно лютиче, блатно енъовче, върбинка.

В гората се среща и ендемита за България мразовеца /*Colchicum dianopolis* /, носещ името на гр. Ямбол.

От гръбначните животни най-характерен вид е Колхидският фазан, единственото място в Европа, където се среща в чисто породно състояние.

Обитатели на резервата са зайци, сърни, лисици, чакали. В гората се срещат няколко вида гризачи: воден плъх, полска мишка, сънливец.

Голямото количество и разнообразие на насекоми е дало в резервата приют на много птици - постоянни, мигриращи и прелетни. Най-често срещани са: кос, дрозд, зеленика, врабчета, конопарче, овесарки, скорци и други.

Защитени местности

❖ “Дебелата кория” – землище на с. Тенево

Обявена със Заповед № 503 от 08.07 1980 г. на КОПС при МС – за запазване на естествената ясенова и брястова гора и характерния пейзаж, с обща площ 29,3 ха.

❖ “Блатото” – землище с. Палаузово

Обявена със Заповед № 1938 от 03.07 1970 на МТТП – за запазване на естественото находище от блатно кокиче с обща площ 16 ха.

❖ “Иванов гьол” – местност “Ормана”

Обявена със Заповед № 1938 от 03.07 1970 на МТТП – за запазване на естественото находище от блатно кокиче с обща площ 30 ха.

❖ “Блестящо лале” – землище с. Симеоново

Обявена със Заповед 425 от 18.05.1987 г. – за запазване на единственото находище от блестящо лале – български ендимит, в м. “Тетралика” с обща площ 16,5 ха.

❖ “Мразовец” – местност “Ормана”

Обявена със Заповед № 521 от 20.05. 1985 г. на КОПС при МС – за запазване на естественото находище от мразовец с обща площ 0,8 ха.

❖ “Веселиновска гора”-с. Веселиново

Обявена със заповед №357 от 09.02.73г.

Природни забележителности – вековни дървета:

➤ “Трите дъба” - 3 бр. вековни дървета от летен дъб, намиращи се в землището на с. Коневец. Обявени за природна забележителност със Заповед и № 754,755 от 19.07.1984 г. на КОПС при МС.

➤ Топола / “Чатал кавак” / в местността “Чадарлий” – землище на с. Тенево, е дърво с внушителни размери, като височината му е 27 м., диаметъра на гръдна височина е 5,50 м. На височина 5 метра от терена от ствола излизат 5 броя клони и от там носи името си “Чатал кавак”. Всеки клон има диаметър 0,50 м.

➤ Дрънчи дупка – с. Мелница, обявено за природна забележителност със заповед №37 от 11.01.68 г.

Резерват “Долна Топчия” – землище на с. Изгрев

Територията му е разположена в Елховско поле от Тунджанската хълмиста и нископланинска област. Средната надморска височина не превишава 150 м. Площ 467 ха, гора - лонгозен тип, има колхидски фазан, обитава се от кос, дрозд, скорци, бухал, кукумявка, лисица, чакал, заек, дива свиня, елен-лопатар

Съчетанието на относително висока средногодишна температура с висока влажност е предпоставка за оформянето на лонгозен тип местообитания. Долината на река Тунджа представлява своеобразен коридор за навлизането на медитерански и предноазиатски видове безгръбначни животни. Защитени от ЗЗП са: червената горска мравка, обикновеният гъсеничал, големият син бегач, голямото нощно пауново око.

Територията се обитава от 7 вида земноводни и влечуги. От тях 10 вида са защитени по ЗЗП. Установени са 102 вида птици, като 82 са защитени от ЗЗП. Тук гнездят по една двойка от следните защитени видове: черна каня, голям ястреб, малък креслив орел. По време на миграции и зимуване тук почиват, ношуват и се хранят и следните видове: осояд, кръстопръст ястреб, кръстат орел, малък орел, сокол орко и сокол скитник. С изключение на находищата у нас и това в Гърция, навсякъде в Европа, колхидският фазан се е кръстосал с внесените подвидове фазани.

Бозайниковата фауна включва 35 вида, от които 6 вида са защитени по ЗЗП. В българската Червена книга е включена видрата. Групата на Дребни и Хищни бозайници са с представително за региона разнообразие.

Резерват “Балабана”- землище Елхово

Територията му е разположена в Елховско поле от Тунджанската хълмиста и нископланинска област: площ 77.0 ха, растителност - лонгозна гора, животни – чапли: бели, нощни, гривести; чакал, лисица, заек.

Общият брой на таксоните с ранг вид и подвид е 279. Те принадлежат на 55 семейства и 181 рода. Защитени от ЗЗП са 2 вида - Ямболски мразовец и Битински синчец. Те са включени и в червената книга на България т.1 Растения – категория рядък. С категория застрашен е блатното кокиче, от което е останало само едно находище. Ямболският мразовец е български ендемит и е включен в списъка на редки, уязвими и защитени растения на IUCN с категория уязвим вид.

В природен резерват Балабана са установени 99 вида птици, които използват територията за гнездене, ловуване и почивка по време на миграция. По ЗЗП са защитени 83 вида, в Бернската конвенция са включени 84 вида, в Бонската конвенция – 40 вида, в Червената

книга на РБългария са 18 вида, в категория застрашен – 17 вида, в категория рядък – 1 вид. Приоритетните видове за европейските крайречни гори са 30.

При направените теренни проучвания са регистрирани следните видове: защитени по ЗЗП видове - еленов рогач, бръмбар носорог, червена горска мравка. Състоянието на поддържаения резерват е много добро и е характерно за климаксите широколистни гори от този регион.

Територията се обитава от 7 вида земноводни и 13 вида влечуги. От тях 10 вида са защитени по ЗЗП, а всички са в Бернската конвенция. Смокът мишкар е в червената книга на България, шипобедрената костенурка е в Европейската червена книга.

Бозайниковата фауна включва 35 вида, от които 6 вида са защитени по Българското законодателство, а 20 вида са в Бернската конвенция. Видрата е включена в “Червената книга на България”. Значението на територията на поддържаения резерват е голямо за хищните бозайници (8 вида).

Изводи:

- Територията на областта като цяло е със съхранена околна среда;
- Основните екологични параметри в област Ямбол са в допустимите стойности;
- Основни източници на замърсяване на въздуха, почвите и водите са автомобилния транспорт, част от промишлените предприятия, торове и препарати за растителна защита, битовите отпадъци;
- Съществуват локални замърсявания с нефтопродукти близо до гари, бензиностанции и строителни обекти, както и опасни отпадъци – предимно медицински;
- Увеличената степен на замърсеност на река Тунджа от непречистени отпадни води е довело до замърсяване на водоизточници за питейна вода в района на Ямбол и Елхово. Необходимо е редовно да се следи и контролира качеството на водата на реката след гр. Ямбол, където при маловодие кислородният режим силно се влошава и по този показател реката попада в трета категория;
- Намалването на нивото на р. Тунджа оказва неблагоприятно въздействие върху резерватите с лонгозни гори Горна и Долна Топчия над гр. Елхово, които са естествен развъдник на рядко срещания в Европа колхидски фазан;
- Необходимо е подаване на достатъчно вода в рекреационния канал край парка в гр. Ямбол, защото има обратен ефект при недостиг на вода в него;
- Във връзка с осигуряване на качествена питейна вода е необходимо определяне на резервни източници за битово водоснабдяване на населението;
- Сериозен проблем в областта е липса на пречиствателни станции (за питейни и отпадни води) почти във всички населени места в областта;
- Има недостиг от депа за различните видове отпадъци (основно ТБО), а съществуващите са на изчерпване, недостатъчно контролирани и не отговарят в пълна степен на нормативните изисквания;
- Край населените места има голям брой нерегламентирани сметища, които оказват неблагоприятно влияние върху компонентите на околната среда;
- Значителна част от техниката за сметосъбиране и сметоизвозване е остаряла, а в отделни селища и недостатъчна;
- Общините имат изготвени програми за управление на отпадъците, но те са нуждаят от актуализация;
- Създаване на местни мониторингови пунктове за измерване параметрите на околната среда;
- На територията на областта има богато биоразнообразие. Добре съхранени и защитени са характерните за областта редки растителни и животински видове.

SWOT анализ – околна среда

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
<ul style="list-style-type: none"> • Все по затихващите функции на промишлените предприятия, което води до подобряване на екологичната обстановка в региона • Нивото на пестициди и емисиите на вредни вещества във въздуха и водата са почти навсякъде в нормата, с малки и изключения 	<ul style="list-style-type: none"> • Липса на пречиствателни станции за питейни и отпадни води • Намаляване нивото на р.Тунджа • Увеличена степен на замърсеност на р.Тунджа, което води до замърсяване на питейни водоизточници • Нерегламентирано сметоизвозване, липса на регионално депо за ТБО • Голям брой нерегламентирани сметища
ВЪЗМОЖНОСТИ	ЗАПЛАХИ
<ul style="list-style-type: none"> • Изграждане на депо затвърди битови отпадъци • Проектна готовност за допълнително водоснабдяване група “Скалица” • Възможност за практикуване на биологично земеделие с екологично чиста продукция • Опазване и разширяване на защитените природни територии и биоразнообразието • Подобряване организацията на дейностите по чистотата в общините чрез въвеждане на система за разделно събиране на отпадъци 	<ul style="list-style-type: none"> • Недостатъчна координация между институциите • Все по-голямо разрушаване на озоновия слой • Ниска екологична култура на населението

Емисии на вредни вещества в атмосферата от индустриални горивни и производствени процеси по общини през 2001 година

	Серни оксиди	Азот и оксид и	Неметанов и летливи органични съединени	Метан	Въглероден оксид	Въглероден диоксид	Двуазотен оксид	Амоняк
Ямбол	98,22	43,46	362,46	102,58	130,01	32094,95	2,36	-
Болярово	-	-	1,15	-	-	1,91	-	-
Елхово	8,06	1,39	1,00	8,22	76,27	854,32	0,06	-
Стралджа	6,55	9,25	1,96	-	15,54	4071,64	0,19	-
Тунджа	-	-	1,22	5,08	-	2,03	-	-
Ямбол	83,62	32,82	357,13	89,28	38,20	27165,04	2,12	-

ЗАУСТЕНИ ОТПАДЪЧНИ ВОДИ ПО РАЙОНИ ЗА ПЛАНИРАНЕ И ОБЛАСТИ ПРЕЗ 2001 ГОДИНА ЗА ОБЛАСТ ЯМБОЛ (Хил. куб. м/год.)

	в т.ч. третиран		Заустени от наблюдаваните			Заустени от обществената			Заустени от
Заустени			стопански единици			канализация			домакинствата,
води			в т.ч. третиран			в т.ч. третиран			обществена
общо									канализация
	Общо	в т.ч. с биологични и други методи	общо	общо	в т.ч. с биологични и други методи	общо	общо	в т.ч. с биологични и други методи	
6415	214	214	412	214	214	4334	0	0	1669

Производствени отпадъци (неопасни), за област Ямбол през 2001 година(хиляди тонове)

Образувани	от които:					Окончателно депонирани на собствени депа към 31.12.
	Предадени за рециклиране и преработка	Термично третиран	Депонирани			
			Общо	на външни депа	на собствени депа	
6	1	0	5	0	5	33

Битови отпадъци през 2001 година за област Ямбол

Депа брой	Относителен дял на обслужваното население %	Събрани битови отпадъци (тонове)	Депонирани отпадъци (тонове)	Събрани битови отпадъци на човек от обслужваното население Кг/чов./год
10	68.8	44013	44013	410

ЕМИСИИ НА ВРЕДНИ ВЕЩЕСТВА В АТМОСФЕРАТА ПО ОБЩИНИ ПРЕЗ 2001г. (тона)

	Серни окиси	Азотни окиси	Немет. летливи орг.съед.	Метан	Въглероден окис	Въглероден двуокис	Двуазотен окис	Амоняк
	SOx_1	NOx_2	ЛОС_3	CH4_4	CO_5	CO2_6	N2O_7	NH3_8
Болярово	0	0	1,146	0	0	1,91	0	0
Елхово	8,0584	1,3865	1,0037	8,2205	76,2706	854,3243	0,0592	0
Стралджа	6,5497	9,251	1,9587	0	15,5417	4071,64	0,185	0
Тунджа-Ямбол извън град.	0	0	1,218	5,075	0	2,03	0	0
Ямбол-град	83,6159	32,8183	357,1341	89,2849	38,1979	27165,04	2,1177	0
Общо	98,224	43,4558	362,4605	102,5804	130,0102	32094,95	2,3619	0

ВОДОСНАБДЯВАНЕ - ДРУЖЕСТВО "В и К" ПРЕЗ 2001г.

Мерни единици - водни количества - 1000 м3

Стойностни показатели - хил. лева

Показател	Ямбол
	28
Иззети води	19926
Вътрешни реки	0
р.Дунав	0
Язовири	0
Извори и каптажи	3985
Сондажни кладенци	13550
Шахтови кладенци	2191
Дренажи	200
Продадени води на други фирми за водоснабдяване	0
Закупени води от други фирми за водоснабдяване	0
Третиран	19926
Третиран	19926
Чрез дезинфекция	19926

Чрез механично пречистване и дезинфекция	0
С пречиств.станция за питейни води(ПСПВ)	0
Постъпили води в разпределителната мрежа	15930
Обем на инкасираната вода за консумация Хил.куб.м	6607
в т.ч. питейна	6607
За Население	4913
в т.ч. питейна	4913
За индустрия	879
в т.ч. питейна	879
За селското и горското стопанство	37
в т.ч. питейна	37
в т.ч. Напояване	0
в т.ч. питейна	0
за Рибарници	0
За Други потребители	778
в т.ч. питейна	778
Обем на инкасираната канална вода- Хил.куб.м	4334
в т.ч. пречиствана в СПСОВ 4	0
За Население	2537
в т.ч. пречиствана в СПСОВ 4	0
За индустрия	1141
в т.ч. пречиствана в СПСОВ 4	0
За селското и горското стопанство	11
в т.ч. пречиствана в СПСОВ 4	0
За Други потребители	645
в т.ч. пречиствана в СПСОВ 4	0
Стойност на инкасираната вода за консумация - общо	
(без ДДС) 3 - Лева	4807
в т.ч. питейна	4807
За Население	3446
в т.ч. питейна	3446
За индустрия	706
в т.ч. питейна	706
За селското и горското стопанство	30
в т.ч. питейна	30
За Други потребители	625
в т.ч. питейна	625
Стойност на инкасираната канална (без ДДС) - Лева	217
За Население	127
За индустрия	57
За селското и горското стопанство	1
За Други потребители	32
Стойност на инкасираната вода пречиствана в	
СПСОВ 4 (без ДДС) -Лева	0
За Население	0
За индустрия	0
За селското и горското стопанство	0
За Други потребители	0
Заплатена питейна вода от населението(със ДДС) -	
Лева	4000
Загуби на вода - общо Хил.куб.м ш.(128+129)	13319
Външни - от водоизточника до разпределителната	
мрежа (вкл.тези в ПСПВ)	3996
Вътрешни - по разпределителната мрежа ш.(117-	
118/к.1)	9323
Подадена вода за ВЕЦ	0

VIII.6. МЕСТНИ НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИ ОРГАНИЗАЦИИ И СТРУКТУРИ

На територията на област Ямбол са регистрирани над 242 сдружения с нестопанска цел, 18 фондации и 27 религиозни организации. От тях с променлива активност функционират около 30 организации в различни области на социално икономическия живот на областта.

Агенцията за регионално развитие и инвестиции е основана през октомври 1999г. Член е на Българската Асоциация на Агенциите за Регионално Развитие и Бизнес Центрове (БАРДА). Целите на агенцията са насочени към насърчаване развитието на МСП, увеличаване на местните и чуждестранни инвестиции, социализация и интеграция в икономиката и обществото на маргинализирани общности и малцинствени групи. Членове са общините Ямбол, Тунджа, Елхово, Болярово, ЯТПП, НТС, ИСА, фирми и физически лица. През 2001 – 2002 г. агенцията е работила по следните проекти: “Разширяване на възможностите за ускорено развитие на сектора на малките и средните предприятия в България” на АМСП и БАРДА, финансиран по програма ФАР на ЕС; “Българо-канадски проект за обучение по експортен маркетинг” на БАРДА, Агенцията за развитие на търговията и Канадското Сдружение за търговия и износ. АРРИ все още не е разгърнала напълно потенциала си и не е намерила своето подобаващо място в социално-икономическото развитие на региона и сред неправителствения сектор.

Териториалната организация на Научно-технически съюзи – Ямбол е създадена през 1934 г. и е редовен член на Федерацията на Научно-техническите съюзи в България (1885г.). Организацията има за цел да представлява интересите на своите членове пред държавните и местните органи и пред други сдружения като съсловна организация. Предмет на дейност е провеждане на научно-технически конференции, дискусии, изложби. Извършва консултантска и обслужваща дейност в областта на техниката, технологиите, икономиката, фирменото управление, качеството, земеделието, безопасността на произвежданите продукти и изделия, безопасността на производствената среда. Извършва квалификационни и чуждоезикови обучения и издателска дейност.

Ямболската Търговско Промислена палата е независима, доброволна нестопанска организация на деловите среди в региона на град Ямбол. Насочва целите и задачите си към подпомагане, насърчаване, представителство и защита стопанските интереси на бизнеса от региона - индустриалци, производители и търговци. Палатата организира срещи и мероприятия за обсъждане на различни проекти по промените в законодателството, външно-търговския режим, програми и проекти на Европейските институции, предприсъединителна подготовка на България за членство в ЕС. Ямболската търговско-промишлена палата, като част от системата на търговско-промишлените палати в България, е вписана в системата на търговските палати в света - Международна търговска камара, Париж, Асоциацията на Европейските търговско-промишлени палати - Европалати, Брюксел, Асоциацията на Балканските палати. Ямболска търговско-промишлена палата е и организация-домакин на Евро Инфо Център - Ямбол - съвместна дейност на Палатата и Европейската комисия - Генерална Дирекция “Предприятия”. ЯТПП има сключени споразумения за сътрудничество с над 25 други международни правителствени и неправителствени организации. Членството на системата от търговско-промишлени палати в международните организации я правят призната и оторизирана да издава и заверява различни документи, обслужващи външнотърговската дейност на фирмите и тяхното представяне пред света. За осъществяване на тези функции, Палатата поддържа Единен търговски регистър. Основни видове дейност са: Търговски регистър на БТПП, издаване и заверка на външнотърговски документи. Изготвяне на референции и предоставяне на информация за: статута на български търговци; регистрирани търговци по браншове; регистрирани търговски представителства на чуждестранни лица; осъществен износ - по фирма, вид стока, страна на износа и др. Издаване и заверка на външнотърговски документи: сертификати с данни от Търговския регистър, на български и чужди езици, удостоверяващи статута на българските търговци за легитимиране пред чуждестранни партньори, посолства, митници, банки, при регистрацията на дружества в

чужбина, за участие в международни търгове, конкурси, проекти и др.; сертификати за произход на стоки; експортни фактури; заверка на подпис върху декларации, пълномощни, договори и др.; заверка на покани декларации за бизнес-пътуване на чужденци в България; други удостоверителни документи. Съдействие за издаване на сертификат за форсмажор и карнет АТА. Съдействие за получаване на многократни бизнес-визи.

ЯТПП и Евро Инфо Център - Ямбол работят за сближаване на предприемачите от региона с редица международни институции, така че с обмяната на информация, знания и опит, проблемите да бъдат разрешавани, и да бъдат откривани нови възможности за коопериране.

ЯТПП организира бизнес срещи, бизнес делегации у нас и в чужбина, фирмени борси, фирмени презентации, участие в международни проекти, квалификационни семинари и курсове, маркетингови проучвания, фирмени контакти. Палатата съдейства, консултира, подпомага и организира участието на предприятия от региона в международни специализирани изложби и панаири в България и в чужбина, както и в съпътстващите ги семинари, презентации и демонстрации. Тя разполага с достъп до мрежата от 282 Евро Инфо Центъра в Европа и до техните бази данни с бизнес предложения. Чрез системата Инфобизнес на Българска ТПП предоставя офертна и бизнес информация с достъп до други международни бази данни.

От месец май Евро Инфо Център Ямбол, съвместно с ЯТПП стартира кампания "Бизнес възможности за разширяването на възможности на разширяването на Европейския съюз" - проект на Генерална Дирекция Предприятия на Европейската Комисия за мащабна информационна кампания, целяща да осигури на фирмите от региона практическа информация за бизнес възможностите, произтичащи от разширяването на ЕС.

Индустриалната Стопанска Асоциация – Ямбол е организация с нестопанска цел, регистрирана през 1982г. Дейностите, които асоциацията извършва в полза на бизнеса от региона са: изготвяне на проекти за кандидатстване по предприемачески фондове; изготвяне на външно-търговски документи, заверка на сертификат за произход; консултации по външно-търговски и митнически режим; информиране на фирмите за предстоящи семинари, обучения и организиране на участието им в тях; консултации по въвеждане на международни стандарти ИСО; изготвяне на бизнес-планове за отпускане на кредити. Над 100 фирми от Ямболска област ползват услугите на Индустриалната Стопанска Асоциация.

Бизнес център – Елхово е сдружение с нестопанска цел, регистрирано в обществена полза през 2001 г., създадено по проект "Заетост чрез подкрепа на бизнеса"(JOBS), финансиран от Министерството на труда и социалната политика и Програмата на ООН за развитие (ПРООН). Сдружението е член на асоциация "Национална мрежа за бизнес развитие" (НМБР) и подпомага малкия бизнес и предприемачеството, работи за създаване на благоприятна среда за развитие на частния сектор и за увеличаване на заетостта в региона на гр. Елхово. Разполага с материална база, предоставена му за ползване, съгласно проект "Jobs". Основни приоритети на сдружението са: услуги в подкрепа на микро, малкия и среден бизнес; повишаване квалификацията на кадрите по браншове; трансгранично сътрудничество и създаване на благоприятна среда за потенциални чуждестранни инвеститори; създаване на възможности за развитие на алтернативен туризъм; стимулиране на производството на екологично чиста продукция; информационно обслужване на земеделски производители и създаване на производствени групи; популяризиране на местните занаяти; целенасочени проекти за развитие на община Елхово. Бизнес център – Елхово предлага следните видове услуги: информационно-технологични услуги – доставка на кабелен и безжичен интернет; изработка и хостване на уеб страници; продажба на офис техника и консумативи; абонаментна поддръжка на офис техника; обучения и семинари – за започване на собствен бизнес, маркетинг и финанси, счетоводство, бизнес планиране, компютърна грамотност, езикови курсове; консултации – за разработка на бизнес план, при маркетингови проучвания, съдействие при осъществяване на бизнес контакти с български и чуждестранни фирми, връзки с чуждестранни и местни консултанти; финансов лизинг – за закупуване на производствено оборудване, машини или съоръжения за извършване на услуги и офис услуги.

Центърът финансира закупуването на машини, предоставя информация за финансиращи програми и специални фондове и подкрепа за бизнес начинания. Разполага с модерна база включваща зала за обучение, интернет център и офис, където организира фирмени презентации, изложби-базари, делови срещи и конференции. Сдружението има изнесен офис в гр. Болярово. Доставка на кабелен и безжичен интернет покрива територията на община Елхово и община Тополовград.

Информационен Бизнес център Стралджа е създаден по проект JOBS, осъществяван от Министерството на труда и социалната политика с подкрепата на ПРООН. Бизнес Център – Стралджа отваря врати на 01.06.2001г. Екипът на центъра се състои от маркетингов консултант и специалист информационни технологии. Основните цели и задачи на Бизнес центъра са: подпомагане на местното икономическо развитие; развитие на предприемаческа култура; надеждно партньорство с бизнеса и общността в региона. Целевите групи, към които е насочена дейността на бизнес центъра са: безработни, активно търсещи работа, микро, малки фирми и земеделски производители, млади хора, малцинства, хора в неравностойно положение. Услуги, които Центърът предлага са: консултантски услуги - търсене на партньор, маркетингови проучвания на пазари в България или чужбина; консултации по финансовата схема на JOBS, съвети за успешно развитие и управление на бизнеса и производството; консултиране и изработка на бизнеспланове; разработване и управление на проекти по донорски програми; информационни услуги - информация за пазарни възможности и осъществяване на бизнес контакти с фирми от страната и чужбина, информация за текущи донорски програми, уеб дизайн и Интернет реклама, доставка на Интернет; обучения – компютърна грамотност, умения за работа в Интернет, езикови обучения, обучение за стартиране на собствения бизнес; офис услуги. Компонент "Занаяти" на проект JOBS намира проявление в разработения интернет магазин. Друга перспективна линия е изграждането на ISP, което до голяма степен ще улесни развитието на местния бизнес и предприемаческа култура, а и интересът към услугата "доставка на интернет" е изключително голям.

Неправителствените организации, които имат основни сфери на дейност образование, социални дейности, проблеми на групи в неравностойно положение, социална интеграция на хора с увреждания са:

Център за образователни програми и социални инициативи (ЦОПСИ) – Ямбол - Сдружението разработва и реализира програми в областта на образованието, социалната интеграция, защита правата на човека и местното самоуправление. Основни цели – развитие и утвърждаване на демократичните ценности в гражданското общество; разработване и внедряване на нови образователни програми за хора от различна възраст и с различен социален статус; подпомагане на маргинални слоеве от населението за включването им в обществения живот на своето населено място и пълноценната им реализация; защита правата на човека и правата на децата. Основни направления за работа на ЦОПСИ са: подпомагане на младите хора за тяхното личностно развитие и реализация – организацията помогна за създаването и продължаващото укрепване на две младежки структури – Общински младежки съвет и Градски ученически съвет; отделят специално внимание и подкрепа за деца от социални домове и деца с физически и психически затруднения; провеждане на образователни лагери с деца от различни етноси, на които те се обучават за межкултурно разбирателство и етническа търпимост и толерантност; обучение и консултиране на неправителствени организации от региона; обучение по Гражданско образование и изграждане на партньорски мрежи между организации и институции на местно ниво. По-важни реализирани проекти са: Протегнатата ръка, Мостове на доверието, Да защитим правата на нашите деца, Изграждане на устойчив модел за взаимодействие между местната власт, бизнеса, неправителствените организации и медиите, Социална интеграция на деца с един родител. Проекти в процес на реализация са: Алтернативен модел за социална интеграция на деца лишени от родителски грижи (Програма ФАР Аксес 2000), Правата на

нашите деца (Програма Европейска инициатива за демокрация и човешки права), Да защитим правата на нашите връстници (Програма Образование за правата на човека).

Общинско училищно настоятелство – гр. Болярво има 40 члена. Основни задачи: осигуряване на допълнителни финансови средства за училища и ЦДГ; подпомагане на деца в неравностойно социално и затруднено материално положение; благотворителна дейност за подпомагане на деца от социално слаби семейства. Взаимодействие с институциите: Община Болярво, училища и ЦДГ, читалища други НПО. Целеви групи - деца и ученици от училищата и ЦДГ в Община Болярво, ученици от социално слаби семейства, родители.

Училищно Настоятелство при СОУ “ П.Яворов” – Стралджа През 2002г. Училищното настоятелство кандидатства с проект пред Обединените холански фондации, в резултат на което в училището е открит модерен компютърен кабинет създаващ условия за обучение на съвременен равнище. УН, съвместно с Корпус на Мира реализира проект по Програма SPA за обзавеждане на езиков център в училището с техника на стойност 5 000\$.

Български червен кръст – Ямбол е хуманитарна, неправителствена организация. Основните дейности на организацията са обособени в няколко основни направления: Готовност за действие при бедствени ситуации - БЧК разработва планове за работа при особени условия, програми за обучение, участва в провеждане на учения съвместно с държавни и обществени структури, имащи отношение към защита и готовността за бедствия; Подготовка за оказване на първа помощ - участва в обучението на учениците по оказване на първа помощ; Здравна просвета; Безвъзмездно кръводаряване - разяснителна и агитационна дейност; Социално – помощна дейност; Планинско спасяване; Водно спасяване; Работа с бежанци и търсещи убежище – оказване на хуманитарна и юридическа помощ на бежанци и търсещи убежище, помага за тяхното интегриране в обществото; Издирвания – БЧК помага на хората, издирващи свои близки зад граница, загубили връзка помежду си, като установява контакт между тях; Разпространение на международното хуманитарно право.

Български младежки Червен кръст – младите доброволци работят в клубове, създадени в училищата и по местоживееене.

По – мащабни проекти, реализирани от ОС на БЧК – Ямбол са:

1. Хранителна Програма за подпомагане на пенсионери над 65г. с минимална пенсия, финансирана е от Американски Червен кръст.. Подпомогнати са 8075 пенсионери от областта.
2. Трапезария за социално слаби и уязвими граждани – подпомогнати 100 бенефициенти. Финансирана е от Австрийския Червен кръст.
3. Трапезария за инвалиди – подпомогнати 100 души с увреждания, членуващи в Съюза на инвалидите, Съюза на глухите, Съюза на слепите и деца инвалиди. Финансирана е от Гръцки Червен кръст.
4. Подпомагане на социално слаби семейства, на ученици сираци и полусираци чрез хранителни продукти и безплатен обяд. Подпомогнати са 150 ученика в 3 училища на територията на Ямбол с финансиране от Американската агенция за международно развитие.
5. Лекарствена програма за подпомагане на социално слаби, сърдечно болни и детски социални заведения. Обхванати 3 социални детски заведения и 250 сърдечно болни с доходи под социалния минимум. Финансирано от Холандския Червен кръст.
6. Проект за социализация и интеграция на ромите, включващ два модула – “Хранително подпомагане на ромски семейства, бебета до 12 месеца с бебешки храни и безплатна закуска за редовно посещаващите занятия ученици”, “Здравно-образователен модул” – семейно планиране, здравен факултет, клуб на младата майка, работа с талантиливи деца по интереси. Финансиране от Швейцарския Червен кръст.
7. Проект за развитие на съществуващи ресурси на екипа на “Телефона на доверието” по оказване на първа психологическа помощ – търсене и предоставяне на услугата в Интернет пространството и оказване на специализирана помощ по проблемите на СПИН и наркоманите. Финансиран от Норвежки Червен кръст.

8. Проект “Промяната е в нас” – младежки проект за превенция на сексуално рисково поведение в българската и ромската общност. Финансиран от Български Червен кръст и Министерство на Здравеопазването.

9. Проект за реконструкция и саниране на Помощно училище – Елхово. Осъществен в два модула - “Реконструиране и саниране на сградния фонд”, “Образователен модул” – индивидуална и групово работа с деца с психологически и логопедични проблеми. Финансиран от ГСМ оператора “Глобул”.

10. Проекти: “Електронна мрежа на Български Червен кръст” – Интернет достъп, изграждане на национална Интернет мрежа за обмен на файлове, изграждане на WEB сайт на Български Червен кръст; “Фондонабиране”; “Изработване на адаптирана стратегия за набиране и задържане на доброволци на БЧК”. Проектите се осъществяват на национално ниво. Финансирани от Британски Червен кръст.

Идеите и проектите на организацията се реализират основно от Доброволческия състав. На територията на Ямбол има 15 дружества. В три обособени клуба се предлагат безплатни услуги – здравни консултации, лечебна рехабилитация и физкултура. Организиран се безплатни лекции и медицински консултации. Предоставя се безплатна психологическа помощ чрез Телефона на доверието и консултации on-line по проблеми на СПИН, наркомани и др. Членовете на Българския Младежки Червен кръст са ангажирани с посещаване на социални домове, където участват активно в различни мероприятия. Активно работят върху проблемите на интеграцията на деца-роми и от други етноси в обществото.

Ямболската организация на слепите принадлежи към Регионална съюзна организация (РСО) Сливен. Ямболската организация се дели на **Съюз на слепите секция Север** и **Съюз на слепите секция Юг** като и двете секции наброяват по 220 члена. Организацията получава помощи от БЧК във формата на храна и дрехи. Съюзът участва и печели проекти съвместно с чужди организации като британското министерство на международното развитие. С парите се закупуват касетофони с цел обучение на незрящите, подпомагат се хората в селата, даряват се дрехи, бастуни, часовници, осигурява се здравна помощ. Получават се помощи и от бизнесмени във вид на хранителни продукти.

Съществува дневен център за рехабилитация на лица със зрителни увреждания, изграден чрез спечелен проект съвместно с холандска фондация. Служителите там са на щат към община Ямбол. В центъра се предлагат безплатни услуги като обучение на мобилност и ориентация, машинопис на Брайл; компютърна грамотност. Обособен е спортен център, който включва велоаргометър, степер, бягащи пътеки и др.

Също така се помага на членовете на клуба и техните семейства във връзка с възникнали проблеми с различни държавни институции, ТЕЛК, дават се юридически консултации във връзка със защита правата им, облекчения при закупуване на GSM, автомобил. Към организацията работи и социален работник, който помага на членовете при попълването на документи, заявления, молби и жалби. Организацията редовно организира за членовете си тържества по случай Първа пролет, Нова Година, Коледа. Организиран се и екскурзии до Бакаджика с цел раздвижване на хората.

Дневен център за деца с увреждания "Каритас" – Капацитетът на центъра е 15 деца целодневно и 37 – почасово. В центъра работят 7 специалиста – педагог, логопед, музиковед, кинезитерапевт, психолог, 2ма социални работници. За всяко едно дете се разработва индивидуална програма за работа. Децата от социално слаби семейства се приемат безплатно. Центърът разполага със собствен транспорт.

Дружество за защита правата на детето – Ямбол работи за правната информираност и защита, за социално и материално подпомагане на пълноценното интегриране в съвременния живот на деца, юноши и девойки без родители или с проблеми в семейството. През последните две години Дружеството за защита правата на детето е съдействало на повече от 220 деца и младежи без родители от гр. Ямбол, осигурило е консултации, морална и материална подкрепа за над 11000 лв. Доброволци на дружеството работят с децата от

специализирания Дом за отглеждане и възпитание на деца, лишени от родителска грижа в града и им помагат да развият своите таланти.

Асоциация на българите, боледуващи от астма – “Дишам свободно” има основна цел подобряване на качеството на живот на боледуващите от астма и други хронични белодробни заболявания, разширяване на достъпа им до ефикасни съвременни форми на диагностика, лечение и профилактика, осигуряване на актуална здравна и лекарствена информация, привличане на финансови и други средства за подпомагане на социално слаби и инвалидизирани членове на Асоциацията. Сдружението съществува от една година и се стреми към членство в Европейската асоциация на астматиците в Брюксел. Асоциацията подпомага своите членове с лекарства, апарати, ветметри, инхалатори, дарени от фирми. В област Ямбол живеят 1000 астматика като членове на организацията са 120 души. Приоритет е изграждане на почивна база на Бакаджика и използване на лечебния въздух там за подобряване здравословното състояние на астматиците.

Общинска организация на инвалидите – Ямбол е учредена през 1991г.. През 1996г. община Ямбол предоставя клубна база, което спомага за увеличаване броя на членовете на организацията. В момента организацията наброява около 500 души, но все още броят на членуващите млади хора е малък. Основна цел е интегриране на хората с увреждания в обществото, което постигат чрез привличане и организиране на членове и симпатизанти; разработване и изпълнение на програми за трудова, социална, битова и комуникативна рехабилитация на инвалидите; съдействие за повишаване образованието и квалификацията на инвалидите, създаване на условия за преквалификация и трудова реализация. През 2001 г. е разработен и финансиран проект “Професията – средство за интегриране на хората с увреждания в обществото” към Британското външно министерство чрез фондация “Бърк Синклер” за професионална квалификация на хора с увреждания. Участие през 2001/2002г. на 2 служители от организацията в Обучителна програма на Център за независим живот – София за Укрепване на НПО на хора с увреждания. В рамките на обучителната програма Общинска организация на инвалидите – Ямбол разработи проект “Знания за независим живот на хората с увреждания”, финансиран от НОВИБ и програма МАТРА на Холандското Министерство на външните работи чрез ЦНЖ – София. Цел на проекта – повишаване информираността на ръководствата на организациите на хората с увреждания в Ямбол, Стралджа, Елхово и Тополовград относно нормативните документи за хората с увреждания, като чрез придобитите знания да бъдат по-полезни на членовете на своите организации при решаването на конкретни проблеми, свързани с нормативната база и контакта със съответните институции. През 2002г. е разработен и защитен проект към фондация “Отворено общество”- “Интегрирана заетост на хората с увреждания в обща работна среда – алтернативна заетост”. Общинска организация на инвалидите – Ямбол се нуждае от помощ при трудовата реализация на хората с увреждания и подкрепа при разработване на проекти в по-голям мащаб, касаещи инвалидите от област Ямбол.

Спортен клуб за инвалиди “Ямбол – 99” е учреден през 1999г. от 14 души с различни увреждания. Днес в клуба членуват 40 души. Основната цел на клуба е чрез средствата на физическата култура и спорта да се спомогне за възстановяване и поддържане на здравословното състояние и психическото равновесие на членовете му. Практикувани спортове от членовете на клуба са: вдигане на тежести, шахмат, тенис на маса, табла, лека атлетика, плуване. Членовете на клуба участват активно в редица игри и турнири за хора с увреждания, както и в националните паратурнири. От м. Ноември 2001г. трима членове на спортния клуб на инвалидите участват в обучителна програма на Центъра за независим живот – София, за укрепване на организации на хора с увреждания, за интеграцията им в обществото, за придобиване на знания и умения в разработване, защита и управление на проекти. В резултат от обучението те успешно защитават проект “Да победим себе си”. Основен проблем на Спортен клуб за инвалиди “Ямбол – 99” е осигуряването на собствена клубна база, в която да осъществяват спортната си подготовка, оборудването и с

необходимите спортни съоръжения, спортни екипи, както и осигуряването на средства за участия и провеждане на спортни състезания. Нужни са също подходящо офис оборудване, както и информация и подкрепа за разработване на проекти.

Областен обединен център за инвалиди и пенсионери(ООЦИП) – гр.Ямбол има 500 члена, които Центърът подпомага с правни консултации, привличане на спонсори с цел подпомагане на членовете си с дрехи, храна и лекарства. Осъществяват се здравни прегледи по домовете. Търсят се спонсори за оперативно лечение на социално слаби хора. ООЦИП има и три звена в с. Завой, с. Кабиле и в с. Дражево.

Неправителствени организации, които са насочени към проблемите за равнопоставено интегриране на малцинствата в обществото са:

Дружество за разпространение на знания - Работи за повишаване равнището на квалификация, образование и култура на населението. Повишаване активността на безработни и приобщаването им към целите на обществото. Дружеството е реализирало 3 проекта по проблемите на малцинствата: “Повишаване професионалната квалификация на ромите”; “Социално приобщаване на деца роми към активна възпитателна и образователна дейност”; “Различни, но равни до достъпа на услуги в здравеопазването”

Фондацията “Интеграция и развитие на малцинствата” е насочена към подпомагане и подобряване на условията на живот на ромското и другите етнически малцинства, както и повишаване на тяхното образователно, духовно, културно равнище и изкуство. Фондацията е реализирала проектите “Център на ромската общност” и “Училищни настоятелства”.

Ромски самарянски съюз се стреми да отстоява принципите за социална защита на ромския етнос, популяризиране на ромската култура, както и да съхрани и утвърди общочовешките ценности. Организацията е реализирала проектите - “Интеграция на ромите в гражданското общество”, “Хляб за знания” и “Център на ромската общност”.

Младежки ромски съвет – гр. Болярово е учреден през 1999 г. Целева група: 30 млади хора от ромски произход от 19 до 35 години. Интереси: информация, обучение – знания и умения в подкрепа на процеса на развитие на общността; себеизява и себerealизация; трудова заетост; гражданска активност. Проблеми: липса на средства за регистрация на НПО, липса на средства за оборудване на младежки клуб – място за срещи, разговори, Интернет достъп; недостатъчни знания и опит за разработване на проекти.

Училищно Настоятелство при ОУ “Кирил и Методий” гр. Стралджа цели: приобщаване на ромските деца към нормите и принципите на гражданско общество, повишаване равнището на образование сред ромите. С оглед на това УН осъществява разнородна дейност – разработва проекти, осъществява контакти с НПО институции. През 2002г. в резултат на одобрен проект е извършена реконструкция и оборудване на спортна площадка и двора на училището на стойност 10 000 лв.

Младежки организации

Гражданско дружество “Младежки екологични инициативи” – Ямбол е сдружение, обединяващо местната скаутска организация, еко-клубовете към Младежки дом – Ямбол, Професионална гимназия по строителство и геодезия “Кольо Фичето”, Математическа гимназия – Ямбол, както и други доброволци - младежи и ученици на възраст 15 – 25 години. Основните дейности на организацията са насочени към: опазване на околната среда и водите в региона; запазване и съхраняване на природните забележителности, паркове и резервати, защитени природни обекти и редки животински и растителни видове в област Ямбол; запознаване на младежите с културно – историческото наследство на областта; екологично възпитание на подрастващите от региона, постигнато чрез живот сред природата, методи на прогресивно обучение и работа в малки групи, залесителни и други екологични акции. Реализирани проекти: Операция “Зелен лист”- ФРГО, “За по-чист град” – МОСВ, “Зелените улици на Европа” – НА “Младеж”, “Младите хора и зелената крепост” – МОСВ, “Да играем за Ямбол” – НА “Младеж”, участие в два младежки обмена през есента на 2002г. и пролетта на 2003г.

Организация на българските скаути клуб “Айсберг” – гр. Ямбол е доброволна образователна организация за млади хора. Организацията е регистрирана през 1992г., член на Световната организация на скаутското движение. Цели: да допринесе за развиване и реализиране на цялостния физически, интелектуален, обществен и духовен потенциал на младите хора като личности, отговорни граждани на демократичното общество. Основните направления на работа са: образование, екология, социални дейности, ориентиране и туризъм и др. Конкретните дейности са: социални – общуване с децата от Дом “Юрий Гагарин” и включването им в организирани прояви – походи, концерти, представления, състезания и др.; контакти и предлагане на помощ на деца-инвалиди, Дом за стари хора, деца, лишени от слух или зрение; почистване района на църквата “Св. Георги” за големи християнски празници; образователни – история на скаутското движение по света и у нас; правата на децата; практически знания и умения, свързани с преодоляване на различните предизвикателства на живота; екологични – знания за природата; залесяване; еко-походи. До момента клуб “Айсберг” са работили като партньори по проекти на БЧК и ЦОПСИ. Осъществява се проучване и подготовка за разработване на проект по програмата за Трансгранично сътрудничество с РТурция.

Организация на българските скаути клуб “Светкавица” – гр. Ямбол активно функционира от 1992г. Досега в клуба са членували близо 200 младежи и девойки. Скаутски клуб “Светкавица” работи изключително за образованието на младите хора и възпитанието у тях на една ценностна система основана на Обещанието и Закона на скаута. В свободното си време скаутите се подготвят да оцеляват при екстремни ситуации, чрез изучаване на различни дисциплини – ориентиране в непозната местност, оказване на първа долекарска помощ, видове огньове, противопожарни дейности, видове възли и тяхното приложение, кулинария и редица други. Участват в национални лагери, джамборета и скаутски международни форуми.

Организация на скаутите има и в гр. Болярово, учредена е през 1996 г. Членове: 20 млади хора от 15 до 40 години.

Сдружение на роверите – Ямбол – в организацията членуват 22 младежи над 18г. Сферите на дейност са: неформално изграждане, развитие и общественополезни дейности; обмен на информация и младежка мобилност; спортни дейности.

Други неправителствени организации, доказали своето място в обществения живот и социалното развитие в региона са:

Център за устойчиво развитие – Знание 21 век – Целите на организацията са насочени към насърчаване развитието на МСП, подпомагане развитието на селските райони, в съответствие с най-добрите екологични практики, чрез създаване на алтернативна заетост, повишаване равнището на образование, професионална квалификация и преквалификация, подпомагане развитието на гражданското общество, информационно осигуряване на членовете си и на НПО сектора. Организацията развива широка клубна дейност – учредени са 10 клуба по интереси: клуб “Детство”, младежки клуб, клуб История, клуб за социална интеграция на хора с увреждания “Достоен живот”, ромски клуб, клуб за защита на човешките права и правата на децата, бизнес клуб, клуб “Социални контакти”, клуб “ЕкоОзон”, клуб “Спорт и здраве”.

Сдружение Хорова школа “Професор Георги Димитров” - Ямбол е новоучредена неправителствена организация, чиято цел е да насочва и координира дейността по издигане равнището на музикалното творчество в област Ямбол, както и създаване на условия за развитие, подпомагане и популяризиране на хоровото пеене чрез използването на образователно-музикални форми, ателиета, концерти, връзки и сътрудничество със сродни творчески клубове, организации и сдружения.

Дружество “Тракия” – Ямбол е основано през 1896г., а е регистрирано като юридическо лице през 1927г. Сдружение е на българските бежанци от Тракия и Мала Азия. Правоприемник е на дружествата “Странджа”, “Одринска Тракия” и наброява 800 действителни членове. Основни дейности: изграждане на система за ефективно подпомагане

на членовете си, които са в тежко материално и здравословно положение, възстановяване и изграждане паметници, свързани с тракийското минало и наследство; организиране на събори, родови и землячески срещи, лекции, рецитали и други културни мероприятия; издаване на сборници с исторически документи, материали, книги, вестници и др.

Демократичен съюз на жените – Стралджа - Основан през 1998г., цели съпричастност и ангажираност с проблемите на децата, жените и семейството като цяло. Съюзът организира обществени дискусии, осъществява благотворителни акции за набиране на средства за деца – сираци, възстановяване на детски площадки и др. През 2002г. с помощта на доброволци от Корпус на Мира и Бизнес център Стралджа, организацията изготвя проект “Кооператив за тъкачество и плетачество”. В резултат на успешната реализация на проекта се откриват работни места за 15 жени с умения в такачеството и плетачеството и същевременно се възобновяват местни традиционни занаяти на базата на характерни за града материали, багри и шевици, както и на един осъвременен стил и дизайн. ДСЖ разполага със самостоятелно помещение – масивна сграда с 100м² разгъната площ.

Демократичен съюз на жените - Елхово – Цели на сдружението: да работи за действително равенство на жените и да подпомага стремежа им към свободно развитие и нравствено усъвършенстване, тяхната личностна реализация и социална интеграция, да изразява и защитава правата на жените, семейството и децата.

Клубът на интелигенцията гр.Елхово е организация с нестопанска цел, без щатни служители. Мероприятията, които реализира са тематични вечери, литературни конкурси, срещи с творци и др.

Сдружение - Агенция Граждански инициативи за местно развитие - Болярво Основни цели: подпомагане на гражданските инициативи в областта на социалните дейности и услуги в условията на прехода към пазарно стопанство; повишаване интереса и разбирането на обществеността към обществено значими проблеми; подпомагане връзката между местната власт, бизнеса и гражданите; укрепване на НПО, партньорство в съвместни проекти.

ПРОБЛЕМИ И ИЗВОДИ:

Основна характеристика на сектора на неправителствените организации в региона е изключителната териториална локализация на неправителствени организации в област Ямбол, като дейността на малка част ямболски организации е насочена и към близките до града населени места. В останалите населени места от областта са регистрирани много малко организации и от тях функционират до една две в различните общини. Характерно за тези организации е, че са млади и са основно в областта на подпомагане на земеделските производители и училищни настоятелства. Основните проблеми свързани с неправителствения сектор са ограничен достъп до информация; липса на достатъчни средства за осъществяване на пълноценна дейност; отдалеченост от големите населени места, недостатъчен брой предлагани услуги, особено в социалната сфера; недостатъчен брой на персонала, зает в НПО сектора. Проблем е недостатъчната координация и партньорство между отделните НПО, както и недостатъчната им активност по отношение разработването на проекти и търсенето на източници за тяхното финансиране. Липсват съвременни информационни и технически средства за работа. Характерни за НПО сектора са също недостатъчна популярност и доверие сред обществеността, недостатъчни умения за комуникация с медиите.

SWOT АНАЛИЗ – НПО сектор

Силни страни	Слаби страни
<ul style="list-style-type: none"> • Наличие на голям брой НПО в областта в различни сфери • Опит у някои организации за разработване на проекти за финансиране на информационни, образователни, квалификационни и други инициативи за укрепване на гражданско общество • Инициативност на част от младите хора за организираност 	<ul style="list-style-type: none"> • Пасивност на преобладаващия брой НПО за осъществяване на обществено полезна дейност • Слаба координация и партньорство между отделните неправителствени организации • Липса на обща структура и съгласуваност • Недостатъчна квалификация и опит на част от НПО в разработване на проекти • Липса на съответна съвременна офис-техника • Недостатъчна популярност и доверие сред обществеността • Недостатъчни умения за комуникации с медиите • Липса на средства за пълноценна дейност
Възможности	Заплахи
<ul style="list-style-type: none"> • Ползване на предприсъединителните инструменти на ЕС и други донорски фондове • Осъществяване и развитие на трансгранично сътрудничество между НПО • Активизиране на съществуващите НПО организации и създаване на нови • Обособяване на център (клуб) на НПО в областта за координация на инициативите им • Създаване на обществен финансов фонд с дялово участие на общините и НПО в областта за съфинансиране при кандидатстване с проекти 	<ul style="list-style-type: none"> • Намаляване на подкрепата от държавни и местни власти • Намаляване на интереса на хората към прояви и инициативи на НПО • Ограничаване на обхвата на дейност на НПО в рамките на интересите на собствените си членове

НАСОКИ за развитие на НПО сектора:

- Активизиране на неправителствените организации и издигане на авторитета им.
- Разширяване и разнообразяване на дейностите, съобразени със спецификата на местното социално-икономическо развитие и качествата, интересите и творческите способности на местните хора
- Подобряване материално-техническата база и издирване на допълнителни финансови ресурси за осъществяване дейностите на НПО
- Разработване и прилагане на програми с практическа насоченост за обучение и квалификация за разработването на проекти.
- Изграждане на център или клуб на неправителствените организации, където да се обсъждат идеи, обмяна на информация и опит, обсъждане на успешни практики, изграждане на партньорства.
- Създаването на обществен финансов фонд с дялово участие на общините и НПО в областта, подпомагащ дела за съфинансиране при кандидатстване с проекти.